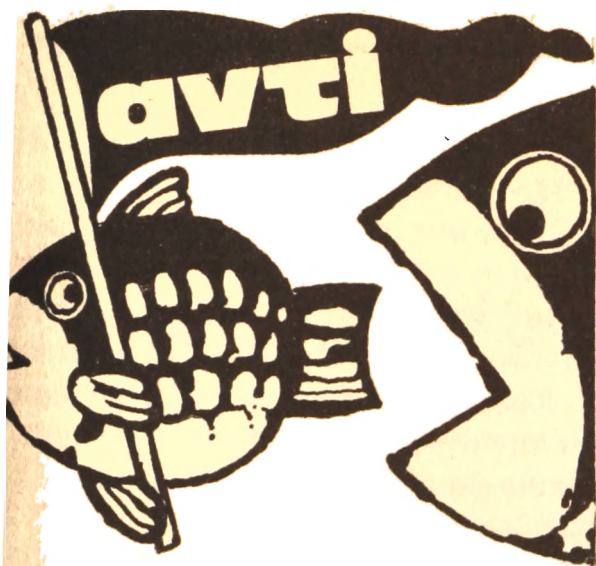




ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
Δημοχάρους 60
Αθήνα 601
Τηλ: 7232.713 - 7232.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

...ος Κούλογλου	
...: Περίπλοκη κατάσταση	12
...ος Οικονόμου	
...ος: Επίκαιρα προβλήματα	14
...λης Κρίκης	
...μετρήσεις στο συνέδριο του Ρήγα	17
...ώνης Μαούνης	
...εκδοχή του «πεθαίνω σα χώρα»	18
...ρος Ευθυμίου	
...ρχει και η λογική των πραγμάτων	19
...η Αποστολοπούλου	
...λικά κτίρια στην Ελλάδα	20
...πηγεία Σαλαμίνας	23
...ρος Ασδραχάς	
...πογνωμία και πολιτισμική πολιτική	
...«Πανεπιστημίου του Ιονίου»	24
...σαρίων Σταύρακας	
...έα αμερικανική δημοσιογραφία	28
...Μπεντίτ	
...ρχει μόνον η κουλτούρα της ελευθε-	30
...ης Κοσώνας	
...ρογαλία: Εκλογές	33
...ος Πάνου Αδαμαντίδης	
...ζοντίως και καθέτως	37
...η Μπακούρου	
...αναμόρφωση του οικογενειακού δι-	34
...ου	
...νάσης Νιάρχος	
...ιστίνα Τσίγκου	40
...ΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ	
...ΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ	
...τήνωρ	
...βάσεις, οι απεργίες και η «συνταγή»	4
...ΤΙΘΕΣΕΙΣ	6
...ΛΟΙΟΓΡΑΦΙΑ	
...Ιωάννου	8
...Καλαϊτζής	
...διόδια	11
...Η ΤΟΥ ΔΑΚΤΥΛΙΟΥ	9
...ΠΕΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ	36
...ΝΘΟΛΟΓΙΟ	
...ικής Γραμμένος	
...όλοιο σ' ένα ποίημα του Νίκου Εγγονό-	
...ούλου	38
...ΕΑΤΡΟ	
...ννυ Θ. Κολτσιδοπούλου	
...αικίνηση ενός θεάτρου	42
...ΚΑΣΤΙΚΑ	
...τόρα Ηλιοπούλου - Ρογκάν	
...καστικό χρονικό	48
...Ρ.	
...έκθεση του Γιάννη Χαϊνή	49
...ΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ	
...Δημητράκος	
...μρλ Πόππερ	46
...ΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ	45
...ΙΑΛΟΓΟΣ	51

ΧΩΝΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΑΜΝΟ...

ΠΑΡ' ΟΛ' αυτά το Πάσχα γιορτάστηκε αντάξιά του. Η υψηλή τιμή του αμνού δεν περιόρισε τις πωλήσεις του και η εθνική δυσπεψία της Κυριακής του Πάσχα τυράννισε εκατομμύρια Έλληνες. Ταυτόχρονα το δαιμόνιο της φυλής, βοήθησε την κυβέρνηση να μετατρέψει το χρήμα σε χρόνο. Έτσι, οι πανέλληνες δεν εισέπραξαν ΑΤΑ, αλλά εισέπραξαν αργίες και μακρές διακοπές, ώστε να καλωσορίσουν την Άνοιξη.

ΚΑΙ Η ΑΝΟΙΞΗ ήρθε, προετοιμάζοντας το καλοκαίρι, που φτάνει κι αυτό με τις αργίες του. Και μετά το καλοκαίρι θα 'ρθουν τα Χριστούγεννα και μετά πάλι η Άνοιξη, και ούτω καθεξής. Στο ενδιάμεσο είτε αγωνιστικές επέτειοι, είτε εθνικές γιορτές, είτε αγωνιστικές απεργίες θα εξασφαλίσουν τον αναγκαίο χρόνο σε κυβέρνηση και λαό, να σκεφτούν τι πρέπει να πράξουν στις επόμενες εκλογές, όπου θα συσσωρευτεί η ενδιάμεση πείρα.

ΤΙ ΥΠΕΡΟΧΗ χώρα που είμαστε έχοντας φέρει τα πάντα στα μέτρα μας! Η μόνη χώρα που νίκησε τον δυτικό ορθολογισμό, χωρίς να πέσει στην ανατολίτικη μοιρολατρεία. Ο χρόνος στην Ελλάδα δεν καταπιέζει. Έχει εξελληνιστεί κι αυτός. Προσαρμόστηκε στην αθάνατη ελληνική πραγματικότητα που χωνεύει τα πάντα όπως οι Έλληνες χωνεύουν σχεδόν τα πάντα.

Σ' ΑΥΤΟ το κλίμα, συντελούνται τα μεγάλα εθνικά θέματα. Εργώδεις συνεδριάσεις σε μέρες εθνικών διακοπών, αδιάκοπες προσπάθειες να δαμαστεί στην κορυφή, ό,τι αποσαρθρώνεται στα θεμέλια.

ΤΟ ΚΥΣΣΥΜ, το ΚΥΣΕΑ ασχολούνται επίμονα με τις αγορές του αιώνα και τις κυβερνητικές επιλογές της τετραετίας. Ποια αεροπλάνα να αγορασθούν; Ποια γραμμή υποχώρησης (τελικά) στις βάσεις; Τι θα κάνουμε με το μνημόνιο και τις ειδικές σχέσεις με την ΕΟΚ; Τι θα κάνουμε με τα μεγάλα εθνικά θέματα στο σύνολό τους;

ΘΑ ΠΟΥΜΕ λοιπόν λίγα παράξενα για όλα αυτά. Είναι σκέψεις επηρεασμένες από τη δυσπεψία του αμνού, αλλά για τούτο σκέψεις βαθιά ελληνικές.

ΟΛΑ ΟΣΑ συζητά η κυβέρνηση είναι και σημαντικά και σοβαρά και κρίσιμα για την επιβίωση του έθνους θέματα. Μέχρι τότε όμως το έθνος θα αγνοεί αυτή την κρίσιμότητα και η κυβέρνηση θα υποθάλπει τους όρους της άγνοιάς του;

ΠΟΤΕ δηλαδή θα καταλάβουμε ότι τα προβλήματα δεν μπορούμε να τα αντιμετωπίζουμε μόνο όταν φτάνουν στο σημείο της έκρηξής τους, όταν σπασμωδικά τότε θα επιστρατεύσουμε τις εφευρετικότητές μας και τους ηρωισμούς μας; Αλλά ότι ωριμάζουν πια οι προϋποθέσεις για μια ενασχόληση για τα «μεγάλα» μέσα από τα «μικρά».

ΠΟΤΕ η κυβέρνηση θα τολμά να περικόπτει αντί να επεκτείνει τις αργίες; Πότε θα αποφασίσει να δίνει η ίδια το μέτρο της παραγωγικότητας; Να μεταβληθεί η ίδια σε φορέα του νέου ήθους εξουσίας που θα παραδειγματίσει για ένα νέο λαϊκό ήθος;

ΠΟΤΕ η επίκληση για λιτότητα και θυσίες θα συνοδεύεται από συγκεκριμένους στόχους και υλοποιήσιμες επιτεύξεις; Και τότε αυτές οι επιτεύξεις θα κατανοηθεί ότι δεν βρίσκονται στο σχέδιο της «πολιτικής βούλησης» και μόνο, αλλά στο πέρασμά τους στην κοινωνική συμμετοχή και ευθύνη;

ΠΟΤΕ επιτέλους θα κατανοηθεί ότι δεν μπορεί ο καθένας μας να συμβάλλει στο εθνικό αλλαλούμ όσο δύναται και να ζητά τις ευθύνες και τις λύσεις από τους άλλους; Μια αλήθεια που ισχύει από τη μικρορύπανση που προκαλεί ο καθένας μας μέχρι το «δεν βαριέσαι» και «δεν θα βγάλω εγώ το φίδι από την τρύπα».

ΑΛΛΑ μέχρι τότε η κυβέρνηση θα δείχνει το φίδι στην τρύπα και θα εξηγεί στον κόσμο ότι δεν βγαίνει μόνο του έξω;

ΜΕ ΛΙΓΑ λόγια, κι αν δεν είναι όλα αυτά αποτελέσματα της μακράς αργίας και της διαρκούς δυσπεψίας, μήπως είναι η ώρα, για μια νέα πνοή δημιουργίας και ευθύνης που πρέπει να αναρριπίσει απ' άκρο σ' άκρο τη χώρα, όσο είναι καιρός, όσο τα πράγματα ακόμα διεκδικούνται και παίζονται, όσο ο πανδαμάτωρ χρόνος δεν έχει συντρίψει και υποτάξει με τις μικρές ρωγμές και τις ελπίδες της Αλλαγής;

ΚΑΙ παρόλο που όλοι και όλα συνυπευθυνόμαστε αλληλεγγύως για τα πάντα, μήπως το κόμμα που κυβερνά, η κυβέρνηση που διόρισε, είναι αυτοί οι φορείς που κυρίως πρέπει να αναλάβουν αυτό το έργο; Ίσως γιατί την αδράνεια αυτοί θα την εισπράξουν πρώτοι ως κατακραυγή με βάση τους ίδιους αιώνιους νόμους της εθνικής μας συμπεριφοράς.

ΛΕΓΕΤΑΙ μέσα στα άλλα πως και ανασχηματισμοί ετοιμάζονται και αναδομήσεις μελετούνται. Ας στοχαστούν οι αρμόδιοι τα όρια αυτών των διοικητικών μεταβολών. Και ας προχωρήσουν τολμηρότερα.

Η ΑΛΛΑΓΗ των πάντων είναι σύμμαχος της Αλλαγής. Και η Αλλαγή πρέπει να αλλάξει το ήθος, το ύφος και το περιεχόμενο της εξουσίας. Αν θέλει να επιτύχει...

αντι

Οι βάσεις, οι απεργίες και η «συνταγή»

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, λοιπόν —αν θα δεχτούμε λ.χ. την ανάλυση της «Καθημερινής»— πάνε καλά: Διότι, π ρ ώ τ ο ν, το ΠΑΣΟΚ αποδέχεται, επιτέλους, τώρα (19 μήνες μετά την άνοδό του στην εξουσία) τους «πάγιους —παραδοσιακούς— στόχους της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής». Διότι, δ ε ύ τ ε ρ ο, η αποδοχή αυτή, φέρνει εγγύτερα τα δυο μεγάλα κόμματα της χώρας, το ΠΑΣΟΚ και τη Νέα Δημοκρατία. Διότι, τ ρ ί τ ο, προσέγγιση των δύο αυτών κομμάτων, θα πει «ευρύτερη πολιτική συναίνεση», που είναι απαραίτητη για την «επανάκτηση της αξιοπιστίας μας στο εξωτερικό», αλλά και για τη «διαμόρφωση κλίματος εμπιστοσύνης στο εσωτερικό» —επενδύσεις, ανάκαμψη της οικονομίας, κλπ.

ΦΥΣΙΚΑ, η «αισιόδοξη» αυτή προοπτική —εξηγεί η «Καθημερινή»— σημαίνει ότι δεν θα υπάρξουν νέες κυβερνητικές παλινδρομήσεις. Και ότι οι αναμενόμενες πολιτικές εξελίξεις στα μεγάλα θέματα των βάσεων, της ΕΟΚ, του ελληνοτουρκικού διαλόγου, κ.ά. θ' αναπτυχθούν «στην κατεύθυνση που φαίνεται να δρομολογούνται».

Η συμφωνία για τις βάσεις και η «αγορά του αιώνος»

ΑΛΛΑ ΠΡΟΣ ποια κατεύθυνση «δρομολογούνται», πράγματι, οι εξελίξεις στα μεγάλα εθνικά θέματα; στο τέλος-τέλος, η «Καθημερινή» δεν είναι φιλοκυβερνητική εφημερίδα και στις συνεντεύξεις Τύπου του πρωθυπουργού, δεν της δίνεται, συνήθως, ο λόγος, όπως δεν δίνεται στην «Αυγή» ή στο «Ριζοσπάστη» ή στη «Βραδυνή», ενώ δίνεται στην «Αυριανή»... Συνεπώς, απαιτείται προσοχή! Και, πρώτ' απ' όλα, μια αμερόληπτη καταγραφή των τελευταίων εξελίξεων.

ΠΑΡΑΜΕΝΕΙ γεγονός, βέβαια, ότι, ύστερα από την αποδοχή —από αμερικανικής πλευράς— του *επτά προς δέκα*, μια σειρά αναλυτές (δικοί μας και ξένοι) έγραψαν —και προεξόφλησαν— ότι η νέα συμφωνία για τις βάσεις, είναι πια «θέμα ημερών». Όμως ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημ. Μαρούδας, αισθάνθηκε την ανάγκη, την περασμένη Παρασκευή —λίγο προτού οι πρωινές εφημερίδες κλείσουν για τις διακοπές του Πάσχα— να υπενθυμίσει ότι τίποτε δεν είναι βέβαιο, ότι «τα πάντα ρει», ότι υπάρχουν ακόμη προς ρύθμιση σοβαρές εκκρεμότητες και ότι η κυβερνητική αντίσταση κρατεί: «Πέραν από

την ισορροπία δυνάμεων στο Αιγαίο —είπε— υπάρχουν και άλλα εκκρεμή θέματα... Προπαντός δεν πρέπει να ξεχνούμε —πρόσθεσε— το μ έ γ α θ έ μ α: το χρονοδιάγραμμα απομάκρυνσης των βάσεων».

ΕΙΚΟΣΙ ΤΕΣΣΕΡΙΣ ώρες πριν, ο Δημ. Μαρούδας είχε ερωτηθεί αν, πράγματι, ο αρχηγός του Γενικού Επιτελείου Αεροπορίας, αντιπτέραρχος Ν. Κουρής, βρίσκεται στις ΗΠΑ για την «αγορά του αιώνος», για την αγορά, δηλαδή, των 100 και πλέον αεροσκαφών με τα οποία θα εφοδιασθεί η ελληνική πολεμική αεροπορία. Και ο κυβερνητικός εκπρόσωπος, χωρίς να διευκρινίσει αν ο αρχηγός του ΓΕΑ βρίσκεται ή δε βρίσκεται στις ΗΠΑ, περιορίστηκε να πει ότι το θέμα της αγοράς των νέων αεροπλάνων θ' απασχολήσει το Κυβερνητικό Συμβούλιο Εξωτερικών-Αμυνας (ΚΥΣΕΑ) και το Κυβερνητικό Συμβούλιο (ΚΥΣΥΜ), που επρόκειτο να συνέλθουν προχτές Τετάρτη και χτες Πέμπτη.

ΟΜΩΣ, ΦΑΙΝΕΤΑΙ πως οι εξελίξεις προχωρούν και πέραν από τις απαντήσεις του Δημ. Μαρούδα. Έτσι, σε ό,τι αφορά το «μέγα θέμα», που λέγεται «χρονοδιάγραμμα απομάκρυνσης των βάσεων», όλες οι πληροφορίες λένε ότι έχει, επιτέλους, ξευρεθεί η κατάλληλη φραστική φόρμουλα που, ενώ δεν θα «εκθέτει» τη σημερινή κυβέρνηση, από την άλλη, θα δίνει τη δυνατότητα, στην κυβέρνηση που θα βρίσκεται στην εξουσία το 1988 ή το 1990 λ.χ., να «παραιτείται» —εφόσον το κρίνει σκόπιμο...— τη λειτουργία των βάσεων. Όσο για το αν ο αρχηγός του ΓΕΑ πήγε ή όχι στις ΗΠΑ, είναι πια κοινό μυστικό τώρα, ότι όχι μόνον πήγε, αλλά και ρύθμισε τις τελευταίες λεπτομέρειες για την αγορά του αμερικανικού μαχητικού F-16, που θ' αποτελέσει τη βασική επιλογή των ΚΥΣΕΑ-ΚΥΣΥΜ. (Τη στιγμή που γράφονται οι γραμμές αυτές, δεν είναι γνωστό αν θ' αγοραστεί και ένας ορισμένος αριθμός γαλλικών Μιράζ-2000. Μια τέτοια αγορά όμως, δεν φαίνεται να ενοχλεί ιδιαίτερα την κυβέρνηση Ρέγκαν, οι εμπειρογνώμονες της οποίας υποστηρίζουν ότι «οι ελληνικοί ουρανοί παραμένουν αμερικανικοί»!).

Τον ανασχηματισμό ξέρουν μόνον οι μνημένοι...

ΑΛΛΑ ΠΕΡΑΝ από το θέμα των βάσεων και της αγοράς των νέων αεροσκαφών, υπάρχουν και τα άλλα μεγάλα θέματα της εξωτερικής πολιτικής. Και όσο και αν αποκρούει κανείς την οίηση —αμετροεπή, μάλιστα— της ηγεσίας της Νέας Δημοκρατίας, ότι τάχα το ΠΑΣΟΚ ανακάλυψε, επιτέλους, τις δικές της σοφές επιλογές και ανέκρουσε πρύμναν, από την άλλη

Πρόκληση

- Μ. Βαφειάδης: Τό τέλος ενός κόσμου
- Έλληνικό Πανεπιστήμιο, 1983
- Η διαλεκτική του τρόμου:
Φρανκενστάιν και Δράκουλας
- Μετά τις δημαγωγίες στη Γαλλία
- Τό 16ο Συνέδριο του ΙΚΚ
- Τουρκία
- Προκλητικά και ...άλλα

Κυκλοφορεί τό 3ο τεύχος
στά βιβλιοπωλεία καί τά περίπτερα

ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΑΚΗ ΣΗΜΑΙΑ

εφημερίδα

τού Κ.Ο. τού Κ.Κ.Ε.(μ-λ)

ΑΘΗΝΑ Σολωμού 5 - τηλ. 3615597
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΘΕΣΣ/ΚΗ Εγνατίας 126 - τηλ. 278978

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Κάθε δεύτερη Παρασκευή

δεν μπορεί να μη δεχτεί ότι και στο θέμα Ευρώπη, και στο θέμα του ελληνοτουρκικού διαλόγου, έχουμε, τώρα, από πλευράς ΠΑΣΟΚ, μια εναργέστερη πορεία: Σήμερα, κανείς πια, από το κυβερνητικό στρατόπεδο, δεν μιλάει για «δημοψήφισμα» ή για «ειδική σχέση» ή για «συμφωνία τύπου Γιουγκοσλαβίας ή Νορβηγίας», σε ό,τι αφορά τις σχέσεις μας με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα. Και κανείς δεν αποκηρύσσει τον ελληνοτουρκικό διάλογο σαν «ένδειξη εθνικής υποτέλειας».

ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΑ, βέβαια, δεν είναι ούτε απλά, ούτε εύκολα. Γύρω από το θέμα του ελληνικού μνημονίου λ.χ., σε συνδυασμό με την επικείμενη ελληνική προεδρία της ΕΟΚ, εξακολουθούν να παίζονται (κυρίως από πλευράς Δ. Γερμανίας και Βρετανίας...) διάφορα «παιγνίδια», καθόλου καθαρά... Όσο για το «πνεύμα μετριοπάθειας» του εξοχότατου Ιλνέρ Τουρκμέν, κατά την πρόσφατη συνάντησή του με τον υπουργό Εξωτερικών Ι. Χαραλαμπίοπουλο, χρήσιμο είναι να συγκρατεί κανείς την απεγνωσμένη προσπάθεια της χούντας του Εβρέν να εμφανισθεί «λευκή», «δημοκρατική», εξωραϊσμένη... Άλλωστε, όταν διακηρύσσεις ότι «μετεξελίσσεσαι», ότι προχωρείς σε «εκλογές», ότι «αποκαθιστάς τις δημοκρατικές ελευθερίες» (πού είσαι, Παπαδόπουλε;), τότε, κατ' ανάγκη, φοράς τα λευκά σου χειρόκτια και καμώνεσαι ότι παθαίνεσαι για διάλογο και συνεννόηση!

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΛΗ, η επί θύραις ανάληψη της προεδρίας της ΕΟΚ, έχει επαναφέρει, με ιδιαίτερη οξύτητα, το θέμα του ανασχηματισμού του υπουργικού συμβουλίου. Και όσο και αν ο πρωθυπουργός Α. Παπανδρέου δήλωσε, την περασμένη εβδομάδα, ότι δεν είναι στις προθέσεις του ο ανασχηματισμός, οι γνώστες —οι «μυημένοι»— «γνωρίζουν για ποιόνα εγράφησαν οι στίχοι»... Γνωρίζουν ότι δεν μπορούμε να αναλάβουμε την προεδρία της ΕΟΚ «με τα χάλια που έχουμε» (η φράση ανήκει σε κορυφαίο υπουργό), ότι δεν είναι δυνατόν Έλληνες υπουργοί να συντονίζουν ενέργειες Ευρωπαίων υπουργών, όταν οι ίδιοι, στην πατρίδα τους, «δεν μπορούν να ξεχωρίσουν την ήρα από το στάρι». Όσο για τους ... «ανίδεους Αντιοχείς», που πιστεύουν ότι τίποτε δε θ' αλλάξει και ότι όλοι οι υπουργοί θα παραμείνουν στις θέσεις τους, αυτοί, απλώς —για να θυμηθούμε τον άλεξαντρινό ποιητή— «διαβάζουν Εμονίδην»...

Τι είδους «συναίνεση»;

ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ εξωτερικής πολιτικής όμως, αναπόδραστα επηρεάζουν και τα εσωτερικά μας πράγματα. Και το πρώτο ερώτημα που τίθεται, είναι αν έχει οποιαδήποτε αξία ο ισχυρι-

σμός ότι η «προσέγγιση των θέσεων των δυο μεγάλων κομμάτων» (στα θέματα ΝΑΤΟ, ΕΟΚ, βάσεων, κτλ.), δημιουργεί τις προϋποθέσεις για μια «ευρύτερη πολιτική συναίνεση».

ΑΛΛΑ ΤΙ ΕΙΔΟΥΣ «συναίνεση» θα είναι αυτή, αν υποτεθεί, προς στιγμή, ότι πράγματι διαμορφώνεται; Ασφαλώς, δεν θα είναι συναίνεση για μια νέα στρατηγική, για μια νέα δυναμική, που έχει ανάγκη η υπόθεση της Αλλαγής. Ούτε συναίνεση για μια ευρύτερη συμπαράταξη κοινωνικών και πολιτικών δυνάμεων που θα προωθούσαν ένα πρόγραμμα στόχων —τομή στη μέχρι τώρα κυβερνητική πορεία... Αλλά αν δεν θα είναι ούτε το ένα, ούτε το άλλο, τότε, πέφτουμε απλώς στην αναζήτηση συμβιβασμού με τα κατεστημένα οικονομικά συμφέροντα. Τότε, αναζητούμε απλώς «λύσεις» στα πλαίσια του συστήματος. Η «συνταγή» όμως είναι γνωστή, έχει δοκιμαστεί στο παρελθόν από τη Δεξιά και έχει αποτύχει!

ΑΤΥΧΩΣ, φαίνεται ότι η «συνταγή» αυτή, δεν έχει ακόμα πλήρως εγκαταλειφθεί. Διαφορετικά, πώς να εξηγήσει κανείς τις διάφορες κυβερνητικές θεωρίες —όχι και τόσο σοσιαλιστικές... —σύμφωνα με τις οποίες οι υψηλόμισθοι δεν πρέπει ν' απεργούν, γιατί υπάρχουν στη ζωή οι χαμηλόμισθοι, αλλά και οι χαμηλόμισθοι, επίσης δεν πρέπει ν' απεργούν, γιατί υπάρχουν —φευ!— οι άνεργοι, οι οποίοι, με τη σειρά τους ίσως, δεν πρέπει να είναι πολύ απαιτητικοί, αφού στην εξουσία βρίσκεται μια σοσιαλιστική κυβέρνηση, που φροντίζει για όλους και που δεν είναι διατεθειμένη να θυσιάσει —«στο βωμό οίωνδῃποτε συντεχνιακών διεκδικήσεων»— το συμφέρον του Έλληνα πολίτη, το συμφέρον του έθνους.

ΑΛΛΑ ΟΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ δεν είναι πετεινά του ουρανού, που τα τρέφει κάποιος ουράνιος πατέρας. Και επειδή γίνεται λόγος για το «συμφέρον του έθνους», το συμφέρον αυτό λέει ότι δεν νοείται το κόστος της οικονομικής κρίσης να το πληρώσουν, για μια ακόμη φορά, οι λογής δραχμοσυντήρητοι. Ιδιαίτερα όταν οι υποσχέσεις για την αυτόματη τιμαριθμική αναπροσαρμογή, «ετεροχρονίστηκαν» και όταν, από τώρα, γίνεται λόγος για νέο «ετεροχρονισμό», μέσα στο φθινόπωρο.

ΓΙΑ ΟΛΑ ΤΑ παραπάνω αυτά, η κυβέρνηση έχει μια στερεότυπη απάντηση: ο λαός, λέει, έκανε, τον Οκτώβριο του '81, τη μεγάλη επιλογή του. Συνεπώς, η υπόθεση της Αλλαγής, είναι τώρα δική μας (αποκλειστική) υπόθεση. Όμως κάθε κυβέρνηση —σοσιαλιστική ή μη— θα πρέπει να προβλέπει τις συνέπειες της πολιτικής της, στην προοπτική του χρόνου. Και αν δεν διαθέτει την ικανότητα αυτή, θα πρέπει, τουλάχιστο, να καταγράφει τα σημερινά μηνύματα —μηνύματα δυσαρέσκειας και απογοήτευσης ενός λαού, που βλέπει τις ελπίδες και τα οράματά του να φυλλοροούν...

ΑΝΤΗΝΩΡ



καλά φάγανε,
καλά ήπιανε,
να 'χαν και τις
ΑΝΤΙΔΕΣΕΙΣ
να τις διαβάσουνε

Διεθνιστική Αλληλεγγύη

Οι στήλες αυτές εδώ και δυο χρόνια, με κάθε τρόπο προσπαθούν να πληροφορήσουν και να αξιολογήσουν για όσα συμβαίνουν στους κόλπους της ιρανικής επανάστασης.

Έχουμε με στοιχεία και αναλύσεις επισημάνει πως εδώ και δυο χρόνια, η μόνη απόδειξη πως κάποτε υπήρξε επανάσταση στην Περσία είναι οι καθημερινές εκτελέσεις επαναστατών. Έχουμε τονίσει πως εδώ και δυο χρόνια, μετά από τις έντονες εσωτερικές συγκρούσεις στο κάποτε ενιαίο αντισταχικό μέτωπο επικράτησαν απόλυτα οι δυνάμεις του δεξιού κλήρου που έκτοτε συστηματικά εκκαθαρίζουν τους παλαιούς «συμμάχους».

Για να χρησιμοποιήσουμε «αριστερή» γλώσσα, η Ιρανική Επανάσταση μπήκε εδώ και καιρό πλησιίσια στον δικό της «Θερμιδόρ» με τη διαφορά πως εδώ φοράει ράσα...

Μάλιστα, οι κοσμικότατοι περί την εξουσία αγιατολλάχ, εφάρμοσαν θαυμάσια όλη την κληρονομημένη πείρα για την εμπέδωση κάθε μειοψηφικής εξουσίας: πριν απ' όλα φρόντισαν να διαιρέσουν τους αντιπάλους τους. Αμέσως μετά φρόντισαν να χτυπήσουν πρώτα τους πιο αδύνατους ώστε να αποστερήσουν τους πιο ισχυρούς από κάθε δυνατό σύμμαχο.

Έτσι, άρχισαν με τους «μεταρρυθμιστές» αστούς, ξεκαθάρισαν αμέσως μετά τους μετριοπαθείς αριστερούς και τους «κεντριστές» επιτέθηκαν μετά στους «αριστεριστές» κυρίως τους μπουζαχεντίν. Στη διάρκεια όλων αυτών των εκκαθαρίσεων άφησαν επιμελώς «απέξω», το μόνο άλλο οργανισμό με εδραίωση σε όλη την Περσία και με διεθνές έρεισμα, το «Τουντέχ», το ΚΚ δηλαδή της Περσίας. Μάλιστα, το «Τουντέχ» υπακούοντας στα κελεύσματα της Σοβ. Ένωσης και σε μια πρωτόγονη «ανάλυση της κατάστασης» συνέργησε με ενθουσιασμό στο ξεκαθάρισμα των «αντεπαναστατών».

Σπάνια ένα κόμμα ύφανε τόσο συστηματικά το σκοινί με το οποίο θα το κρεμούσαν, όπως το Τουντέχ. Γιατί φυσικά, μόλις εκκαθαρίστηκαν όλοι οι φυσικοί σύμμαχοι του κόμματος αυτού (με την δικιά του βοήθεια κιόλας), οι Αγιατολλάχ ένωσαν την άνεση να προχωρήσουν και στη δική του εξόντωση. Και ω του θαύματος! Μόλις το μαχαίρι κινήθηκε προς το λαϊκό του «Τουντέχ» το ΚΚΕ ανακάλυψε πως κινδυνεύουν οι «επαναστατικές κατακτήσεις» στην Περσία. Το ίδιο ΚΚΕ που από το «Ρι-

ζοσπάστη» επαινούσε τις εκτελέσεις των «αντεπαναστατών» και επικύρωνε τους αγιατολλάχδες.

Ο Κιανουρί και οι σύντροφοί του δεν φαίνεται δυστυχώς ότι θα γλιτώσουν τη μοίρα που επιφυλάχθηκε σε δεκάδες χιλιάδες αριστερούς πριν απ' αυτούς.

Κάποιοι όμως πρέπει να βγάλουν τα κατάλληλα συμπεράσματα επιτέλους ότι διεθνιστική αλληλεγγύη δεν σημαίνει να συμβουλευέσαι το βαρόμετρο του Σοβιετικού Υπουργείου Εξωτερικών, για παράδειγμα. Ή ότι επίσης, η διεθνιστική αλληλεγγύη έχει νόημα όταν μπορείς να παρεμβαίνεις διαμορφώνοντας τα γεγονότα, εν ανάγκη κριτικάροντας ακόμα και τους συντρόφους σου. Μόνον έτσι πολλές φορές μπορείς και να τους σώσεις. Όταν υπάρχει —και είναι— καιρός...

ΝΟΜΟΣ 4000

Σε μαύρο φόντο οι αφίσες κολλημένες στους τοίχους και στις κολόνες της Αθήνας, γράφουν: «όποιος σιωπά είναι συνένοχος και αυριανό θύμα».

Στις φυλακές του Κορυδαλλού, δυο αναρχικοί φυλακισμένοι, ο Κυριάκος Μοίρας και ο Φώτης Δανάτος, συνεχίζουν την απεργία πείνας που κήρυξαν σε ένδειξη διαμαρτυρίας για την κράτησή τους. Πιάστηκαν πέρσι τον Απρίλη, μαζί με άλλα 7 άτομα σε διαδήλωση για τις φυλακές και τους κρατούμενους. Δικάστηκαν αθώωθηκαν. Ο εισαγγελέας όμως άσκησε αντέφεση και ακολούθησε καταδίκη του Μοίρα σε 12 και του Δανάτου σε 14 μήνες.

Το περίεργο και το τραγικό της όλης υπόθεσης είναι ότι ο Μοίρας και ο Δανάτος καταδικάστηκαν με τον υπό κατάργηση νόμο 4000/59 «περί tenτυμπούσμου». Στο μεταξύ, η κατάσταση τους είναι κρίσιμη. Ο Δανάτος έχει πάθει αφυδάτωση. Ενώ η όραση του Μοίρα έχει ελαττωθεί σοβαρά. Και οι δυο έκαναν αίτηση για αποφυλάκιση «λόγω ανηκέστου βλάβης».

Η γραφειοκρατία όμως δεν παίρνει χαμπάρι από ζητήματα ζωής και θανάτου, κι ας είναι η «γραφειοκρατία της αλλαγής» και η συζήτηση της αίτησης των δύο κρατουμένων για αποφυλάκιση αναβλήθηκε από την πρώτη ημερομηνία που είχε οριστεί για την Παρασκευή, 14 Μαΐου, μέρα που κυκλοφορεί και το ΑΝΤΙ και, φυσικά, δεν μπορούμε να γνωρίζουμε τις αποφάσεις που θα πάρει το 3μελές Συμβούλιο Εφετών.

Όλα αυτά, στους δεκαεννιά μήνες —παρά τέσσερις μέρες— της κυβέρνησης της αλλαγής. Και μάλιστα με την ισχύ ενός υπό κατάργηση νόμου, του περίφημου 4000 (μέχρι ελληνική ταινία έγινε), που η κατάργησή του ήταν ανάμεσα στις πιο στομφώδεις διακηρύξεις της «αλλαγής» για «αλλαγή στη δικαιοσύνη».

Πάσχα Ελλήνων Πάσχα

Χτυπάνε οι καμπάνες. Τι συμβαίνει και χτυπάνε; Εβδομάδα των παθών.

Στην Αθήνα τα πάθη μας είναι γνωστά. Οι καμπάνες που χτυπάνε είναι οι μόνιμοι πια πονοκέφαλοι που συνοδεύονται από τσουξιμο στα μάτια και δυσφορία: αιθαλομίχλη, η μόνιμη πια και επίσημη αγαπημένη! Να φύγουμε, λοιπόν, απ' την Αθήνα οι «Αθηναίοι» να βρεθούμε στα «χωριά» της καταγωγής μας ή των φίλων μας. Να φύγουνε και όλοι οι αστ(ει)οι να βρεθούνε σε φυσικότερο περιβάλλον —έστω και για λίγες μέρες. Οι δρόμοι πηγμένοι, τα πλοία φορτωμένα, τα αεροπλάνα κλεισμένα. Στριμωχνόμαστε κακώς, υδρώνουμε —πλήζουμε— απελπιζόμαστε, αλλά στο τέλος φτάνουμε. Το χωριό (;) είναι βέβαια χωριό όσον αφορά το άθλιο οδικό δίκτυο και την έλλειψη ανέσεων. Κατά τα άλλα: οι κεραίες τηλεοράσεων στολίζουν τον ορίζοντα, η θάλασσα κι η παραλία της είναι γεμάτη κονσερβοκούτια και πλαστικά, οι δρόμοι γεμάτοι μηχανάκια, τα πεζοδρόμια φορτωμένα γιαπωνέζικα ημιφορτηγά και

Μερσεντές. Αλλά λέμε: θα αποζημιωθούμε απ' τη θερμότητα των κατοίκων. Αυτοί, όμως, hello και yes, δεν επικοινωνούν παρά με σπασμένες ξένες λέξεις και μας περιφρονούν ως ομόγλωσσους και ομόθρησκους.

Το χωριό δεν είναι πια το χωριό. Είναι γεμάτο τουρίστες ή στην καλύτερη περίπτωση προετοιμασμένο γι' αυτούς. Αρχίζουμε να διαπιστώνουμε τις αλλοιώσεις από τα βλέμματα ως τα φαγητά. Γενική εκποίηση made in Greece. Κάπου χανόμαστε μέσα σε αναμνήσεις. Μας τις θυμίζουν όσα παραμένουν τυποποιημένα: κόκκινα αυγά, κεράκια, βεγγαλικά. Δεν λέμε το αρνί, γιατί κι αυτό έχει μπει σε περιορισμό. Ψάχναμε για το αρνί που μας υποσχέθηκε απ' την τηλεόραση ο κ. Μωραίτης 450 δρχ. το κιλό. Κι αυτό βελάζοντας μας είπε: 520! 520!

Ας είναι: Πάσχα Ελλήνων. Η επιστροφή γίνεται αγωνία. Πώς θα μπορούμε εγκαίρως στην εθνική, το πλοίο φίσκα, το αεροπλάνο —όπου υπάρχει— το καλύτερο, φτάνει να μην αργήσουμε λόγω κυκλοφορίας. Να φτάσουμε στο σπίτι μας σώοι, η έμμονη ιδέα του ταξιδιού.

Το Πάσχα θα' ρθει πάλι του χρόνου. Αν εξαιρεθούμε από το φετινό ποσοστό τροχαίων, θα μπορέσουμε να μετρήσουμε τις νέες προσθήκες στον κατάλογο των αλλοιώσεων της ζωής. Να αγαπηθούμε; Καλύτερα μοιάζει λίγο να γελάσουμε όχι πια ελληνιστί, αλλά λατινιστί: hic - haec - hoc, ή ίσως και να βελάσουμε!

ΥΓ. Και μια τελευταία είδηση, όπως την είδαμε απ' την τηλεόραση.

Εικόνα πρώτη: Κωνσταντινούπολη· δυστύχημα στο ξενοδοχείο Ουάσιγκτον —τραγικές εικόνες πυρκαγιάς και πτωμάτων.

Εικόνα δεύτερη: Ελληνικό πασχαλιάτικο γλέντι· τ' αρνάκια σουβλισμένα σιγοψηνόνται —ο κλασικός μας οβελίας.

Είναι δυνατόν να επιδεικνύεται τέτοια απόλυτη έλλειψη ευαισθησίας από μέρους των υπευθύνων των ειδήσεων; Κανένας πια δεν ανατριχιάζει στο θέαμα των νεκρών και μπορεί να είναι ανεκτή μια τέτοια αντιπαράθεση εικόνων;

Δεν μπορούμε πια να γελάσουμε σε καμία γλώσσα, δική μας ή ξένη...

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΣΙΩΠΗ

Ή πέσαμε εντελώς «έξω» στις πληροφορίες μας για τον κ. Λεβίδη και το διπλωματικό του αυτοκίνητο και διαβατήριο, ή εντελώς «μέσα». Δεν έχουμε άλλη εξήγηση για τη σιωπή των συναρμόδιων υφυπουργών σε όσα υπεύθυνα καταγγείλαμε στο προηγούμενο τεύχος.

Οι υποθέσεις μας για την κυβερνητική σιωπή είναι απλές: εάν μεν οι πληροφορίες μας ήσαν ψευδείς, η κυβέρνηση απαξιώνει να ασχοληθεί με κακόβουλους «υπονομευτές της Αλλαγής». Εάν δε είναι αληθείς, η κυβέρνηση θα θεωρεί ότι υπονομεύει τον εαυτό της εάν πραγματοποιήσει αυτά για τα οποία εξελέγει. Διότι για άλλα εξελέγει και άλλα φαίνεται να νομίζει τώρα ότι πρέπει να κάνει...

Εμείς πάντως επιμένουμε, ότι κάθε μικρό «σκανδαλάκι» δεν είναι παρά η αρχή κάποιων πολύ μεγάλων συμβιβασμών.

Σήμερα ο κ. Λεβίδης με τις λιμουζίνες και τις εφημερίδες του, χθες ο κ. Μπόμπολας με τις δικές του (βίλα και εφημερίδα), ποιος άλλος αύριο θα έχει σειρά;

Ευτυχώς πάντως, που οι υπόλοιποι Έλληνες απλοί πολίτες, μετανάστες, εργάτες ή επιστήμονες, υποχρεώνονται να εκτελωνίσουν τα αυτοκίνητά τους όταν έρχονται στην πατρίδα τους.

Ή μήπως ορισμένοι δεν έχουν πατρίδα; Ή η πατρίδα γι' αυτούς έχει ειδικά μέτρα;

Απάντηση θα περιμένουμε πάντως... και αρμοδίως.



ΤΗΛΕΟΠΤΙΚΑ ΗΘΗ ...ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

Η κλασική φράση του Γιώργου Ρωμαίου ότι η ΕΡΤ θα γίνει BBC όταν οι Έλληνες γίνουν Άγγλοι δεν πρέπει να αποτρέπει κάποιες κριτικές που θα επιταχύνουν αυτή την πορεία εξευρωπαϊσμού μας.

Έτσι λοιπόν, τα δυο τελευταία «ελληνικά» επεισόδια στα κανάλια μας, του κ. Αλευρά στην ΕΡΤ 1 και του κ. Σούλη Αποστολόπουλου στην ΕΡΤ 2 απασχόλησαν σε μεγάλη έκταση τους αρμόδιους φορείς. Ειπώθηκαν ίσως τα πάντα και εξαντλητικά.

Η πλευρά στην οποία όμως αξίζει να επιμείνει κανείς, ήταν ίσως αυτή που λιγότερο απ' όλους τονίστηκε: ότι δηλαδή είναι αδιανόητο τα δυο κανάλια να διοικούνται σε ένα «προσωπικό στυλ», δίκην μικρομεσαίας επιχειρήσεως.

Γιατί και τα δυο συμπτώματα έχουν σαν κοινό παρανομαστή το γεγονός ότι ελλείπουν εντελώς οι λειτουργικές αρχές, οι αντικειμενικές διαδικασίες αξιολόγησης και ανάθεσης έργου, οι αποπροσωποποιημένες επαγγελματικές σχέσεις μεταξύ των «παραγόντων» των τηλεοπτικών προγραμμάτων.

Έτσι, με την έλλειψη αυτού του πλαισίου, κάθε προσωπική προτίμηση, κλίση, ανεπάρκεια ή ιδιαιτερότητα, προσλαμβάνει τη μορφή γεγονότος, που σε μια χώρα σαν την Ελλάδα υπερβαίνει κατά πολύ την πραγματική του κλίμακα.

Αν λοιπόν η κυβέρνηση δεν φροντίσει τάχιστα να θεσμοποιήσει αντικειμενικές λειτουργίες στα μέσα ενημέρωσης δεν θα πετύχει τίποτε άλλο παρά να «σκάψει το λάκκο» της. Διότι ούτε επιτυχής πολιτική ποιότητας μπορεί να ασκηθεί μέσα στη διαρκή ρευστότητα, το δισταγμό και τον φόβο, ούτε κάποιοι «κερδισμένοι» στο μικρό παιγνίδι της τηλεοπτικής εξουσίας, μπορούν να μεταφράσουν τις προσωπικές τους «επιτυχίες» σε αντιπροσωπευτικές νίκες του ελληνικού λαού...

Αν λοιπόν η ΕΡΤ και επί Αλλαγής διατηρήσει τα ήθη και έθιμα που την συνόδευσαν από τη γέννησή της, θα διαπιστώσει πως ο ελληνικός λαός, διατηρώντας κι αυτός τα δικά του, θα την αποδοκιμάσει, και αυτήν, και όσους θα εκτιμήσει σαν υπεύθυνους για τη στασιμότητά της.



ΟΙ ΚΥΡΙΟΤΕΡΕΣ ΕΙΔΗΣΕΙΣ ΕΝ ΣΥΝΤΟΜΙΑ!

Δέν υπάρχει λόγος νά κρατάτε ολόκληρες τίς εφημερίδες πού διαβάσετε, γιά νά φυλάξετε μιά είδηση πού σάς ενδιαφέρει. Κρατείστε μόνο τήν είδηση.

Ζητείστε μας τά αποκόμματα όλων τών εφημερίδων, γιά νά μή μπείτε έσείς στόν κόπο νά τά συγκεντρώσετε.

Δουλειά μας είναι νά ενημερωνόμαστε καί νά σάς ενημερώνουμε.

Διαβάζουμε όλες τίς εφημερίδες (έλληνικές καί ξένες) καί κρατάμε γιά λογαριασμό σας, τά αποκόμματα πού σάς άφορούν.

Δέν είμαστε «μερικοί άνθρωποι», αλλά ένα ολόκληρο δημοσιογραφικό έπιτελείο πού δουλεύει υπεύθυνα γιά τήν ειδική - δική σας ενημέρωση.

Επικοινωνείστε μαζί μας!

EXPRESS NEWS

Τό προσωπικό σας 'Αρχείο.

ΣΤΡΑΤΟΣ ΜΟΥΒΑΣ

ΓΡΑΦΕΙΟ ΑΠΟΚΟΜΜΑΤΩΝ
ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ & ΞΕΝΟΥ ΤΥΠΟΥ

ΑΡΙΣΤΕΙΔΟΥ 6 ΤΗΛΕΦ. 3243.351 ΑΘΗΝΑΙ Τ. Τ. 122

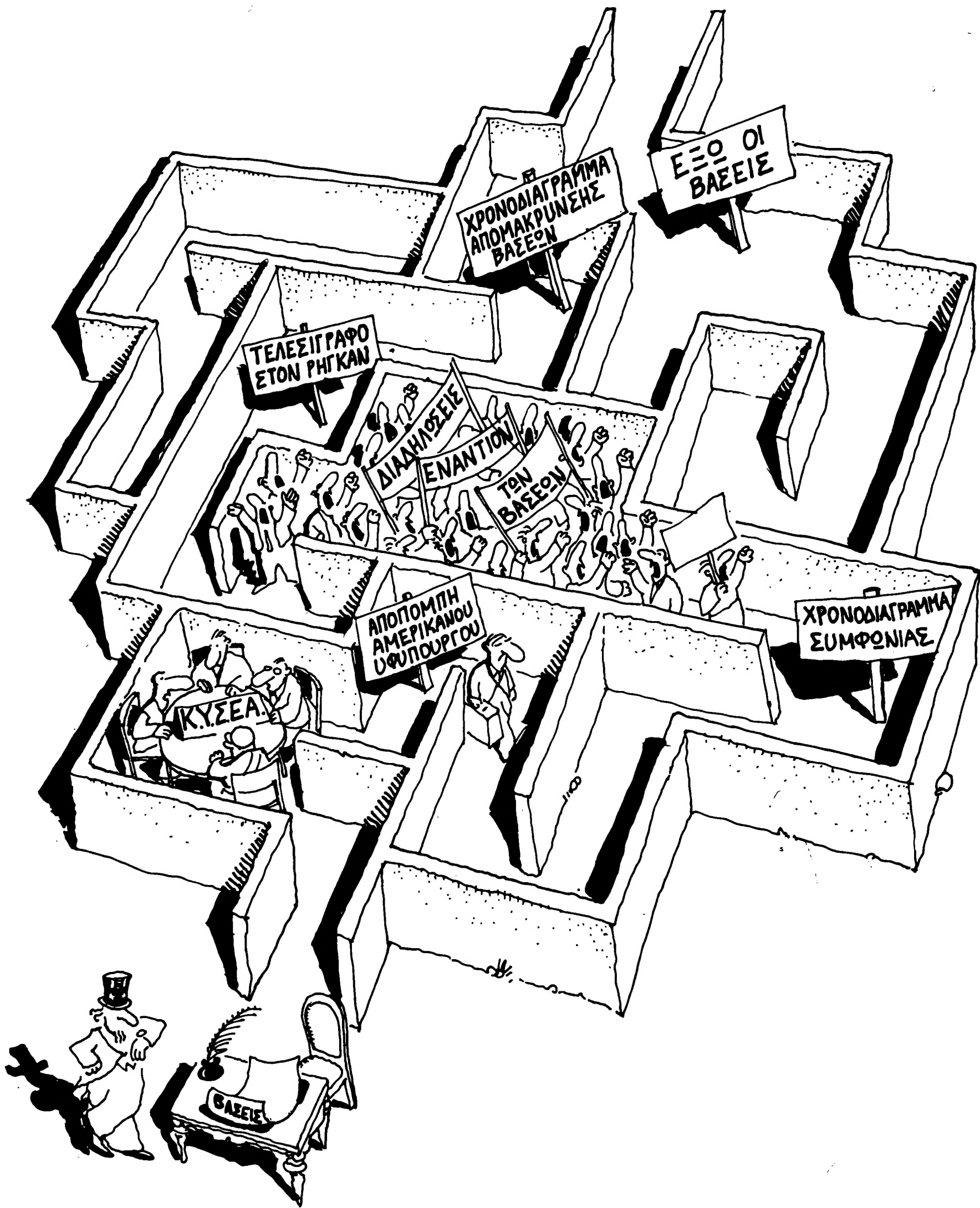


ΠΡΟΣΦΟΡΕΣ

ΦΟΡΕΜΑΤΑ	άπό	2000	δρχ.
ΦΟΥΣΤΕΣ	»	1600	»
ΠΟΥΚΑΜΙΣΕΣ	»	1200	»
ΜΑΝΤΙΛΙΑ	»	150	»
ΜΑΝΤΙΛΕΣ μέ κρόσια	»	350	»
STIKCS μέ πολλά άρώματα	»	10	»
ΣΚΟΥΛΑΡΙΚΙΑ	»	280	»
ΒΡΑΧΙΟΛΙΑ διάφορα	»	250	»
ΤΣΑΝΤΕΣ ΙΝΔΙΑΣ πάν.	»	1200	»
» » δερ/νες	»	1400	»
ΑΡΩΜΑΤΑΚΙΑ ΙΝΔΙΑΣ	»	150	»

Καί πολλά άλλα είδη
σέ τιμές φανταστικές

☎ 36.20.923 ☎



11-5-83
ΙΩΑΝΝΟΥ

Γιάννης Ιωάννου

ΜΕΓΑΛΟΒΔΟΜΑΔΑ. Από τα σύγχρονα στα «ρετρό». Τα παλιά χρόνια —άλλοι καιροί, άλλοι ρυθμοί, άλλες ανάγκες, άλλες συνήθειες— ήταν περίπου αδιανόητο να κυκλοφορεί μια εφημερίδα χωρίς να έχει χρονογράφημα. Ήταν εξίσου αδιανόητο να μην έχουν τα χρονογραφήματά της —στη Μεγαλοβδομάδα— θέματα και τίτλους παρμένα από το Θείο Δράμα. Κάποια όμως μεγαλοβδομάδα αυτό το «λαβείν» φάνηκε —σε μια εφημερίδα— πως πήγε πολύ μακρύτερα από το Θείο Δράμα. Πήγε σε ξένα κείμενα. Έγινε λογοκλοπή. Εγώ έμαθα αυτή την ιστορία —από τον Νίκο Λαμπάκη— μόλις πριν λίγους μήνες. Τότε που εξιστορούσα —σ' αυτή τη σελίδα— διακεκριμένες, σύγχρονες όμως λογοκλοπές.

Μια Μεγάλη Παρασκευή, λοιπόν —μου είπε ο Νίκος— κάποιος χρονιάς του μεσοπολέμου, δημοσίευσε ο Τάκης Μπαρλάς, στην εφημερίδα που έγραφε ένα χρονογράφημα με τίτλο. «Ο Βαραββάς». Αμέσως, σχεδόν, ξιφούλκησε εναντίον του Μπαρλά ο Σπύρος Μελάς —καθιερωμένος χρονογράφος— τακτικός επίσης συνεργάτης άλλης εφημερίδας. Ο Μελάς κατηγορήσε τον Μπαρλά για λογοκλοπή δικού του —παλιότερου— χρονογραφήματος. Ο Μπαρλάς διαβεβαίωσε πως όταν έγραφε τον Βαραββά, ιδέα δεν είχε πως υπήρχε... παρόμοιο κείμενο του Μελά. Αποδείχτηκε πως είχε δίκιο! Η αλήθεια διαδόθηκε με μορφή τετράστιχου:

«Είναι Μελάς;
Είναι Μπαρλάς;
Είναι δικός του ο Βαραββάς;
Μαρία Κορέλλι τι τραβάς!
Το σκάρωσαν φιλοπαίγμονες
ερευνητές της υπόθεσης.

Ο Μπαρλάς είχε λογοκλέψει
—απλώς— από τον «Βαραββά» της
Ιταλοσκιωτσέζας ρομαντικής Μαρίας
Κορέλλι. Λίγα χρόνια νωρίτερα είχε
κάνει την ίδια —συμπωματικώς—
βρωμοδουλειά και ο Μελάς...

ΠΑΣΧΑ. Το πρώτο —μετά 9 ολόκληρα χρόνια— Πάσχα μου, χωρίς τις εγκάρδιες ευχές των δημοσίων ανδρών του τόπου που με αγαπούν και με σκέπτονται.

Μέχρι και πέρσι οι δημόσιοι άνδρες του τόπου μου εύχονταν ανελλιπώς. Δέκα μέρες πριν του Λαζάρου άρχιζαν να μου έρχονται τα πρώτα μπιλιέτα τους. Μου στέλνουν σκεφτόμυνα —άρα υπάρχω. Με τη διαπίστωση ότι έφτασε φάκελος άρχισε η υπερθυμία μου. Τη στιγμή του ανοίγματος του

βρισκόμουν πια σε έκσταση.

Οι δημόσιοι άνδρες του τόπου ενδιαφέρονταν για την υγεία μου, για την ευτυχία μου και —προς τιμήν τους— για την Ειρήνη του σύμπαντος κόσμου —του οποίου όμως κι εγώ αποτελώ ένα πολύ —όπως λέγεται σήμερα— βασικό κάτοικο.

Ο λακωνικότερος, αλλά και τακτικότερος, ευχέτης μου ήταν ο Αποστόλης. Ο Διονύσης ήταν κομμάτι ακατάσχετος. Δεν έτυχε —ομολογώ— να πάρω ο ίδιος ευχές του, αλλά έπαιρνε η γειτόνισσά μου η κυρία Παναγιώτα. Η κυρία Παναγιώτα —που συνήθιζε ν' απαγγέλει όλα τα γράμματα που διάβαζε— χρειαζόταν πάνω κάτω πέντε εισπνοές ανάμεσα στην πρώτη και στην τελευταία λέξη των ευχών του Διονύση. Ανάμεσα στην πρώτη και στην τελευταία λέξη —των περσινών ευχών του— ήταν τυπωμένες άλλες 43 λέξεις! Και τελεία μόνο μία. Μετά την 45η λέξη.

«Με την ευκαιρία του πασχαλιάτικου γιορτασμού, σας στέλνω τις καλύτερες ευχές μου για προσωπική και οικογενειακή υγεία και προκοπή, μέσα σ' έναν κόσμο ειρηνικό και με την πατρίδα μας να πορεύεται, με την εποικοδομητική συμμετοχή όλων μας, σταθερά στο δρόμο της δημιουργίας και της αλλαγής».

Φέτος —λίγους μήνες μετά την κατάργηση του σταυρού— λέξη ο λακωνικός αλλά τακτικός Αποστόλης σε μένα. Κουβέντα και ο ακατάσχετος Διονύσης στην κυρία Παναγιώτα...

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ. Ο κυβερνητικός βουλευτής Γ. Παπαδημητρίου καταγγέλει— με προσωπική επιστολή του προς τον Πρόεδρο Παπανδρέου— την κατάσταση που επικρατεί στις οργανώσεις του Κινήματος στο νομό Αιτωλοακαρνανίας. Οι χουντικοί —λέει— και οι ακροδεξιοί που έχουν εισχωρήσει, έχουν μεταβάλει τις κομματικές οργανώσεις σε μαγαζάκια και αναθέτουν μελέτες σε φίλους τους χωρίς δισταγμό.

Φοβάμαι ότι ο νεοΠασοκισμός των παλαιοΧουντικών δεν είναι αποκλειστικό φαινόμενο της Δυτικής Στεριαίας. Με προσωπική επιστολή του —προς τον Πρόεδρο της σελίδας— έγραφε οργισμένος, προ εβδομάδων, δημοκρατικός πολίτης από τον Πολύγυρο της Χαλκιδικής: —Αγαπητέ Δακτυλιδόστομε γράψε σε παρακαλώ πως στον Πολύγυρο, Α' Γραμματέας της ΤΟ του ΠΑΣΟΚ είναι ένας αρχιχούνταρος, ο μηχανικός Βασίλης Τσίγκας. Υπήρξε

διορισμένος αντιπρόεδρος του Δημοτικού Συμβουλίου Πολυγύρου. Γράψε λοιπόν και ρώτα τους υπεύθυνους της Αλλαγής και τα μεγάλα κεφάλια του ΠΑΣΟΚ στην Αθήνα, ως πότε ο δημοκρατικός λαός του Πολυγύρου θα ανέχεται να βλέπει τον υμνητή της Χούντας (Σου στέλνω φωτοτυπία ψηφίσματος του Δήμου με συγχαρητήρια και έκφραση εμπιστοσύνης προς τις «Ενόπλους Δυνάμεις του Έθνους και την Επανάστασιν», που συνυπέγραψε ο Τσίγκας στις 9 Απριλίου 1974) να είναι «στέλεχος» και «καθοδηγητής» οργάνωσης δημοκρατικού κόμματος.

Ρώτα —επί τη ευκαιρία— πως συμβιβάζεται με τους τωρινούς, υποτίθεται, σοσιαλιστικούς αγώνες του Τσίγκα ο διορισμός του, στο Πρωτοβάθμιο Διοικητικό Διαιτητικό Δικαστήριο Πολυγύρου σαν αναπληρωτή του Μιχαήλ Τζίτζιφα (διευθυντή των μεταλείων Πόρτολου Γερακινής —«Ελληνικοί Λευκόλιθοι») που εκπροσωπεί τον σύνδεσμο Ανωνύμων Εταιρειών. (Σου στέλνω φωτοτυπία της απόφασης του Νομάρχη Παναγιώτη Μαυρίδη με τον εκπληκτικό διορισμό).

Φιλικά
Δημοκρατικός Πολίτης, από
Πολύγυρο Χαλκιδικής.



ΜΑΡΚΟΣ ΒΑΦΕΙΑΔΗΣ. Δυο

μήνες κοντεύουν από τον επαναπατρισμό του. Σ' όσες δηλώσεις έκανε —στο διάστημα αυτό— δεν έκρυψε την ενωτική του άποψη για το κομματικό ζήτημα, ενώ απάλλαξε την ηγεσία του ΚΚΣΕ από κάθε ευθύνη σχετικά με τη διάσπαση.

Πώς να βλέπει άραγε το ΚΚΕ —αναρωτιόμουν και μέσα μου και φωναχτά, σε κάθε νέα δήλωση του Μάρκου— αυτές τις «εκτιμήσεις» του; Και καλά την δεύτερη. Μα την πρώτη;

Την ίδια ακριβώς απορία είχε και ο Ανέστης μέχρι που ρώτησε το φίλο του, τον υδραυλικό —παλιά караβάνα στο κίνημα— ακλόνητο στέλεχος του ΚΚΕ: — Μάστορα, τι γνώμη έχεις για το Μάρκο Βαφειάδη;

— Θα δείξει.
— Μάστορα, δεν σε καταλαβαίνω.
— Θα δείξει.
— Θα δείξει; Για στάσου βρε μάστορα. «Δεν έδειξε» 60 χρόνια; Πόσα θέλεις ακόμα για να «δείξει»;

Εκείνο που δεν ήξερε ο Ανέστης είναι πως μέσα σ' όλα τα ζαχαριαδικά που άκουσε ο Μάρκος στην εποχή της αποπομπής του ήταν και τούτο. — Το κόμμα προσπαθούσε 25 χρόνια να, κάνει τον Μάρκο κομμουνιστή.



● Η ετήσια έκθεση του Διοικητή του εθνικού πιστωτικού ιδρύματος προκαλεί πάντοτε, όπως είναι φυσικό, ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Στη συνέχεια, από το σύνολο της έκθεσης του κ. Γεράσιμου Αρσένη προς τους μετόχους του ιδρύματος παρουσιάζουμε τα σημεία που αναφέρονται στις εξελίξεις, τα προβλήματα και τις προοπτικές της ελληνικής οικονομίας. Οι παρατηρήσεις και οι αναλύσεις του κ. Γ. Αρσένη παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον:
Ο κ. Γεράσιμος Αρσένης.

1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ ΤΟ 1982

Το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, όπως εκτιμάται από την Υπηρεσία Εθνικών Λογαριασμών του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας, αυξήθηκε το 1982 κατά 0,2%, ενώ τον προηγούμενο χρόνο είχε μειωθεί κατά 0,2%. Η μικρή αύξηση του εγχώριου προϊόντος το 1982 προήλθε από το γεωργικό τομέα που σημείωσε άνοδο 3,5% ενώ το 1981 είχε σημειώσει πτώση 1,4% και από τον τομέα των υπηρεσιών το προϊόν του οποίου υπολογίζεται ότι αυξήθηκε 1,6% έναντι ανόδου 1,5% το 1981. Αντίθετα, το εισόδημα από το δευτερογενή τομέα μειώθηκε σημαντικά για τρίτο χρόνο (1982: -3,7%, 1981: -2,5%, 1980: -2,4%), εξέλιξη, η σοβαρότητα της οποίας, τόσο για τη βραχυχρόνια ανάκαμψη όσο και για τη μακροχρόνια ανάπτυξη της οικονομίας, δεν υποτιμάται από τις οικονομικές και νομισματικές αρχές.

Η αύξηση του εγχώριου προϊόντος το 1982, στηρίχτηκε κυρίως στην εσωτερική ζήτηση και ειδικότερα στην άνοδο της κατανάλωσης και των δημόσιων επενδύσεων, ενώ υστέρησαν και κατά το 1982 οι επενδύσεις του ιδιωτικού τομέα. Αρνητική, εξάλλου, φαίνεται ότι ήταν η συμβολή του εξωτερικού τομέα της οικονομίας, τόσο λόγω της μείωσης του όγκου των εξαγωγών όσο και λόγω της αύξησης της διείσδυσης εισαγωγών στην εγχώρια αγορά, που σε ορισμένους κλάδους δημιούργησε οξύτατα προβλήματα.

Σημαντική πρόοδος, όπως αναφέρθηκε, επιτεύχθηκε στην προσπάθεια για την καταπολέμηση του πληθωρισμού και για την αποδυνάμωση των πληθωριστικών προσδοκιών. Ο ρυθμός ανόδου του δείκτη τιμών καταναλωτή, σε μέσα ετήσια επίπεδα, μειώθηκε κατά 3,5% ποσοστιαίες μονάδες και έπεσε σε 21%, από 24,5% το 1981. Τα επιτεύγματα στον τομέα αυτό συνδέονται άμεσα με την αποτελεσματικότερη λειτουργία του πιστωτικού συστήματος, τη συγκράτηση της πιστωτικής επέκτασης και του ελλείματος του δη-

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΔΙΟΙΚΗΤΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Εξελίξεις, προβλήματα και προοπτικές της οικονομίας

μόσιου τομέα σε σχέση με το εθνικό εισόδημα.

Η χαλαρότητα της οικονομικής δραστηριότητας που διατηρείται ήδη για τέσσερα χρόνια είχε αναπόφευκτα δυσμενείς συνέπειες στο ύψος της απασχόλησης, επομένως και στο επίπεδο ανεργίας. Αρχικά οι επιπτώσεις αυτές συγκαλύπτονταν με τη διόγκωση της υποαπασχόλησης και τη διεύρυνση της παραοικονομίας. Με τη συνέχιση όμως της ύφεσης τα περιθώρια αυτά εξαντλήθηκαν, ώστε η ανεργία πήρε ανοικτές διαστάσεις και η αντιμετώπισή της πιεστικό χαρακτήρα.

2. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΓΙΑ ΤΟ 1983

Παρά την πρόοδο που έγινε στο 1982 για τη σταθεροποίηση της οικονομίας, τα προβλήματα που είχαν επισημανθεί και στην περσινή έκθεση δεν βρήκαν την οριστική και μόνιμη λύση τους. Η επίτευξη όμως του στόχου αυτού δεν ήταν δυνατό να γίνει μέσα σε ένα χρόνο, γιατί τα προβλήματα αυτά είναι κυρίως δομικής φύσης με βαθιές ρίζες και σοβαρές προεκτάσεις, αλλά και γιατί η δυσμενής διεθνής οικονομική συγκυρία έθετε περιορισμούς στις δυνατότητες χειρισμών για την αντιμετώπισή τους.

Πρώτο, παρά την επιβράδυνση του πληθωρισμού, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρές πληθωριστικές πιέσεις που διατηρούν τις ανατιμητικές τάσεις σε επίπεδα συγκριτικά πολύ υψηλότερα από τα αντίστοιχα των εμπορικών μας εταίρων και υποσκάπτουν την ανταγωνιστικότητα των ελληνικών προϊόντων, αλλά και δυσχεραίνουν κάθε εξυγιαντική προσπάθεια στον τομέα της παραγωγής ή των επενδύσεων. Το γεγονός ότι οι πληθωριστικές πιέσεις συνυπάρχουν με χαλαρότητα της παραγωγικής δραστηριότητας σημαίνει ότι τα αίτια πρέπει να αναζητηθούν στην πλευρά της προσφοράς και του κόστους, που περιλαμβάνει συγχρόνως και τα υψηλά περιθώρια ολιγοπωλιακών κερδών κυρίως στους τομείς της διανομής των αγαθών και άλλων υπηρεσιών. Η πολιτική τιμών που ακολουθήθηκε το 1982 και η πολιτική τιμών και εισοδημάτων που σχεδιάστηκε και εφαρμόζεται το τρέχον έτος έχει βασικές επιδιώξεις τη μείωση του κόστους παραγωγής, τον περιορισμό αδικαιολόγητων κερδών και την ενίσχυση του ανταγωνισμού. Έτσι, παρά τις αναπόφευκτες ανατιμητικές επιδράσεις από την υποτίμηση της δραχμής και την αναγκαία αναπροσαρμογή των τιμών των δημόσιων επιχειρήσεων —οι οποίες έχουν ήδη εμφανιστεί στο πρώτο τρίμηνο του έτους— η άνοδος του δείκτη τιμών καταναλωτή αναμένεται να διαμορφωθεί κατά το τρέχον έτος σε επίπεδα κάτω από το 20%.

Δεύτερο, ο χαμηλός ρυθμός των επενδύσεων πάγιου κεφαλαίου και η μη ορθολογική κατανομή τους συνδέονται με τις πιο κρίσιμες αδυναμίες, που παρουσιάζει σήμερα η οικονομία και αναφέρονται ειδικότερα στο χαμηλό επίπεδο αποδοτικότητας και την ανε-

πάρκεια της προσαρμοστικότητας της παραγωγής στις μεταβολές της ζήτησης. Η Κυβέρνηση έθεσε σαν βασικό στόχο την προώθηση της επενδυτικής δραστηριότητας με απώτερο σκοπό τη βελτίωση της παραγωγικότητας και μέσω αυτής την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας. Από τη φύση του το έργο αυτό είναι δύσκολο και απαιτεί χρόνο, κόπο, συντονισμό και εμμονή στους μακροχρόνιους στόχους. Προϋποθέτει, επίσης, κλίμα συνεργασίας και συνεχή διάλογο με τις παραγωγικές τάξεις και τους κοινωνικούς εταίρους για τη δημιουργία μηχανισμών και θεσμών που, ενώ προωθούν την οικονομική άνοδο, εξασφαλίζουν συγχρόνως δικαιοτερη κατανομή του εθνικού εισοδήματος.

Τρίτο, οι διαρθρωτικές αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας που προκαλούν το χρόνιο έλλειμμα του ισοζυγίου πληρωμών παραμένουν και θα απαιτήσουν αρκετό χρόνο και επίμονες προσπάθειες για να διορθωθούν. Πρέπει να επισημανθεί ότι η χαμηλή παραγωγικότητα της ελληνικής οικονομίας γίνεται περισσότερο αισθητή σε περιόδους παγκόσμιας ύφεσης, όταν ο αγώνας για την κατάκτηση των διεθνών αγορών είναι ιδιαίτερα οξύς και δύσκολος. Θα πρέπει επίσης να προστεθεί ότι η ένταξη της χώρας στην ΕΟΚ επέτρεψε την ανεμπόδιστη είσοδο των κοινοτικών προϊόντων στην ελληνική αγορά και έκανε περισσότερο εμφανή τη διαφορά στην παραγωγικότητα μεταξύ της Ελλάδας και των άλλων χωρών της ΕΟΚ, τα προϊόντα των οποίων φαίνεται ότι ανταγωνίζονται με επιτυχία τα ελληνικά προϊόντα στην εγχώρια αγορά ακόμη και σε είδη απλής τεχνολογίας όπως είναι τα κλωστοϋφαντουργικά. Εξάλλου, η μεγάλη εξάρτηση του ισοζυγίου πληρωμών της χώρας μας από τους άδηλους πόρους που είναι περισσότερο ευαίσθητοι, σε σύγκριση με τις εμπορευματικές συναλλαγές, στις διακυμάνσεις της διεθνούς οικονομίας ή και σε εξωοικονομικούς παράγοντες, αποτελεί πρόσθετο πρόβλημα που έγινε αισθητό το 1982 με την κάμψη των βασικών κονδυλίων των άδηλων εισπράξεων.

Τέταρτο, αν και το επίπεδο ανεργίας παραμένει σημαντικά χαμηλότερο από άλλες χώρες, η Κυβέρνηση το θεωρεί πρόβλημα πρώτης προτεραιότητας, γιατί εκτός των άλλων πλήττει τους νέους που για πρώτη φορά ζητούν εργασία αλλά και σε άλλες ομάδες που έχουν ανάγκη κοινωνικής προστασίας. Για την άμεση αντιμετώπιση του προβλήματος αυτού η Κυβέρνηση σχεδιάζει να λάβει μέτρα στα πλαίσια ενός συντονισμένου προγράμματος δημόσιων έργων με τη συμμετοχή των δήμων και κοινοτήτων, καθώς και του Οργανισμού Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού που θα έχουν ως βασικό σκοπό την απορρόφηση ανέργων, ιδίως νέων και όσων η απώλεια της εργασίας συνδέεται με τις διαρθρωτικές μεταβολές που συνεπάγεται η προσπάθεια εξυγιάνσης της οικονομίας.

Διόδια

ΓΙΑΤΙ ΑΥΤΟ ΤΟ ΜΠΟΤΙΛΙΑΡΙΣΜΑ
ΣΤΗΝ ΕΘΝΙΚΗ ΟΔΟ; «ΜΑΣ ΠΗΓΑΙΝΕΙ
ΚΑΡΟΤΣΑΚΙ» ΚΑΝΕΝΑ ΑΡΓΟΚΙΝΗΤΟ
ΦΟΡΤΗΓΟ;



Ε...ΤΟΤΕ ΘΑ ΦΤΑΣΑΤΕ ΣΤΑ
ΕΙΔΙΚΑ ΔΙΟΔΙΑ
ΟΜΑΔΙΚΗΣ ΕΞΟΔΟΥ



...ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΥΠΕΡ ΤΗΣ
ΑΚΑΤΑΜΗΛΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ
ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΩΝ...



ΜΗΠΩΣ 'ΑΝΑΚΑΛΥΨΑΤΕ ΤΙΠΟΤΑ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΕΣ ΛΙΧΟΥΔΙΕΣ;

ΧΑΜΠΟΥΡΓΚΕΡΣ ΧΟΤΝΤΟΓΚΣ
ΚΟΛΝΤ-ΝΤΡΙΝΚΣ



ΓΙΑ ΠΕΝΤΑΡΟΔΕΚΑΡΕΣ
ΘΑ ΜΙΛΑΜΕ ΤΩΡΑ; ΕΔΩ ΚΥΡΙΟΙ
ΘΑ ΠΛΗΡΩΣΕΤΕ
ΣΕ ΕΙΔΟΣ



ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΑΙΓΑΙΑ!
ΜΑΣ ΣΤΟΙΧΙΣΕ ΑΚΡΙΒΑ
Ο ΜΙΝΩΤΑΥΡΟΣ
ΕΠΡΕΠΕ ΝΑ ΣΤΕΙΛΗΣ
ΚΑΙ ΤΟΝ ΓΙΟ ΣΟΥ
ΜΕ ΤΟΥΣ ΕΚΔΡΟΜΕΙΣ



ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΚΑΛΑΪΤΖΗ
ΣΚΕΦΤΗΚΑΤΕ ΜΗΠΩΣ
ΦΤΑΣΑΤΕ ΣΤΑ ΔΙΟΔΙΑ;



ΘΑ ΕΙΜΑΣΤΕ ΣΥΝΤΟΜΟΙ!...
ΤΡΩΜΕ ΜΕΡΙΚΟΥΣ ΑΠΟ ΣΑΣ....



ΕΝΤΑΞΕΙ! ΤΡΩΜΕ
ΚΑΙ ΚΑΠΟΙΟΥΣ ΥΠΕΡ
ΤΩ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ
ΕΠΙΚΙΝΔΥΝΗΣ
ΟΔΗΓΗΣΗΣ

ΟΙ ΥΠΟΛΟΙΠΟΙ ΑΣ
ΦΥΓΟΥΝ ΜΕΧΡΙ
ΤΗΝ ΑΛΛΗ ΕΞΟΔΟ

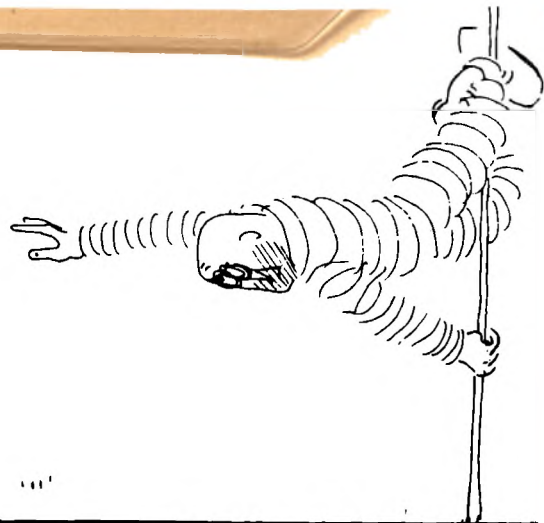


ΔΕΝ ΕΙΜΑΣΤΕ ΚΑΛΑ!...
ΕΓΩ ΤΟΥΣ ΕΙΠΑ ΝΑ ΠΑΝΕ ΣΤΟ
ΧΡΙΣΤΟΥΣ ΓΙΑ ΤΟ ΠΑΣΧΑ;
ΑΣ ΠΗΓΑΙΝΑΝΕ
ΚΑΠΟΥ ΑΛΛΟΥ
ΑΣ ΠΗΓΑΙΝΑΝΕ
ΣΤΗΝ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙ
ΝΟΥ ΠΟΛΗ



ΚΚΕ: Περίπλοκη κατάσταση και τυπική αγκύλωση

του Στέλιου Κούλογλου



Ποια είναι η συμπεριφορά ενός κόμματος όταν η πολιτική συγκυρία, οι δυνατότητες παρέμβασης, αλλά και οι πολιτικές σκοπιμότητες «συνιστούν» μια μετριοπαθή πολιτική ενώ αντίθετα οι ανάγκες αναπαραγωγής και επέκτασης του κομματικού μηχανισμού ωθούν προς μία τακτική ρήξης;

Το ερώτημα δεν είναι καθόλου αφηρημένο: αναφέρεται στα προβλήματα —και τα διλήμματα— που αντιμετωπίζει σήμερα το ΚΚΕ. Οι αντιφάσεις της πολιτικής που χάραξε το 11ο Συνέδριο, αντί να επιλυθούν «μέσα από τη ζωή», οξύνθηκαν ακόμα περισσότερο εξαιτίας της τροπής που πήραν τα πολιτικά μας πράγματα από το Δεκέμβριο μέχρι σήμερα. Και οι διαφαινόμενες εξελίξεις στην οικονομία και κυρίως στα θέματα των βάσεων και της ΕΟΚ, μάλλον θα περιπλέξουν παρά θα ξεκαθαρίσουν την εικόνα...

Η ΟΞΥΝΣΗ ΤΩΝ ΑΝΤΙΦΑΣΕΩΝ

Είναι γνωστό ότι το θέμα που κυρίως απασχόλησε το 11ο Συνέδριο του ΚΚΕ, η στάση, δηλαδή, του κόμματος απέναντι στην κυβέρνηση, λύθηκε με την επιλογή μιας γραμμής άδηλης «κριτικής υποστήριξης». Το ΠΑΣΟΚ ήταν μεν ένα ρεφορμιστικό κόμμα, αλλά η ιστορία, η κοινωνική σύνθεση των μελών και των οπαδών του έδινε τα περιθώρια θετικών διαφοροποιήσεων σε μία «αντιμονοπωλιακή αντιιμπεριαλιστική κατεύθυνση», όταν μάλιστα υπήρχε πάντα ο κίνδυνος της Δεξιάς να «σηκώσει κεφάλι».

Τα γεγονότα που μεσολάβησαν από τότε, ήταν πλούσια σε περιεχόμενο: Από τη μια πλευρά, η ολοκλήρωση της εισοδηματικής και οικονομικής πολιτικής της κυβέρνησης, το πάγωμα των μισθών και η αύξηση του τιμάρθιμου, έδωσαν σε πολλά στελέχη του ΚΚΕ την εικόνα μιας κατεύθυνσης που, τουλάχιστον στις πρακτικές της επιπτώσεις, δεν διαφοροποιείται απ' αυτήν των προηγούμενων κυβερνήσεων. Προς την ίδια κατεύθυνση ώθησαν και οι τελευταίες εξελίξεις με το μνημόνιο της ΕΟΚ —το οποίο η κυβέρνηση έκρινε κατ' αρχήν θετικό— και τις βάσεις, πρόβλημα γύρω από το οποίο διαφαίνεται μια «συμβιβαστική» λύση. Το ΚΚΕ περιορίστηκε σε μια όξυνση της φραστικής αντιπολίτευσης, χωρίς όμως να διαφοροποιηθεί αισθητά στην πράξη, αναλαμβάνοντας την ευθύνη μιας πολιτικής ρήξης με την κυβέρνηση.

Ένας σοβαρότατος λόγος για την παραπάνω συμπεριφορά είναι ασφαλώς η αντεπίθεση που εξαπέλυσε η «Νέα Δημο-

κραία» το ίδιο διάστημα, με αφορμές την δολοφονία Αθανασιάδη, το Διδυμότειχο ή ακόμη και την ανησυχητική πορεία της οικονομίας. Η ηγεσία του ΚΚΕ φαίνεται να ανησυχεί όχι μόνο για την αποτελεσματικότητα αυτής της επίθεσης, αλλά και για την πιθανότητα της διαβολής του ΚΚΕ ως «συμπλέοντος» με τη «Νέα Δημοκρατία». Με άλλα λόγια, η όξυνση των σχέσεων κυβέρνησης αξιωματικής αντιπολίτευσης «αναγκάζει» το ΚΚΕ να συμπαρατάσσεται με την κυβέρνηση ή να χαμηλώνει τον αντιπολιτευτικό του τόνο. Και από δω μπορεί να καταλάβει κανείς έναν ακόμη λόγο για την πόλωση που πολλές φορές επιδιώκεται τεχνητά, ακριβώς «επειδή συμφέρει»...

Ένας ακόμη παράγοντας προβληματισμού στο ΚΚΕ, ήταν η πιθανολόγηση διάφορων σεναρίων που έφερναν την κυβέρνηση ή μερίδες της, να προχωρεί σ' ένα συμβιβασμό με κάποια τμήματα της ΝΔ, γύρω από ένα κεντρώο πρόγραμμα. Το ΚΚΕ αντιτάχθηκε με έμφαση σε μια τέτοια εκδοχή που θα έσπρωχνε την κυβέρνηση «δεξιότερα». Έτσι αναγκάστηκε να μειώσει την κριτική του η οποία θα μπορούσε να λειτουργήσει προς την ίδια κατεύθυνση, δείχνοντας με την ήπια στάση του ότι αποτελεί πάντα ένα «εν δυνάμει» σύμμαχο σε «αριστερές κατευθύνσεις».

... ΚΑΙ ΤΩΝ ΑΝΤΙΘΕΣΕΩΝ

Οι εξελίξεις αυτές είχαν σαν αποτέλεσμα και ορισμένες «αναμετρήσεις» των διαφορετικών απόψεων που «κυκλοφορούν» μέσα στο ΚΚΕ, σχετικά με την αντιμετώπιση της κυβέρνησης. Έτσι κυρίως από τη βάση και ιδίως τους συνδικαλιστικούς χώρους διατυπώθηκαν προτάσεις για μια πιο αποφασιστική και σκληρή αντιπολίτευση. Παρόμοιες απόψεις εκφράστηκαν και από κομματικές οργανώσεις της γειτονιάς, που σε ορισμένες περιπτώσεις κατάφεραν να συσπειρώσουν οπαδούς ή και μέλη του ΠΑΣΟΚ, οι οποίοι απαγοτεύθηκαν από την πορεία της κυβέρνησης. Σ' όλα αυτά πρέπει να προστεθεί και η γενικότερη διαπαιδαγώγηση των μελών του ΚΚΕ, που ενιοποιούνται ιδεολογικά γύρω από «καθαρούς» πολιτικούς στόχους και συσπειρώνονται οργανωτικά με άξονα την πρακτική κινητοποίηση για την υλοποίησή τους. Αυτή η μερίδα των μελών είναι έξω φρενών, κυρίως με την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης, η οποία επιπλέον φαντάζει περισσότερο ευέλικτη από την καθαρή περίπτωση της δεξιάς.

Αντίθετα, φαίνεται ότι σκέπτονται οι ηγετικοί κύκλοι του ΚΚΕ, και κυρίως αυτοί που απαρτίζουν την «παλαιά φρουρά» των στελεχών. Η μετά τη νομιμοποίηση του ΚΚΕ καθιέρωσή του σαν σημαντικής πολιτικής δύναμης, η αποδοχή του από μια σημαντική μερίδα του Τύπου, η κατοχύρωση ειδικών κομματικών προνομίων («Σπίτι του Λαού», εκδοτικός μηχανισμός, φεστιβάλ κτλ.) δημιουργούν μεταξύ των άλλων και ορισμένα ιδιαίτερα συμφέροντα. Συμφέροντα τα οποία δεν πρέπει να τεθούν σε κίνδυνο, μέσα από τη ρήξη με την κυβέρνηση και την πιθανότητα κάποιων ανώμαλων καταστάσεων ή απλώς την επιστροφή της ρεβανσιστικής δεξιάς στην εξουσία.

Η προηγούμενη άποψη χρησιμοποίησε τα ίδια περίπου επιχειρήματα, με αυτά κάποιων άλλων περισσότερο «πολιτικών» στελεχών του ΚΚΕ. Πώς μια σκληρή αντιπολίτευση δεν θα αξιοποιηθεί από τη Δεξιά και ποια εναλλακτική λύση θα προτείνει, όταν οι δυνατότητες του κόμματος είναι περιορισμένες και ο διεθνής και εσωτερικός συσχετισμός είναι αρνητικός;

Απ' όλες αυτές τις απόψεις καμιά δεν μπόρεσε να εφαρμοστεί παρά την —όποια— συζήτηση. Επικράτησε αντίθετα μια στάση αναμονής που επέφερε ένα είδος «πολιτικής αγκύλωσης» του ΚΚΕ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΑΓΚΥΛΩΣΗ — ΕΣΩΚΟΜΜΑΤΙΚΗ ΣΚΛΗΡΥΝΣΗ

Όμως η απουσία μιας ξεκαθαρισμένης πολιτικής, είχε αρνητικά αποτελέσματα και στην εσωκομματική λειτουργία. Μια σειρά από προγραμματισμένες τοπικές Συνδιασκέψεις (αυτές της Αθήνας, του Πειραιά και της Θεσσαλονίκης) αναβλήθηκαν, προφανώς επειδή θα μπορούσαν να θέσουν κάποια προβλήματα.

Παράλληλα, έχουν αρχίσει —σύμφωνα με πληροφορίες μας— να απομακρύνονται από ενδιάμεσα καθοδηγητικά όργανα, πολλά στελέχη που είχαν εκφράσει «αιρετικές» απόψεις ή και απλές διαφωνίες, στα πλαίσια του προσυνεδριακού διαλόγου. Το επιχείρημα που χρησιμοποιείται είναι ότι «μπορείς να έχεις τις απόψεις σου, αλλά δεν μπορείς να εφαρμόσεις δημιουργικά και να εξειδικεύσεις τη γραμμή, τη στιγμή που διαφωνείς». Μ' άλλα λόγια, οι διαφορετικές απόψεις επιτρέπονται, από τη στιγμή που δεν θέτουν σε κίνδυνο τη «μονολιθικότητα» των καθοδηγητικών οργάνων και δεν αμφισβητούν τη «γραμμή», η οποία όμως είναι δύσκολο να βρεθεί. Η έλλειψη γραμμής δεν οδηγεί

σε διάλογο για να αποσαφηνιστεί αλλά σε μονόλογο ώστε το πρόβλημα να μην τεθεί.

Την ίδια τύχη είχαν και μεμονωμένες ενέργειες μελών του ΚΚΕ, που χωρίς να διαφοροποιηθούν από τη γενικότερη κομματική «γραμμή», πήραν πρωτοβουλίες σε ορισμένα θέματα. Σ' αυτούς «συστήθηκε» να σταματήσουν, αφού οι «δημιουργικές πρωτοβουλίες», δεν εξειδίκευαν τη διατεταγμένη γενική πολιτική.

Έτσι, παρότι η άποψη που έκφρασε μια μερίδα στελεχών, στα πλαίσια του προσυνοδικού διάλογου, (δηλαδή η αναγκαιότητα της πλατιάς δημοκρατικής συζήτησης για την επεξεργασία της κομματικής πολιτικής) αποδεικνύεται από τα πράγματα σαν η μόνη σωστή, οι φορείς της απομονώνονται και η γραμμή τείνει να καθοριστεί από «τυχαία» περιστατικά.

Η ΑΛΛΑΓΗ ΤΗΣ ΓΡΑΜΜΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΒΑΣΕΙΣ

Ένα απ' αυτά που δημιούργησε αρκετό προβληματισμό, ήταν οι φοιτητικές εκλογές που έγιναν στις 6 του Απριλίου. Τα αποτελέσματά τους έδειξαν ότι από τη φθορά του ΠΑΣΟΚ δεν ωφελείται το ΚΚΕ, αλλά η Δεξιά και μάλιστα σ' ένα κοινωνικό χώρο που διακρίνεται για την προοδευτική του τοποθέτηση.

Δεν είναι ίσως τυχαίο, ότι τέσσερεις μέρες μετά, στις 10 του Απριλίου, η Ολομέλεια της ΚΕ διαφοροποιούσε προς τα αριστερά τη θέση του κόμματος στο θέμα των βάσεων. Ενώ μέχρι τότε αίτημα του ΚΚΕ ήταν η απομάκρυνσή τους σε τακτό χρονικό διάστημα (θέση που είχε αναλυθεί σε πρόσφατη συνέντευξη του Χ. Φλωράκη στο «Έθνος»), η νέα θέση διευκρίνιζε για πρώτη φορά ότι αυτό «το σύντομο και ταχτό χρονικό διάστημα» πρέπει να βρίσκεται μέσα «στα πλαίσια της θητείας της σημερινής Βουλής». Φόβος για εκλογική παλινόρθωση της Δεξιάς ή διαφοροποίηση από τα χρονοδιαγράμματα, στα οποία φαίνεται να καταλήγουν οι Καψής - Μπαρτόλομου; Πιθανώς και τα δύο μαζί.

Στα ίδια πλαίσια φαίνεται ότι κινήθηκε και η προσπάθεια ξεχωριστής συγκέντρωσης της ΕΣΑΚ-Σ και των «συνεργαζόμενων» σωμάτων για την Πρωτομαγιά. Πιέσεις υπήρχαν ήδη πολλές από τις εργατικές οργανώσεις του ΚΚΕ και τους οπαδούς του σ' αυτόν το χώρο. Έτσι η ενέργεια αυτή έχει ένα διπλό χαρακτήρα: Διαχωρίζει τις ευθύνες του ΚΚΕ για την εισοδηματική πολιτική της κυβέρνησης και συγχρόνως υπογραμμίζει ότι το ΚΚΕ δεν προτίθεται να χρεωθεί μια μερίδα του πολιτικού κόστους ούτε για την οικονομία ούτε για μια πιθανή συμφωνία παραμονής των αμερικάνικων βάσεων στην Ελλάδα...

Χαρακτηριστικό, όμως, αυτής της αντιφατικής πολιτικής, ήταν η τελική κατάληξη της: το επεισόδιο Μπερτ και οι σχετικοί κυβερνητικοί χειρισμοί στάθηκαν ικανοί να ανατρέψουν την αρχική επιλογή και να οδηγήσουν στην κοινή συγκέντρωση, παρ' ό,τι την ίδια στιγμή η κυβέρνηση είχε εξαπολύσει επίθεση εναντίον και των απεργιών, αλλά και των κομμάτων που τις υποστήριζαν. Βέβαια, η κινητοποίηση του ΚΚΕ στη συγκέντρωση της ΓΣΕΕ για τις βάσεις, δεν ήταν ανάλογη των δυνατοτήτων του. Αλλά αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι το ίδιο δεν είχε την πρωτοβουλία των κινήσεων, και μάλλον δεν υποδηλώνει μία άρνηση παρακολούθησης κάποιων δημαγωγικών ή μη κυβερνητικών ελιγμών.

ΟΙ ΑΠΕΡΓΙΕΣ

Οι προηγούμενες παρατηρήσεις ισχύουν και για τις απεργίες που ξέσπασαν πρόσφατα σε ορισμένους κλάδους εργαζόμενων, και ιδίως στα λεωφορεία, όπου το ΚΚΕ διαθέτει αρκετές οργανωμένες δυνάμεις.

Η ηγεσία δεν επιδιώκει την πραγματοποίηση απεργιών. Από τη στιγμή όμως που αυτές ξεκινούν λόγω των ειδικών προβλημάτων κάποιου χώρου, συστήνει απλώς τη μελέτη των συνθηκών «ώστε να μην επωφεληθεί —απ' αυτές— η Δεξιά». Ίσως είναι μια από τις ελάχιστες στιγμές

στην ιστορία του ΚΚΕ, όπου η βάση «τραβάει» την ηγεσία, έστω κι αν η κατεύθυνση αυτή περιέχει στοιχεία «ριζοσπαστικά» αλλά και «σεχταριστικά». «Κοιτάξτε, πρέπει να καταλάβετε —έλεγε προ ημερών ανώτατο, κοινοβουλευτικό και κομματικό, στέλεχος του ΚΚΕ σε κάποιους κυβερνητικούς αρμόδιους— ότι έχουμε και μεις προβλήματα».

ΚΑΙ ΟΛΙΓΑ ΠΕΡΙ ΔΙΑΛΕΚΤΙΚΗΣ

Τι θα γίνει όμως αν τελικά το ΠΑΣΟΚ υπογράψει τον φιλοδυτικό προσανατολισμό της χώρας και ακολουθήσει την ίδια πολιτική στο εσωτερικό, οπότε θα είναι δύσκολο για τα μέλη του ΚΚΕ να αντιληφθούν σοβαρές διαφορές μεταξύ της σημερινής και των προηγούμενων κυβερνήσεων;

Από την άλλη πλευρά, οι Σοβιετικοί που «συμβούλεψαν» την «κριτική υποστήριξη» προς τη σημερινή κυβέρνηση, δεν πρέπει να είχαν αυταπάτες για το βαθμό αποδέσμευσης της χώρας από τα «αμερικανονατοϊκά» δεσμά. Βέβαια, η τελική απόφαση δεν καθορίστηκε από το ΚΚΣΕ, αλλά από την ηγετική ομάδα του ΚΚΕ που, επίσης, δεν πρέπει να έτρεφε παρόμοιες αυταπάτες, αλλά οπωσδήποτε αισθάνεται καλύτερα μέσα στις σημερινές πολιτικές συνθήκες.

Πολλά φαίνονται να εξαρτώνται από τις φόρμουλες που επιδιώκει να εξασφαλίσει η ελληνική πλευρά στην τελική συμφωνία για τις βάσεις. Θα μπορέσουν αυτές να δικαιολογήσουν επαρκώς τις κυβερνητικές επιλογές και να καθησυχάσουν τους αριστερούς ψηφοφόρους του ΠΑΣΟΚ και —κυρίως, ίσως— τη βάση του ΚΚΕ; Όπως προσπαθεί τόσο καιρό ο κ. Παπανδρέου; Μ' άλλα λόγια υπάρχει μια... διαλεκτική σχέση μεταξύ του πρωθυπουργού και της βάσης του ΚΚΕ, μ' ενδιάμεσο σταθμό την ηγεσία του τελευταίου. Και το ερώτημα είναι, αν αυτή θα διαταραχθεί και σε ποιο βαθμό. Ρήξης ή απλώς δυσφορίας;

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ «ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΚΕΨΗ»

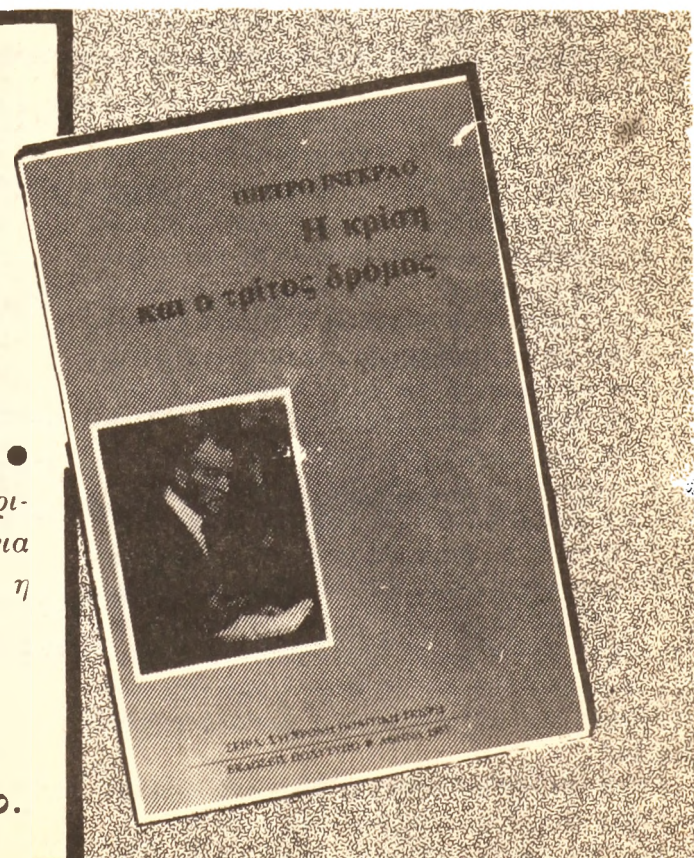
Επιμέλεια σειράς: Τάκης Καφετζής

ΠΙΕΤΡΟ ΙΝΓΚΡΑΟ Η κρίση και ο τρίτος δρόμος

Επαναπροσδιορισμός της έννοιας της κρίσης στο φως των νέων κοινωνικών φαινομένων • μια ριζοσπαστική κοινωνική πρόταση απέναντι στη συντεχνιακή αντίληψη • νεοφιλελευθερισμός και κρίση του κράτους • η ανάγκη ενός άλλου τύπου κόμματος • η νέα αντίληψη για τον παραγωγικό ορθολογισμό • ο τρίτος δρόμος και η ευθύνη της ευρωπαϊκής αριστεράς • η διπλή κρίση, του μαρξισμού και της κοινωνίας του υπαρκτού σοσιαλισμού.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

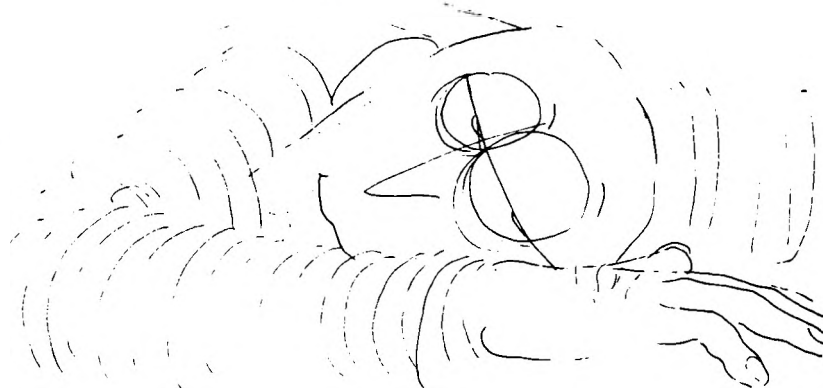
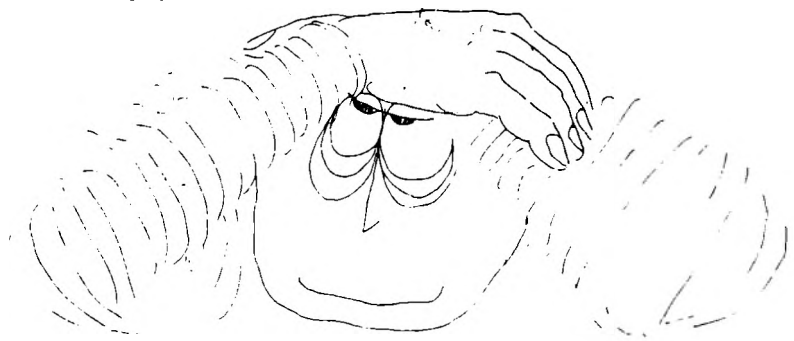
Νίκος Πουλαντζάς: Για τον Γκράμσι - Μεταξύ Σαρτρ και Αλτουσέρ.



ΚΚΕ εσ:

Επίκαιρα προβλήματα διαμέσου ανεπίκαιρης κριτικής

του Γιώργου Οικονόμου



Με αφορμή το άρθρο του Λεωνίδα Κύρκου στην «Αυγή» της 14-11-82 και ειδικότερα εκείνο το σημείο που αναφερόταν στην οργάνωση του Ηρακλείου της Κρήτης, είχα στείλει στις 18-11 το παρακάτω σημείωμα με τίτλο :

ΑΣ ΣΤΑΜΑΤΗΣΕΙ ΕΠΙΤΕΛΟΥΣ Ο ΠΑΤΕΡΝΑΛΙΣΜΟΣ ΤΩΝ «ΕΙΔΙΚΩΝ» ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΣΗΣ

Έγραφα:

Η «πιπίλα» του Ηρακλείου έχει γίνει το άλλοθι σειράς στελεχών του κόμματος είτε σε κατ' ιδίαν συζητήσεις είτε έμμεσα σε κείμενα, είτε άμεσα (όπως έκανε ο σ. Λεωνίδας Κύρκος στο τελευταίο του άρθρο στην ΑΥΓΗ).

Δεν θα σταθώ στο πολιτικό σκεπτικό που οδήγησε την ΚΕ στη συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ «εφ' όλης της ύλης» ούτε στις επιπτώσεις αυτής της συνεργασίας, όπως υλοποιήθηκε. Αυτό που θέλω όμως να σημειώσω, είναι ο διασυρμός μιας οργάνωσης που ενώ μέσα από επίπονες διαδικασίες κατάληξε στην όποια απόφαση για τα δημοτικά, όχι μόνο της απαγορεύτηκε να υλοποιήσει την απόφασή της αυτή, αλλά και κανείς κεντρικά δεν είχε τη στοιχειώδη πολιτική ευαισθησία να ενημερώσει υπεύθυνα είτε με εσωκομματικό κείμενο είτε μέσω ΑΥΓΗΣ για το σκεπτικό (πολιτικότατο!) που μας οδήγησε στη συνεργασία με άλλο ψηφοδέλτιο από εκείνο που μας επιβλήθηκε.

Πιο πέρα: με μια ολόκληρη διαδικασιολογία υποβαθμίστηκε η πολιτική σημασία της παρέμβασης (;) της ΚΕ στο διαδικαστικό μόνο μέρος, με αποτέλεσμα η αναζήτηση ευθυνών γι' αυτή την ιστορία να καταντά σε γενικόλογες περί γραμμής, ή σε θεωρητικολογίες για το καταστατικό. Κι αφού, λοιπόν, ξεμπερδεύουμε με τις ευθύνες για το συγκεκριμένο, μιλάμε αφ' υψηλού για αριστεριστικές επιλογές και άλλα ηχηρά, σε μια οργάνωση που ο μαζικός της χώρος έδωσε 800-1.000 ψήφους στην «επίσημη» συμμαχία και τουλάχιστον 500 στο ψηφοδέλτιο που μας απαγορεύτηκε.

Επιτέλους, ας αποκτήσουμε το δικαίωμα κι εμείς της «περιφέρειας» να κάνουμε λάθος, πολύ περισσότερο που καμιά λογική αποκέντρωσης δεν μπορεί να έχει σχέση με το συγκεντρωτισμό στο κόμμα όταν πρόκειται για ζητήματα που το τοπικό έχει μεγάλο ειδικό βάρος.

Αν τα κεντρικά όργανα θέλουν ένα «ανανεωτικόν» ΚΚΕ όπου η περιφέρεια καταντά κομματικό περιθώριο, υπάρχει ο πολιτικότατος

δρόμος της ανοιχτής στήριξης μιας τέτοιας άποψης. Κι ας μην επιχειρηματολογήσουν για έξωθεν επεμβάσεις, μιας και για την τολαίπωρη ανεξαρτησία του κόμματος έγινε η διάσπαση του '68 κι αυτή έχει γίνει συνείδηση στο κόμμα μας και σημαία της ανανέωσης.

Για όλα τα παραπάνω, θεωρώ πολιτικά αποκρουστική και με στοιχεία ιδεολογικής - πολιτικής τρομοκρατίας τη γραφτή άποψη του σ. Λ.Κ. (μέσα σε τρεις σειρές!) για τον «αριστερισμό» της οργάνωσής μας, όσο και άλλες παραπλήσιες προφορικά διατυπωμένες από άλλους σ. της ΚΕ.

Η οργάνωση στο Ηράκλειο έδειξε μια εκπλήσσοσα κομματική πειθαρχία (όχι μόνο το κόμμα, αλλά και ο Ρήγας πολύ περισσότερο). Τον τραυματισμό της θα τον ξεπεράσει μόνο αν μέσα ακριβώς από το κόμμα βρει ουσιαστική πολιτική στήριξη που δεν θα 'χει βέβαια καμιά σχέση με τους αφορισμούς των «ειδικών» του κόμματος.

Κάτι ακόμη: Ελπίζω το σημείωμα αυτό να τύχει ανάλογης μοίρας ως προς την προβολή του στην ΑΥΓΗ με αυτά των συντρόφων της κεντρικής μας επιτροπής.

Συντροφικά
Γιώργος Οικονόμου
Ηράκλειο Κρήτης.

Μετά από αρκετές μέρες, πήρα τηλεφωνική απάντηση από μέλος του Γραφείου της ΚΕ ότι θα 'πρεπε να αλλάξουν κάποιοι χαρακτηρισμοί στο κείμενο αλλιώς θα το παρέπεμπαν στο Εκτελεστικό Γραφείο μαζί με κάποια άλλα για τελική κρίση. Την άρνησή μου ακολούθησε η σιωπή.

Αυτή η ιστορία δεν θα είχε τόση σημασία αν δεν αναδεικνύονταν σημαντικά ζητήματα που ξεπερνούν έτσι ή αλλιώς το προσωπικό στοιχείο μιας πολιτικής διαμάχης και δίνουν άλλες διαστάσεις ακόμη και σε προβλήματα επαρχιακών οργανώσεων του ΚΚΕ εσωτερικού.

1. Δημοτικές εκλογές '82 ή πώς δεν υλοποιείται η απόφαση του 3ου συνεδρίου

Η ηγεσία του ΚΚΕ εσωτερικού έχει κατηγορηθεί για πολιτικά σφάλματα (και έχει αναγνωρίσει κάποια από αυτά) κυρίως σε ζητήματα εκλογικής τακτικής όπως το '74 ή το '77 αλλά και σε άλλες περιπτώσεις όπως η

ΑΣΔΗΣ για το εργατικό.

Στις τελευταίες όμως Δημοτικές εκλογές το φαινόμενο γίνεται ανησυχητικό, όχι μόνο για την επανάληψη του αλλά και το πως εξελίσσεται:

α) Η απόφαση του 3ου συνεδρίου (Μάης '82) αφού αναλύει τις πολιτικές δυνάμεις στη χώρα μας, καταλήγει στη σαφή διατύπωση ότι δεν είναι σήμερα δυνατή η οικοδόμηση συμμαχιών μόνιμου χαρακτήρα με κανένα κόμμα στη χώρα μας λόγω ακριβώς των αρνητικών στοιχείων όλων των κομμάτων, στοιχείων που επισημαίνονται άλλωστε στην απόφαση.

β) Παρ' όλα αυτά, μόλις ένα μήνα πριν τις δημοτικές του Οκτώβρη, επιχειρείται σε επίπεδο κορυφής συνεργασία με το ΠΑΣΟΚ για όλη την Ελλάδα με επίσημη «θεωρητικοποίηση» αυτής της συνεργασίας στο άρθρο της 10-10-82 του Γραμματέα του κόμματος (ΑΥΓΗ).

γ) Τέλος, η τετραήμερη σύσκεψη της ΚΕ (18-23 Νοέμβρη '82) γεννά μαζί με την «ανάδομηση» της ηγεσίας και μιαν απόφαση που έχει σαφώς πιο σκληρή διατύπωση και που ασκεί σαφώς πιο οξεία κριτική προς το ΠΑΣΟΚ από αυτήν του 3ου Συνεδρίου.

Αυτή η «κοιλιά» που παρατηρείται ανάμεσα στις δύο αποφάσεις πρέπει να γίνει αντικείμενο σοβαρής κριτικής όχι γιατί «έγινε λάθος» ή «υποχρεωθήκαμε από τα πράγματα» (κάτι έχει να πει το Ηράκλειο της Κρήτης γι' αυτό) αλλά γιατί το λάθος έγινε ακριβώς τότε που θα 'πρεπε να υλοποιούνται στην πράξη οι αποφάσεις και όχι σε χωρίς σημασία περιπτώσεις.

2. Ο συγκεντρωτισμός στην οικοδόμηση του ΚΚΕ εσ.

Ακόμη όμως κι αν δεχθούμε ότι υπήρχαν ουσιαστικές αδυναμίες που έκαναν (αποκλεισμένου του ΚΚΕ) αναγκαστική την εκλογική συνεργασία με ΠΑΣΟΚ, το ΚΚΕ εσ. ωφείλε, για να είναι συνεπές στις επιλογές του, να στηρίξει τις όποιες οργανώσεις του που έκαναν αρχή, έστω και από λόγους συγκυρίας, στην αυτοδιαχείριση σε επίπεδο Δήμου. Ωφείλε το ΚΚΕ εσ. να στηρίξει την αποκέντρωση, πρώτα από όλα, στον ίδιο τον οργανισμό.

Αντί γι' αυτό, μη έχοντας η ηγεσία την τόλμη (τη λογική;) να επιχειρήσει την απαρχή της αντιπαράθεσης στις αντιλήψεις συντήρησης του ΚΚΕ του ΠΑΣΟΚ και της ΝΔ καταφεύγει στον εξαναγκασμό των οργανώσεων του αναπαράγοντας τον αυταρχισμό, το συγκεντρωτισμό τελικά, και στο ΚΚΕ εσωτερικού.

Αυτός ακριβώς ο μη δημοκρατικός συγκεντρωτισμός, είναι η κρυμμένη αντίφαση σε σχέση με τις επιλογές για αποκέντρωση και αυτοδιαχείριση των κοινωνικών - οικονομικών συνόλων.

Ακόμα πιο πέρα: Ένα κόμμα που φιλοδοξεί ν' αλλάξει τις κοινωνικές δομές προς την κατεύθυνση που έχει εξαγγείλει το ΚΚΕ εσ. αλλά που στον ίδιο του τον οργανισμό αναπαράγει (με άλλους όρους βέβαια αλλά κάνει το ίδιο) νεοσταλινικές πρακτικές, δημιουργεί με μαζικό τρόπο τον homo douplex του Μάρκοβιτς σε πολύ χειρότερη έκδοση. Γιατί, ενώ ο Μάρκοβιτς μιλά για τον υποκριτή, το συμβιβασμένο μέσα στο κόμμα αλλά και έξω από αυτό, εδώ έχουμε να κάνουμε με εκ διαμέτρου αντίθετες συμπεριφορές μέσα και έξω από το κόμμα. Σχιζοφρένεια...

3. Ο μύθος

του εσωκομματικού διαλόγου

Είναι αλήθεια πως η δημοσιοποίηση των αντιθέτων απόψεων έχει γίνει θεσμός στο ΚΚΕ εσ. Κι είναι κατάκτημα όχι μόνο του κόμματος, αλλά του ανανεωτικού χώρου γενικότερα.

Αυτό όμως δεν έχει καμιά σχέση με το διάλογο μέσα στο κόμμα. Γιατί, κάθε φορά που βρισκόμαστε μπροστά σε διλήμματα και ενδεχόμενα, εκεί, δηλαδή που είναι απόλυτη η ανάγκη της επικοινωνίας με τα αισθήματα και τα κριτήρια των οργανώσεων αλλά και των οπαδών και του λαού γενικότερα, η ηγεσία υλοποιεί τη δική της αντίληψη για τα πράγματα, τη δική της γραμμή.

Οι αυτοκριτικές που έρχονται μετά (κι όχι πάντα) δεν αλλάζουν το τελικό αποτέλεσμα: Ο λαός εισπράττει μια παραμορφωμένη εικόνα του κόμματος στο βαθμό ακριβώς που έ-

χουν αλλοιωθεί οι συσχετισμοί τάσεων και απόψεων στην ηγεσία σε σχέση με αυτούς στη βάση του κόμματος αλλά και έξω απ' αυτό.

Ο κόσμος δε διαβάζει ποτέ τις δεκάδες αντιερωτικές σελίδες των αποφάσεων. Καταλαβαίνει όμως πολύ καλά τι σημαίνει να συμμαχείς για παράδειγμα με το ΚΚΕ το '74 ή να δημιουργείς συμμαχίες - φαντάσματα το '77 κι ακόμη χειρότερα να μιλάς για συνεργασία σε μόνιμη βάση συμμαχώντας ισότιμα(!) με το ΠΑΣΟΚ του 50% στις δημοτικές του '82.

Κι όμως, παρ' όλα αυτά, μέλος της τριμελούς Γραμματείας πρόσφατα σε σύσκεψη στελεχών του Ρήγα Φεραίου εισηγήθηκε την ανάγκη οικοδόμησης συμμαχίας ακόμη και (κυρίως) σε επίπεδο κορυφής, με ΠΑΣΟΚ και ΚΚΕ.

Προσωπική άποψη; Άποψη της ΚΕ; Θέση του κόμματος; Σε κάποιες άλλες εκλογές, σε κάποιους άλλους αγώνες, θα το μάθουμε.

4. Ένας λόγος που γράφτηκε αυτό το άρθρο

Η ΑΥΓΗ είναι η εφημερίδα της Κ Ε του ΚΚΕ εσωτερικού.

Η ΑΥΓΗ δέχεται το διάλογο (τους μονόλογους καλύτερα) των μελών της ΚΕ.

Για να μην υπάρχουν παρεξηγήσεις εξηγούμαστε: Μιλάμε για τις κρίσιμες φάσεις κι όχι για τα θαυμάσια συνέδριά μας.

Επομένως, σημειώματα σαν κι αυτό που αναφέρεται στην αρχή αυτού του άρθρου, δεν είχαν θέση στην ΑΥΓΗ όπως και αποδείχθηκε.

Η ΑΥΓΗ δεν είναι η εφημερίδα του ΚΚΕ εσωτερικού. Πολύ περισσότερο, δεν είναι η εφημερίδα της ανανέωσης. Αυτός είναι ένας ισχυρός λόγος που το άρθρο αυτό δόθηκε στο ΑΝΤΙ. Όχι όμως με τη φιλοδοξία της δημοσιοποίησης ενός ακόμη μονολόγου.

Κακά τα ψέματα, εδώ που ζούμε, κανείς δε σου χαρίζεται ούτε το ίδιο σου το κόμμα. Για να θυμηθούμε λίγο και τους κλασικούς (αλλά και τη δεξιά, κυρίως τη δεξιά και μάλιστα όπως εκφράζεται και στο ΠΑΣΟΚ και στο ΚΚΕ όσο κι αν ηχεί παράξενα) τα πάντα είναι θέμα συσχετισμών.

Αυτό το άρθρο λοιπόν θέτει ένα ζήτημα: Με μια έννοια φιλοδοξεί να δημιουργήσει αντιδράσεις και μέσα κι έξω από το ΚΚΕ εσωτερικού.

Αυτή η ηγεσία, ανεξάρτητα από (αλλά και με) τα πρόσωπα που την απαρτίζουν κάθε φορά, πρέπει να πειθαναγκαστεί (πολιτικά!) να μάθει να ακούει και να υλοποιεί. Να καθοδηγεί έχοντας πλήρη αίσθηση των αναγκών των στόχων και των καμίων της ανανέωσης.

Κανείς δεν έχει το δικαίωμα να μένει θεατής σ' αυτή την υπόθεση.

Δυστυχώς για τη χώρα μας, όσες αλήθειες έχουν ειπωθεί (μεγάλες και μικρές) τις έχει γεννήσει αυτό το κίνημα. Ας μην πεθάνει, λοιπόν, γιατί κάπου οι δικές μας ευθύνες μετράνε πιο πολύ από τις ευθύνες τις παραλείψεις και τα λάθη οποιασδήποτε ηγεσίας όσο καλά κι αν νιώθει μέσα στην ασφάλεια της γραφειοκρατείας που έτσι ή αλλιώς δημιουργεί και αναπαράγει.

Υ.Γ. (για την ιστορία):

Το ΠΑΣΟΚ Ηρακλείου αφού τελειώς ισότιμα επέλεξε τον κομματικό του υποψήφιο δήμαρχο, μετά ζήτησε συνεργασία με τα άλλα κόμματα.

Στη συνέχεια το κεντρικόν ΠΑΣΟΚ τελειώς ισότιμα επίσης πειθανάγκασε την ΚΕ του ΚΚΕ εσωτερικού να ανατρέψει ειλημμένη (δυο φορές μάλιστα!) απόφαση της τοπικής οργάνωσης για συμπαράταξη με ανεξάρτητο ψηφοδέλτιο.

Παρ' όλα αυτά το ΠΑΣΟΚ υποσχέθηκε τρεις φορές (μια προεκλογικά, δύο μετεκλογικά) ότι θα έδινε (!) στο ΚΚΕ εσ. τον ένα από τους τρεις αντιδημάρχους.

Τελικά, βέβαια, και εν πλήρει ισοτιμία μαθαίνουμε από τις τοπικές εφημερίδες της 28-1-83 ότι το ΠΑΣΟΚ ανατρέποντας ομόφωνη απόφαση της Δημοκρατικής Συνεργασίας καθόρισε τους τρεις αντιδημάρχους κατά το δοκούν.

Τα συμπεράσματα προς πάσαν κατεύθυνσιν είναι διαφανή.

Όσο για τη λαϊκή συμμετοχή, θου κύριε φυλακήν τω στόματί μου...

Γ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΠΕΤΡΟΣ ΜΑΡΤΙΝΙΔΗΣ

Συνηγορία της Παραλογοτεχνίας

Τέσσερις μονογραφίες και ένα δοκίμιο πάνω στα αστυνομικά και κατασκοπικά μυθιστορήματα, την «επιστημονική φαντασία» και τα κόμικς.

Οι ιστορικές καταβολές, οι λογοτεχνικές συγγένειες και η ψυχολογική λειτουργία της ανάγνωσης της παραλογοτεχνίας.

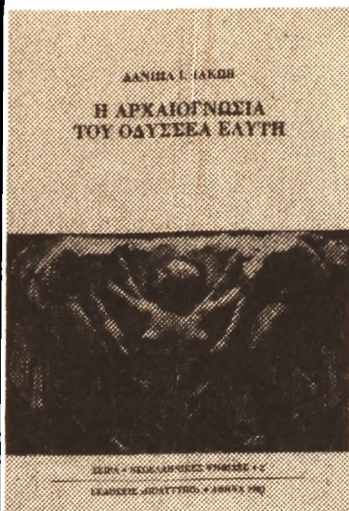
Μια μελέτη που διαβάζεται με τόσο ενδιαφέρον όσο και ένα αστυνομικό μυθιστόρημα: επιπλέον δίνει όλες τις πληροφορίες και τα στοιχεία για την κατανόηση ενός είδους με πολλούς φίλους.

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

Δεινοχράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819

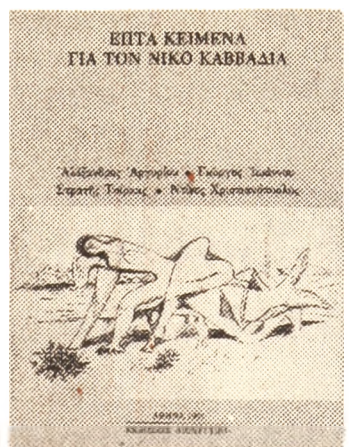


Δανιήλ Ι. Ιακώβ
Η αρχαιογνωσία
του Οδυσσέα Ελύτη
 σελ. 112 δρχ. 150



Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεκμηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου, μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Επτά κείμενα για τον ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ
Γράφουν οι
Αλέξανδρος Αργυρίου,
Γιώργος Ιωάννου,
Στρατής Τσίρκας, Ντ.
Χριστιανόπουλος.
 σελ. 80 δρχ. 120



Αφηγήσεις και μελετήματα—συμβολές στη γνωριμία του ποιητή των μακρινών οριζόντων. Στην ίδια σειρά —«Νεοελληνικές ψηφίδες»— κυκλοφορούν προσεχώς επιτομές με δοκίμια για τον Οδ. Ελύτη, τον Γ. Σεφέρη, τον Γ. Ρίτσο, την Κυπριακή Λογοτεχνία.

Νίκου Πουλαντζά
Για τον
Γκράμσι—Μεταξύ
Σάρτρ και Αλτουσέρ
 σελ. 158 δρχ. 250



Το τελευταίο βιβλίο του Νίκου Πουλαντζά που συνοψίζει τις αναζητήσεις του για τη σύγχρονη φιλοσοφία τη θεωρία του κράτους, την κρίση των πολιτικών κομμάτων.

Στην ίδια σειρά —«Σύγχρονη Πολιτική Σκέψη»— κυκλοφορούν προσεχώς:

- Ραλφ Μίλιμπαντ, Το κράτος στην καπιταλιστική κοινωνία
- Πιέτρο Ινγκράο, Η κρίση και ο Τρίτος δρόμος
- Λουί Αλτουσέρ, Αυτοκριτική
- Ανιές Χέλλερ, Ριζοσπαστική φιλοσοφία
- Λουμπορίνι, Μπαλιμπάρ, Τόζελ

Η κριτική της πολιτικής στον Μαρξ

Γιάννη Ιωάννου
Η Άλλη Επταετία
 σελ. 256 δρχ. 400



Γιάννη Ιωάννου
Ο Τρίτος Δρόμος
 σελ. 224 δρχ. 400



Δυο λευκώματα με καυστικά σχόλια-σκίτσα για την μεταπολιτευτική Ελλάδα από το 1974 ως το 1982

Πέτρου Μαρτινίδη
Συνηγορία της
Παραλογοτεχνίας
 σελ. 240 δρχ. 350



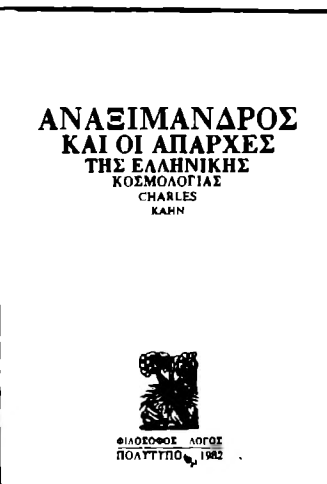
Τεκμηριωμένη ανάλυση για τον κόσμο του αστυνομικού και κατασκοπευτικού μυθιστορήματος, των κόμικς και της επιστημονικής φαντασίας.

Δημήτρη Ψυχογιού
Μεροληπτική κατάθεση
 σελ. 112 δρχ. 180



Οδοιπορικό των προσδοκιών και απογοητεύσεων της μεταπολιτευτικής περιόδου.

CHARLES KAHN
Ο Αναξιμανδρος και οι
απαρχές της ελληνικής
κοσμολογίας
 σελ. 384 δρχ. 480



Το πρώτο βιβλίο μιας σειράς που παρουσιάζει το φιλοσοφικό λόγο των Ελλήνων, από τους προσωκρατικούς ως τους νεοπλατωνικούς. Τα αρχαία κείμενα, με παράλληλη υπεύθυνη μετάφραση, σχόλια και εισαγωγές σε επιμελημένη και χρηστική έκδοση.

Κυκλοφορούν σε λίγο καιρό εκδόσεις για τον Πρόκλο, τον Ηράκλειτο, τον Διονύσιο Αρεοπαγίτη, τον Επίκουρο.

Σκιώδεις αναμετρήσεις στο συνέδριο του «Ρήγα»

του Βασίλη Κρίκη

Βράδυ της Μεγάλης Πέμπτης, μερικές δεκάδες μέτρα πιο πέρα από τους Άγιους Θεράποντες, στο κλειστό γυμναστήριο του Ζωγράφου, τελείωσε το 3ο συνέδριο της ΕΚΟΝ Ρήγας Φεραίος, νεολαίας του ΚΚΕ εσ.

Παρά τους φόβους όλων μήπως την τελευταία στιγμή συμβεί αυτό που μέχρι τότε είχε αποφευχθεί χάρη σε διαρκείς ενέσεις μετριοπάθειας και ανοχής, τελικά όλα τακτοποιήθηκαν με βάση τις προδιαγραφές.

Το συνέδριο διεξήχθη μέσα σ' ένα «ήπιο κλίμα» επιβεβλημένο και περιφρουρούμενο από τον σκληρό πυρήνα της ηγεσίας της οργάνωσης —που σ' αυτή του την προσπάθεια είχε όποτε χρειάστηκε την ανοιχτή συνεπικουρεία της ηγεσίας του κόμματος.

Εκτροπή από το «ήπιο κλίμα»

Όμως —παρ' όλα αυτά— οι συνέδριοι δεν έπαψαν ούτε στιγμή να ζουν με την αίσθηση ενός υπόγειου —αλλά ολοκληρωτικού— πολέμου ανάμεσα σε δυο πτέρυγες του συνεδρίου (αυτές που σχηματικά χαρακτηρίστηκαν σαν «δεξιά» και «αριστερή»). Αυτό που έδωσε τον τόνο της απόλυτης εχθρότητας στην μεταξύ τους διαμάχη ήταν η διαρκής κι ανοιχτή προσπάθεια των «δεξιών» να αμφισβητήσουν την παρουσία των «αριστερών» μέσα στην οργάνωση και κυρίως στα καθοδηγητικά της όργανα, επειδή, —σύμφωνα πάντα με την άποψη των πρώτων— πρόκειται για «αριστεριστές» και «διασπαστές» των οποίων η πολιτική λογική βρίσκεται «εκτός της στρατηγικής του δημοκρατικού δρόμου». Από τη μεριά τους οι «αριστεροί» έδωσαν μια μάχη νομιμοποίησης της άποψής τους προβάλλοντάς τη σαν «την πιο συνεπή έκφραση της ανανεωτικής αντίληψης για την νεολαία και την πολιτική και προσπαθώντας να ανοίξουν τη συζήτηση σε θέματα στρατηγικού χαρακτήρα σχετικά με τη φυσιογνωμία, την πολιτική και τη σχέση του Ρήγα με το Κόμμα. Και οι δυο αυτές τάσεις, η κάθε μια με τον δικό της τρόπο, προσπάθησαν ταυτόχρονα να εξασφαλίσουν τη συμμαχία ή την ανοχή του σκληρού πυρήνα της ηγετικής ομάδας του Ρήγα, ο οποίος κρατώντας μια «κεντρώα» μετριοπαθή στάση εξέφραζε σίγουρα την πλειοψηφία των συνέδρων.

Η πιο χαρακτηριστική φάση αυτής της διαμάχης ήταν η ομιλία του τέως γραμματέα της σπουδάζουσας Θανάσης Γεωργακόπουλου που τελείωσε μ' ένα ανοιχτό κάλεσμα για «αποκλεισμό από τα όργανα» των «διασπαστών» και των «αριστεριστών». Μετά από μερικούς ομιλητές, ο γραμματέας της οργάνωσης

του Πειραιά Αντρέας Τσουρινάκης απάντησε με μια επιθετική προβολή της άποψής του και τονίζοντας πως η μόνη ενότητα που μπορεί να έχει θέση στον Ρήγα είναι «η ενότητα μέσα από την πολυφωνία» έκλεισε την ομιλία του απευθυνόμενος προσωπικά στον Θ. Γεωργακόπουλο προειδοποιώντας τον πως «η διάσπαση δεν θα περάσει».

Παίρνοντας την ευθύνη να 'ναι αυτοί που θα ανοίξουν τη διαμάχη —και μάλιστα μ' έναν άκαμπτο και κάπως άγαρμπο τρόπο— οι «δεξιοί» επέτρεψαν στους αντιπάλους-συμτρόφους τους να τους αντιμετωπίσουν από μια ενωτική σκοπιά που κέρδισε τη συμπάθεια και την αναγνώριση της συντριπτικής πλειοψηφίας των συνέδρων. Χαρακτηριστικό ήταν ότι η ομιλία του Α. Τσουρινάκη ήταν αυτή που απέσπασε το πιο παρατεταμένο χειροκρότημα του συνεδρίου. Όπως επίσης το γεγονός ότι στο νέο Κεντρικό Συμβούλιο η εκπροσώπηση των «αριστερών» είναι μεγαλύτερη από την αναλογία που συγκέντρωσαν όσοι δεν υπερψήφισαν τις «θέσεις» (λευκά και κατά). Έτσι, σ' ένα συνέδριο όπου η πλειοψηφία των συνέδρων είχαν «κομματική ηλικία» μικρότερη από ένα χρόνο —άψητοι στις εσωκομματικές διαμάχες— μπορούμε να πούμε πως η «αριστερή» τάση βγήκε απ' αυτό έχοντας πετύχει μια αξιόλογη ηθική νίκη, προωθώντας έτσι συνολικά τους πόντους της μέσα στην οργάνωση.

Τέλος καλό;

Αυτά, βέβαια, αποτελούν την ανεπίσημη και —από τυπική άποψη— την δευτερεύουσα πλευρά του συνεδρίου. Γιατί κατά τα άλλα, αν υπήρξε κάτι που επικράτησε και τυπικά και ουσιαστικά (εκτός από μερικές εξαιρέσεις) ήταν η γραμμή του «ήπιου κλίματος» και της «μετριοπάθειας» και η πρωτοκαθεδρία του «κεντρώου» πυρήνα στη διαμόρφωση της πολιτικής της οργάνωσης καθώς και η άποψή του για αναλογική εκπροσώπηση των τάσεων στο Κεντρικό Συμβούλιο.

Οι «θέσεις του ΚΣ», η εισήγηση και το κλείσιμο του γραμματέα της οργάνωσης Νίκου Βούτση υπερψηφίστηκαν με 134 ψήφους, έναντι 8 κατά και 51 λευκών. Αναλογικά είναι 69,8% υπέρ, 4,2% κατά, και 26% λευκά.

Παρ' όλα αυτά, σ' αυτές τις περιπτώσεις κανείς δεν μπορεί να ξέρει τι είναι κύριο και τι δευτερεύον. Γιατί στο συνέδριο αυτό καθ' αυτό (καθώς και σ' όλη την επίσημη προσυνοδική διαδικασία) δεν παίχτηκε τίποτα που να ξέφευγε από τα πλαίσια κάποιων προδιαγραφών. Προδιαγραφών που καθορίστηκαν «αλλού» και που κανείς απ' αυτούς που είχαν συνείδηση αυτού του προδιαγεγραμμένου σενάριου και των σκοπιμοτήτων που έκρυβε δεν θέλησε (ίσως επειδή ήξερε πως δεν μπορούσε) να τις αμφισβητήσει ολοκληρωτικά.

Απ' όσα μπορούμε να ξέρουμε, η πορεία του συνεδρίου προδιαγράφηκε τον Δεκέμβριο σε μια κοινή σύσκεψη του ΚΣ «Ρήγα» και του ΕΓ του κόμματος. Μέχρι τότε, το ΚΣ δεν είχε μπορέσει να καταλήξει σε ένα κείμενο με τις «θέσεις για το συνέδριο», επειδή μια ριζική διαφωνία χώριζε την ηγεσία του «Ρή-

γα». Το πρόβλημα ξεκινούσε από την ομάδα εκείνη των στελεχών που (υιοθετώντας την ορολογία της ρηγίτικης «καθομιλουμένης») χαρακτηρίσαμε σαν «δεξιά». Τα στελέχη αυτά —εκτός από την άποψή τους για τα διάφορα προβλήματα πολιτικής— είχαν θέσει επί τάπητος το πρόβλημα της ίδιας της ύπαρξης του «Ρήγα»: Η άποψή τους ήταν ότι θα έπρεπε να διαλυθούν όλες οι οργανώσεις του «Ρήγα» εκτός από τις μαθητικές, να περάσουν οι Ρηγάδες στο κόμμα, και ο «Ρήγας» να μετατραπεί σε μαθητική οργάνωση. Ήταν στην ουσία μια «πρόταση διάλυσης του «Ρήγα». Σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις Ρηγάδων, οι λόγοι που οδηγούσαν τους «δεξιούς» σε μια τέτοια άποψη είχαν να κάνουν κυρίως με την εξέλιξη της εσωκομματικής πάλης και το ρόλο που έπαιξε και παίζει ο Ρήγας σ' αυτήν σαν μια πηγή μόνιμης κριτικής «από τα αριστερά» στην κομματική γραμμή. Σύμφωνα πάντα με τις ίδιες εκτιμήσεις, βρισκόμαστε στις παραμονές μιας ανοιχτής εσωκομματικής ρήξης —που ίσως είναι και η τελευταία για το ΚΚΕ εσ.— και αυτή είναι η στιγμή που μοιράζονται τα χαρτιά με τα οποία θα παιχτεί η παρτίδα. Η πρόταση για τη διάλυση του Ρήγα ήταν μια παρέμβαση σ' αυτό το μοίρασμα.

Όπως και να 'χει το πράγμα, με ένα τέτοιο θέμα ανοιχτό στην ημερήσια διάταξη ήταν αδύνατον να διαμορφωθεί μια κάποια πρόταση για τις «θέσεις του ΚΣ» που να μπορούσε να εξασφαλίσει την υποστήριξη της πλειοψηφίας της οργάνωσης, αλλά και την ανοχή των διαφωνούντων.

Σημείο καμπής για την άρση αυτού του αδιέξοδου ήταν η κοινή σύσκεψη που προαναφέραμε, και μάλιστα καθοριστικό ρόλο σ' αυτήν έπαιξε η παρέμβαση του πανταχού παρόντος Λεωνίδα Κύρκου: «Δεν είναι αυτό το βασικό πρόβλημα που θα έπρεπε να σας απασχολεί» είπε ο Λ. Κύρκος παίρνοντας τον λόγο σε μια στιγμή που οι προηγούμενοι ομιλητές είχαν ξαναφτάσει στην ίδια αδιέξοδη διαφωνία σχετικά με το θέμα της ύπαρξης ή μη του Ρήγα. «Αλλά είναι τα προβλήματα —συνέχισε— και είμαι βέβαιος ότι ο Νίκος και ο Θανάσης θα μπορέσουν να τα βρουν και να διαμορφώσουν ένα πλαίσιο συμφωνίας που να χωρά τους περισσότερους Ρηγάδες, εκτός βεβαίως τις απόψεις του παιδιού από 'δω» και έδειξε τον γραμματέα του Πειραιά Αντρέα Τσουρινάκη —χαρακτηριστικό εκπρόσωπο της «αριστεράς» του Ρήγα. Ο «Νίκος» ήταν ο Νίκος Βούτσης —γραμματέας του Ρήγα και κύριος εκφραστής του «κεντρώου» πυρήνα— κι ο «Θανάσης», ο Θανάσης Γεωργακόπουλος της «δεξιάς».

Μετά απ' αυτές τις προτροπές αποσύρθηκε πράγματι η πρόταση περί διάλυσης του «Ρήγα», πράγμα που επέτρεψε τη διαμόρφωση του κείμενου των «θέσεων του ΚΣ» που επικυρώνει μια στρατηγική συμπίεση του «κεντρώου» και της «δεξιάς». Αυτή η συμπίεση προδιέγραψε κατά το μεγαλύτερο μέρος την κατάληξη του συνεδρίου.

Είναι όμως αμφίβολο κατά πόσο θα μπορέσει να προδιαγράψει και τη μελλοντική πορεία μιας οργάνωσης, όταν οι κινήσεις όλων δείχνουν είτε μια προετοιμασία για κάποια συνολική εσωκομματική αναμέτρηση είτε μια προσπάθεια για την αποφυγή της. □

«Άλλη μια εκδοχή του «πεθαίνω σα χώρα»

Μας γράφει ο Αντώνης Μαούνης:

«Βέβαια, το αίτημα για περισσότερους λιμενικούς, συνεχή έλεγχο της ναυτοασφάλειας και σταθμούς πρώτων βοηθειών είναι όχι απλά επιβλημένο αλλά επιτακτικά αυτονόητο, που κάκιστα δεκαοκτώ μήνες διαφορετικής διακυβέρνησης της χώρας δεν το 'χουν κάνει ήδη πράξη».

Ο Π. Ευθυμίου θεωρεί ότι, μετά από αυτά τα ολίγα, καθαρίζει με ό,τι αφορά την κρατική ευθύνη για το θάνατο του ναυτεργάτη Ζαρέντη. Δεν βρίσκει αναγκαίο να επεκταθεί, γιατί αλλού ζυγίζει το κύριο βάρος των ευθυνών.

Τι στιγμή που γράφει αυτές τις γραμμές, κάμποσα πλοία δεν λένε από μήνες τώρα να ξεκολλήσουν απ' τους μόλους. Ναυτεργάτες πιάνουν δουλειά στην οικοδομή. Πακιστανοί, στα λιμάνια της εξαθλίωσής τους, έρχονται στο στόχαστρο κάθε εκδοχής που κυκλοφορεί στην πιάτσα «για την αντιμετώπιση της ανεργίας». Η τρομοκρατία της ανεργίας φαίνεται ότι περνάει στο λιμάνι. Γίνεται όρος εργασίας.

Στο πλοίο, τα πράγματα λέγονται με τ' όνομά τους: Πλοίαρχος, πλωτάρχης, ύπαρχος, οι στολές. Και οι ναυτεργάτες: Το όνομα της καταστολής βρίσκεται παντού. Βρίσκεται και μετά το πλοίο: Στο Ναυτικό Φυλλάδιο εγγράφονται οι λόγοι της απόλυσης.

Η άγρια εκμετάλλευση αποτελεί, για την τρομοκρατία στη δουλειά, την άλλη όψη του νομίσματος. «Αν επιμένουμε για μέτρα ασφαλείας κινδυνεύουμε να χάσουμε τη δουλειά μας». Θα ισχυριστούν οι σύντροφοι του Ζαρέντη.

Η ΠΕΜΕΝ στο γραφείο του Κατσιφάρα:

«Εφοπλιστές, δεν είσαστε ληστές, είστε και δολοφόνοι!»

Και όμως:

«Κανένας ναύτης» του Μίνως, ούτε ο Ζαρέντης, «δεν κατάγγειλε, έστω και τηλεφωνικά, στην ΠΕΜΕΝ την παράβαση στο πλοίο του, ώστε να αποκατασταθούν οι συνθήκες ασφαλείας». Και ο Ευθυμίου συμπεραίνει:

Δεν ευθύνονται μόνο οι λιμενικοί και οι πλοιοκτήτες. Είναι όλοι συνένοχοι: Απ' τον πλοίαρχο, τον ύπαρχο και τον λοστρόμο

«μέχρι τον τελευταίο ναύτη».

Ε λοιπόν, ο Π. Ευθυμίου έχει δίκιο! Ο Ζαρέντης δεν θέλησε να περιμένει τη μανούβρα ασφαλείας. Δεν κάθησε να ψάχνει για πολύ ποια σκάλα θα διάλεγε να κρεμαστεί. Ήθελε ΝΑ ΤΕΛΕΙΩΝΕΙ. Να βάλει ό,τι του 'χανε ζητήσει, να βγάλει το μεροκάματο, να φύγει από τη σκαλωσιά ΜΙΑ ΩΡΑ ΑΡΧΙΤΕΡΑ.

Αυτό, κατά τον Π. Ευθυμίου αποτελεί «βαθιά ελληνική συνθήκη». Ο εργατόκοσμος σ' όλες τις χώρες και όσο υπάρχει ποτέ δεν στήριξε αυτή του τη γνώμη. Ένας μεγάλος αριθμός ατυχημάτων πάντα προκαλούνταν απ' το ζήλο των εργατών να εκτελούν γρήγορα τη δουλειά τους. Να παραβαίνουν τα μέτρα ασφαλείας ακόμα και εκεί που ο κίνδυνος είναι φανερός. Γιατί βλέπουν ότι αυτά τα μέτρα δε μετράνε σ' ό,τι έχουν συμφωνήσει να δουλέψουν ώστε να πληρωθούν το μεροκάματο. Γι' αυτούς, αυτά τα μέτρα, είναι απλήρωτη εργασία. Τίποτα άλλο. Ακόμα και αν τους μιλήσεις για ζητήματα υγείας, δε θα σε πολυκαταλάβουν: Η διαφύλαξη της είναι κάτι έξω από τη ζωή τους. Είναι κωμική ψύχωση που δεν έχει τίποτα να κάνει με το κομπρεσέρ, τα δίχτυα, τις αναθυμιάσεις, την παγωνιά και τη λάβρα. Υγεία ξέρουν πως είναι αυτό που οι ίδιοι καταστρέφουν, με ιλιγγιώδεις ρυθμούς, καθημερινά: Κυρίως όταν, διαφυλαγμένοι από τα «ατυχήματα», βρίσκουν δουλειά για να ζήσουν.

Όλα αυτά είναι αδιανόητα για τον Π. Ευθυμίου. Είναι η λογική αυτού που εξοντώνεται στην αποβάθρα καθημερινά. Είναι η λογική «του ντόκου» που, απ' ό,τι αποδεικνύεται, «απέχει», γενικά, πολύ από τη λογική της «μοκέτας». Είναι μια απόσταση δύσκολο να καλυφθεί. Όχι όμως και από τον Π. Ευθυμίου. Αυτός μπορεί, με εντυπωσιακή άνεση, να μετακινείται από ένα θάνατο στο λιμάνι στην... «σχέση του εργάτη με το συνδικάτο». Η έμπνευση της μοκέτας δεν κλείνεται σε θεματικά όρια.

«Θα μπορούσαμε βάσιμα να ισχυριστούμε ότι το βάρος που έριξε η ΠΕΜΕΝ στα πόδια του Κατσιφάρα το απέσεισε απλώς από τους δικούς της ώμους».

Έχουμε φθάσει λοιπόν στην απόδοση ευθυνών. Και το εκπληκτικό συμπέρασμα: Γιατί το ατύχημα; Γιατί «ο εργάτης όπου και αν δουλεύει δεν αντιμετωπίζει μόνο την εχθρική οργάνωση της αστικής κοινωνίας αλλά και συνήθως, την αδιαφορία για την καθημερινότητα του από τις οργανώσεις του». Και ο Π.Ε. βρίσκει στο συγκεκριμένο περιστατικό τη θλιβερή ευκαιρία να καλέσει τους εργάτες σε εγρήγορση κατά των οργανώσεών τους. Όταν οι εργάτες φτάσουν να πουν «στην όποια ηγεσία της όποιας ΠΕΜΕΝ» που θα καταφτάνει στον τόπο ενός παρόμοιου ατυχήματος «τώρα μας θυμηθήκατε»; Θα βρισκόμαστε στη χαραυγή εκείνης της συνείδησης του εργατικού κινήματος στην οποία αποβλέπει ο Π. Ευθυμίου. Και έχει επιληθεί.

Γι' αυτόν, άλλο η δουλειά, άλλο τα μέτρα ασφαλείας, άλλο το καθημερινό σαλτάρισμα στη σκαλωσιά, άλλο η εγκατάλειψη στον κίνδυνο του ατυχήματος, άλλο οι εφοπλιστές (ίσως και οι δεκαοκτώ μήνες διαφορετικής διακυβέρνησης, καμιά φορά) άλλο ο λιμενικός, η ναυτοασφάλεια, οι Πρώτες Βοήθειες. Οι εφοπλιστές (ίσως και ο Κατσιφάρας) μπορεί να ευθύνονται για τη δουλειά στη σκαλωσιά. Όχι όμως για τα μέτρα ασφαλείας, για «το ατύχημα». Αυτό δεν θα γινόταν αν «κάθε πρωί, τα μέλη της ΠΕΜΕΝ» (μαζί με τη Ναυτοασφάλεια και τους λιμενικούς), «κάναν μία βόλτα ελέγχου στους ντόκους του Πειραιά».

Ο Π.Ε. δεν αρκείται να ψελίζει λοιπόν ανιαρά «στοιχεία μαθημάτων συνδικαλισμού δι' αρχάριους». Καλυμμένος από τον υπότιτλο του άρθρου του, «Κράτος και συνδικαλισμός» προωθεί έτσι με σιγουριά το «ελπιδοφόρο» του σύνθημα:

Συνδικαλισμό μέσα στο κράτος!

Το βράδυ που διάβασα το άρθρο του «Άλλη μια εκδοχή του πεθαίνω σα χώρα» σε αριστερό έντυπο, ένα φύλο πριν τη φωτογραφία του στρατηγείου του ΕΛΑΣ, δε μπόρεσα να μην αναγνωρίσω στον Π. Ευθυμίου τη δική του εκδοχή.

Αντώνης Μαούνης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Ο 17ος τόμος του ANTI
B' εξάμηνο 1982
(τεύχη 209-221)

Σε 680 σελίδες αποτυπώνεται η πολιτική και πολιτιστική μας ζωή, με άρθρα, αναλύσεις και μελέτες για ζητήματα ιστορίας, εκκλησίας, ιδεολογίας και παιδείας.

Επίσης περιέχεται μια πλούσια καταγραφή της οικονομικής και κοινωνικής

επικαιρότητας, διεθνής ειδησεογραφία, προβλήματα Τύπου και μέσων μαζικής ενημέρωσης, καθώς και πλήθος πληροφοριακού υλικού αναφορικά με τα πολιτιστικά συμβάντα της χρονικής περιόδου που καλύπτει ο 17ος τόμος.

Ζητείστε τον στα γραφεία του περιοδικού «ANTI»:
Δημοχάρους 60 (Τ.Τ. 601)
τηλ. 72.32.713 και 72.32.819

Ακόμη μπορείτε να βρείτε τους παλιότερους τόμους του περιοδικού με εξαίρεση τους Α', Β', Γ', και Δ' που έχουν ήδη εξαντληθεί.

Το «ANTI» παραμένει σταθερά ένα πλούσιο, ενημερωτικό περιοδικό που με τους τόμους, σας προσφέρει μια άμεση πρόσβαση στο υλικό της πρόσφατης ελληνικής ιστορίας.

Υπάρχει όμως και η λογική των πραγμάτων...

Ο συνεργάτης μας Πέτρος Ευθυμίου απαντά:

Για να είμαι ειλικρινής, είναι περισσότερο μια πολιτική και συντακτική δεοντολογία που με οδηγεί σε μια απάντηση στον Α. Μαούνη, παρά ένα ενδιαφέρον που δημιουργούν οι απόψεις του. Στο κείμενο του Α. Μαούνη είναι έκδηλα ορατή η παθολογία μιας ορισμένης αριστερής σκέψης, που κλασική της έκφραση υπήρξε ο σταλινισμός. Η διαφορά του Α. Μαούνη με το ρεύμα που τον γαλούχησε, είναι ότι επαναφέρει όλη την τοπολογία του σταλινισμού, στην προκλασική της περίοδο, στην περίοδο δηλαδή όπου ο σταλινισμός δεν είχε αποκαταστήσει την εσωτερική του λογική, τη διαλεκτική του, αλλά αποτελούσε μια «ηθική» στάση για τον κόσμο.

Ξεκαθαρίζω αυτό το τελευταίο σημείο: Όταν λέω «ηθική» αναφέρομαι στην κατάργηση της διαλεκτικής, στην κατάργηση της ανάλυσης, στην κατάργηση των ιδίων των γεγονότων, και την υποκατάσταση όλων αυτών από μια «δική προθέσεων» που τακτοποιούσε τον κόσμο από δω ή από εκεί.

Ποια είναι τα βασικά χαρακτηριστικά του κειμένου του Α. Μαούνη:

- Αδιαφορεί εντελώς για την υφή του συγκεκριμένου γεγονότος στο οποίο στηρίζεται το δικό μου άρθρο.

- Αδιαφορεί εντελώς για το ίδιο το άρθρο μου, το οποίο το χρησιμοποιεί ως αφορμή, μόνο, για τις δικές του απόψεις.

- Στηρίζεται εξαρχής σε μια χωροταξία συνειδητήσεων: Χρεώνει τον εαυτό του στο πλευρό της εργατικής τάξης και του νεκρού και εμένα στο πλευρό των εφοπλιστών, του λιμενικού σώματος και του Κατσιφάρα.

Έτσι, αφού «επιλύσει» προκαταρκτικά, το πεδίο του «διαλόγου», ο Α. Μαούνης οδεύει ασυγκράτητος όχι στη δική του γελοιοποίηση (αυτό αφορά μόνο τον ίδιο), αλλά στη συκοφάντηση της μαρξιστικής μεθόδου, εν ονόματι της οποίας, αν κατάλαβα καλά, με «έβαλε στη θέση μου»...

Αφού πάντως ξαναδιάβασα το κομμάτι μου, για να επικυρώσω την αξία της τυπικής λογικής και να επιβεβαιώσω την αξιοπιστία των αισθητηρίων οργάνων (μάτια, αφή κτλ.), και αφού πείσθηκα ότι ο Α. Μαούνης αναφέρεται όντως στο κείμενό μου, ξαναδιάβασα το δικό του, και θα απαντήσω, επιχειρώντας να το σεβαστώ.

Βέβαια είναι ένα κείμενο, που δεν «βοηθάει» ιδιαίτερα σε μια συστηματική παρακολούθηση της συλλογιστικής του. Ανήκει μάλλον σε ένα «μεικτό» είδος, που κινείται μεταξύ επιφυλλίδας και εγχειριδίου ταξικού σωφρονισμού. Πληροφορίες για την κατάσταση της εργατικής τάξης στην Ελλάδα, η παγωνιά και η λάβρα των χώρων εργασίας, θεωρητικές επισημάνσεις και πολιτική διδαχή, συμπλέκονται εκπληκτικά στο κείμενο του Α. Μαούνη, σε σημείο που να προκαλεί ένα αίσθημα φθόνου, καθώς είναι φανερό ότι γράφοντας ανακαλύπτει για δεύτερη φορά την Αμερική.

Όλα αυτά όμως είναι φανερό, ότι δεν απευθύνονται σε κάποιους τρίτους, που πρέπει να «πεισθούν». Είναι η αυτοεπικύρωση του συντάκτη του κειμένου, η αυτοεπιβεβαίωση ότι αυτός μιλάει απ' τη σκοπιά της εργατικής

τάξης, κατ' αντίθεση προφανώς με τους «γραφιάδες της μοκέτας». Τον ευχαριστούμε βέβαια για την άνεση που παραχωρεί στη ζωή μας, τον διαβεβαιώνουμε όμως ότι δεν είναι μόνος στις επάλξεις του ταξικού αγώνα όπως, προφανώς, φαντάζεται...

Οι απόψεις του βέβαια θα ήταν προφανώς γραφικές, αν δεν θα είχαν εξαιρετικά δυσάρεστα αποτελέσματα για την εργατική τάξη, αν στοιχειωδώς επικρατούσαν.

Μας ενημερώνει για παράδειγμα με έξοχη ψυχραιμία, πως η εργατική τάξη αδιαφορεί για θέματα ασφάλειας και υγείας, και ότι μάλιστα οι εργάτες θεωρούν «κωμική ψύχωση» να ασχολούνται με τέτοια θέματα. Μάλιστα, σ' αυτό το σημείο δεν αρκείται στη γνώση του της ελληνικής εργατικής τάξης και των διεκδικήσεων της αλλά επεκτείνεται σε διεθνή σφαίρα. «Συντριβόντας» την άποψή μου, ότι ένας από τους ουσιαστικούς στόχους του συνδικαλιστικού κινήματος είναι η επιβολή και προάσπιση των συνθηκών ασφαλείας στην εργασία, διαβεβαιώνει πως «ο εργατοκοσμος σε όλες τις χώρες και όσο υπάρχει ποτέ του δεν στήριξε αυτή του τη γνώμη».

Βέβαια μια οποιαδήποτε στοιχειώδης ιστορία του ελληνικού και διεθνούς εργατικού κινήματος έχει σαν βασικό άξονα σκληρούς και μακρόχρονους αγώνες για την ασφάλεια και την προστασία της εργασίας και τον έλεγχο των σχετικών ρυθμίσεων απ' τους ίδιους του συνδικαλιστικούς φορείς και όχι μόνο από κάποια κρατική υπηρεσία. Και αυτά τα αιτήματα δεν υπάρχουν μόνο στις καπιταλιστικές χώρες αλλά και στον υπαρκτό σοσιαλισμό, όπως τουλάχιστον έδειξαν οι σχετικές διεκδικήσεις της «Αλληλεγγύης».

Αυτό το αυτονόητο πράγμα δεν δείχνει να το συμμερίζεται στοιχειωδώς ο Α. Μαούνης. Γιατί δυστυχώς είναι αυτός που βρίσκεται έξω από την εργατική τάξη, όχι γιατί δεν είναι ίσως εργαζόμενος ο ίδιος (αυτό είναι αδιάφορο), αλλά γιατί η εργατική τάξη γι' αυτόν είναι ένα αφηρημένο σχήμα, ένα «πιόνι» στο μεγάλο παιχνίδι της επανάστασης, ένα εργαλείο της Ιστορίας.

Σαν τέτοια λοιπόν η εργατική τάξη, δεν δικαιούται να έχει καθημερινότητα, να έχει διεκδικητικούς αγώνες, να έχει ζωή αντάξια να τη ζήσει στοιχειωδώς στο χώρο εργασίας. Αυτά είναι «ρεφορμισμός». Η εργατική τάξη οφείλει να πάσχει για να λυτρωθεί. Ό,τι μειώνει το πάθος προδίδει τον τελικό σκοπό της. Δυο δυνατές εκδοχές υπάρχουν για τους εργάτες: ή να ζουν σε μια απέραντη φρίκη, ή σε μια στιγμή αποκάλυψης να αλλάξουν με μιας τον κόσμο.

Γι' αυτό δυο όψεις υπήρχαν μόνο για τον θάνατο του Ζαρέντη στο μυαλό του Α. Μαούνη: ο ίδιος σαν νεκρός που απέδειξε τη φρίκη του ταξικού κράτους και οι σύντροφοί του που πέταξαν το πτώμα του στα πόδια του Κατσιφάρα φωνάζοντας «εφοπλιστές δολοφόνοι». Αυτή είναι η ταυτολογική επαλήθευση και του θεωρητικού σχήματος του Α. Μαούνη, γι' αυτό και επικυρώνει «ιδεολογικά» ότι η ΠΕΜΕΝ εφάρμοσε πρακτικά.

Είναι γεγονός βέβαια πως το κείμενό μου είχε άλλη αφετηρία. Δεν συμφωνώ, βέβαια,

ότι η εργατική τάξη ώσπου να εγκαθιδρύσει το κράτος της οφείλει να πεθαίνει στους χώρους εργασίας.

Με λίγα λόγια, ο θάνατος του Ζαρέντη δεν ήταν για μένα, ούτε φυσικός ούτε αναπότρεπτος, λόγω της ταξικής φύσης του κράτους, της ανεργίας και της εκμετάλλευσης. Και σεβόμενος τη διαλεκτική, με όση οξυδέρκεια, πείρα και ευαισθησία διαθέτω, προσπάθησα να δείξω πως μπορούν να καταγραφούν και να ανατραπούν οι συνθήκες που συνδυασμένα παράγουν τα εργατικά «ατυχήματα».

Είπα λοιπόν, και νομίζω πολύ καθαρά, πως οι ευθύνες της εργοδοσίας, του κράτους και του θεσμικού πλαισίου που διαμορφώνουν είναι πολύ συγκεκριμένες και ονοματισμένες. Αλλά είπα επίσης, και εκεί μοιάζει να διαφωνούμε με τον Α. Μαούνη πως το συνδικάτο έχει να πει και να κάνει πολλά στη διαμόρφωση νέων συσχετισμών με το κράτος, στην επιβολή των δικών του όρων για την ασφάλεια και το καθεστώς εργασίας.

Και είπα ότι μια ορισμένη συνδικαλιστική λογική μέσα στο κίνημα, αδιαφορεί στην ουσία για τέτοιες πλευρές συσπείρωσης, συνειδητοποίησης και αγωνιστικής ενεργοποίησης, πράγμα που την καθιστά συμμετοχή στην ευθύνη σε όσα συμβαίνουν στους χώρους εργασίας.

Απ' ό,τι ξέρω από τα διαβάσματά μου, τα θέματα που έθιξα και από τη σκοπιά που τα έθιξα δεν είναι καθόλου πρωτότυπα. Από τον Λένιν μέχρι το όποιο «σύγχρονο» μαρξιστικό ρεύμα το καθήκον κάθε επαναστατικού συνδικάτου είναι να δίνει τις μάχες του για την «καθημερινότητα» συνδέοντάς τες με σαφήνεια με τον «τελικό σκοπό».

Και η δικιά μου ένσταση στην ΠΕΜΕΝ και τον Α. Μαούνη είναι πως αντιμετώπισαν τον Ζαρέντη ως αντικείμενο του «τελικού σκοπού» τον ανακάλυψαν δηλαδή ως νεκρό.

Δεν θα επιμείνω άλλο σ' αυτό το σημείο. Όπως δεν μπορώ να αντιμετωπίσω μια αλυσίδα συλλογιστικών επί του άρθρου μου όπου αφού «ψελλίζω ανιαρά στοιχεία μαθημάτων συνδικαλισμού για αρχαρίους» προωθώ «το ελπιδοφόρο μου σύνθημα»: «Συνδικαλισμό μέσα στο κράτος». Αν σ' αυτό το σημείο ο Α. Μαούνης με έβαζε να φωνάζω «ζήτω ο Ολυμπιακός» δεν θα 'λλαζε τίποτα η σοβαρότητα του κειμένου του, γιατί ακριβώς εδώ εξασφαλίζει το ποιητικό άσυλο. (Λέω φυσικά εντελώς τα αντίθετα).

Τον ευχαριστώ λοιπόν για τη δική του εκδοχή του κειμένου μου. Τον ευχαριστώ που μπόρεσα στη μοναξιά του να δώσω τον ερεθισμό να πει τα «δικά του». Θα ήμουν όμως πιο ευτυχισμένος αν μπορούσε να προσέξει λίγο και τα δικά μου. Δεν μπόρεσε ή δεν το θέλησε. Δεν πειράζει.

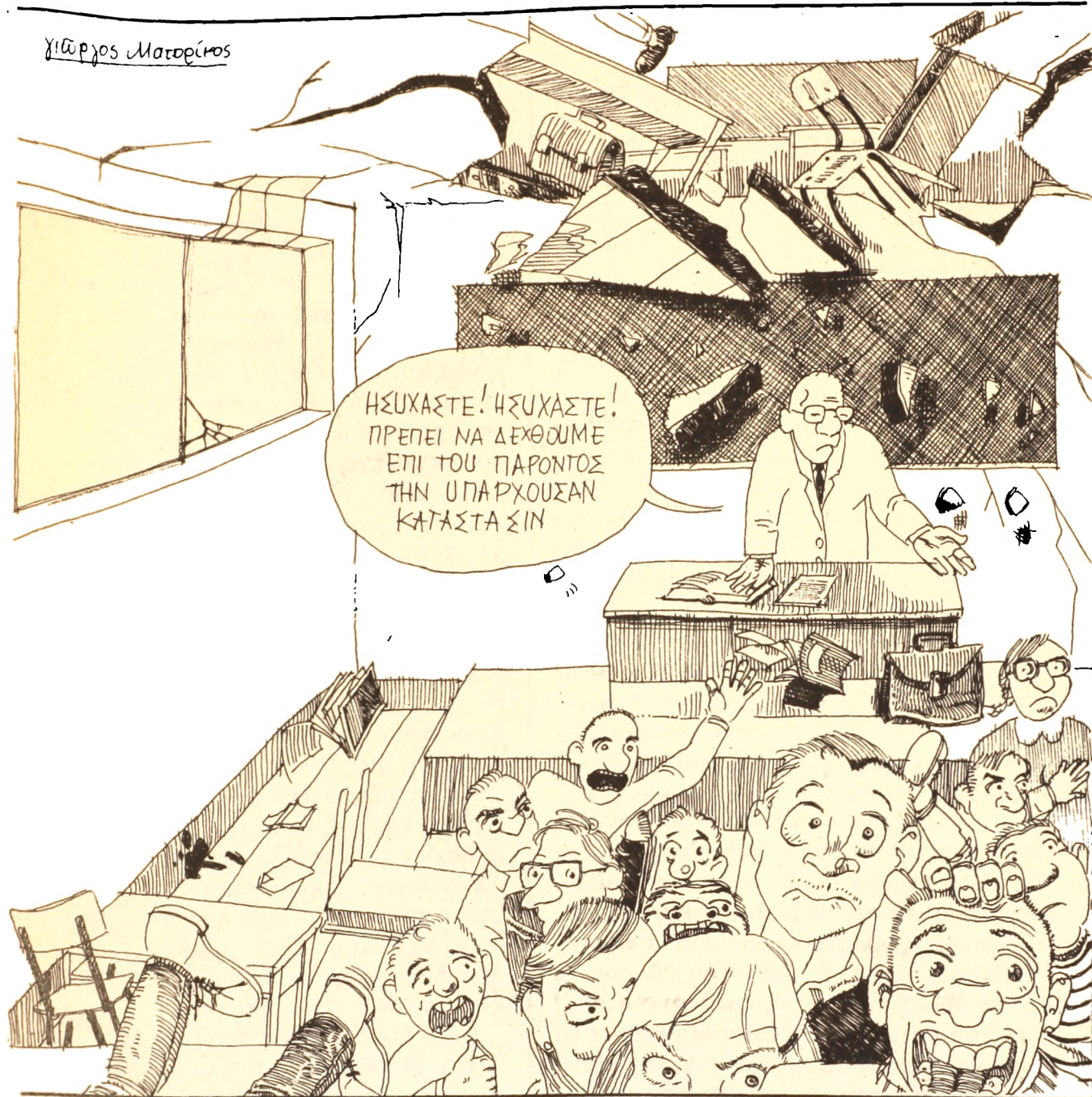
Νιώθω και εγώ πολύ κοντά στην κατάσταση του προσπαθώντας να ανιχνεύσω το μήνυμά της τελευταίας του παραγράφου. Είναι άραγε μια ευγενής υπόμνηση ενός έσχατου σωφρονισμού; Ή μήπως το στρατηγείο του ΕΛΑΣ συμφώνησε κι αυτό με τις απόψεις του;

Για την ελευθερία πνεύματος του Α. Μαούνη δεν είναι αδύνατη και μια τέτοια εκδοχή...

Πέτρος Ευθυμίου

«Γκράβα» ή: σχολικά κτίρια στην Ελλάδα

της Ελένης Αποστολοπούλου



Σκίτσο του Γιώργου Ματορέκου

Γκέτο ή Νταχάου... Κάπως έτσι θα μπορούσαμε να ονομάσουμε τα σχολικά κτίρια στην Ελλάδα, στην πλειοψηφία τους —κι αυτό, χωρίς καμιά υπερβολή. Αρκεί μόνο να αναφέρουμε τον... «στρατών» της Ν. Φιλαδέλφειας και τη γνωστή ανά το πανελλήνιο περίπτωση της «Γκράβας»: ένα τεράστιο σχολικό συγκρότημα της Αθήνας που παρέχει... παιδεία (;) σε 14.000 μαθητές διαφόρων βαθμίδων (δημοτικού, γυμνασίου, λυκείου, ΚΕΤΕ). Το συγκρότημα αυτό είναι χτισμένο μέσα σε 74 στρέμματα συγκεντρωμένης γης και έχει μια πυκνότητα περίπου 6,7μ² για κάθε μαθητή, όταν τα διεθνή δεδομένα είναι 15-20μ² τουλάχιστον, ανά μαθητή... Δηλαδή, δεν υπάρχει χώρος ούτε για ανάσα.

Όσο για την ασφάλεια κατασκευής των τεράστιων αυτών σχολικών συγκροτημάτων, πρόσφατες είναι δυο ειδήσεις στον Τύπο: «Οροφή υποχώρησε και έπεσε στο προαύλιο του σχολείου. Ευτυχώς, έκανε κρύο και οι μαθητές σώθηκαν, συγκεντρωμένοι κάτω απ' το υπόστεγο» και, «Κινδύνεψαν οι μαθητές από καμινάδα που έπεσε. Έκρηξη, εξαιτίας κακής λειτουργίας του συστήματος θέρμανσης στο 12ο Λύκειο Κ. Πετραλώνων».

Και στην πρώτη αλλά και στη δεύτερη περίπτωση, από καλή τύχη και μόνο δεν υπήρξαν θύματα, παρά μονάχα δυο ελαφροί τραυματισμοί μαθητριών... Και θυμίζουμε ακόμα το τραγικό περιστατικό του 1981 σε σχολείο της Ν. Σμύρνης, όπου 12χρονος μαθητής σκοτώθηκε πέφτοντας από το δεύτερο όροφο στο τσιμεντένιο προαύλιο, επειδή υποχώρησαν τα κάγκελα...

Τα περιστατικά δεν είναι τα μόνα. Απλά, δίνουν μια εικόνα των αποτελεσμάτων που μπορεί να έχει η κακή κατασκευή, η αδιαφορία και η ανευθυνότητα.

Αναζητώντας τη ρίζα του κακού, γυρίζουμε πίσω, στα χρόνια μετά τον εμφύλιο και στο ρεύμα της αστυφιλίας που ερήμισε τα χωριά και πύκνωσε τις πόλεις. Σιγά, σιγά, ιδιαίτερα μετά τη 10ετία του '60, συνοικίες γύρω απ' την Αθήνα έγιναν πυλάνθρωπες, τσιμεντένιες και απάνθρωπες. Ο αριθμός των μαθητών πολλαπλασιάστηκε, οι ανάγκες πλήθυναν και τα παλιά σχολεία δεν μπορούσαν να χρησιμοποιούν πια παρά μονάχα σαν μια γραφικότητα που θύμιζε παρελθόν —όσα, δηλαδή, απόμειναν και δεν δόθηκαν αντιπαροχή για το χτίσιμο μεγαθηρίων. Στη θέση, λοιπόν, των ερειπίων του παρελθόντος, υψώθηκαν κάποια άλλα κτίρια, σχολεία τα επανέκτισαν κι αυτά και τα περισσότερα χτίστηκαν σε μια περίοδο... «αναγέννησης» της χούντας, προς όφελος φυσικά των «ημετέρων» εργολάβων. Και δεν είναι μονάχα το τσιμέντο και η ασφυξία του χώρου, η τελείως αντιπαιδαγωγική κατασκευή που δεσπόζει, είναι ότι τα περισσότερα απ' αυτά τα συγκροτήματα χτίστηκαν για να κρατήσουν λίγα μόνο χρόνια, όσο περίπου άντεξε και η εφτάχρονη δικτατορία. Και ξαφνικά, σοβάδες αρχίζουν να πέφτουν, το πάτωμα μπάζει νερό και τα παιδιά φοβούνται να κατέβουν στο αμφιθέατρο γιατί τα περισσότερα απ' αυτά δεν κατόρθωσαν να συμβιβαστούν με τα καλοθρεμμένα ποντίκια...

Ενδεικτικά αναφέρουμε ότι για κακοτεχνίες του παρελθόντος, για επισκευή και συντήρηση σχολικών κτιρίων, διατέθηκαν από τον προϋπολογισμό Δημοσίων Έργων δύνσεων το 1981, 350 εκ. δρχ., το 1982, 620 εκ. δρχ. και έγιναν από ειδικά συνεργεία του ΟΣΚ (Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων) 300 αυτοψίες, εργασίες σε 150 σχολεία της Αττικής και συστήθηκαν 5 εργολαβίες συνολικού ύψους 41 εκ. δρχ., μόνο για την Αττική...

Στην Ελλάδα, το χτίσιμο των σχολικών κτιρίων με τη μορφή που έχει σήμερα σχετίζεται άμεσα με την παλιά αντίληψη διδασκαλίας που επικρατούσε στον ελληνικό χώρο, με την «απρόσωπη» και άκαμπτη εκπαιδευτική διαδικασία. Όλα απόλυτα καθορισμένα και σε τάξη από πριν κοινό για όλους ωρολόγιο και αναλυτικό πρόγραμμα διδασκαλίας, μοναδική διδακτική μέθοδος η «από έδρας» διδασκαλία και όλα μονοκόμματα, άκαμπτα και... «σταθερά». Όλα αυτά, υπαγόρευαν το μοντέλλο ενός εξίσου άκαμπτου και «σταθερού» σχολικού κτιρίου, τετραγωνισμένο στρατιωτικό, τσιμεντένιο, με μοναδικό στοιχείο δομής την κλειστή, ορθογωνική αίθουσα διδασκαλίας και τους σκοτεινούς διαδρόμους, χωρίς καμιά δυνατότητα αρχιτεκτονικής παρέμβασης με φαντασία και ευαισθησία.

Το ελληνικό σχολικό κτίριο δεν διαφέρει στις βασικές αρχές του τρόπου κατασκευής του από το προπολεμικό δυτικοευρωπαϊκό, διαφέρει μονάχα στην κακή ποιότητα των υλικών δόμησης και στην

ταιγκουνιά του χώρου. Ενώ όμως σ' όλη την υπόλοιπη Ευρώπη τα πράγματα άλλαξαν εκ βαθέων, μπορούμε να πούμε, μετά τον πόλεμο, η κατάσταση στην Ελλάδα έμεινε προσκολλημένη στα κτιριολογικά πρότυπα της δεκαετίας του '30. Το κακό επιδεινώθηκε όταν το ελληνικό κράτος, για να καλύψει τις ανάγκες των αστικών κέντρων σε σχολικά κτίρια, αναγκάστηκε να απευθυνθεί σε ιδιώτες. Κι έτσι, έχουμε σήμερα σχολείο να στεγάζεται σε κτίριο πρώην... ταβέρνας, στο Δήμο Αργυρούπολης, σχολείο να στεγάζεται σε χώρο πρώην βιοτεχνίας δίπλα στο εργοστάσιο - φούρνο κατασκευής τούβλων, στο Αιγάλεω, σχολείο να στεγάζεται σε κτίριο δίπλα από την καμινάδα εργοστασίου συσκευασίας υγραερίου, στο δήμο του Ρέντη... Κτίρια ιδιωτικά, με πανάκριβα ενοίκια, που δεν εκπληρώνουν στο ελάχιστο τις στοιχειώδεις έστω προδιαγραφές ενός σχολικού κτιρίου.

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία του 1982, το ποσοστό των σχολικών κτιρίων της δημοτικής εκπαίδευσης που στεγάζονται σε ιδιωτικά κτίρια είναι στην Αθήνα 67%, στη Θεσσαλονίκη 47,5%, στα κέντρα της επαρχίας 20% και στις άλλες περιοχές της Ελλάδας, 35%. Στη Μέση Εκπαίδευση, τα αντίστοιχα ποσοστά είναι 69% για την πρωτεύουσα, 75% για τη Θεσσαλονίκη, 45% για τα επαρχιακά κέντρα και στις υπόλοιπες περιοχές της χώρας, 56%. Οι αριθμοί αποδεικνύουν ότι το 65% της δημοτικής εκπαίδευσης και το 50% της μέσης, στεγάζονται σε κτίρια ιδιωτικά. Αυτό, πολύ απλά, σημαίνει: Προδιαγραφές ασφάλειας σχολικών κτιρίων, μηδέν!

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΣΧΟΛΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Ο Οργανισμός Σχολικών Κτιρίων (ΟΣΚ), ιδρύθηκε το 1962. Η ίδρυσή του πρόβλεπε αρχικά 5ετή μόνο λειτουργία, το 1968 όμως παρατάθηκε «επ' αόριστον». Ο ΟΣΚ είναι ο κεντρικός φορέας προγραμματισμού και υλοποίησης του έργου της σχολικής στέγης, με έδρα την Αθήνα και με αποκέντρωση στα Νομαρχιακά Ταμεία. Η χρηματοδότησή του γίνεται από τις δημόσιες επενδύσεις, το προσωπικό που απασχολεί σήμερα είναι 150 τεχνικοί (μηχανολόγοι και πολιτικοί μηχανικοί) και άλλα 350 άτομα περίπου, διοικητικοί υπάλληλοι και βοηθητικό προσωπικό. Η κατάσταση που παρέλαβε η νέα διοίκησή (1981) σύμφωνα με τις εκτιμήσεις και τα στοιχεία του Οργανισμού, είναι εκρηκτική:

• Έλλειψη οποιουδήποτε προγραμματισμού, ανέγερση σχολικών κτιρίων συνδυασμένη άμεσα με το κομματικό συμφέρον και όχι με τις εκάστοτε ανάγκες, κακές και ελλειπείς μελέτες, ακοστολόγητες, κατασκευές με υπερβάσεις του προϋπολογισμού από 40 μέχρι 100% και υπέρβαση χρόνου στην εκτέλεση έργων μέχρι και 300%... Σε όλα αυτά έρχονται να προστεθούν και τα προβλήματα λειτουργικότητας του ίδιου του Οργανισμού και των περιφερειακών οργάνων, οι αδυναμίες του

νομικού πλαισίου εκτέλεσης των έργων γενικά και ειδικότερα στα συγκεντρωμένα όργανα. Και ακόμα, προβλήματα στη χρηματοδότηση εξαιτίας των γραφειοκρατικών διαδικασιών που είναι δαιδαλώδεις και προκύπτουν από το υπάρχον νομικό πλαίσιο του ΟΣΚ, και τη γνωστή διαδικασία του κρατικού μηχανισμού. Ακριβώς στον περιορισμό της γραφειοκρατίας αυτής στοχεύει το νέο μέτρο σύμφωνα με το οποίο από φέτος η χρηματοδότηση για την ανέγερση και τον εξοπλισμό των σχολικών κτιρίων θα γίνεται απευθείας στις Νομαρχίες χωρίς τη μεσολάβηση στη γραφειοκρατική διαδικασία του ΟΣΚ, από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΥΣΙΑΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Οι πόροι του Οργανισμού Σχολικών Κτιρίων, σύμφωνα με τα τελευταία στοιχεία του Ιανουαρίου '83, είναι:

- Από τον Κρατικό Προϋπολογισμό για τις λειτουργικές και διοικητικές δαπάνες, ποσόν 606.690.000 δρχ., από το οποίο έχουν απορροφηθεί μέχρι σήμερα περίπου 446 εκ. δρχ.

- Από τις Δημόσιες Επενδύσεις για την κατασκευή και τον εξοπλισμό των σχολείων, το όριο των πληρωμών είναι 6.710.000.000 και η μέχρι τώρα επιχορήγηση 6.452.500.000 δρχ., ποσό το οποίο έχει απορροφηθεί 100%.

Με την κατάργηση των «Ταμείων ανέγερσης διδακτηρίων» που υπήρχαν μέχρι το 1962, χρονιά που ιδρύθηκε ο ΟΣΚ, η τεράστια αλλά αναξιοποίητη περιουσία τους πέρασε στον Οργανισμό. Δεν είχε ποτέ όμως γίνει καταγραφή των περιουσιακών αυτών στοιχείων. Και υπάρχουν ακόμα και σήμερα ενοικιαστές κτιρίων του ΟΣΚ που ο Οργανισμός δεν τους ξέρει καν και δεν πλήρωναν ποτέ, ή πληρώνουν ελάχιστο ενοίκιο... Καμιά μελέτη αξιοποίησης, αφού δεν είχε γίνει καν καταγραφή.

Από την καταγραφή των περιουσιακών στοιχείων που έχει γίνει μέχρι τώρα, ο ΟΣΚ έχει ακίνητα σε όλη την Ελλάδα αξίας περίπου 2 δις δρχ. Και η ετήσια απόδοσή τους είναι 7.000.000 δρχ. μόνο, ή ποσοστό 0,3% ενώ σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών θα έπρεπε να ήταν τουλάχιστον 80.000.000 δρχ., ή ποσοστό 4%.

«ΥΠΟΒΑΘΜΙΣΜΕΝΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ»

Αποφεύγοντας τη γνωστή «νεκρολογία» του παρελθόντος, σχετικά με την έλλειψη προγραμματισμού και τα γνωστά αποτελέσματα (αντιοικονομικά, υπερκοστολογημένα και προπάντων με κακή λειτουργικότητα σχολεία), θα αναφέρουμε μονάχα δύο πολύ χαρακτηριστικά παραδείγματα:

- 33ο δημοτικό σχολείο Αθήνας, Άνω Κυψέλη: Η επιλογή προκατασκευής του συγκεκριμένου «τύπου» σχολείου, έγινε σε ένα οικόπεδο πάνω σε βουνό. Αποτέλεσμα ήταν να καταστραφεί το οικόπεδο, να γίνουν τεράστιες εκσκαφές, να γίνει κακή

τοποθέτηση και προσανατολισμός του σχολείου (δυτικό) και τελικά, το κόστος της κατασκευής να είναι υπερβολικό.

- 1ο δημοτικό σχολείο και γυμνάσιο Π. Φαλήρου: Η επιλογή προκατασκευής έγινε σε οικόπεδο κεκλιμένο, βραχώδες, με τεράστιους τοίχους αναστήριξης. Αύξηση κόστους κατασκευής, 250%!

...Και άλλα πολλά και γνωστά, προς όφελος των ολίγων. Η χρησιμοποίηση «τύπων σχολείων», είτε συμβατικών, είτε προκατασκευασμένων, οδήγησε σε κλειστό κύκλωμα εργολάβων που ξέρανε τις αδυναμίες και ακόμα ξέρανε ότι το κόστος θα ανέβαινε στην πορεία του έργου από διαδικασίες «διαδοχικών προσεγγίσεων βελτίωσής του»...

Τι γίνεται όμως τώρα, με τα προγράμματα της νέας διοίκησης του Οργανισμού; Ο Διευθυντής - Συντονιστής του ΟΣΚ, αρχιτέκτονας κ. Γιώργος Πατσιλινάκος, λέει:

«... Όλη αυτή η προϋπάρχουσα κατάσταση, σαφώς επηρέασε το πρόγραμμα του 1982 και σε κάποιο βαθμό και του 1983 —και φυσικά τη ροή απορρόφησης των πόρων του Οργανισμού. Όμως, παρά τα προβλήματα που υπάρχουν από την κατάσταση που παραλάβαμε, με την έλλειψη προγραμματισμού, τις κακές μελέτες, τα πολλά και αποτελεσματωμένα έργα (ανεξάρτητα από τις δυνατότητες χρηματοδότησής τους), έγινε μια σημαντική προσπάθεια σε όλα τα επίπεδα. Συγκεκριμένα, το πρόγραμμα του 1982 καταρτίστηκε και εφαρμόστηκε με κριτήρια την ισόρροπη χρηματοδότηση των διαφόρων περιφερειών, την ενίσχυση της υποδομής της Τεχνικής και Επαγγελματικής Εκπαίδευσης, την ενίσχυση των περιφερειακών ΑΕΙ. Ακόμα, ενισχύθηκαν και επιταχύνθηκαν τα έργα σε υποβαθμισμένες περιοχές της πρωτεύουσας και της Θεσσαλονίκης όπως, Περιστέρι, Κερατσίνι, Καμίνια, Κορυδαλλός, Πειραιάς, Βύρωνας, Αγ. Ιωάννης Ρέντης, Ηλιούπολη, Αργυρούπολη, Χαϊδάρι, Αιγάλεω, Δραπετσώνα. Έγινε ριζική εξυγίανση του προγράμματος με την εγγραφή μόνο των νέων έργων που είχαν τη χρηματοδοτική και τεχνική δυνατότητα να αρχίσουν μέσα στο 1982, ενώ παράλληλα άρχισε η διαδικασία για την κατάρτιση του πενταετούς προγράμματος 1983-1987 ...».

Σχετικά με τις υποβαθμισμένες αυτές περιοχές της πρωτεύουσας, στις οποίες «ενισχύθηκαν και επιταχύνθηκαν τα έργα», όπως αναφέρει ο κ. Πατσιλινάκος, ένα μικρό ρεπορτάζ στο δήμο Αργυρούπολης φέρνει στο φως την κατάσταση στις περιοχές αυτές και ακόμα δείχνει ότι τα βήματα για τη λύση των προβλημάτων γίνονται σε ρυθμό αργό, χωρίς βέβαια κανείς να αμφισβητεί τη δυσκολία του έργου που έχει αναλάβει ο ΟΣΚ.

Στο δήμο Αργυρούπολης:

- Από τα 13 νηπιαγωγεία με τα 450 νήπια, κανένα δεν έχει ιδιόκτητο οίκημα ή οικόπεδο και στεγάζονται σε νοικιασμένα κτίρια.

- Από τα 12 δημοτικά σχολεία με τα 3.150

παιδιά, τα 5 στεγάζονται σε δημόσια κτίρια, τα 2 «φιλοξενούνται» από τα παραπάνω και τα 5 στεγάζονται σε ιδιωτικά νοικιασμένα κτίρια.

- Από τα 3 γυμνάσια με τα 1.600 παιδιά, το ένα στεγάζεται σε ιδιόκτητο δημόσιο κτίριο που δεν είναι και σε πολύ καλή κατάσταση και διαθέτει μόνο 12 αίθουσες για τα 20 τμήματά του, το δεύτερο φιλοξενείται σε κτίριο του δημοτικού σχολείου —με όλα τα προβλήματα που δημιουργεί η συστένγασή— και το τρίτο, που λειτουργεί από φέτος, στεγάζεται σε νοικιασμένο ιδιωτικό κτίριο.

- Το ένα Γενικό Λύκειο με τους 750 μαθητές, μόλις φέτος λειτουργεί στο μισοτελειωμένο ιδιόκτητο δημόσιο κτίριο, ενώ μέχρι τώρα στεγαζόταν σε τέσσερα κτίρια —μαγαζιά, μες στους δρόμους...

- Το Τεχνικό και Επαγγελματικό Λύκειο Αργυρούπολης, με τους 700 μαθητές, που εξυπηρετεί την περιοχή μέχρι τη Βάρη, δεν έχει ούτε καν το «προνόμιο» ενός νοικιασμένου χώρου μέσα στο δήμο και στεγάζεται σε νοικιασμένο ιδιωτικό κτίριο του γειτονικού δήμου Ελληνικού.

- Το 1981, χώρος 10 στρεμμάτων που είχε χαρακτηριστεί για Τεχνικό και Επαγγελματικό Λύκειο, αποχαρακτηρίστηκε και δόθηκε για ανοικοδόμηση και 50 εκατ. από τα 110 εκατ. της αξίας του που είχαν διατεθεί, αποσύρθηκαν.

- Μετά από παρέμβαση της ΤΑ και των δημοτών, δημοπρατήθηκε το 1982 η κατασκευή 2 νέων δημοτικών σχολείων (6ο και 9ο) και προχώρησε με αναγκαστική απαλλοτρίωση η αγορά 2 οικοπέδων για τη στέγαση του 3ου και του 7ου δημοτικού σχολείου.

Για να καλυφθούν οι ανάγκες του δήμου σε σχολικά κτίρια, πρέπει:

- Να αγορασθούν ακόμη τα οικοπέδα του 3ου, 10ου, 11ου και 12ου δημ. σχολ., και του 3ου Γυμν. και φυσικά να προχωρήσει η ανέγερση των σχολικών κτιρίων σ' αυτά.

- Να δοθούν χρήματα για την ανέγερση του 2ου Γυμνασίου περιοχής «Χωματερής» (!), αφού τα σχέδιά του έχουν γίνει από το 1978.

- Να διατεθούν τα χρήματα που χρειάζονται για την αγορά μικρών οικοπέδων που είναι διάσπαρτα στις γειτονιές, στα οποία θα στεγαστούν τα απαραίτητα για την περιοχή νηπιαγωγεία. (Παρένθεση: Όσο θα στοιχίσουν 10 τέτοια νηπιαγωγεία με τα οικοπέδά τους, στοιχίζει ένα 12 θέσιο δημοτικό). Μια παρόμοια και χειρότερη κατάσταση επικρατεί και στις άλλες «υποβαθμισμένες» κατά τον χαρακτηρισμό του Διευθυντή του ΟΣΚ περιοχές. Στριμωγμένοι μαθητές σε στενούς και ανθυγιεινούς χώρους, χωροταξικά ακατάλληλους.

«Για τα οικοπέδα και τις απαλλοτριώσεις» συνεχίζει ο κ. Πατσιλινάκος, «πέρα από την κατάθεση αποζημιώσεων για ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις του παρελθόντος —καταβλήθηκαν γι' αυτό το σκοπό 1.231.000.000 δρχ.— αποφασίστηκε η απόκτηση, αγορά ή απαλλοτρίωση οικοπέδων εμβαδού 222.000 τ.μ. και δόθηκαν

350.000.000 δρχ. για την αποπληρωμή του οικοπέδου του Πολυτεχνείου Κρήτης. Παράλληλα, άρχισε μια συστηματική εργασία για την αναζήτηση και απόκτηση γηπέδων που ανήκουν στο Δημόσιο ή σε άλλους φορείς (ΟΔΕΠ, Ταμείο Εθνικής Αμύνης, κτλ.). Ήδη, στο Λεκανοπέδιο Αθηνών, έχουν επιλεχθεί κατ' αρχήν 180 περίπου τέτοια οικοπέδα ...».

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ: ΠΑΡΟΝ ΚΑΙ ΜΕΛΛΟΝ

«Οι δεκάξι μήνες που πέρασαν χαρακτηρίστηκαν από την πορεία μας μέσα στις γειτονιές, κοντά στα προβλήματα, για σωστή γνώση και επίλυσή τους» λέει ο κ. Πατσιλινάκος και συνεχίζει: «παρά τα προβλήματα που παραλάβαμε (τεράστιες ελλείψεις σε κτίρια, εξοπλισμούς και εποπτικά μέσα, το 80% των έργων προβληματικά, μια λαθεμένη πολιτική γης, στηριγμένη σε όχι αντικειμενικά κριτήρια, τεράστιο άνοιγμα συνεχιζόμενων έργων, κτλ.), τα ξεπεράσαμε σε μεγάλο βαθμό και καταφέραμε να δώσουμε δείγματα μιας ταχυκίνητης κρατικής μηχανής, σε όλα τα επίπεδα. Τα αποτελέσματα της δουλειάς μας, το μαρτυρούν».

- Έγιναν 170 μελέτες για σχολιά, προϋπολογισμού 5 δις δρχ., με σύνολο αιθουσών. Ακόμη, 8 μελέτες για ΚΕΤΕ και ΚΑΤ-ΤΕΕ, προϋπολογισμού 7 δις δρχ.

- Έγιναν 70 δημοπρασίες, έναντι 35 του 1981 —για το Λεκανοπέδιο— δημιουργώντας ένα πολύ θετικό κλίμα σ' όλο το κύκλωμα κατασκευής Δ. έργων.

- Έγιναν πανελλαδικά 357 κατασκευές (157 στο Λεκανοπέδιο), με σύνολο αιθουσών 2.047.

- Αγοράστηκαν 140.000μ² οικοπέδα.

- Διατέθηκαν 230.000.000, δίνοντας δουλειά και σε βιοτεχνίες ξυλουργικών και μεταλλικών κατασκευών.

- Συντηρήθηκαν, τους τελευταίους μήνες, 300 περίπου κτίρια στο λεκανοπέδιο, που στεγάζουν 620 σχολεία, δίνοντας δουλειά σε υπεργολάβους ηλεκτρολόγους, υδραυλικούς, ξυλάδες κτλ., λειτουργώντας περίπου 18.000 εργατομεροκάματα. Πιστεύουμε ότι έτσι, ο Οργανισμός συνέβαλε ουσιαστικά στο κύπημα της υποπαραγωγικότητας και στασιμότητας, της υποαπασχόλησης, με τη σωστή αξιοποίηση και διάθεση των Δημοσίων Επενδύσεων. Ακόμη, μέσα στο '82, δημιουργήθηκε Μητρώο Δήμων και Σχολείων, έγινε κτηματολόγιο ανά Δήμο, καταγράφηκαν τα κτήματα του Δημοσίου στο Λεκανοπέδιο, καταγράφηκε η παρουσία του ΟΣΚ και εισπράχτηκαν χρήματα πολλών χρόνων, μπήκαν αυστηροί κανόνες σ' όλη τη διαδικασία των έργων και ανοίχτηκε το κλειστό κύκλωμα των εργολάβων που υπήρχε. Άρχισαν σεμινάρια επιμόρφωσης στελεχών του ΟΣΚ, φτιάχτηκαν Προδιαγραφές Ασφάλειας για τα Σχολεία, τέλειωσαν ειδικές χωροταξικές και κτιριολογικές μελέτες στα μεγάλα οικοπέδα (88 στρέμματα Κορυδαλλού), στηρίχθηκαν προσπάθειες λαϊκής συμμετοχής (Καρδαμύλη Μεσσηνίας, Κανδήλα Αι-

τωλοακαρνανίας).

Δίνεται ιδιαίτερη σημασία στην εκπόνηση των ειδικών προγραμμάτων για τη δημιουργία κέντρων νεότητας στα σχολεία, τη σύνταξη προδιαγραφών και τη συνέπηση και ολοκλήρωση των προγραμμάτων για τους ανάπηρους, προχωρώντας στο φτιάξιμο του πρώτου Δημόσιου κτίριου για «Γυμνάσιο και Λύκειο για Σπασκά Παιδιά», μέσα στο 1983... Πιστεύουμε ότι η εποικοδομητική συνεργασία Υπουργείου Παιδείας και ΟΣΚ έδωσε και θα δίνει συνέχεια δείγματα γραφής —συνεπώς στα διακηρυγμένα προς το λαό από τη κυβέρνηση— που ήδη έχουν διαμορφωθεί μέσα στο λαό μιαν άλλη εικόνα για το παλιό, υδροκέφαλο οργανισμό».

ΤΟ «ΜΑΝΤΡΙ»

Σύμφωνα με την καινούρια και προς δευτική παιδαγωγική αντίληψη, σχολείο σημαίνει μια δυναμική μονάδα μέσα στον χώρο, στο πολεοδομικό σύνολο, όπου τα παιδιά σπουδάζουν δεμένα άμεσα με το περιβάλλον τους, σε μια συνεχή, διαλεκτική σχέση μαζί του. Το σχολείο είναι ο τόπος όπου ο κοινωνικός φορέας δεν είναι κλεισμένος έξω, αλλά συμβάλλει στη ζωή και τη διαμόρφωση του χαρακτήρα των παιδιών. Είναι το πρότυπο του ανοιχτού σχολείου, σε αντίθεση με το κλειστό, ποιοτικό έχει να παράγει ανθρώπους ζωντανούς που θα παλεύουν για μια καλύτερη ποιότητα ζωής. Και εδώ είναι η δυσκολία του ρόλου της Πολιτείας, με το πρόσωπο του ΟΣΚ στην προκειμένη περίπτωση. Η άμεση και όχι τυπική παρέμβαση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σε συνεργασία με τον Οργανισμό (που βέβαια «ευχής έργο» είναι να συμβάλλει στην «καταπολέμηση της ανεργίας» και να απασχολήσει «ξυλάδες, υδραυλικούς κτλ.», όμως δεν είναι τώρα αυτός ο κύριος ρόλος του), θα δώσει αυτομάτως μια σημαντική ώθηση για τη λύση του προβλήματος. Και το πρόβλημα είναι η τραγική έλλειψη σχολικών κτιρίων. Είναι τα σχολεία που δεν έχουν καμιά αισθητική, δεν έχουν εποπτικά μέσα διδασκαλίας, χώρους για αθλητισμό και πολιτιστικές εκδηλώσεις. Που δεν έχουν εργαστήρια. Δεν έχουν κεντρική θέρμανση (τα βάρη πέφτουν στους συλλόγους γονέων και κηδεμόνων από τη θέρμανση μέχρι το άσπρισμα της αυλής και το καθάρισμα της... «τουαλέτας»...). Δεν έχουν αξιοπρεπή εμφάνιση. Εκτός από ελάχιστα, δεν είναι καν σχολεία...

Αφού τώρα πια θέλουμε να το πιστέψουμε πως ο δάσκαλος δεν είναι «τσόπανος», δεν πρέπει να υπάρχουν και «πρόβατα» που κλείνονται μέσα στο «μαντρί» με κίνδυνο αυτής της ίδιας της ζωής τους.

Η πολιτική της κυβέρνησης του ΠΑΣΟΚ έχει κάνει κοινό τόπο για όλα τα προβλήματα την αναφορά στο περίφημο «πεντάετες» που παρουσιάζεται ως η πανάκεια κάθε ασθένειας...

Ο «παλιός, υδροκέφαλος οργανισμός» θα πρέπει πολύ σύντομα να μεταβληθεί σε μια υπηρεσία με σύγχρονη αντίληψη και δυνατότητα άμεσης παρέμβασης στο τεράστιο πρόβλημα «σχολικά κτίρια».

Προβληματικές επιχειρήσεις και προβληματική πολιτική

Το άρθρο που φιλοξενούμε παρακάτω γράφτηκε από έναν τεχνικό των Ναυπηγείων Σαλαμίνας και παρουσιάζει εξαιρετικό ενδιαφέρον. Εδώ και ένα χρόνο, οι ιδιοκτήτες των Ναυπηγείων κήρυξαν την επιχείρηση «προβληματική» και την έκλεισαν, παρ' όλο που μια σειρά από κερδοφόρες δουλειές ήταν ήδη πάνω στα σκαριά.

Οι εργαζόμενοι της επιχείρησης προχώρησαν σε μια μελέτη των δυνατοτήτων των Ναυπηγείων και πρότειναν την κρατικοποίησή τους. Οι αρμόδιοι κυβερνητικοί παρά-

γοντες παρά τις επανειλημμένες διαβεβαιώσεις, «άγουν και φέρουν» τους αναμένοντες άνεργους πια εργαζόμενους, ενώ συγχρόνως «άγονται και φέρονται» από τις συστάσεις, τις μελέτες ή τα απλά τηλεφωνήματα των «συμβούλων». Έτσι, εξαιτίας της έλλειψης επεξεργασμένης πολιτικής και αποφασιστικότητας το Δημόσιο έχει χάσει μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια δραχμές, αν στις επιχορηγήσεις που δόθηκαν στους εργαζόμενους, προσθέσουμε και τα κέρδη των Ναυπηγείων, αν είχαν αρχίσει να λειτουργούν...

Το δεύτερο δεκαπενθήμερο του Μάη, κλείνει ένας χρόνος από τότε που η εργοδοσία των «Ναυπηγείων Σαλαμίνας ΑΕ», με μια ανυπόγραφη ανακοίνωσή της, ανέστειλε τις εργασίες λόγω «έλλειψης κεφαλαίου κίνησης», τη στιγμή που διεκδικούσε ένα νέο δάνειο ύψους 180 εκ. από την Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας. Ταυτόχρονα άρχισε και η περιπέτεια των 290 περίπου εργαζόμενων στα Ναυπηγεία —και των οικογενειών τους— περιπέτεια που ακόμα δεν έχει τελειώσει.

Την εποχή εκείνη, στα Ναυπηγεία —ιδιοκτησία του Ομίλου Επιχειρήσεων Κωνσταντακόπουλου— υπήρχαν ένα πλοίο Multi-purpose, 5.500 τόν., το Grylls, έτοιμο σχεδόν προς απόπλου, δύο πλοία υπό κατασκευή στις κλίνες, ένα αδελφό του προηγούμενου και ένα —παραγγελία του ΟΤΕ— επισκευής καλωδίων. Το πρώτο απ' αυτά κοντά στην καθέλκυση, το άλλο με το 75% της μεταλλικής του κατασκευής τελειωμένη. Ακόμα είχαν τοποθετηθεί οι πρώτοι τομείς ενός τρίτου αδελφού των προηγούμενων Multi-purpose. Όλα λοιπόν έδειχναν ένα ευοίωνο μέλλον, όσον αφορά την εξασφάλιση εργασίας στους 290 εργαζόμενους, την ίδια εποχή που η κρίση στη Ναυπηγοεπιστεuasτική Ζώνη Περάματος, χτυπούσε όλο και περισσότερους τεχνίτες, αυξάνοντας την ανεργία του κλάδου κατακόρυφα.

Οι εργαζόμενοι στα Ναυπηγεία κινητοποιήθηκαν αμέσως και ζήτησαν την επαναλειτουργία του Ναυπηγείου από κρατικό φορέα, συγκεκριμένα την Εθνική Τράπεζα Ελλάδας, γιατί από στοιχεία που είχαν στη διάθεσή τους γινόταν φανερό, πως η επιχείρηση δεν ήταν προβληματική, αλλά βιώσιμη. Μερικά από αυτά τα στοιχεία είναι:

- Η εταιρία από προηγούμενη κατασκευή σειράς πλοίων Containers, είχε αποκομίσει 400 εκ. τουλάχιστον, σαν κέρδη.

- Από τη σύμβαση κατασκευής του καλωδιόφορου πλοίου του ΟΤΕ είχε ήδη εισπράξει 357 εκ. και με βάση τους υπολογισμούς των εργαζόμενων είχαν δαπανηθεί όχι περισσότερα από 110 εκ. Η διαφορά

των 247 εκ. δεν εξηγείται από την εργοδοσία, τι έγινε.

- Τα υπό κατασκευή, προαναφερθέντα, Multi-purpose των 5.500 τόνων, είναι παραγγελία της Pactolos Naviera, Compañia προς τα Ναυπηγεία Σαλαμίνας. Τη χρηματοδότηση της Pactolos N.C. έχει αναλάβει η ETBA και μέχρι το Μάη του 1982 έχει χορηγήσει δάνεια ύψους 440 εκ. Παρεπιπτόντως ας αναφέρουμε πως τόσο η Pactolos Nav. Compañia όπως εξάλλου και τα Ναυπηγεία ΣΑΛΑΜΙΝΑΣ ανήκαν στον ΟΜΙΛΟ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΑΚΟΠΟΥΛΟΥ!!!

Ένα από τα πρώτα αιτήματα των εργαζόμενων ήταν η διεξαγωγή διαχειριστικού ελέγχου στις Εταιρίες του Ομίλου Επιχειρήσεων Κωνσταντακόπουλου, για να φανεί αν υπήρξε ομαλή ροή καταβολών από την Pactolos προς τα Ναυπηγεία καθώς και αν είχε καταβληθεί η υποχρεωτική συμμετοχή της Pactolos στο πρόγραμμα των ναυπηγήσεων. Ακόμα και γιατί μέχρι και τον Ιούνιο του 1982 δεν είχε κλείσει ο ισολογισμός χρήσης 1981 της εταιρίας κατά παράβαση συγκεκριμένων διατάξεων που προβλέπει ο νόμος.

Οι κινητοποιήσεις των εργαζόμενων δεν έμειναν σε μια από μακριά παρακολούθηση των όποιων εξελίξεων, αλλά πετυχαίνοντας μια θαυμαστή ενότητα συγκρότησαν μια επιτροπή που ανάλαβε όλο το βάρος των διαπραγματεύσεων με το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας.

Το έργο της επιτροπής αυτής συνέχισε το Διοικητικό Συμβούλιο του Σωματείου Εργαζομένων που πρόκυψε από τις εκλογές της 8 Αυγούστου 1982. Αλλά, παρόλη τη δεδομένη πίστη τους, ότι μπορούν να δουλέψουν το Ναυπηγείο χωρίς τον Κωνσταντακόπουλο και τη θέληση να παρακάμψουν όλα τα εμπόδια που θα παρουσιάζονταν, συνάντησαν την αναποφασιστικότητα του Υπουργείου Εθνικής Οικονομίας. Το τελευταίο, παρ' όλες τις δεσμεύσεις που ανέλαβε σε σχέση με την επαναλειτουργία του Ναυπηγείου —δήλωση Αρσένη προς το Σωματείο— παρουσία του πρωθυπουργού Α. Παπανδρέου «ανοίγουμε πριν τα Χριστούγεννα», επανειλημμένες απαντήσεις σε επερωτήσεις βουλευτών (Μαυροδόγλου, Δαμανάκη) στη

Βουλή ότι, «τα Ναυπηγεία Σαλαμίνας θα ανοίξουν οπωσδήποτε και σύντομα», δήλωση του υφυπουργού Δημοσθενόπουλου ότι «την Πρωτομαγιά θα ψήσουμε μαζί κασικιάκι στο Ναυπηγείο» φαίνεται ότι —τελικά, υιοθετεί την άποψη που υπαγόρευσε το τραπεζικό κατεστημένο, περί πτώχευσης και πλειστηριασμού του Ναυπηγείου, λύσης που δεν εξασφαλίζει ούτε την επαναλειτουργία του Ναυπηγείου, ούτε τη διασφάλιση των δικαιωμάτων τους (οφειλόμενες αμοιβές, αποζημιώσεις, ασφαλιστικά κτλ.).

Χαρακτηριστικά ας αναφέρουμε ότι η ETBA που καθυστέρουσε επί μήνες να υποβάλλει τις προτάσεις της στο Υπουργείο σχετικά με την Pactolos του Κωνσταντακόπουλου, είχε εισηγηθεί στο ΔΣ της για την υπόθεση αυτή, κάποιο στέλεχος της που υπήρξε ο εισηγητής για τη δανειοδότηση των εταιριών του Κωνσταντακόπουλου, σε προηγούμενη φάση.

Όλο αυτό το διάστημα οι εργαζόμενοι έπαιρναν έκτακτη επιδότηση από τον ΟΑΕΔ, σε μηνιαία βάση, επιδότηση που τους δίνονταν με δυσκολία και αφού είχαν προηγηθεί δηλώσεις του τύπου «δεν έχω άλλα λεφτά», «μας ξετινάξατε τα ταμεία», από τη μεριά του διοικητή του ΟΑΕΔ κ. Κατσανέβα. Αν τα Ναυπηγεία είχαν επαναλειτουργήσει σύμφωνα με τις πρώτες δηλώσεις του Υπουργείου Εθν. Οικονομίας το Νοέμβριο του 1982, θα είχε επιβαρυνθεί το Δημόσιο με 31 εκ. δρχ. περίπου, για την επιδότησή τους, και όχι με 53 εκ. που έχει πληρώσει σήμερα.

Γίνεται φανερό, καθώς οι μήνες περνούν, πως η πολιτική, ριζικά αντίθετη με τις εξαγγελίες της, έχει δημιουργήσει ένα κοινωνικό πρόβλημα σε 290 εργαζόμενους και τις οικογένειές τους (γιατί ποιος μπορεί να ζήσει με 15.000 το μήνα, την οικογένειά του). Αν το Υπουργείο ή η Κυβέρνηση είχαν την πολιτική βούληση να εφαρμόσουν τα όσα εξαγγέλουν, δεν θα υπήρχε ούτε το πρόβλημα των εργαζόμενων στα Ναυπηγεία Σαλαμίνας, ούτε το τεράστιο ηθικό θέμα του τι έχουν γίνει τα χρήματα του ελληνικού λαού που έχει πάρει υπό μορφή δανείων ο Κωνσταντακόπουλος.

□

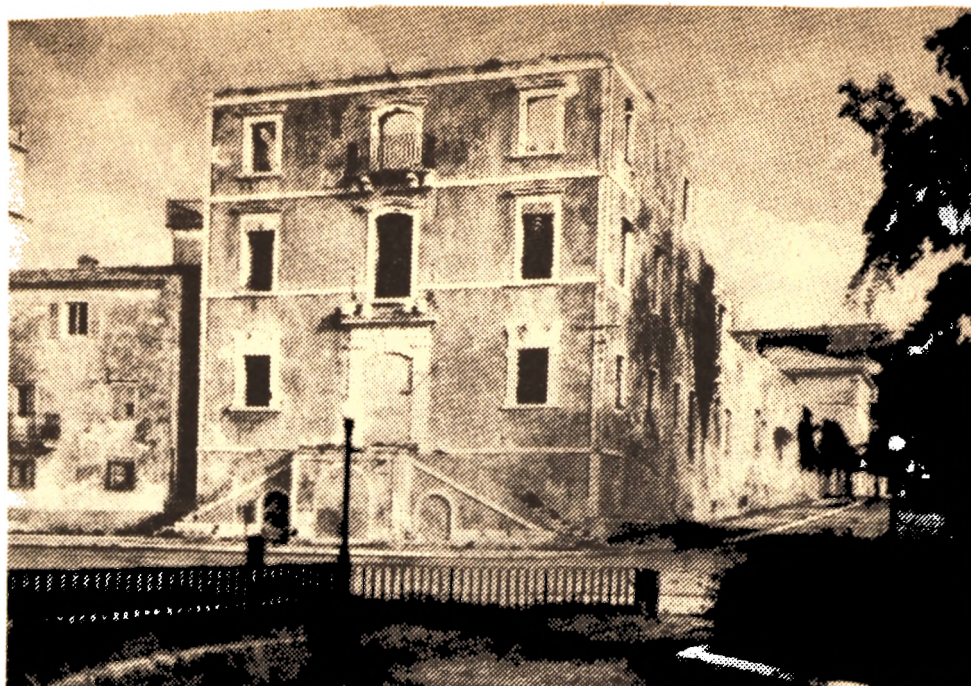
Φυσιογνωμία και πολιτισμική πολιτική του «Πανεπιστημίου του Ιονίου»

Του Σπύρου Ι. Ασδραχά

Το κείμενο που ακολουθεί γράφηκε το Νοέμβρη του 1982 ως εισαγωγή σε κάποιες προτάσεις μιας επιτροπής εξουσιοδοτημένης από το Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Επτανησιακού Πολιτισμού (Λευκάδα, 15-19 Σεπτεμβρίου 1982) να συντάξει ένα υπόμνημα σχετικό με τη φυσιογνωμία του Πανεπιστημίου του Ιονίου, του οποίου συζητούνταν τότε η ίδρυση. Σήμερα έχει πια εξαγγελθεί η ίδρυση του πανεπιστημίου αυτού, το οποίο σε μια πρώτη φάση θα θέσει σε λειτουργία ένα τμήμα ξένων γλωσσών, ένα άλλο ιστορίας, ένα τρίτο μουσικής και μουσικολογίας και ένα τέταρτο κοινωνικών λειτουργιών. Αυτός που γράφει δεν ξέρει τίποτε για τον προσανατολισμό, το περιεχόμενο των διδασκαλιών και για τις προβλέψεις που ενδεχομένως έχουν γίνει ως προς τη διασύνδεση των γνωστικών αντικειμένων των τριών πρώτων τμημάτων και, συνε-

Διατυπώνονται με αξιωματικό τρόπο ορισμένες προτάσεις αναφορικά με τη φυσιογνωμία και την πολιτισμική πολιτική του Πανεπιστημίου του Ιονίου, προτάσεις προσαρμοσμένες στην ήδη εισηγμένη απόφαση ότι το αντικείμενο του Πανεπιστημίου αυτού ανήκει αποκλειστικά στο πεδίο των κοινωνικών επιστημών, από τις οποίες δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ιστορία, νοούμενη στη σύγχρονη θεματολογική και μεθολογική της διάσταση. Οι γενικές σκέψεις που ακολουθούν βρίσκουν συστηματικότερη μερίκευση σε άλλο κείμενο που ενσωματώνεται σ' αυτό το υπόμνημα και στο οποίο γίνεται και λόγος για τη γεωγραφική κατανομή του Πανεπιστημίου.

Το Πανεπιστήμιο του Ιονίου καθορίζεται μερικώς από τις πολιτισμικές και ερευνητικές ετοιμότητες και δυνατότητες του χώρου στον οποίο πρόκειται να ιδρυθεί: εξυπακούεται έτσι ότι είναι αυτονόητη η ένταξή του σε ένα σύστημα διασυνδέσεων με τη Δυτική Ευρώπη και ο ενοφθαλμισμός του στο διπολικό σχήμα Βορράς - Νότος, με όλα τα πολιτισμικά και αναπτυξιακά ζητήματα που συνέλκει το σχήμα αυτό στην οπτική μιας ευρωπαϊκής «κλίσης», είναι επόμενο το πανεπιστήμιο να αναζητήσει ελληνικές ή ελληνο-ευρωπαϊκές προσβάσεις (ερευνητικά κέντρα, διαπανεπιστημιακές συνεργασίες) έξω από τον εθνικό χώρο. Για να ασκήσει, ωστόσο, το Πανεπιστήμιο μια πολιτισμική πολιτική διεθνούς εμβέλειας, θα χρειαστεί να συνθέσει ένα σύνολο ερευνητικών προγραμμάτων ενσωματώσιμων στα ενδιαφέροντα της διεθνούς έρευνας στον τομέα των κοινωνικών επιστημών, προγράμματα στα οποία θα βασίζεται και η μεταπτυχιακή του διδασκαλία. Το μεταπτυχιακό συνεπώς πρόγραμμα του Πανεπιστημίου αρθρώνεται σε αντίστοιχα ερευνητικά, φορέας των οποίων είναι ένα πολυκεντρικό θεσμικό πλαίσιο, δηλαδή η μεταπτυχιακή Σχολή του Πανεπιστημίου και, επάλληλα, επίσης το Ίδρυμα Ερευνών με έξεργο επιτελικό χαρακτήρα πολυκεντρικό ως προς τη διάρθρωσή του το Ίδρυμα, εδρεύει (όπως και η Σχολή) στον ίδιο τόπο, ώστε να είναι σε θέση να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις των διεπιστη-



πώς, της ανασηματοδότησης των γνωστικών αντικειμένων μέσω των διεπιστημονικών προσεγγίσεων: το κείμενο που παρουσιάζει θέλει να δώσει τη φυσιογνωμία ενός πανεπιστημίου που ξεφεύγει από τον τύπο των ανωτάτων μας εκπαιδευτικών ιδρυμάτων: τίποτε δεν εγγυάται ότι το Πανεπιστήμιο του Ιονίου θα έχει την εμβέλεια που του δίνει ο συντάκτης του κειμένου, όπως τίποτε δεν προδικάζει ότι δε μπορεί να αποκτήσει την εμβέλεια αυτή. Το ζητούμενο είναι να ξέρουμε τι θέλουμε: ένα επαρχιακό πανεπιστήμιο ή ένα πανεπιστήμιο διεθνούς βεληνεκούς, το οποίο θα πρέπει να ανταποκρίνεται σε ένα εθνικό πολιτισμικό σχέδιο καθορισμένο από τις απαιτήσεις του καιρού μας, άρα και σε μια εθνική πολιτική.

Μερικές παράγραφοι του κειμένου δημοσιεύθηκαν στα «Νέα» (22.11.1983).

Μονικού τύπου ερευνών, ενώ παράλληλα συμμετέχει στη διεκπεραίωση προγραμμάτων που εκτελούνται σε άλλα ημεδαπά ή αλλοδαπά κέντρα και μέσω των οποίων εξασφαλίζει τις απαιτήσεις εξειδίκευσης και ερευνητικής όσμωσης που θα πρέπει να διακρίνουν τις μεταπτυχιακές σπουδές.

Η διεθνής συνεργασία στο επίπεδο των μεταπτυχιακών σπουδών που στηρίζονται στην έρευνα και όχι αποκλειστικά στην εγκύκλια διδασκαλία προϋποθέτει ανάλογες ρυθμίσεις τόσο προς την κατεύθυνση της απονομής των διδακτορικών διπλωμάτων όσο και προς την κατεύθυνση των διακρατικών επιστημονικών ανταλλαγών και την παροχή υποτροφιών. Ενδεικτικά ως προς την κατανομή διδακτορικών διπλωμάτων θα μπορούσε να προβλεφθεί ένα σχήμα, σύμφωνα με το οποίο συμβαλλόμενα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια θα μπορούσαν να απονέμουν από κοινού διδακτορικά διπλώματα, στις περιπτώσεις εκείνες όπου οι υποψήφιοι διδάκτορες θα είχαν προετοιμάσει μερικώς τη διατριβή τους στο πλαίσιο της μεταπτυχιακής διδασκαλίας ή της εκτέλεσης ερευνητικού προγράμματος ενός από τα συμβαλλόμενα πανεπιστήμια.

Τέλος ένα περιφερειακό πανεπιστήμιο οφείλει να έχει πολιτισμική επίπτωση στον πληθυσμό που το δεξιώνεται: θα πρέπει έτσι να γίνεται φορέας εκδηλώσεων «υψηλής παιδείας» κατά τους θερινούς μάλιστα μήνες, οι οποίες θα ικανοποιούν τόσο τις πολιτισμικές απαιτήσεις του πληθυσμού όσο και τις ανάγκες του ίδιου του πανεπιστημίου για ακτινοβολία σε μεγαλύτερα ανθρώπινα σύνολα.

Οι εκδηλώσεις υψηλής παιδείας θα μπορούσαν να συνδυαστούν με πολιτισμικά προγράμματα υποκινούμενα από άλλους φορείς (πχ., δήμοι, τουρισμός) και να θεραπεύουν, ανάμεσα στ' άλλα και ανάγκες διεθνούς πολιτισμικής πολιτικής: έτσι, προγράμματα, λόγου χάρι, που θα αποσκοπούσαν στη διερεύνηση πολιτισμικών ζωνών, θα μπορούσαν να οδηγήσουν στη συνδυασμό συγκροτημένων παραδόσεων με κέντρο ένα θέμα γενικής εμβέλειας με την παρουσίαση καλλιτεχνικών εκδηλώσεων, οι οποίες θα αποτελούσαν το εμπειρικό υλικό της θεματολογίας αυτών των παραδόσεων, ενώ συγχρόνως θα είχαν και την αυτοδύναμη πολιτισμική τους αξία.

Από τις προεισαγωγικές γραμμές που προηγήθηκαν γίνεται σαφές ότι το Πανεπιστήμιο του Ιονίου νοείται ως μια πολιτισμική εστία με έντονη ευρωπαϊκή «κλίση»· συνεπώς ως ένα πανεπιστήμιο που πρόκειται να δώσει ξεχωριστή έμφαση σε γνωστικά αντικείμενα που μπορούν να θεμελιώσουν ένα σύστημα σπουδών που θα εγγράφεται στις απαιτήσεις μιας ευρωπαϊκής πολιτικής που, μέσω της ανάδειξης των καθέκαστα πολιτισμικών ταυτοτήτων των χωρών της ευρωπαϊκής κοινότητας, θα κατατείνει σε ένα πλουραλιστικό και αντι-ηγεμονικό σχήμα δυναμικής αναφοράς στις ιστορικές και σημερινές ιδιαιτερότητες του ευρωπαϊκού νότου· αυτό σημαίνει ότι τόσο στο διδακτικό όσο και στο ερευνητικό επίπεδο το πανεπιστήμιο ενεργοποιεί τα γνωστικά του αντικείμενα και τα ανάγει σε ερμηνευτικά εργαλεία μέσω της ανάδειξης των λογικών επιταγών των κοινωνικών επιστημών και του αποφενακισμού τους από τις χρησιμοθηρικές ιδεολογικές σταθερές.

I. ΓΝΩΣΤΙΚΑ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ

Στο κείμενο που ακολουθεί παρουσιάζεται μια ενδεικτική επιλογή των κοινωνικών επιστημών που θα πρέπει να συνθέτουν το γνωστικό χώρο του Πανεπιστημίου· εδώ αρκούμαστε να σημειώσουμε:

α) ότι τα γνωστικά αντικείμενα θα πρέπει να καλύπτουν ενδεχόμενες ελλείψεις άλλων ομοειδών πανεπιστημιακών σχολών· β) ότι τα αντικείμενα αυτά, στο βαθμό όπου αποτελούν κοινούς διδακτικούς τόπους, θα πρέπει να ανασηματοδοτηθούν τόσο μέσω της εσωτερικής τους διαφοροποίησης, όσο και μέσω της διαφοροποίησης που είναι απότοκος των συνδυαστικών δυνατοτήτων των σχηματισμών διδασκαλίας· και, τέλος γ) ότι η διάρθρωση των σχηματισμών διδασκαλίας και, συνεπώς, των γνωστικών αντικειμένων θα επιτρέπει στους απόφοιτους να είναι κάτοχοι πολλών «προτιμήσεων» (options), ικανών να ανταποκρίνονται στην απορροφητικότητα της οικονομίας.

Η τελευταία παρατήρηση οδηγεί σε μια αναθεώρηση της μονοδρομικότητας που ισχύει ως προς τις επαγγελματικές σταδιοδρομίες των αποφοίτων σχολών όπως αυτές που θα στεγάζει το Πανεπιστήμιο του Ιονίου: οι απόφοιτοι του θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα επιλογής επαγγελματικών ειδικοτήτων περισσότερων από εκείνες που προβλέπονται από τη μέση εκπαίδευση, κύριο απορροφητήρα όσων κάνουν ανθρωπιστικές σπουδές. Η πολυδρομικότητα των επαγγελματικών σταδιοδρομιών κατορθώνεται μέσω της εξειδίκευσης που οδηγεί μερικώς στην αναξιοποίηση ορισμένων επαγγελμάτων, στην πρόβλεψη άλλων, στην εξοικονόμηση διδακτικού χρόνου μετά την αποπεράτωση των πτυχιακών σπουδών. Αυτονόητα παραδείγματα: αναξιοποίηση επαγγελμάτων, πχ. προς την κατεύθυνση της μουσειολογίας, της αρχαιονομίας και της βιβλιοθηκονομίας μέσω της ενσωμάτωσης των σχετικών μαθησεων στον κύκλο των μαθημάτων ιστορίας της τέχνης και μνημειολογίας, βιβλιογνωσίας και τεκμηρίωσης· πρόβλεψη επαγγελμάτων, πχ. οικονομική ανθρωπολογία μέσω της έμφασης στην ανθρωπολογική διδασκαλία και έρευνα· εξοικονόμηση διδακτικού χρόνου, πχ. τεχνική κατάρτιση που θα καταργεί την ανάγκη στοιχειώδους μαθητείας των αρχαιολόγων κτλ.

Οι δύο πρώτες παρατηρήσεις υποδεικνύουν ότι η διδασκαλία και η έρευνα στο Πανεπιστήμιο του Ιονίου προσανατολίζονται στη συγκρότηση διεπιστημονικού τύπου πνευματικών ενδιαφερόντων και στην παροχή αντίστοιχης παιδείας· επιπρόσθετα προσανατολίζονται στην αναξιοποίηση και ανασηματοδότηση του υφιστάμενου γνωστικού κεφαλαίου, ενώ παράλληλα επιζητούν την εισαγωγή νέων μαθησεων: όλα αυτά σε ένα σύστημα διαπλοκών μέσω των οποίων μπορεί να επιτευχθεί η αναξιοποίηση του γνωστικού κεφαλαίου και η διαφοροποίηση των σπουδών. Μια πολιτισμική απαίτηση αυτού του είδους προϋποθέτει, με τη σειρά της, ένα ελαστικό σύστημα συνδυασμών.

Κεντρικό γνωστικό αντικείμενο του Πανεπιστημίου είναι η ιστορία, νοούμενη στη σύγχρονη της θεματολογική ευρύτητα· η παρουσία της εδραιώνεται σε δυο επίπεδα: στο επίπεδο των καθαρών ιστορικών σπουδών και στο επίπεδο της διαχρονικής αντίληψης που θα πρέπει να διέπει τη διδασκαλία και την έρευνα των άλλων κοινωνικών επιστημών. Κύριος χώρος αναφοράς είναι ο ελληνικός, ενσωματωμένος όμως σε ένα ευρύ πλαίσιο που τμήματά του διαρθρώνονται και σε αυτόνομη διδασκαλία και έρευνα· εξυπακούεται συνεπώς ότι οι σπουδές έχουν συγκριτικό χαρακτήρα. Γενικό πολιτισμικό αιτούμενο των σπουδών είναι η εγγραφή του «οντολογικού» μέρους της ελληνικής ιστορίας, σε όλη τη διαχρονία της, στο αντίστοιχο της γενικής ιστορίας και η γνωστική του «αναβίωση» μέσω της πολλαπλότητας των τρόπων προσέγγισής τους· πόρισμα αυτής της τοποθέτησης απέναντι στην ιστορία και στην ιστοριογραφία είναι η υιοθέτηση των διεπιστημονικών προσπελάσεων, θεωρούμενων όμως πλέον σε ένα «μετα - διεπιστημονικό» επίπεδο: στην οπτική αυτή το ζητούμενο δεν είναι απλώς η σύγκλιση των πολλαπλών τρόπων προσέγγισης, αλλά η «επιχειρησιακή» χρήση της λογικής κάθε επιστήμης από την άλλη. Πρακτικά, η προβληματική του τύπου αυτού ανάγεται σε μια θεματολογία στην οποία αρθρώνεται η διδασκαλία και η έρευνα στο πεδίο κάθε γνωστικής ενότητας.

Εξυπακούεται ότι οι προσανατολισμοί αυτοί γίνονται αντιληπτοί σε μια δυναμική οπτική: το πανεπιστήμιο επιζητεί την πραγματοποίησή τους ιδίως στον τομέα της έρευνας και τους προβλέπει ως πιθανούς στον τομέα της διδασκαλίας, στη φάση δηλαδή της οργάνωσης της γνώσης. Στη φάση αυτή η «θεσμική» υποδοχή του μέγιστου πολιτισμικού αιτήματος και των ερευνητικών κατευθύνσεων τις οποίες ενέχει εξασφαλίζεται από το σύστημα συνδυασμού γνώσεων και μεθόδων που, τελικώς, συνθέτουν μια «δυνατολογία» για την επίτευξη των μέγιστων αιτημάτων.

Χωρίς πρόθεση των σελίδων αυτών να είναι η υπόδειξη των συγκεκριμένων γνωστικών αντικειμένων, ωστόσο για παράδειγμα αναφέρεται ο τομέας της αρχαιογνωσίας, τομέας άκρως ενδεικτικός στην οπτική της ανανέωσης του γνωστικού κεφαλαίου: οι ανθρωπολογικές σπουδές θα μπορούσαν να αναπροσανατολίσουν τον υφιστάμενο τύπο των ανθρωπιστικών και να ανανεώσουν συνεπώς και τη μεθοδολογία τους· κι αυτό πλέον στο επίπεδο της οργάνωσης των γνώσεων, δηλαδή της εγκύκλιας διδασκαλίας. Αντίστοιχοι αναπροσανατολισμοί θα μπορούν να γίνουν σε όλα τα «παραδοσιακά» αντικείμενα της πανεπιστημιακής διδασκαλίας.

Ωστόσο, αιτία ύπαρξης ενός νέου πανεπιστημίου είναι η αναπαραγωγή της επιστήμης μέσω της έρευνας και της διαμόρφωσης ερευνητών, χάρη στις οποίες θα γίνεται δυνατή η κινητική οργάνωση των γνώσεων στο επίπεδο της εγκύκλιας διδασκαλίας.

II. Η ΕΡΕΥΝΑ

Η έρευνα θα πρέπει να έχει τη δική της θεσμική υποδοχή ενσωματωμένη στο Πανεπιστήμιο, αλλά με οικονομική, προγραμματική και στελεχωτική αυτονομία: πρόκειται δηλαδή για ένα πολυκεντρικό ερευνητικό ίδρυμα, το Ερευνητικό Ίδρυμα του Πανεπιστημίου του Ιονίου, που έχει το δικό του προϋπολογισμό, προσωπικό και δικό του προγραμματισμό.

Ο τελευταίος υλοποιεί τους μείζονες στόχους του Πανεπιστημίου καθιστώντας τη δυνατολογία που αποδεσμεύεται από την οργάνωση της γνώσης πείραμα και διαδικασία γνωστικής αναζήτησης· αναπαράγει συνεπώς την επιστήμη και διαμορφώνει ερευνητικές συνειδήσεις. Το προσωπικό, ιεραρχημένο, είναι μόνιμο και έκτακτο· και στις δυο περιπτώσεις έχει διδακτικά καθήκοντα, ιδίως στο επίπεδο των μεταπτυχιακών σπουδών· χρηματοδοτείται από το Ίδρυμα ή εξασφαλίζει τις αποδοχές του αποκλειστικά μέσω της ένταξής του στο διδακτι-

κό προσωπικό του Πανεπιστημίου, η ιεραρχική του όμως θέση στο ίδρυμα δεν ορίζεται, στην περίπτωση αυτή, από την αντιστοιχία που κατέχει στο διδακτικό προσωπικό του Πανεπιστημίου. Τα αντικείμενα των ερευνών του Ιδρύματος ανήκουν στους γνωστικούς χώρους που καλλιεργεί το Πανεπιστήμιο, δεν καθορίζονται όμως από τις παιδαγωγικού χαρακτήρα ιεραρχήσεις του τελευταίου. Το Ίδρυμα ασκεί και επιτελικού τύπου ερευνητική πολιτική, δηλαδή υποκινεί έρευνες έξω από το πλαίσιο του ή δεξιώνεται άλλες που μπορεί να έχουν προγραμματισθεί αλλού κι ακόμη συνδέει έρευνες που, μερικευμένες, φέρονται σε πέρας από διαφορετικούς ερευνητικούς φορείς· ασκεί με ένα λόγο ερευνητική πολιτική σε εθνικό επίπεδο και γίνεται φορέας διεθνούς ερευνητικής συνεργασίας στη βάση συγκεκριμένων προγραμμάτων, αποσκοπώντας με τον τρόπο αυτό να διεθνοποιήσει την ελληνική έρευνα και να καταστήσει το εθνικό αντικείμενο ερευνητικής αναφοράς, αντικείμενο της διεθνούς έρευνας.

Το ερευνητικό ίδρυμα εδρεύει σε ένα από τα νησιά, μπορεί ωστόσο να έχει τις «αντένες» του και στα άλλα όπου υπάρχουν σχολές τα αντικείμενα των οποίων ενσωματώνονται στον ερευνητικό προγραμματισμό. Η δομή του ιδρύματος στηρίζεται στην πολυκεντρικότητα: την ανώτατη βαθμίδα του αποτελούν οι διευθυντές ερευνών που είναι και διευθυντές σπουδών στη μεταπτυχιακή διδασκαλία· απ' αυτούς διαλέγονται οι υποψήφιοι για την προεδρία του Ιδρύματος που εκλέγονται από το σύνολο του προσωπικού, το οποίο εκπροσωπείται κατά βαθμίδες και ποσοστά. Οι διευθυντές ερευνών ανήκουν στην ίδια τάξη με τους καθηγητές Α του Πανεπιστημίου· καθώς όμως σημειώθηκε, ένας καθηγητής Α του Πανεπιστημίου μπαίνοντας στο Ίδρυμα δε γίνεται αυτοδικαίως διευθυντής ερευνών. Στο Ίδρυμα ανήκουν μόνο όσοι έχουν την ευθύνη εκτέλεσης ενός ερευνητικού προγράμματος ή παίρνουν μέρος σ' αυτό· δεν υπάρχουν δηλαδή ανενεργά μέλη του Ιδρύματος, έστω και άμισθα. Τα προγράμματα υπακούουν σε χρονοδιαγράμματα, εγκρίνονται ή απορρίπτονται σε πρώτη φάση από τη διοικητική επιτροπή του Κέντρου του Ιδρύματος στα πλαίσια του οποίου πρόκειται να πραγματοποιηθεί και σε δεύτερη, εφόσον το επιθυμήσει ο ενδιαφερόμενος μετά από μια απόρριψη, από επιτροπή ειδικών που συγκροτείται ad hoc από την προεδρία του Ιδρύματος. Κάθε Κέντρο έχει διευθυντή του που διαλέγεται ανάμεσα στους διευθυντές ερευνών και εκλέγεται από το σύνολο του προσωπικού το οποίο, ανάλογα με τη βαθμίδα του, έχει ορισμένο ποσοστό εκλεκτορικής δύναμης.

Οι παράγραφοι που προηγήθηκαν αποσκοπούν απλώς να υποδείξουν τη διάρθρωση του Ιδρύματος και των Κέντρων του, χωρίς να την καθορίζουν με ακρίβεια. Προφανώς, η διάρθρωση αυτή θέλει να εξυπηρετήσει μια πολιτική επιστημονικού πλουραλισμού, τον οποίο τείνει να εξασφαλίσει η μη απόλυτη ταύτιση των φορέων της εγκύκλιας πανεπιστημιακής διδασκαλίας με τους αντιστοιχούς, ατομικούς και στις δυο περιπτώσεις, της έρευνας.

Τα ερευνητικά προγράμματα είναι συλλογικά και ατομικά. Ατομικοί φορείς των πρώτων είναι οι διευθυντές ερευνών. Τα ατομικά προγράμματα τα φέρουν κυρίως σε πέρας ερευνητές των βαθμίδων που ιεραρχικά βρίσκονται κάτω από τις διευθύνσεις ερευνών. Ωστόσο: ένα συλλογικό πρόγραμμα μπορεί να παραγάγει ένα ατομικό έργο, το έργο του διευθυντή ερευνών, με την προϋπόθεση όμως ότι το πρόγραμμα του οποίου έχει την ευθύνη θα είναι σε θέση να παραγάγει προσωπικά ή συλλογικά έργα των συνερευνητών του και ότι το πρόγραμμα και ο ατομικός του φορέας θα είναι σε θέση να παράσχουν τις τεκμηριολογικές, μεθοδολογικές και τεχνικές προϋποθέσεις για την πραγματοποίηση των προσωπικών ή συλλογικών ερευνών και έργων των συνερευνητών.

Ο αποσκοπικότητα αυτών των προδιαγραφών γίνονται κατανοητές εφόσον ενταχθούν σε ένα σχέδιο που αποβλέπει στην εδραίωση της μεταπτυχιακής διδασκαλίας στην έρευνα και εφόσον συναρτηθούν

με μια από τις πρώτιστες λειτουργίες ενός ερευνητικού κέντρου, δηλαδή με τη διαμόρφωση ερευνητών. Από την άποψη αυτή είναι επόμενο να δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στις υποχρεώσεις των διευθυντών ερευνών να δημιουργούν τις υποδοχές όχι μόνο της συλλογικής έρευνας αλλά και της προαγωγής των επιστημόνων.

Σημειώθηκε ότι τα αντικείμενα των ερευνών ορίζονται από τα αντιστοιχία των πανεπιστημιακών διδασκαλιών· καθώς τα τελευταία επιδέχονται σε μεγάλο βαθμό γεωγραφικές και χρονικές εφαρμογές, είναι επόμενο η έρευνα να ορίζεται κατά πολύ από τις τεκμηριολογικές διαθεσιμότητες των νησιών: αυτό σημαίνει ότι η ερευνητική πολιτική του Ιδρύματος διασταυρώνεται με την πολιτισμική και ερευνητική πολιτική του Κράτους, όπως αυτή εκφράζεται από τα οικεία υπουργεία και υπηρεσίες. Πόρισμα αυτής της διαπίστωσης είναι ότι θα πρέπει να καθοριστούν οι επικοινωνικοί χώροι, που από την πλευρά του Ιδρύματος γίνονται αντικείμενο ερευνητικής αναφοράς, ώστε να εξασφαλιστεί το μέγιστο δυνατό όριο ανθρώπινων και υλικών οικονομικών και σύγκλισης σε ένα ευρύ πρόγραμμα των μορφών μέσω των οποίων εξειδικεύεται η εξωπανεπιστημιακή πολιτισμική και ερευνητική πολιτική της Πολιτείας στο γεωγραφικό πλαίσιο του Πανεπιστημίου του Ιονίου.

Ενδεικτικά θα μπορούσε να αναφερθεί προς την κατεύθυνση αυτή η κρατική πολιτική ως προς τα αρχεία, τις βιβλιοθήκες, τον ιστορικό οικισμό χώρο, τα εθνογραφικά μουσεία, το φολκλόρ κτλ. Στο Ίδρυμα θα μπορούσαν να συγκλίνουν επιμέρους προγράμματα υποκινούμενα από άλλους φορείς (πχ. διαμόρφωση του ιστορικού οικισμού και καλλιεργούμενου χώρου) και να ανασυντίθενται σε γενικότερα προγράμματα καθορισμένα από το σύνολο των αναφορών της ιστορικής έρευνας: στις αμεσότερες επιπτώσεις της μεθόδευσης της έρευνας με τον περιγραφόμενο τρόπο συγκαταλέγονται η προώθηση των διεπιστημονικών προσεγγίσεων, η κινητικότητα και συνεπώς η ανανέωση και πολυλειτουργία των ερευνητών, η συνθετική δικτύωση σε εθνικό επίπεδο της έρευνας, η διακίνηση και δεξίωση των πληροφοριών. Το γεγονός ότι το Ίδρυμα θα έχει, δίπλα στο μόνιμο, ένα έκτακτο προσωπικό, εξασφαλίζει μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την ευόδωση πολυπρόσωπων και διεπιστημονικού τύπου ερευνών· μέγιστη φυσικά προϋπόθεση είναι η υιοθέτηση από την Πολιτεία της αρχής της κινητικότητας των ερευνητών.

Ο διευρωπαϊκός χαρακτήρας του Πανεπιστημίου, ο οποίος επιβάλλει και το συγκριτικό προσανατολισμό των σπουδών του, εξυπηρετείται στο πεδίο της ιστορικής κυρίως έρευνας από τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των Επτανήσων, ιδιαιτερότητες που αντανakλούν στη φύση και στη δομή των ιστορικών τεκμηρίων. Στην οπτική αυτή το Ίδρυμα του Πανεπιστημίου του Ιονίου θα αποτελούσε ουσιώδη κρίκο για την κινητοποίηση διεθνών ενδιαφερόντων για το ελληνικό ιστορικό γεγονός και για την ενσωμάτωση των ελληνικών ιστορικών σπουδών στο διεθνές, ευρωπαϊκό μάλιστα, κλίμα· θα υποκινούσε συγχρόνως ενδιαφέροντα για τον προσανατολισμό των εθνικών ερευνών σε διεθνή αντικείμενα και θα καλλιεργούσε και προς την κατεύθυνση αυτή τη διευρωπαϊκή όσμωση, ενισχύοντας παράλληλα τις αντιστάσεις έναντι των διαδικασιών αποδιαρθρωτικού εκπολιτισμού. Η έρευνα που θα διεξαγόταν στο πλαίσιο του προγράμματός του θα αποτελούσε τον κορμό των μεταπτυχιακών σπουδών του Πανεπιστημίου του Ιονίου.

III. ΟΙ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΕΣ ΣΠΟΥΔΕΣ

Το καθεστώς των μεταπτυχιακών σπουδών το καθορίζει ο σχετικός νόμος· στην περίπτωση του Πανεπιστημίου που σκιαγραφούμε δίνεται μεγάλη έμφαση στη σύνδεση της έρευνας με τις σπουδές αυτές: το Ερευνητικό Ίδρυμα του Πανεπιστημίου του Ιονίου θέλει να διασφαλίσει τη συνέχεια της έρευνας και να δημιουργήσει μια από τις καίριες υποδοχές των κοινωνικών επιστημών στην Ελλάδα. Το προσωπικό του, μόνιμο και έκτακτο, επιφορτίζεται με διδακτικά καθήκοντα στο πλαίσιο των μεταπτυχιακών σπουδών του Πανεπιστημίου· τα καθήκοντα αυτά δεν ανίστανται στην παροχή εγκύκλιου τύπου γνώσεων

αλλά στην ανακοίνωση μιας έρευνας ως διαδικασίας γνωστικής και ως αποτελέσματος εμπειρικού. Η φύση ακριβώς της διδασκαλίας αυτής ορίζει και την εμβέλεια των ερευνητικών προγραμμάτων για τα οποία έγινε λόγος στην προηγούμενη ενότητα. Στην παροχή εγκύκλιου τύπου διδασκαλίας το Ίδρυμα συμμετέχει μόνο στον βαθμό όπου διαθέτει ερευνητές η ειδικότητα των οποίων δεν αποτελεί γνωστικό αντικείμενο των πανεπιστημιακών διδασκαλιών της πτυχιακής φάσης και εφόσον η ειδικότητα αυτή συνιστά προϋπόθεση για την ευόδωση ορισμένων ενοτήτων σπουδών του μεταπτυχιακού επιπέδου. Στο σχήμα αυτό το σύνολο του επιστημονικού προσωπικού του Ιδρύματος ενσωματώνεται στο διδακτικό προσωπικό των μεταπτυχιακών σπουδών και αποτελεί την αιχμή του.

Στην πράξη αυτό σημαίνει ότι το προσωπικό των μεταπτυχιακών σπουδών αποτελείται α) από το προσωπικό του Πανεπιστημίου που έχει επωμιστεί τα διδακτικά καθήκοντα της πτυχιακής φάσης, σύμφωνα με τις επιλογές που ορίζει ο νόμος β) από το συνολικό προσωπικό του Ερευνητικού Ιδρύματος που αναλαμβάνει διδακτικά καθήκοντα στη βάση των παράλληλων ιεραρχιών που ισχύουν για το Πανεπιστήμιο και για το Ίδρυμα οι διευθυντές ερευνών είναι συγχρόνως και διευθυντές σπουδών και αντιστοιχούν στην ανώτατη πανεπιστημιακή βαθμίδα. Η επίπτωση της ενσωμάτωσης της έρευνας στις μεταπτυχιακές σπουδές είναι επόμενο να επιφέρει διαφοροποιήσεις τόσο στη διδασκαλία όσο και στην έρευνα. Ως προς τη δεύτερη, καθώς τα προγράμματα ερευνών θα αποτελούν τον κορμό της μεταπτυχιακής διδασκαλίας, είναι επόμενο αυτά τα τελευταία να επιδιώκουν να έχουν θεματολογική εμβέλεια και μεθοδολογική αξία, ώστε να μπορούν να ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις μιας παιδείας που αποβλέπει στην παραγωγή επιστημόνων για το λόγο αυτό δόθηκε ιδιαίτερη έμφαση στην προηγούμενη ενότητα στο γεγονός ότι οι διευθυντές ερευνών θα πρέπει να προτείνουν προγράμματα ικανά να οδηγούν μέσω των μερικεύσεων στη συγκρότηση πολλών προσωπικών εργασιών που, σε πολλές περιπτώσεις, θα είναι οι διδακτορικές εργασίες των φοιτητών του Πανεπιστημίου.

Καθώς το Πανεπιστήμιο του Ιονίου έχει ιδιαίτερο ερευνητικό προσανατολισμό, εξυπακούεται ότι αυτός ο τελευταίος θα ορίζει κατά κύριο λόγο και τη θεματολογία που θα προωθείται με τις μεταπτυχιακές σπουδές τα ευρωπαϊκά ενδιαφέροντα του Πανεπιστημίου θα ορίσουν και τις μορφές συνεργασίας με αλλοδαπά πανεπιστήμια και ερευνητικά ιδρύματα στη φάση της ετοιμασίας των διδακτορικών διπλωμάτων: επιστημονικές ανταλλαγές, πολιτική εκπαιδευτικών και ερευνητικών αδειών και υποτροφιών θα πρέπει να εξυπηρετούν και να εξυπηρετούνται από τους διεθνείς στόχους του Πανεπιστημίου. Για να επιτευχθούν όλα αυτά, θα πρέπει οι φορείς της πανεπιστημιακής διδασκαλίας και της έρευνας να μην υπάγονται σε ένα δυσκαμπτο θεσμικό μόρφωμα που αναστέλλει την κινητικότητα θα πρέπει αντίθετα να υπάγονται σε ένα σύστημα που να ευνοεί την κινητικότητα και με ένα αρμονικό σύστημα εισροών και ε-

κροών να μην αφήνει ακάλυπτες διδακτικές ή ερευνητικές θέσεις. Επιπρόσθετα, η κινητικότητα θα πρέπει να υπηρετεί τα συλλογικά προγράμματα του Πανεπιστημίου και του Ιδρύματος και όχι τις προσωπικές επιλογές και σταδιοδρομίες.

Κλείνοντας αυτή τη σύντομη σκιαγραφή της φυσιογνωμίας και της πολιτικής του Πανεπιστημίου του Ιονίου θα πρέπει να τονίσουμε ότι το Πανεπιστήμιο θα πρέπει να αρχίσει τη λειτουργία του σε όλα συγχρόνως τα επίπεδα: πτυχιακή φάση, ερευνητικά προγράμματα και εφαρμογή τους, μεταπτυχιακές σπουδές. Για τη σημασία της έναρξης της λειτουργίας του ερευνητικού ιδρύματος μαζί με τη διδασκαλία της πτυχιακής φάσης δε χρειάζεται να δοθούν ιδιαίτερες εξηγήσεις χρειάζεται αντίθετα να αιτιολογηθεί η λογική σύμφωνα με την οποία υποστηρίζεται ότι οι μεταπτυχιακές σπουδές δε θα πρέπει να περιμένουν την ετοιμασία πτυχιούχων από το ίδιο το Πανεπιστήμιο.

Οι μεταπτυχιακές σπουδές στην Ελλάδα, στον τομέα τουλάχιστο των κοινωνικών επιστημών, δεν έχουν καμιά σοβαρή παράδοση προγραμματίζονται σήμερα. Τη στιγμή αυτή υπάρχουν πολλές «διαθεσιμότητες» από την πλευρά των πτυχιούχων των ελληνικών πανεπιστημίων να ειδικευθούν και να λάβουν τα διδακτορικά διπλώματα μέσω των οποίων θα «βεβαιωθούν» και θεσμικώς ως ερευνητές. Στις διαθεσιμότητες αυτές θα πρέπει να δοθούν πολλαπλές δυνατότητες επιλογής, ανεξάρτητες από το είδος των σχολών από τις οποίες προέρχονται. Ένα πανεπιστήμιο που θέλει να καλλιεργήσει τις διεπιστημονικές προσεγγίσεις, θα έπρεπε να γίνει σημείο υποδοχής των νέων επιστημόνων που έχουν ανάλογους προσανατολισμούς. Ακόμη, ένα πανεπιστήμιο που θέλει να δώσει μεγάλη έμφαση στην έρευνα, είναι λογικό από την πρώτη στιγμή να ζητεί να έχει τη δυνατότητα της ακαδημαϊκής δεξίωσης της έρευνας αυτής, να προσελκύει τις ερευνητικές διαθεσιμότητες ετοιμάζοντάς τις παράλληλα για την εκτέλεση των μελλοντικών τους ακαδημαϊκών καθηκόντων. Κυρίως όμως, οι μεταπτυχιακές σπουδές δε θα πρέπει να καταμερίζονται σε εσωτερικά κυκλώματα, δηλαδή η θητεία κατά την πτυχιακή φάση σε ένα πανεπιστήμιο να μην καθορίζει πού θα γίνουν οι μεταπτυχιακές σπουδές των ενδιαφερομένων: στην οπτική αυτή το Ιόνιο Πανεπιστήμιο θα θέλει να ασκήσει από την πρώτη στιγμή της λειτουργίας του όλο το εύρος των καθηκόντων που του ανήκουν και να δοκιμάσει να εφαρμόσει τη συνολική του ερευνητική και πολιτισμική πολιτική, πολιτική που, στο βαθμό όπου έχει διευρωπαϊκή εμβέλεια, δε μπορεί να ευοδωθεί παρά εφόσον ανταποκρίνεται στη στοιχειώδη του απαίτηση, στην απαίτηση παραγωγής επιστήμης και επιστημόνων. Η παραγωγή αυτή πραγματοποιείται με ένα και μόνο τρόπο: την ακαδημαϊκή δεξίωση της έρευνας μέσω των μεταπτυχιακών σπουδών.

Παρίσι, Νοέμβριος 1982

★
περιοδικό
**ΛΑΤΙΝΙΚΗ
ΑΜΕΡΙΚΗ**



για την γνωριμία με τους λαούς της και την
ανάπτυξη συμπαράστασης στους αγώνες τους

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ

ΖΩΔΙΑΚΗ ΠΥΓΗ 17,
36-37 700

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΕΠΙΛΟΓΗ
ΧΑΜΗΛΟΤΕΡΕΣ ΤΙΜΕΣ

ΠΛΗΡΗΣ ΚΑΙ ΜΟΝΙΜΗ
ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΟΛΩΝ
ΤΩΝ ΑΝΤΙΕΞΕΛΑΣΤΙ-
ΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ
"Ελεύθερος Τύπος"



Η ΝΕΑ ΑΜΕΡΙΚΑΝΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Ο HUNDER S. THOMSON

του Βησσαρίωνα Σταύρακα



«Η αμερική καταβροχθίζει τα παιδιά της»,
STUDENT WORKSHOP BERKELEY, Ηνωμένες
Πολιτείες, 1970

ΔΕΚΑΕΤΙΑ του '50-'60. Ηνωμένες Πολιτείες. Πόλεμος του Βιετνάμ. Εξεγέρσεις των φοιτητών στο Μπέρκλεϋ, στην Κολούμπια. Σφοδρές μάχες στη Watts, συνοικία των μαύρων στο Λος Άντζελες. Αμφισβητίες, ειρηνιστές, χίπις, τα κινήματα «Gay Power» (δικαίωμα για τους ομοφυλόφιλους) Women's Lib, οι πρώτοι οικολόγοι... Οι κραυγές του Bob Zimmerman, ναρκωτικά, η τρέλα, οι «Hell's Angels», χάπενινγκς, το κάψιμο της «αστερόεσσας», το περιοδικό Black-Mask, η μουσική έκρηξη, οι Motherfuckers, η «μπητ τζενερέσιον», η δολοφονία του μαύρου ηγέτη Μάρτιν Λούθερ Κινγκ...

ΜΕΣΑ σ' αυτή την ποικιλόμορφη τοιχογραφία της αμερικάνικης κοινωνίας ξεφύτρωναν κάθε είδους κινήματα που στο διάβα τους γκρέμισαν κατεστημένα και υπήρξαν οι σηματοδότες της «αδύνατης επανάστασης» του Μάη του '68 στη Γαλλία, των φοιτητικών εξεγέρσεων στην Ιταλία, Γερμανία, Ολλανδία... Τότε αναπτύχθηκαν μέσα στην αναζήτηση του αδυνάτου «νέες μορφές έκφρασης, ο λόγος έγινε έν-αρθρος, η κουλτούρα αντί-κουλτούρα. Ανοίχτηκε κάποιος δρόμος... "Στο δρόμο" του Κέρουακ έγινε το «ευαγγέλιο» των φοιτητών, οδηγός για περιπλάνηση και αναζήτηση. Ο Τσαρλς Μπουκόφσκι ξέρναε τις «σημειώσεις ενός πορνόγερου» στην Open City, οι... «ποιητές του Πενταγώνου» τις βόμβες ναπάλμ στο Βιετνάμ. Οι εφημε-

ρίδες Underground, χωρίς κόσκινα, χωρίς φτιασίδια, λάνσαραν την αμφισβήτηση, την εξέγερση, πριμοδοτούσαν την αντι-πληροφόρηση. Μέσα σ' αυτό το κλίμα η παραδοσιακή δημοσιογραφία βρέθηκε χωρίς αντίκρουσμα τουλάχιστον στο χώρο των φοιτητών. Μια γενιά νέων δημοσιογράφων με τάλαντο θα γίνουν οι μπροστάρηδες της «νέας δημοσιογραφίας» ή «αντι-δημοσιογραφίας» είδωλα, μετέπειτα, για τους αναγνώστες τους.

Οι πρώτες προσπάθειες και ο TOM WOLFE

«ΝΕΑ δημοσιογραφία». Πώς γεννήθηκε; Πού, πότε και γιατί; Ποιοι οι ιδρυτές της, οι εκπρόσωποί της; Πώς διαφοροποιείται από την «παραδοσιακή» δημοσιογραφία; Δημιούργησαν μια λογοτεχνική σχολή και πώς την έκφρασαν;

ΑΥΤΟ το νέο είδος δημοσιογραφίας, η «νέα δημοσιογραφία», δεν «ξεφύτρωσε» κάποιο ωραίο πρωινό. Πρώτες απόπειρες έγιναν στην αντεργκράουντ εφημερίδα του John Wilcock, «The Village Voice». Παρόλο που ήταν προσπάθειες αποσπασματικές, έφεραν μέσα τους το καινούριο και δεν πέρασαν απαρατήρητες. Έτσι, γύρω στα 1960, οι δη-



«Οι αμερικανοί θέλουν (ζητούν) την ειρήνη»,
STUDENT WORKSHOP BERKELEY, Ηνωμένες
Πολιτείες, 1970



μοσιογράφοι Gay Talase (Νιού Γιόρκ Τάιμς) και Jimmy Bresling (Χέραλντ Τριμπιούν), αν και ανήκουν σε παραδοσιακές εφημερίδες, αρχίζουν να δίνουν τα πρώτα χειρόγρατά τους εφαρμόζοντας, σε πρώτο στάδιο, το νέο είδος δημοσιογραφίας. Οι «νέοι» δημοσιογράφοι ενδιαφέρονται για τον τρόπο του γραψίματος των άρθρων τους. Αν ο μυθιστοριογράφος δημιουργεί τις περισσότερες φορές τα κύρια πρόσωπα του έργου του, η «νέα δημοσιογραφία» χρησιμοποιεί υπαρκτά πρόσωπα, τα βγάζει στη σκηνή, σε πρώτο πλάνο... Κέντρο του ρεπορτάζ είναι ο ίδιος ο δημοσιογράφος, βάζει τον εαυτό του να μιλάει στο πρώτο ενικό πρόσωπο, αφηγείται τις ίδιες τις πράξεις του, επεμβαίνει στους διαλόγους, κριτικάρει, αναλύει, φαντάζεται... Μα επιπλέον, χρησιμοποιεί για το «κομμάτι» του όλες τις μυθιστορηματικές τεχνικές που προσφέρει η φαντασία: αναδρομικές σκηνές, εναλλαγές προσώπων, διαλόγους, —αληθινούς και μη— εσωτερικούς μονόλογους...

ΤΕΛΕΙΟΣ εκφραστής της νέας τεχνικής στο δημοσιογραφικό γράψιμο¹ κι ένα από τα «σκαθάρια» της «νέας δημοσιογραφίας», είναι ο Tom Wolfe. Πρώτος οσφρήστηκε τον άνεμο που έρχοταν, δηλαδή τις αλλαγές ως προς τον τρόπο έκφρασης, στυλ... και έγραψε ένα άρθρο το 1963 που είχε τον πρωτότυπο τίτλο:

«THERE GOES (VAROOM.VAROOM.) THAT KANDY KOLORED (THPHHHHHH.) TANGERINE FLAKE STREAMLINE BABY (RAHGHHH.) AROYND THE BEND (BPUMMMMMMMMMMMMMMMMMMMMMM)...»

Ο Wolf χρησιμοποιεί στα άρθρα του ένα ειδικό στυλ γραφής αρκετά προσωπικό, οι συνεντεύξεις με μια «διασημότητα» δεν είναι αποτέλεσμα ενός πρωινού αλλά ημερών και βδομάδων, οι τίτλοι των ρεπορτάζ του είναι ασυνήθιστοι, πρωτότυποι... τα βιβλία του γίνονται μπέστ σέλλερ². Μα αν ο Wolf ήταν το «αγαπητό παιδί» της «νέας δημοσιογραφίας» ο διεθνής εκπρόσωπός της είναι ο Hunder S. Thomson. Μ' αυτόν η νέα «δημοσιογραφία» θα περάσει σ' ένα νέο στάδιο, την περίοδο της αντικουλτούρας.

Το «φαινόμενο» HUNDER S. THOMSON

Η ΠΡΩΤΗ περίοδος της καριέρας του δεν έχει τίποτα το ασυνήθιστο. Γεννήθηκε το 1939 στην πόλη Λουϊσβίλ, στο Κεντάκυ. Άρχισε την καριέρα του δημοσιο-

γράφου σαν αθλητικός συντάκτης σ' εφημερίδα του αμερικανικού στρατού. Θα διωχθεί όταν οι υπεύθυνοι ανακαλύπτουν πως δουλεύει, με ψευδώνυμο, σε τοπική εφημερίδα. Παίρνει υποτροφία από τους «Time» για σπουδές δημοσιογραφίας στο πανεπιστήμιο της Κολούμπια, ενώ παράλληλα γράφει το πρώτο μυθιστόρημά του. Εγκαταλείπει τις σπουδές για να βρεθεί ανταποκριτής της «Νιού Γιόρκ Χέραλντ Τριμπούν» στην Καραϊβική, και κατόπιν στη Βραζιλία για λογαριασμό της «Νάσιοναλ Ομπσέρβερ». Μια σειρά πετυχημένα ρεπορτάζ που θα γράψει για την Νότια Αμερική θα δημοσιευτούν στην πρώτη σελίδα της «Νάσιοναλ Ομπσέρβερ» και το όνομά του θα φιγουράρει ανάμεσα στους μεγάλους ρεπόρτερς. Στις αρχές της άνοι-



«Σταματείστε την αστυνόμευση του κόσμου» Ανωνύμου, Ηνωμένες Πολιτείες, 1970

Οι «Ρόλλινγκ Στόουνς» και «δημοσιογραφία αλλά GONZO»

ΛΙΓΟ αργότερα ο Τόμσον θα εγκατασταθεί στην πόλη Woody Creek, στο Κολοράντο. Θ' αναμιχθεί αμέσως σ' ένα τοπικό κίνημα αμφισβήτησης (The Aspen Uprising) και θα βάλει υποψηφιότητα για... σερίφης της περιοχής. Θ' αποτύχει! Το 1972 θα περάσει στις γραμμές της εφημερίδας «Ρόλλινγκ Στόουνς»³ που βρίσκεται σε απελπιστική θέση, αφού ο διευθυντής είχε διώξει τους μισούς συντάκτες. Μια σειρά «χειμώδη», έξαλλα, παράφορα άρθρα του για τις προεδρικές εκλογές στην Αμερική, θα βγάλουν την εφημερίδα από το τέλμα. Αυξάνει τις πωλήσεις της, ενώ ο Τόμσον θα 'χει μια πρωτοφανή επιτυχία. Αναγνωρίζεται από τον Νόρμαν Μαϊηλερ, επευφυνίζεται από τον Τρούμαν Καπότε... Είναι ήδη ο άρχοντας της «δημοσιογραφίας αλλά GONZO».

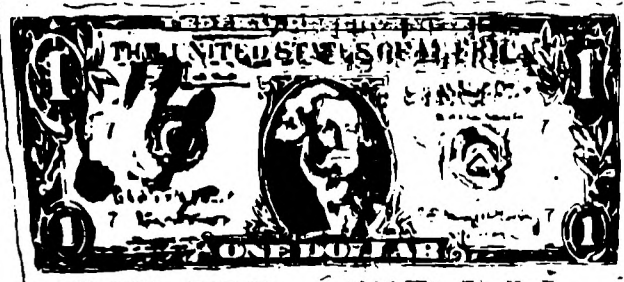
ΔΕΝ ΜΠΟΡΟΥΜΕ να δώσουμε ένα ορισμό σ' αυτό το είδος έκφρασης («δημοσιογραφία αλλά GONZO»), που είναι χαρακτηριστικό στυλ, μόνο του Τόμσον. Ο ίδιος περιέγραψε κάπως έτσι, αυτήν την δημοσιογραφία: «όσο πιο άγρια, τόσο καλύτερα... γράφοντας για οποιοδήποτε θέμα, χτυπώντας στο κόκκαλο, και στο διάβολο οι συνέπειες..., μέγιστη υποκειμενικότητα... παρεκβάσεις, επαφές... απότομα φλας-μπακ...» Δηλαδή, είναι ανώφελο για τον αναγνώστη να θέλει να τα καταλαβαίνει όλα, να ισχυρίζεται ότι ξεκαθαρίζει κάθε στριφνό σημείο, που είναι αποτέλεσμα της ιδιοσυγκρασίας του δημοσιογράφου...

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ του Τόμσον με την «διεύθυνση» της εφημερίδας «Ρόλλινγκ Στόουνς» δεν θα κρατήσουν για μεγάλο χρονικό διάστημα. Μετά από ένα ρεπορτάζ ποταμό για τη ζωή του Μωχάμεντ Αλί ο Τόμσον θα εγκαταλείψει τους «Ρόλλινγκ Στόουνς» και δεν θα ξαναγράψει τίποτα... Η έκδοση όμως της συλλογικής δουλειάς του, τον Ιούλιο του 1979, θα έχει τρομερή επιτυχία. Το βιβλίο του πουλάει περισσότερα από 100 χιλιάδες αντίτυπα. Η ίδια η

ζωή του, το έργο του θα γίνουν αντικείμενο ενός χολλυγουντιανού φιλμ με τίτλο «Where the Buffalo Roam» και σκηνοθέτη τον Art Linson.

43 ΧΡΟΝΩΝ σήμερα ο Τόμσον παραμένει ένας μεγάλος δημοσιογράφος και συγγραφέας. Πολλές προσπάθειες του για κάποιο νέο βιβλίο δεν καρποφόρησαν. Ήταν σχέδια που έμειναν στα χαρτιά. Μα ο δημιουργός της «νέας δημοσιογραφίας» δεν έπαψε να χτυπάει στη γραφομηχανή του. Έτσι σήμερα μαθαίνουμε πως ετοιμάζει ένα καινούριο βιβλίο με τη βοήθεια του φίλου του Ralf Steadman. Θεματογραφία του ο μαραθώνιος αγώνας στη Χαβάη... Τίτλος του «The Cuase of the Lono»...

1) Βέβαια οι περιπτώσεις των έργων του Νόρμαν Μαϊηλερ «Τα άρματα της νύκτας» και «Κατασκήνωση στη σελήνη» και του Τρούμαν Καπότε «Με ψυχραιμία» είναι υπό συζήτηση



what's it worth in blood?

«Πόσο πάει το αίμα», Ανώνυμου, Ηνωμένες Πολιτείες 1970

μιας και θέτουν το πρόβλημα μυθιστορηματος και ρεπορτάζ...

2) Μεταφρασμένα στα γαλλικά με τίτλους «Le Gauchisme de Park Avenue», GALLIMARD, 1972, και «Acid Test», Le Seuil, 1975.

3) Η εφημερίδα δημιουργήθηκε το 1967. Στην αρχή παρουσιάζει μια σειρά άρθρα για την μουσική καλύπτοντας αντάξια όλο το φάσμα της μουσικής ροκ. Αργότερα με τη συνεργασία των «νέων δημοσιογράφων» θα δημιουργήσει σχολή λογοτεχνίας και θα γίνει ο καθρέφτης της αμερικάνικης πραγματικότητας.

1966

IS GOOD FOR YOU

Now 1965 1966

1966 IS GOOD FOR YOU, GUSTAVE ASSELBERGS, Ηνωμένες Πολιτείες, 1966

ξης του 1965 θα συναντηθεί με το κίνημα των «Hell's Angels», («κίνημα» μοτοσυκλετιστών που έχουν τεθεί εκτός νόμου από την αμερικάνικη κυβέρνηση) του Σαν Φρανσίσκο. Γοητευμένος από τον τρόπο της ζωής τους θα τους ακολουθήσει στις δραστηριότητές τους... Σε λίγο καιρό δεν ξέρει ούτε ο ίδιος αν κάνει επαγγελματικές έρευνες ή αν έχει απορροφηθεί από τις ενέργειές τους και ενσωματωθεί σ' αυτό το πρωτότυπο, παράξενο και επικίνδυνο παιχνίδι τους. Παρόλο που κέρδισε την εμπιστοσύνη των «Angels», χωρίς καμιά εξήγηση, στις αρχές του 1966, θα πεταχτεί με τις κλωτσιές έξω από το χώρο τους. Μα ήδη τα αποτελέσματα της έρευνάς του, οι εμπειρίες του απ' αυτή την παράξενη συμβίωση θα βγουν σε βιβλίο με τίτλο «Las Vegas Parano». Σε δύο χρόνια το βιβλίο θα γίνει μπεστ σέλερ, και περνώντας στις εκδόσεις «Penguin», κλασικό.

Ελληνική Λογοτεχνία • Δοκίμιο • Ξένη Λογοτεχνία
Φιλοσοφία • Εθνική Αντίσταση • Παιδικά
Ελληνικά Θέματα • Επιστημονική Φαντασία



εξάντας

Κωλέττη 11 • Τηλ. 36.04.885
Τζαβέλα 1 • Τηλ. 36.21.236

Υπάρχει μια μόνον κουλτούρα —η κουλτούρα της ελευθερίας...

Ο Ντανιέλ Κον Μπεντίτ πρωτοστάτησε στα γεγονότα του Γαλλικού Μάη '68. Σήμερα, 15 χρόνια αργότερα, συνεργάζεται με ένα Ιδιωτικό Ραδιοφωνικό Σταθμό στο Παρίσι, το RADIO EUROPE 1.

Ο «Κόκκινος Ντάνυ» όπως τον αποκάλεσαν, αγωνίζεται τώρα στο πλευρό των «Πράσινων», των Γερμανών Οικολόγων.

Η συνέντευξη του Κον Μπεντίτ, που δόθηκε στο συνεργάτη μας Γιώργο Μπιζιούρα, αποκτά μια άλλη προοπτική κάτω από το φως των πρόσφατων αναταραχών στη Γαλλία.

ΕΡ: Βλέπετε τη συνεργασία σας με το EUROPE 1 απλά σαν μια οποιαδήποτε δουλειά ή σαν ένα «βήμα» από όπου μπορείτε να εκφράσετε τις απόψεις σας;

ΑΠ: Δεν είναι ούτε το ένα ούτε το άλλο. Λοιπόν, να υποβαθμίσω τη συμμετοχή μου στο EUROPE 1, θεωρώντας την απλά σαν μια δουλειά, θα ήταν άδικο. Το να κάνω, όμως, και μια εκπομπή 2 με 6 ώρες το μήνα για να περνάω τον καιρό μου, θα ήταν κουτό. Έτσι, λοιπόν, δέχτηκα να δουλέψω στο EUROPE 1 —ή αυτοί με δέχτηκαν— γιατί με πληρώνουν αρκετά καλά κι αυτό μου 'δινε τον απαραίτητο ελεύθερο χρόνο να συνεχίσω αυτό που κάνω στη Γερμανία. Από την άλλη δέχτηκα γιατί μ' αρέσει το ραδιόφωνο και γενικά τα μέσα ενημέρωσης, μ' αρέσει να κάνω μια εκπομπή σε τακτικά διαστήματα, να σκέφτομαι τη δομή της, να μιλάω κατευθείαν στο κοινό κι όχι μέσα από συνεντεύξεις που τυχόν δίνω. Αντίθετα, όντας εκφωνητής, μπορώ να χειρίζομαι τις καταστάσεις.

Σαν «βήμα» ναι, με την έννοια ότι μιλάω για θέματα ενδιαφέροντα, όπως για την καινούρια μέθοδο του τοκετού, θέματα που αφορούν το κορμί μας ή θέματα πολιτικά, όπως η εκπομπή που έκανα για τον Michel Rocard, για το ειρηνιστικό κίνημα, για το милитарισμό. Όλα αυτά είναι θέματα που μ' αγγίζουν προσωπικά, που μ' ενδιαφέρουν. Αλλά δεν υπερεκτιμώ την έννοια «βήμα», από την άποψη ότι είναι μια απλή εκπομπή στο ραδιόφωνο και δεν πιστεύω ότι αλλάζω τη γνώμη πολλών. Υπάρχουν άνθρωποι που ακούνε με ενδιαφέρον την εκπομπή ανάμεσα στις 8 με 10½ το βράδυ, μας τηλεφωνούν και υπάρχει μια κίνηση, δηλαδή, είναι μια μορφή καινούριας δουλειάς για μένα, με ενδιαφέρει, αλλά δεν υπερεκτιμώ την αξία της.

ΕΡ: Τι είναι αυτό που κάνετε στη Γερμανία και συμπληρώνετε εδώ;

ΑΠ: Στη Γερμανία είμαι μέλος μια ομάδας που εκδίδει μια αντεργκράουντ βδομαδιατική εφημερίδα στην περιοχή της Φραγκφούρτης και δούλευα μέχρι τώρα σ' ένα παιδικό σταθμό, αλλά αυτό το εγκατέλειψα γιατί ήταν ήδη πολύ. Ζω σε ένα κοινόβιο 10 ατόμων και αγωνίζομαι στο πλευρό των Οικολόγων.

ΑΠ: Είστε ελεύθερος, μπορείτε στ' αλήθεια να πείτε όλα όσα θέλετε στην εκπομπή σας;

ΑΠ: Στην ουσία ναι. Δεν υπήρξε ακόμη καμία σύγκρουση, πάνω σ' αυτό το θέμα. Διάλεξα τα θέματά μου, συμφωνώντας από κοινού με τον παραγωγό της εκπομπής Ivan Lénai τα συζητάμε και μου επιτρέπει να κάνω αυτό που θέλω μετά από κριτική στο περιεχόμε-

νο και στη μορφή. Αλλά δεν μου 'γινε κανένας ιδεολογικός ή πολιτικός έλεγχος μέχρι στιγμής.

ΕΡ: Τι θέλετε να μεταδώσετε σ' αυτούς που σας ακούνε;

ΑΠ: Όπως είπα και πιο πάνω, εγώ δεν είμαι παιδαγωγός. Δεν θέλω να κάνω προπαγάνδα, ούτε να μεταδώσω ένα πολιτικό μήνυμα. Πιστεύω ότι υπάρχει μόνο μια κουλτούρα να κερδίσουμε, η κουλτούρα της ελευθερίας. Να υπομείνουμε τις αντιφατικές απόψεις, να πάμε στο βαθος μερικών θεμάτων, να καταλάβουμε περί τίνος πρόκειται και στην πραγματικότητα αυτό που ελπίζω να μεταδώσω είναι να αποδείξω ότι μια ορισμένη μορφή ελευθερίας δεν είναι αντιφατική ούτε στην τέχνη της ενημέρωσης, αλλά εκεί είναι που είναι απαραίτητη. Λοιπόν, αυτό που επιθυμώ να μεταδώσω είναι η αναγνώριση της ελευθερίας της έκφρασης.

ΕΡ: Μετά τα γεγονότα του Μάη γράψατε δύο βιβλία, συνεχίζετε αυτή τη δραστηριότητα σας;

ΑΠ: Όχι προς το παρόν, όχι. Έγραψα δυο βιβλία που είναι μάλλον προσωπικά, που όπως ξέρετε μεταφράστηκαν και στα ελληνικά. Ίσως μια μέρα να ξαναγράψω, προς το παρόν όχι.

ΕΡ: Πώς εκτιμάτε τα γεγονότα του Μάη του '68 με το πέρασμα του χρόνου;

ΑΠ: Νομίζω ότι τα εκτιμώ, όπως τα εκτίμησα στην εποχή τους. Αποτέλεσαν μια ιστορική ρήξη, πολύ σημαντική για τις προχωρημένες καπιταλιστικές κοινωνίες. Ήταν η αρχή μιας αντίδρασης στη βιομηχανική κοινωνία. Μια αντίδραση που δεν ξεκίνησε μέσα από τα γραφεία των διανοούμενων, αλλά άρχισε από ένα συγκεκριμένο μαζικό κίνημα, που την εποχή εκείνη είχε έναν τρόπο αντιμετώπισης των γεγονότων παραδοσιακά επαναστατικό για μια κίνηση που ξεπέρασε το πλαίσιο και την ιδέα της παραδοσιακής επανάστασης. Πάντα αυτή ήταν η άποψή μου για τα γεγονότα. Ήταν μια ρήξη, μια ρωγμή, μέσα στην οποία καταποντίστηκαν όλα τα κοινωνικά κινήματα μέχρι σήμερα.

ΕΡ: Τι κέρδισε ο λαός από το Μάη του '68;

ΑΠ: Πρέπει να ρωτήσουμε το λαό... Εμένα η έννοια λαός με κάνει να δυσπιστώ. Σήμερα έχουμε όλοι μια μεγαλύτερη αντίληψη για την ελευθερία· ο καθένας μας, ο λαός, ο κόσμος όλος, μεγαλύτερη από ό,τι πριν το Μάη του '68. Το ότι σήμερα ο Μιτεράν είναι στην εξουσία το οφείλει στο Μάη του '68 και σίγουρα στην εξέλιξη που ακολούθησε. Ακολούθησε μια μορφωτική αλλαγή, μια αλλαγή στον

τρόπο σκέψης, που λίγο λίγο διείσδυσε σ' ολόκληρη τη γαλλική κοινωνία και με τις αιτιφάσεις της και με τις αρνητικές της πλειρές. Δε λέω ότι σήμερα ο Μιτεράν είναι πραγματοποίηση του Μάη του '68. Λέω ότι αυτή η πιθανή πλειοψηφία γύρω από τους σοσιαλιστές στη Γαλλία ήταν ακριβώς εκείνη πλειοψηφία που δημιουργήθηκε —που συγκροτήθηκε— από τα λαϊκά παραδοσιακά εργατικά στρώματα και από καινούρια κοινωνικά κινήματα. Κι αυτή η συμμαχία που ξαναβρίσκουμε είναι αυτή που έχει εκπλήξει την καινούρια πλειοψηφία της Γαλλίας, όσο συναισθηματική κι αν είναι.

ΕΡ: Πώς βρίσκετε το σοσιαλισμό σήμερα στη Γαλλία;

ΑΠ: Είναι δύσκολο να απαντήσει κανείς. Υπάρχουν πάντα οι εύκολες απαντήσεις «δεν άλλαξαν και πολλά»... Αλλά υπάρχουν πράγματα που έχουν αλλάξει, στο επίπεδο της ελευθερίας, για παράδειγμα. Το οικονομικό πρόγραμμα των σοσιαλιστών, που ήταν ωστόσο πολύ παραδοσιακό, είχε τις ίδιες ρίζες με το κοινό πρόγραμμα. Ήταν απλοϊκό ξεπερασμένο και πρόβλεπε (περισσότερη εθνικοποίηση και δικαιότερη κατανομή εισοδήματος. Πράγματα που τείνουν πλέον να αλλάξουν. Ένα τμήμα της σοσιαλιστικής εξουσίας ακολουθεί μια νέα μορφή οικονομικής θεωρίας η οποία μπορεί να προσαρμοστεί στα προβλήματα της γαλλικής κοινωνίας.

Κατά τη γνώμη μου ανάμεσα στους σοσιαλιστές βρίσκονται καλοί, κακοί και φρικτοί...

Όταν βλέπει κανείς τον Μωρουά μετά την απεργία της Ρενώ να επιτίθεται στους Μουσουλμάνους απεργούς, αυτό μειώνει σοβαρά τη Γαλλία. Πρόκειται για μια μορφή ρατσισμού που δείχνει την ανικανότητα αντίληψης των κοινωνικών συγκρούσεων. Όταν 300 εργάτες απεργούν στη Ρενώ δεν τίθεται πρόβλημα πολιτικής εξουσίας. Στη Γαλλία σήμερα κάνουν το λάθος να αναλύουν ένα γεγονός υπέρ ή κατά των σοσιαλιστών. Αυτό είναι επικίνδυνο και δεύτερο πιστεύω ότι υπάρχουν όρια στη Σοσιαλιστική Δημοκρατία, στην «παραγωγή» Σοσιαλιστικής Δημοκρατίας και στο μύθο της εμπιστοσύνης.

Για μένα θα ήταν καλύτερη η κατάσταση στη Γαλλία, αν ήταν ο Ροκάρ στην εξουσία, όχι γιατί είμαι ο οπαδός του, αλλά γιατί θέτει τα προβλήματα με ένα τρόπο πιο μοντέρνο. Θα ήταν ο πιο ενδιαφέρων αντίπαλος. Αντίπαλος σε πολιτικό και σε οικολογικό επίπεδο.

Πιστεύω ότι το πρόβλημα των σοσιαλιστών στην εξουσία είναι, ακριβώς, η έλλειψη επιθετικότητας, με τη θετική έννοια του όρου, της διεκδίκησης όχι με την έννοια της μοιρασιάς, αλλά της κοινωνικής διεκδίκησης μέσα στην αστική κοινωνία. Υπάρχει μια απάθεια, ένα είδος αμνησίας στη Γαλλία, όλοι περιμένουν από τη σοσιαλιστική εξουσία καλύτερη διαχείριση, —διαχείριση μέσα στην κρίση— κι αυτό είναι ένα θέμα, αλλά δεν προσπαθούν

να κατακτήσουν τους χώρους της ελευθερίας που οι σοσιαλιστές όφειλαν να παραχωρήσουν θέλω να πω δεν σκέφτονται γι' αυτό. Το πρόβλημα των σοσιαλιστών στη Γαλλία είναι η απάθεια.

ΕΡ: Πώς βλέπετε σήμερα το φοιτητικό κίνημα;

ΑΠ: Μα την κάνουν συχνά αυτή την ερώτηση. Εγώ δεν είμαι ο Baden Powell με κοντά παντελονάκια, υπεύθυνος πάντα για τους φοιτητές. Οι φοιτητές δεν κινούνται και τόσο σήμερα. Κάτι που έχει συμβεί συχνά στο παρελθόν. Σήμερα υπάρχουν ένα σωρό προβλήματα, με την κρίση, με τις μικροαπεργίες. Στο φοιτητικό κίνημα υπάρχουν μικρά γκρουπ που ξανασκέφτονται τη λειτουργία τους μέσα στην κοινωνία. Αν ξεσηκωθούν ή όχι δεν το ξέρω. Είναι διαφορετικά από τότε. Σήμερα στη Γαλλία οι φοιτητές ανήκουν στη σοσιαλιστική παράταξη, στην κομμουνιστική και σε άλλες αριστεριστικές. Στη Γερμανία ένα 30 με 40% ανήκει στους οικολόγους. Όπως βλέπετε εξαρτάται από την ιδιομορφία της χώρας, παλιότερα δεν ήταν έτσι τα πράγματα.

ΕΡ: Είπατε παραπάνω ότι αγωνίζεσθε για το οικολογικό κίνημα· πιστεύετε ότι μπορεί να υπάρξει σαν κόμμα;

ΑΠ: Εξαρτάται από τη χώρα. Στη Γερμανία υπάρχει - αλλά υπάρχουν περισσότερες τάσεις, περισσότερες ομάδες. Αντιπροσωπεύεται στις εκλογές, κερδίζει έδρες στο κοινοβούλιο. Είναι ένα πραγματικό κόμμα, που δεν ενδιαφέρεται ειδικά μόνο για οικολογικά θέματα. Θέτει και κοινωνικά προβλήματα.

ΕΡ: Πολλοί πολιτικοί και όχι μόνον της Δεξιάς ισχυρίζονται ότι οι οικολόγοι στη Γερμανία κατευθύνονται από τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης. Εσείς τι πιστεύετε;

ΑΠ: Αυτό είναι τουλάχιστον ανόητο. Κάθε φορά που δεν καταλαβαίνουμε κάτι, είναι η παράνοια που μπαίνει στο παιχνίδι. Οι οικολόγοι και οι ειρηνιστές στη Γερμανία που είναι υπέρ του αφοπλισμού και κατά της χρήσης των πυραύλων Πέρσιγκ δεν κατευθύνονται από τη Σοβιετική Ένωση. Είναι αλήθεια ότι η Σοβιετική Ένωση έχει κοινά ενδιαφέροντα, ότι θα ήθελε δηλαδή να λείψουν αυτοί οι πυραύλοι, αλλά οι οικολόγοι έχουν δείξει την αντίθεση τους σε κάθε μορφή συγκεντρωτισμό στη διακυβέρνηση. Είναι αντίθετοι σε όλα τα βιομηχανικά συστήματα ανατολικού ή δυτικού τύπου. Δεν κατευθύνονται. Το γεγονός είναι ότι υπάρχουν διαφορετικές ερμηνείες πάνω στην αμερικάνικη πολιτική -στην πολιτική του ΝΑΤΟ— ανάμεσα στους Γάλλους σοσιαλιστές, τους ειρηνιστές, ακόμη και στους Γερμανούς σοσιαδημοκράτες. Η Γερμανία έχει μια ταυτότητα πολιτική διαφορετική και αρνείται να είναι στη διάθεση της αμερικάνικης στρατιωτικής πολιτικής. Έτσι, λοιπόν, υπάρχουν περισσότερες λύσεις. Μία θα ήταν η Ατομική Γερμανική Άμυνα που θα διευθύνονταν από Γερμανούς Στρατηγούς. Αυτό υπονοούν ορισμένοι στη Γαλλία όταν θεωρούν ως λύση στο πρόβλημα της Γερμανίας, τη λύση Ντε Γκωλ, δηλαδή έξοδο από το ΝΑΤΟ και δημιουργία μιας γερμανικής άμυνας, σφραγισμένης με μια Γαλλο - Γερμανική συμμαχία που θα έδινε στη Γερμανία την πλήρη πολιτική της ταυτότητα.

Όμως, δεν πιστεύω σ' αυτή την λύση. Πρέπει να διακινδυνεύσουμε τον αφοπλισμό, διατηρώντας μια αμυντική ικανότητα, χωρίς να υπάρχει η πιθανότητα χρήσης επιθετικών όπλων.

Ας υποθέσουμε ότι ξεσπά μια κρίση στη Μέση Ανατολή, χώρο για τον οποίο ενδιαφέρονται και οι Αμερικάνοι και οι Ρώσοι εξαιτίας του πετρελαίου. Οι Αμερικάνοι επεμβαίνουν στη Σοβιετική Ένωση με τους Πέρσιγκ— όπλο που προκαλεί σχετικά μικρές ζημιές μια και είναι μικρές ατομικές βόμβες μεγάλης ακρίβειας που πλήττουν 100 με 200 τετραγωνικά μέτρα και καταστρέφουν ένα ή δύο εργοστάσια. Άρα δεν πρόκειται για το ολοκαύτωμα ούτε για την καταστροφή, αλλά, μ' αυτό τον τρόπο ωθούν τους Ρώσους να αναρωτηθούν αν θα αρχίσουν τον ατομικό πόλεμο ή θα αποτραβηχτούν από τη Μέση Ανατολή. Το πεδίο μάχης αυτού του πολέμου θα είναι η Γερμανία. Οι Ρώσοι δηλαδή, θα απαντήσουν στη Γερμανία όπου βρίσκονται οι βάσεις. Δεν θα είναι ούτε οι Γάλλοι, ούτε οι Αμερικανοί που θα πληρώσουν, αλλά θα είναι πάνω στο γερμανικό έδαφος που θα λυθεί η πολιτική διαφορά που άρχισε στη Μέση Ανατολή. Αυτό είναι που δε δέχονται οι Γερμανοί ειρηνιστές και οικολόγοι.

ΕΡ: Ποια είναι η άποψη σας για το πολωνικό;

ΑΠ: Είναι πολύ απλό. Το πολωνικό κίνημα Solidarinosc θέτει το πρόβλημα των ολοκληρωτικών καθεστώτων. Δηλαδή στην ουσία αποδείχνει —όπως η Ουγγαρία το 1956 και η Τσεχοσλοβακία το 1968— ότι οι χώρες - δορυφόροι της Σοβιετικής Ένωσης ζούνε κάτω από την αστυνομική και στρατιωτική πίεσή της. Αν αύριο τους άφηναν μια κάποια ελευθερία επιλογής θα διάλεγαν —δίκαια ή άδικα— ένα καπιταλιστικό σύστημα πάνω -κάτω όπως το ξέρουμε. Η οργάνωση Solidarinosc για μένα είναι σημαντική γιατί θέτει το πρόβλημα μιας εναλλακτικής κοινωνίας και κυρίως το πρόβλημα της Δημοκρατίας. Άλλωστε, όταν μιλάνε για Κοινοβούλιο είναι μια κριτική στην άκρα αριστερά που ισχυρίζεται ότι το Αστικό Κοινοβούλιο είναι μια τυπική Δημοκρατία. Η τυπική Δημοκρατία είναι πιο σημαντική από ότι η άκρα αριστερά θέλησε ποτέ να παραδεχθεί. Το πρόβλημα δεν είναι η τυπική Δημοκρατία, αλλά πώς θα ωθήσουμε την κοινωνία από την τυπική Δημοκρατία να περάσει στην ουσιαστική.

ΕΡ: Πιστεύετε ότι επιζητούν ένα σύστημα Δυτικού τύπου;

ΑΠ: Είναι φανερό. Αυτό ήταν ήδη η περίπτωση της Ουγγαρίας. Οι λαοί θέλουν μια δημοκρατία με σύνταγμα. Και με το δικίο τους. Κοιτάξτε το Ιράν· τι καλύτερα που θα ήταν αν υπήρχε μια συνταγματική νομοθεσία κι όχι αυτή η θρησκευτική τρέλα. Αυτό που μας διδάσκει η Πολωνία είναι πολύ σημαντικό, ότι δηλαδή, υπάρχει μια διαφορά πολιτικού αγώνα ανάμεσα στα ολοκληρωτικά καθεστώτα και στις δημοκρατικές χώρες, όσο αξιολογικά κι αν είναι.

ΕΡ: Εσείς που το 1968 ήσασταν ένας από τους πρώτους που αμφισβητούσατε το κατεστημένο, βιαντιωθήκατε στην επιρροή των μονοπωλίων, τον ερχομό της καταναλωτικής κοινωνίας, με λίγα - λόγια

όλα τα αρνητικά του καπιταλισμού, πώς εξηγείτε σήμερα τη συνέργασία σας με ένα Ιδιωτικό Ραδιοφωνικό Σταθμό που διευθύνεται από πιστούς του καπιταλισμού;
ΑΠ: Είναι η πρώτη ερώτηση που μου θέτουν όλοι. Έχω πολλές πιθανότητες στη ζωή μου. Ζω μέσα σε μια ορισμένη σχιζοφρένεια, αλλά επειδή τη γνωρίζω δεν είναι πολύ επικίνδυνο. Ζω σ' ένα εναλλακτικό περιβάλλον. Δούλευα σ' ένα παιδικό σταθμό έξω από το κατεστημένο. Ζω σε κοινόβιο, συνεργάζομαι με ένα αντεργκράουντ περιοδικό που δεν το χρηματοδοτεί κανείς, αλλά είναι απολύτως ελεύθερο. Υπάρχουν άνθρωποι που μετά τις σπουδές τους γίνονται καθηγητές στο Λύκειο ή στο Πανεπιστήμιο. Έχουν το δίπλωμα τους με το οποίο κερδίζουν τη ζωή τους, το παίζουν επαναστάτες έχοντας τους μισθούς τους και τέσσερεις μήνες διακοπές το χρόνο.

Είναι ξεκάθαρο ότι όλος ο κόσμος δεν μπορεί να ζει σε εναλλακτικό περιβάλλον. Υπάρχουν άνθρωποι που δουλεύουν στα εργοστάσια, πράγμα που εγώ δεν το μπορώ, γιατί είναι εξοντωτικό.

Εμένα οι εξετάσεις μου, αν θέλεις η διατριβή μου, είναι ο Μάης του '68. Έγινα γνωστός. Λοιπόν έρχεται το «ΑΝΤΙ» που θέλει να μου μιλήσει. Όλος ο κόσμος θέλει συνεντεύξεις. Το θέμα είναι ότι η κοινωνία της κατανάλωσης, η κοινωνία του θεάματος ζει με τα συμφέροντα των μέσων ενημέρωσης. Δηλαδή, υπάρχει η σχέση αξιών προσφοράς και ζήτησης. Αν μια εφημερίδα είναι ανιαρή κανείς δεν την αγοράζει, γιατί δεν είναι υποχρεωμένος.

Λοιπόν σταμάτησα τις σπουδές μου, δε με ενδιαφέρανε πια και είναι αλήθεια ότι το να ζεις με ένα μισθό από τον Παιδικό Σταθμό δεν αρκεί. Αντί να πάω στο εργοστάσιο, αντί να πάω στο Πανεπιστήμιο να διδάξω μια και δεν έχω δίπλωμα ήρθα στο EUROPE 1 και η μόνη συμφωνία, αν προτιμάς το παζάρεμα, με τον καπιταλισμό είναι ότι αν με θέλουν πρέπει να αποδεχθούν την ελευθερία μου. Θα 'πρεπε λοιπόν, να δει κανείς αν αγοράστηκα, αν άλλαξα· εγώ δεν το βλέπω.

Σίγουρα η ηλικία παίζει ένα ρόλο, γιατί στα 23 και στα 25 του δεν προβληματίζεται κανείς πως θα κερδίσει τη ζωή του. Εγώ είχα μια υποτροφία τότε, έπειτα δεν μ' αρέσει η κακομοιριά, φταίει και λίγο η αστική ανατροφή μου. Δεν είναι ότι έχω ανάγκη από πολλά λεφτά, αλλά για παράδειγμα μ' αρέσει πολύ να ταξιδεύω, να περιφέρομαι, να τρώω καλά. Έτσι, λοιπόν, για να επιτρέψω στον εαυτό μου ένα ορισμένο τρόπο ζωής που τον θεωρώ εναλλακτικό δέχομαι να δουλέψω στο EUROPE 1 αν μου αφήνουν την ελευθερία μου, όπως άλλοι δίνουν μαθήματα στα κρατικά ή καπιταλιστικά ή δεν ξέρω τι άλλα Πανεπιστήμια.

ΕΡ: Η εξέλλη και θορυβώδης διαφήμιση του σταθμού δεν σας ενοχλεί;

ΑΠ: Βέβαια. Αλλά τη διαφήμιση τη βρίσκω αστεία. Είναι ένα πρόβλημα που το είχαμε θίξει το Μάη. Αν η διαφήμιση λειτουργεί είναι γιατί τη δέχονται οι άνθρωποι. Το πρόβλημα δεν είναι η ίδια η διαφήμιση αλλά γιατί η καταναλωτική κοινωνία βάζει διλήμματα στους ανθρώπους. Και αυτό που μ' ενοχλεί είναι ότι πραγματικά η διαφήμιση δουλεύει, διάφορο αν σου χαλάει την ησυχία.



ΑΘΗΝΑ
ΛΟΝΔΙΝΟ
ΠΑΡΙΣΙ
ΛΥΩΝ
ΜΑΔΡΙΤΗ
ΜΙΛΑΝΟ
ΖΥΡΙΧΗ
ΓΕΝΕΥΗ
ΡΩΜΗ
ΒΡΥΞΕΛΛΕΣ
ΑΜΣΤΕΡΝΤΑΜ
ΝΤΥΣΣΕΛΤΟΡΦ
ΤΙΡΑΝΑ
ΦΡΑΝΚΦΟΥΡΤΗ
ΣΤΟΥΤΓΑΡΔΗ
ΒΙΕΝΝΗ
ΝΕΑ ΥΟΡΚΗ
ΤΡΙΠΟΛΗ
ΚΑΙΡΟ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ
ΤΕΛ ΑΒΙΒ
ΝΑΪΡΟΜΠΙ
ΓΙΟΧΑΝΝΕΣΜΠΟΥΡΓΚ
ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΗ
ΤΖΕΝΤΑ
ΝΤΑΧΡΑΝ
ΝΤΟΥΜΠΑΪ
ΚΟΥΒΕΪΤ
ΑΜΠΟΥ ΝΤΑΜΠΙ

Έχετε 28+1 λόγους νά ταξιδέψετε μέ τήν 'Ολυμπιακή στό έξωτερικό

Ή 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία πετάει σέ 28 διεθνείς προορισμούς. Καί μαζί της, αίσθάνεσθε σάν στό σπίτι σας, γιατί ή έλληνική φιλοξενία σās συνοδεύει παντού.

Έπί πλέον, οί περισσότερες πτήσεις τής 'Ολυμπιακής, γίνονται χωρίς ένδιάμεσους σταθμούς. Γιά παράδειγμα, ή 'Ολυμπιακή πετάει κατευθείαν γιά Νέα 'Υόρκη. Έτσι φθάνετε γρήγορα καί ξεκούραστα, μέ τά πιά σύγχρονα αεροσκάφη.

Ταξιδεύοντας στό έξωτερικό, γιά δουλειές ή διακοπές, ό καθένας από τούς 28 προορισμούς μας, είναι ένας λόγος γιά νά πετάξετε μέ τήν 'Ολυμπιακή 'Αεροπορία. Άλλά ύπάρχει πάντα ακόμα ένας λόγος:
ή ευχαρίστηση
από τό ταξίδι σας.



ΟΛΥΜΠΙΑΚΗ
ΑΕΡΟΠΟΡΙΑ

Γιά περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε σέ μās ή στόν πράκτορά σας

Από την επανάσταση δεν βρίσκεις ούτε τα γαρίφαλα

του Άκη Κοσώνα

Μπορεί η επανάσταση να μην ζει, μπορεί ο Καρβάλιο να επιμένει ότι ζει, μπορεί να πέρασαν εννιά χρόνια από τότε σίγουρα όμως εξακολουθεί να χρησιμοποιείται και να προβάλεται ακόμα και σαν εκλογικό άλλοθι. Οι Πορτογάλοι οδηγήθηκαν για τέταρτη φορά μέσα σε εννιά χρόνια στις κάλπες —ψήφισαν και ανέδειξαν σε πρώτο κόμμα το σοσιαλιστικό— του Μάριο Σοάρες. Δεν είναι η πρώτη φορά που το επιλέγουν, όπως δεν θα ήταν η πρώτη φορά αν ανέδειχναν σε πρώτη δύναμη κάποιο δεξιό κόμμα, ή συνασπισμό.

Είναι τόσο θλιβερή η όποια θριαμβολογία απ' τον οποιοδήποτε, που καθόλου δεν πρέπει να σταθούμε σ' αυτήν. Βρισκόμαστε μπροστά σε μια πραγματικότητα που άλλοτε απογοητεύει και άλλοτε τρομάζει —δεν μπορούμε παρά να στεκόμαστε έκπληκτοι στις επιλογές, την ιστορία και την εξέλιξη των Πορτογάλων.

Το να διαπιστώνεις καιροσκοπισμό είναι συνηθισμένο. Το να μην μπορείς όμως σε καμιά περίπτωση να αναφερθείς σε δημοκρατικές ή όχι συνειδήσεις είναι δραματικό. Είμαστε παρατηρητές ενός φαινομένου που θα μπορούσε να περιέχει όλα τα στοιχεία που καθορίζουν την έλλειψη πολιτικής συνείδησης και που —παραδόξως— δεν μας είναι αρκετά για να σταθούμε με κριτικό και αναλυτικό μάτι μπροστά του. Οι ευκαιριακές επιλογές των Πορτογάλων, δεν μπορούν να εξηγηθούν καθόλου εύκολα —εκτός κι αν καταφύγουμε σε αφορισμούς ή άσματα ηρωικά. Καμιά απ' αυτές τις τακτικές δεν οδηγεί σε σοβαρά αποτελέσματα— έτσι δεν μένει παρά η επιστράτευση της καλής διάθεσης για τη σοβαρή αντιμετώπιση ενός προβλήματος που έχει να κάνει τόσο με την ύπαρξη ή όχι κοινωνικοπολιτικής συνείδησης, όσο και με τη λειτουργικότητα, ή μη, της έννοιας πολίτης.

Η επέτειος της επανάστασης...

Η επέτειος για τη συμπλήρωση εννιά χρόνων από την επανάσταση, κανονίστηκε να συμπέσει με την ημέρα διεξαγωγής των εκλογών. Η αποχή ήταν μεγάλη —όχι γιατί ο λαός γιόρταζε στους δρόμους με κόκκινα (μαραμένα) γαρίφαλα τη μέρα της απελευθέρωσής του, αλλά γιατί είχε κακοκαιρία... ψιλόβρεχε...

Η 25η Απριλίου 1974, δεν φαίνεται να σημαίνει και πολλά πράγματα κάποιους σημαϊστολισμούς ίσως και κάποιο φεστιβάλ από μερικούς υστερόβουλους στρατευμένους, οι οποίοι φυσικά δεν θα έπρεπε να διεκδικούν μερίδιο από την ιστορική διαδικασία.

Φαίνεται να ξεχνούν οι Πορτογάλοι πως η επανάσταση είναι αυτή που τους έδωσε αν μη τι άλλο το δικαίωμα να ψηφίζουν. Γιατί, βέβαια, τους πρόσφερε κι άλλες ευκαιρίες: αυτές του να μάθουν να

σκέπτονται, να διεκδικούν τα δικαιώματά τους, να καταφέρνουν να αντιδιαστέλλουν τις έννοιες του φασισμού από τη δημοκρατία, του ολοκληρωτισμού από τον πλουραλισμό —ουσιαστικά τους έφτιαξε τα κόμματα, τους δημιούργησε τις επιλογές.

Απέναντι σ' όλα τούτα, τι έχουμε να παρατηρήσουμε σήμερα; Μια ακατάσχετη φλύαρη συνθηματολογία, ένα σοσιαλιστικό κόμμα που βιάζεται να δηλώσει την υποταγή του στο ΝΑΤΟ, τους σοσιαλδημοκράτες να υπερπηδούν με ευχέρεια επαγγελματία άλτη τις συμφωνίες που συνάπτουν, το θλιβερό Κοινωνικό - Δημοκρατικό Κέντρο να προσπαθεί να ανασυντάξει τις δυνάμεις του χρησιμοποιώντας την κινδυνολογία και τους ανατριχιαστικά σταλινικούς κομμουνιστές να εκμεταλλεύονται τις «ελαστικές» πολιτικές ταυτότητες των άλλων αυξάνοντας το ποσοστό τους. Η αλήθεια είναι, πως το ΚΚΠ δρέπει τώρα τους καρπούς της παρανομίας και της γοητείας που αυτή προσφέρει στους ενοχοφόρους όψιμους φιλάθλους του κόμματος.

...που ξεχάσθηκε

Πού βρίσκεται η παρουσία της επανάστασης;

Ούτε καν σε κοινοβουλευτικό επίπεδο πλέον δεν απαντούμε την ύπαρξή της. Και η μοναδική φωνή που υπήρχε μέχρι τώρα στη Βουλή, εξαφανίστηκε, χάθηκε, ενσωματώθηκε, ή αποχώρησε —αφού κατάλαβε ότι δεν τηρούνται πια ούτε τα προσχήματα. Ο Σαράιβα Οτέλο ντε Καρβάλιο θεωρείται μια «ιδιόρρυθμη πολιτικο-επαναστατική προσωπικότητα». Ο διοικητής του ΚΟΠΚΟΝ, που για αρκετό καιρό αποτελούσε τον Σιμόν Μπολιβάρ της Πορτογαλίας, τον αναμφισβήτητο λαϊκό ηγέτη, βρίσκεται χαμένος κάπου, σε κάποιο γραφείο, ονειρεύεται τις παλιές μέρες και παρακολουθεί με βαθιά πίκρα τις επετείους να περνούν.

Πρέπει να εντοπίσουμε και να αναφέρουμε την ειδοποιό διαφορά: Πού πήγαν οι οπαδοί της επανάστασης (οι ένθερμοι, οι δραστήριοι —γιατί λίγο πολύ την εποχή εκείνη όλοι ήθελαν να είναι υποστηρικτές της), απορροφήθηκαν από άλλα κόμματα; Και ποια είναι αυτά τα κόμματα που θα μπορούσαν να γοητεύσουν τους οπαδούς που δεν αγαπούσαν τη ρευστότητα και τον ιδεολογικό πλουραλισμό («αποπροσανατολιστικές θολούρες» κατά τους κομμουνιστές) και να τους στεγάσουν;

Θα πρέπει να αποκλείσουμε τα δεξιζοντα κόμματα και να προχωρήσουμε στο σοσιαλιστικό. Μάλλον αδύνατο, να καταφέρει το κόμμα των «ριζοσπαστών» οικογενειάρχων, των λατρευόντων και «ολιγόν σοσιαλ» να ενσωματώσει τους ανήσυχους, λιγότερο ή περισσότερο φλογερούς

επαναστάτες. Η άκρα αριστερά; Ποιοι, οι τροτσκιστές, ή οι μαοϊκοί; Αυτοί κατάφεραν να παραμείνουν στα γνωστά επίπεδα, της ύπαρξης μικρών ομάδων με ποικίλες αστείες ή όχι διαφωνίες στην καλύτερη περίπτωση, διπλασίασαν τα μέλη τους. Μένει το κομμουνιστικό κόμμα. Είναι προφανές, ότι οι βασικές αρχές, το χαμένο όραμα, τα μεγαλόπνοα σχέδια, και η ανάγκη για «ουσιαστικές επαναστατικές επενδύσεις» λειτούργησαν. Και είναι φυσικό. Σε μια καινούρια κατάσταση, έκρυθμη, γεμάτη ζωντάνια, αντιφάσεις, ελευθερία, κερδίζει αυτός που θα καταφέρει να εκμεταλλευτεί κατάλληλα τις ανάγκες των ανθρώπων να οικειοποιηθούν αυτές τις μαζικές απρόσμενες χαρές. Το εντυπωσιακό είναι, πως το ΚΚΠ, δεν χρειάστηκε να ερευνήσει για «νέες μεθόδους μάρκετινγκ», πειραματίστηκε με βάση τις παλιές καλές και επιτυχημένες συνταγές. Για μια ακόμη φορά, οι συνταγές αποδείχτηκαν σωστές και το πείραμα πέτυχε.

Οι επαναστατημένοι, οι ενθουσιασμένοι, οι ελπίζοντες, στεγάστηκαν στο κόμμα, χωρίς δισταγμούς: ήθελαν μόνο να δουν τις προσδοκίες τους να πραγματοποιούνται. Τις βλέπουν: 19% για το κόμμα του κ. Κουνιάλ, εξαφάνιση της επαναστατικής αριστεράς, που τους χάρισε το δικαίωμα της χαράς και της αμφισβήτησης. Εκλογική συμπαγνία του ΚΚ με τα υπόλοιπα κόμματα που στο κάτω κάτω, κρατούν και πιο έντιμη στάση, μια και δεν υποσχέθηκαν σε κανέναν, πουθενά και ποτέ, κανένα όραμα, καμιά απελευθέρωση (από τι άλλωστε;), καμιά «λαϊκή εξουσία» κτλ...

Όλα αυτά, βέβαια, δεν αποτελούν την καινούρια θεώρηση στο ζήτημα, είναι όμως μερικές διαπιστώσεις, που μας οδηγούν να σκεφτούμε το που απευθύνθηκε η επανάσταση. Στο λαό. Ποιο λαό; Στους πολίτες. Καλύτερα να πούμε, στους κατοίκους, ή αποίκους. Πού βρίσκεται αυτή η περιβόητη πλέον κοινωνική συνείδηση, ή συνείδηση της εργατικής τάξης, ή όποιας τέλος πάντων τάξης θέλουμε;

Γιατί πρέπει σώνει και καλά να επιμένουμε, πως η ιστορία του κόσμου είναι η ιστορία της πάλης των τάξεων; Ποιων τάξεων; Μα αυτών που έδωσαν 36%, στον κ. Σοάρες, 26% στον κ. Μότα Πίντο, 12% στον κ. Πίρες και 19% στον κ. Κουνιάλ. Ή μήπως αυτά τα αποτελέσματα πρέπει να μας οδηγήσουν στο συμπέρασμα, ότι επήλθε επιτέλους η πολιτικοποίηση στην Πορτογαλία; Ότι οι Πορτογάλοι πολίτες(;) συνειδητά και με βαθιά πολιτική γνώση αποφάσισαν;

Μετά από την πρόσφατη ιστορία της χώρας, με γνωστά τα δεδομένα του 1974, μάλλον λέμε, ότι οι Πορτογάλοι ψηφοφόροι, ψήφισαν. Αυτό. Τίποτ' άλλο.

S. KRACAUER

ΘΕΩΡΙΑ ΤΟΥ ΚΙΝΗΜΑΤΟΓΡΑΦΟΥ

η απελευθέρωση
της φυσικής πραγματικότητας

«Προκειται για ένα σπουδαίο και σημαντικό βιβλίο. Δεν ξέρω κανένα άλλο έργο για τον κινηματογράφο που να μπορεί να συγκριθεί με τη συστηματική πληρότητα της ανάλυσης του ή με το ευρύ της προοπτικής του.»

Charles A. Siepmann, Public Opinion Quarterly

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΒΟΣ
Αναξαγόρα 1, Αθήνα 112
Τηλ: 52.46.241

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

Ο ΤΡΙΤΟΣ ΔΡΟΜΟΣ

ΓΙΑΝΝΗ
ΤΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ



ΕΚΔΟΣΗ: «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»
Δεινοκράτους 131 - Αθήνα
Τηλ. 72.29.237

Αλλαγή του Οικογενειακού Δικαίου Μετά τις τυμπανοκρουσίες

Της Αίμης Μπακούρου

Χρειάστηκαν τέσσερα χρόνια και τρεις νομοπαρασκευαστικές επιτροπές για φτάσει τελικά να ψηφιστεί, πριν λίγο καιρό, το νομοσχέδιο για την αλλαγή του Οικογενειακού Δικαίου. Η ιστορία ξεκινούσε από το σύνταγμα του '75, που με το άρθρο παρ. 2, διατύπωνε την αρχή της ισότητας Ελλήνων και Ελληνίδων απέναντι στο νόμο. Έθετε μάλιστα χρονικό περιθώριο μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου 1982 για την προσαρμογή της επιμέρους νομοθεσίας στην αρχή αυτή.

Και το συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα αλλά και η κατ' αρχήν πρόθεση για εκσιχρονισμό του Οικογενειακού, δεν ήταν βέβαια άσχετα με την επικείμενη —τότε— σοδό μας στην Κοινή Αγορά και την ανάγκη «εξευρωπαϊσμού» της νομοθεσίας μας. Στην πορεία, και αφού η απόφαση για την μεταρρύθμιση είχε ήδη παρθεί, οι γυναίκες οργανώσεις και ο αυτόνομος γυναικείος χώρος ενμέρει, στράφηκαν προς ζήτημα «μεταρρύθμιση Οικογενειακού» και αποφάσισαν να κεντρώσουν εκεί, για ένα διάστημα, το ενδιαφέρον τους. Έτσι βγήκαν κάποιες προτάσεις για το περιεχόμενό του, και η κινητοποίηση που έγινε στις 7 του Μάρτη του 1980.



Στην επόμενη φάση της τετράχρονης αυτής ιστορίας, ο μεν αυτόνομος γυναικείος χώρος ουσιαστικά εγκαταλείπει το θέμα και δεν το επιλέγει σαν κεντρικό στόχο κινητοποιήσεων, οι δε γυναικείες οργανώσεις μεταθέτουν το ενδιαφέρον τους στη συμμετοχή τους, σε επίπεδο νομοπαρασκευαστικών επιτροπών, στη μεταρρύθμιση. Παράλληλα, βέβαια, οργανώνουν και κάποιες επί μέρους κινητοποιήσεις (ομιλίες, φυλλάδια, κτλ.).

Σ' όλο διάστημα, από την πρώτη αναγγελία της επικείμενης μεταρρύθμισης μέχρι την ψήφιση του νόμου, η στάση του Τύπου απέναντι στο θέμα αξίζει να σημειωθεί: Θριαβολογίες του είδους «επιτέλους η πολυπόθητη ισότητα κατακτήθηκε» διαδέχονται η μια την άλλη σε κάθε φάση αυτής της ιστορίας. Παράλληλα, τα επιμέρους —λιγότερο ή περισσότερο σημαντικά— θέματα που είναι αντικείμενα τροποποιήσεων, από την προίκα μέχρι το επώνυμο των παιδιών, γίνονται αντικείμενα μεγαλόσχημων ερευνών που πολύ λίγη ουσία περιέχουν. Σήμερα, μετά την ψήφιση του νόμου, με αυτονόητη πια και δεδομένη την... ισότητα, βλέπουμε να εμφανίζονται και άρθρα εκφοβιστικά - εκδικητικά που έχουν σκοπό να δείξουν στις γυναίκες ότι θα «πληρώσουν» για την περιβόητη ισότητα. Αποφάσεις που μάλιστα βγήκαν πριν την εφαρμογή του νόμου γίνονται πρωτοσέλιδοι τίτλοι: «η σύζυγος δεν δικαιούται διατροφής».

Ο τρόπος που η μεταρρύθμιση του Οικογενειακού προβλήθηκε από τον Τύπο, αλλά και η χρησιμοποίησή της από τα προεκλογικά κομματικά φυλλάδια, και τελικά από την κυβέρνηση, μέσα από τα μέσα μαζικής ενημέ-

ρωσης, οδήγησαν σε μια χονδροειδή παρμόρφωση και μεγέθυνση του όλου θέματος που φτάνει πια στο γελοίο. Θα υπήρχε μάλιστα και ζήτημα παραχάραξης της ιστορίας κεί που η κατ' αρχήν απόφαση για την μεταρρύθμιση παρουσιάζεται σαν «αποτέλεσμα των μακρόχρονων αγώνων των γυναικών στην Ελλάδα». Μένει ακόμα να συζητηθεί αν η επιλογή του Οικογενειακού σαν κεντρικού στόχου των κινητοποιήσεων και η προβολή της ανάγκης για αλλαγή του θεσμικού πλαισίου από τις γυναικείες οργανώσεις μίρεσε να οδηγήσει σε κανενός είδους μαζικοποίηση του γυναικείου κινήματος στην Ελλάδα.

Υπάρχουν βέβαια διάφορες απόψεις πάνω σ' αυτά τα κεντρικά ζητήματα. Μια από τις απόψεις του χώρου των αυτόνομων γυναικών εκφράζει η Μ. Παπαγιαννάκη:

«Αυτό που χαρακτηρίζει τις σχέσεις των δύο φύλων είναι η κυριαρχία του ενός φύλου από το άλλο. Είναι, δηλαδή, κοινωνικά επιβεβλημένο και κοινωνικά αποδεκτό να θεωρείται το σύνολο του αντρικού φύλου ανώτερο από το σύνολο του γυναικείου. Η αμφισβήτηση του «αυτονόητου» αυτού φαινομένου αποτελεί το θεμελιώδες περιεχόμενο του φεμινισμού και το επίκεντρο της πάλης των γυναικών που τον επικαλούνται.

«Η ανατροπή αυτής της σχέσης —και όταν λέμε ανατροπή δεν εννοούμε αντιστροφή— προϋποθέτει βαθιά κοινωνική μεταβολή την οποία θα επιδιώξει και θα επιβάλλει το συλλογικό υποκείμενο που θα συγκροτηθεί από τις ενδιαφερόμενες, δηλαδή τις γυναίκες, δηλαδή το γυναικείο κίνημα.

«Έχοντας συνείδηση ότι τα παραπάνω έ-

ται διατυπωμένα ηχούν αφοριστικά και σχηματικά, τα θεωρώ παρ' όλα αυτά αναγκαία, για να εξηγήσω γιατί δεν συμεριζομαι τη θριαμβολογία και τους πανηγυρισμούς που περιβάλλουν τη μεταρρύθμιση, ψήφιση και εφαρμογή του οικογενειακού δικαίου, τουλάχιστον ως προς την προσπάθεια να καταγραφεί ως βήμα, άλμα, κατάκτηση, δικαίωση (και άλλα ηχηρά παρόμοια) του γυναικείου κινήματος.

«Όσο κι αν είναι δυσάρεστο, θα πρέπει να πούμε ότι, απ' τη μια, δεν αποτελούν κίνημα οι σωματειακού τύπου οργανώσεις γυναικών που τα μέλη τους προέρχονται από αποσπάσεις σ' αυτές κομματικών στελεχών γυναικείου φύλου, και από την άλλη, δεν αποτελεί κατάκτηση γυναικείου κινήματος η κυβερνητική συμμόρφωση σε συνταγματική επιταγή για νομοθετική μεταρρύθμιση. Στο σημείο αυτό δεν θα 'πρεπε βέβαια να παραλείψουμε να τονίσουμε ότι κάθε μεταρρύθμιση που κατοχυρώνει την ισότητα των πολιτών απέναντι στο νόμο είναι πράξη θετική, έστω κι αν αυτό συμβαίνει διακόσια περίπου χρόνια μετά την Γαλλική Επανάσταση.

«Για να δώσουμε, λοιπόν, στη μεταρρύθμιση του οικογενειακού δικαίου τις πραγματικές της διαστάσεις, θα πρέπει να πούμε ότι οι οικογενειακές σχέσεις —και μάλιστα σε επίπεδο νομοθετικής ρύθμισης— δεν είναι παρά ένα τμήμα του συνόλου των πολύπλοκων, πολύμορφων, αντιφατικών, αλλά ιεραρχικών σχέσεων των δύο φύλων».

Είναι ενδιαφέρον σ' αυτή την άποψη να αντιπαραθέτουμε την άποψη της ΕΓΕ, όπως μας δόθηκε επίσημα, από το γραφείο Τύπου: «Είναι πράγματι σημαντικό γεγονός και α-

ποφασιστικό βήμα όχι μόνο για το γυναικείο κίνημα της χώρας μας αλλά για το κοινωνικό σύνολο γενικότερα η ψήφιση του νέου Οικογενειακού Κώδικα, που κατέργησε όλες τις διατάξεις που χρόνια τώρα θεμελιώναν την ανισότητα των δύο φύλων και καλλιεργούσαν την ιδέα της υπεροχής του άνδρα στην οικογένεια.

»Με την εφαρμογή του μπαίνουν τα θεμέλια για μια οικογένεια που στηρίζεται πλέον στη συντροφικότητα και αμοιβαία κατανόηση ελευθέρων και ίσων μεταξύ τους ανθρώπων, μια οικογένεια που δεν θα 'χει ανάγκη «δεσμών» για να διατηρηθεί γιατί θα είναι αποτέλεσμα ελεύθερης θέλησης.

»Φυσικά η ισότητα δεν είναι κάτι που κατακτιέται μια για πάντα. Είναι μια καθημερινή κι αδιάκοπη προσπάθεια της γυναίκας σ' όλους τους χώρους και γι' αυτό το γυναικείο κίνημα έχει μπροστά του πολλή δουλειά ακόμα».

Η ΟΓΕ, απ' τη δική της μεριά, παρότι θεωρεί οπωσδήποτε την εκσυγχρονισμό του Οικογενειακού σαν κατάκτηση του γυναικείου δημοκρατικού κινήματος στη χώρα μας, βάζει πιο πολλές αποχρώσεις στη διατύπωσή της:

«Σήμερα το οικογενειακό δικαίο εκσυγχρονίστηκε. Αυτός ο εκσυγχρονισμός προέκυψε από τις κοινωνικοοικονομικές και τις πολιτικές εξελίξεις στη χώρα μας αλλά και από τους πολύχρονους αγώνες του προοδευτικού δημοκρατικού γυν. κινήματος και άλλων κοινωνικών φορέων. Από αυτή την άποψη πρόκειται για κατάκτηση του δ.γ.κ., παρ' όλο που οι νέες ρυθμίσεις υπολείπονται από τις προτάσεις και τις διεκδικήσεις του».

Η δε Κίνηση Δημοκρατικών Γυναικών (για να πάρουμε μια σφαιρική εικόνα των απόψεων πάνω στο θέμα) στο κείμενο που μας έδωσε υπενθυμίζει ότι συμμετείχε με μέλος της στις εργασίες της επιτροπής που έφτιαξε το νομοσχέδιο, «πράγμα που σημαίνει ότι δεν μπορούμε παρά να θεωρούμε ότι το καινούριο νομοθέτημα ικανοποιεί τις αξιώσεις μας». Μετά από αυτή τη διατύπωση προχωρεί σε μια ανάλυση του περιεχομένου του νόμου, χωρίς να επιχειρεί μίαν τοποθέτηση της μεταρρύθμισης σε σχέση με το γυναικείο κίνημα.

Τώρα που ο νόμος ψηφίστηκε και ισχύει, τώρα που ο θόρυβος και η χρησιμοποίηση του από τον Τύπο σαν ένα ακόμα θέμα «προς κατανάλωση και δημιουργία εντυπώσεων» αρχίζει να ξεφτάει, είναι ίσως καιρός ν' αρχίσει μια άλλου είδους συζήτηση, που θα είχε πολλά να προσφέρει και στον αυτόνομο γυναικείο χώρο, και στις γυναικείες οργανώσεις. Ανεξάρτητα με το αν η αλλαγή του Οικογενειακού δικαίου υπήρξε αποτέλεσμα εν όλω, εν μέρει, ή καθόλου, των γυναικείων κινητοποιήσεων γύρω απ' το θέμα —κι αυτό άλλωστε είναι ένα θέμα προς συζήτηση— είναι γεγονός ότι κάποια στιγμή επιλέχτηκε αυτή σαν στόχος κινητοποιήσεων των γυναικών, και πως έγιναν μερικά πράγματα σ' αυτή την κατεύθυνση. Τι μας έδωσε σε επίπεδο γυναικείου κινήματος αυτή η επιλογή, και ποιά είναι η πείρα που μπορούμε να αντλήσουμε και να χρησιμοποιήσουμε στο μέλλον. Εκεί, νομίζω, βρίσκεται η ουσία, κι όχι στις επιμέρους αναλύσεις πάνω στο περιεχόμενο του καινούριου νόμου.

□



ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

*Η κηδεία της
Μεγάλης Μάμα*

Μετάφραση
ΣΠΙΡΟΣ Γ. ΑΝΔΡΕΑΣ

ΝΕΦΕΛΗ



ΓΚΑΜΠΡΙΕΛ ΓΚΑΡΣΙΑ ΜΑΡΚΕΣ

*Μάτια γαλάζιου
σκύλου*

Μετάφραση
ΚΛΑΙΤΗ ΣΩΤΗΡΙΑΔΟΥ-ΜΠΑΡΑΧΑΣ

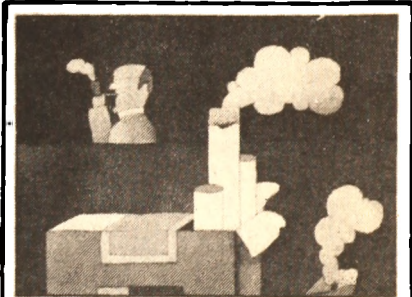
ΝΕΦΕΛΗ

ΝΙΚΟΣ ΔΗΜΟΥ

**Η ΧΩΡΑ
ΤΟΥ ΕΔΩ
ΚΑΙ ΤΩΡΑ**



ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ



ΜΠΟΡΙΣ ΒΙΑΝ

*Τά Χρονικά
του Ψεύτη*

Μετάφραση

GUILLAUME APOLLINAIRE
Οί κυβιστές ζωγράφοι



Έκδόσεις ΝΕΦΕΛΗ
Μαυρομιχάλη 9 – Αθήνα 143 τηλ. 3607744

Διαφημιστική βαρβαρότητα

● Αναδημοσιεύουμε από το περιοδικό «Σύγχρονη Διαφήμιση», τχ. 92, 2 Μαΐου '83 την «Ανοιχτή Επιστολή» του Κώστα Ζαννή προς την EL GRECO ιδιαίτερα αποκαλυπτική του «ήθους» παιδαγωγικού και διαφημιστικού που χαρακτηρίζει τη γνωστή βιομηχανία παιχνιδιών και τους διαφημιστές της. Δεν είναι, βέβαια, οι μόνοι Γραικοί που θρέφονται από τη βαρβαρότητα, διαφημιστική ή άλλη, αλλά αυτό καθόλου δεν τους απαλλάσσει.

Ανοιχτή επιστολή προς την EL GRECO που αφορά όμως και άλλους Γραικούς, όπως την Ένωση Διαφημιζομένων, την Ένωση Διαφημιστικών Επιχειρήσεων, την τηλεόραση, τους παραγωγούς, τους εργαζόμενους στη διαφήμιση, συνδικαλισμένους ή όχι, συνειδητοποιημένους και μη, την Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών, τις ενώσεις καταναλωτών, τον Τύπο και τους δημοσιογράφους και γενικά κάθε έναν που φέρει επάξια και περήφανα τον τίτλο και την ιδιότητα του «EL GRECO» και δε ζει παρά για την τήρηση του Ελληνικού Κώδικα Διαφήμισης, την προστασία του καταναλωτή και τη διατήρηση των ιερών και οσίων της φυλής των Γραικών.

Ξεκινώντας την επιστολή, EL GRECO, δεν ξέρω πως να απευθυνθώ. Το «αγαπητή» ή «φίλη» θα με έθιγε, το ψυχρό «κύριοι» ή «κυρία» θα έθιγε εσένα.

Απευθύνομαι λοιπόν απρόσωπα και απλά.

EL GRECO

Είδα το πράμα σου στην τηλεόραση και έπαθα την πλάκα μου και εξακολουθώ να την παθαίνω κάθε φορά που έχω την OL.T.S. και να θαυμάσω όχι τη χυδαιότητα (ξέρω πολλούς που έχουν ξετρελλαθεί με το «ύφος» και τα ευρύματα), αλλά την έλλειψη ευαισθησίας και την «τόλμη» που διακωμωδείς τους σπαστικούς και ανήμπορους.

Μιλώ για το μεγαλοπρεπές φινάλε της υπερπαραγωγής σου «πατάτες», όπου η καρικατούρα ενός ανάπηρου παιδιού (το υποδύεται με φιλοδοξία OSCAR ο ευφυέστατος Χάρυ), τρώει μια μεγαλοπρεπέστατη σφαλιάρα που οπωσδήποτε δεν την αξίζει, την αξίζουμε όμως όλοι οι υπόλοιποι που είδαμε, ξαναείδαμε και εξακολουθούμε να βλέπουμε το αριστούργημά σου, χαζοχαρούμενα, αδιαμαρτύρητα και με την ίδια έλλειψη ευαισθησίας που είχες εσύ και όλοι οι συμπράξαντες στη δημιουργία και την αποδοχή του. Όμως EL GRECO ζεις από τα παιδιά κι έχεις πολλαπλάσιες ευθύνες απέναντί τους απ' ό,τι εμείς οι υπόλοιποι. Ξέρεις πολύ καλά (είσαι της δουλειάς) ότι όπως το παιχνίδι διαπαιδαγωγεί το ίδιο διαπαιδαγωγεί και η διαφήμιση κι αν συνεχίσεις να προβάλεις τις «πατάτες» σου με την ίδια ευαισθησία και τον ίδιο σεβασμό, τότε και οι παρούσες και οι μελλοντικές γενιές των Γραικών θα τα «κονομίσουν» (αφού βέβαια πρώτα τα έχεις κονομίσει εσύ).

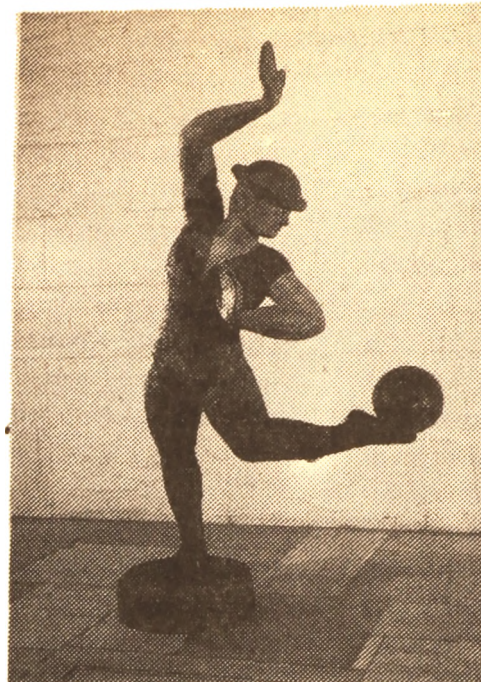
Δεν ξέρω τι απήχηση θα έχει αυτή η επιστολή. Ελπίζω να έχει κάποια. Αν δεν έχει, τότε «Έμπαινε Χάρυ μου», το αμπέλι είναι ξέφραγο και ανεκτικό, θα μπορούσε να λέγεται και Άμπελος Ανοχής.

● Συμπληρωματικά μόνο θα θέλαμε να πούμε πως η παρατήρηση ότι η EL GRECO ζει από τα παιδιά δε μας βρίσκει σύμφωνους. Η αλήθεια είναι ότι η εν λόγω βιομηχανία ζει απ' τους απανταχού Γραικούς γονείς. Και αυτοί είναι που ανέχονται και συχνά διασκεδάζουν με την αναπηρία στο βαθμό, βέβαια που το πρόβλημα δεν τους αγγίζει προσωπικά.



Μιλώ...

Μίλησε ο Μανώλης Αναγνωστάκης στην πολύ καλοστημένη παραγωγή του «Παρασκήνιου». Με ευθύτητα, ευστοχία και αμεσότητα. Έδωσε τον τόνο μιας σωστής επικοινωνίας μέσα από τα κανάλια της ταιλωμένης τηλεόρασης και οι φράσεις από το «Υστερόγραφο» του έπεφταν σαν τις σταγόνες της βροχής μέσα σε παύσεις καιριές.



● Τη Δευτέρα 23 Μαΐου εγκαινιάζεται στην γκαλερί Bernier η έκθεση του Αμερικάνου γλύπτη Martin Silverman.

Ο καλλιτέχνης, που γεννήθηκε το 1950 στο Μπρούκλιν της Νέας Υόρκης έχει κάνει αρκετές ατομικές εκθέσεις στην Αμερική και η έκθεσή του αυτές τις ημέρες στην γκαλερί Bernier, είναι η πρώτη ατομική του στην Ευρώπη.

Ο Martin Silverman μέσα από το χώρο της γλυπτικής δουλειάς του δίνει εκείνα τα μηνύματα που εκφράζουν αντίστοιχα μέσα από τη ζωγραφική τους οι Ιταλοί της Transavanguardia Chia, Cucchi, Clemente, Paladino.

Τα γλυπτικά αυτά έργα του Silverman εκτός του ότι είναι περιγραφικά έχουν συγχρόνως ένα έντονο χιούμορ με κάποια στοιχεία σαρκασμού και ειρωνείας.

● Στο Πνευματικό Κέντρο Μενιδίου θα λειτουργήσει από τις 16 μέχρι της 22 Μαΐου έκθεση ζωγραφικής των μαθητών του 1ου Γυμνασίου Αχαρνών. Η έκθεση θα είναι ανοιχτή καθημερινά, απ' τις 6.30-8 το απόγευμα.

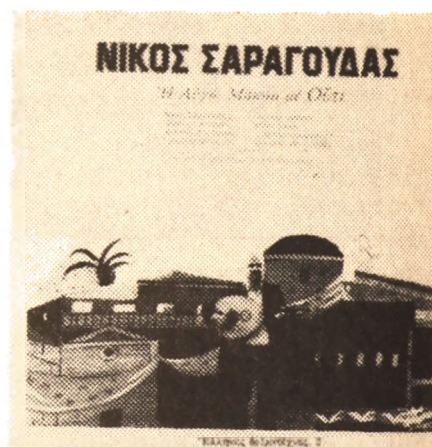
● Μουσικοί αγώνες της Κέρκυρας και φέτος. Όσοι ενδιαφέρονται μπορούν να υποβάλουν τα τραγούδια τους ως τις 30 Ιουλίου, Μουρούζη 8, απ' όπου μπορούν και να ζητήσουν τον κανονισμό του διαγωνισμού. Περισσότερες πληροφορίες στο τηλ. 72.27.792.

● Το Μουσείο Μπενάκη κυκλοφόρησε σε περιορισμένο αριθμό αντιτύπων αριθμημένες μεταξοτυπίες δύο χαλκογραφιών από το βιβλίο του αρχιτέκτονα Joseph Thümmel (1789-1833) που τυπώθηκε στη Ρώμη το 1883. Τα έργα έγιναν το 1819 και απεικονίζουν, το ένα την νοτιοανατολική άποψη του Ολυμπίου και το άλλο την

δυτική άποψη του Θησείου. μεταξοτυπίες διατίθενται απ' πωλητήριο του Μουσείου, π' λειτουργεί τις καθημερινές εκτός Τρίτης, και τις Κυριακές από τις 8.30 π.μ. έως τις 2

● **Αυτόνομες γυναικείες ομάδες...** ενωθείτε! Κάλεσμα συνάντησης το Φθινόπωρο το '83 ώστε να γίνει δυνατή η ανταλλαγή και καταγραφή της εμπειρίας του αυτόνομου γυναικείου χώρου. Όλες οι γυναίκες που έχουν συμμετάσχει ή και συμμετέχουν σε κάποια από τις αυτόνομες ομάδες. Επρέπει να έρθουν σε επαφή με την οργανωτική επιτροπή (τη 3603577, 3631547, 7291726) για να παραλάβουν τα κείμενα και ερωτηματολόγια που έχουν γραφτεί για την καλύτερη προετοιμασία αυτής της συνάντησης.

● Ο «Διάλογος», τρίμηνη έκδοση της Μορφωτικής Ένωσης Λεχαινών «ο Ανδρέας Καρκαβίτσας», με το τέλος της 1982, εξέδωσε το τχ. 17. Είναι μια αξιόλογη και επαινετή προσπάθεια στο χώρο της επαρχίας για τη συζήτηση πολιτιστικών, πολιτικών και κοινωνικών θεμάτων. Στο τελευταίο τεύχος διαβάσαμε, μεταξύ άλλων, μια έρευνα για το έργο του Α. Καρκαβίτσα κι τις επιδράσεις του στους νέους πεζογράφους, και «το χρονικό της Αντίστασης στην Ηλεία» του Γ. Γαληνόπουλου-Ανέστη.



● Σε μια τίμια καταγραφή μερικών ανατολίτικων δρόμων (Μακάμ) ακούμε τον Νίκο Σαραγούδα στο ούτι, τον Ιωάννη Αντρέου στο τουμπελέκι, τον Χρήστο Τσολακίδη στα ζήλια και τραγουδι απ' τη Γιασεμί. Τον ωραίο αυτό δίσκο προλογίζει ο μουσικολόγος Μάρκος Δραγούμης.

● Μαθαίνουμε ότι συστάθηκε στη Θεσσαλονίκη ο Σύνδεσμος Εκδοτών Βόρειας Ελλάδας, με κύριο στόχο την ανάπτυξη των εκδόσεων σε κέντρα έξω από την Αθήνα και τη διάδοση του βιβλίου και στο πιο απομακρυσμένο χωριό. Ωραία πρωτοβουλία που θα πρέπει να ενισχυθεί από τους αρμόδιους κρατικούς φορείς!



Οριζοντίως και καθέτως

Νίκος Πάνου Αδαμαντίδης

Είναι γοητευτική εμπειρία να μετακινείσαι με τον ηλεκτρικό, ιδιαίτερα αν έχεις προβλήματα σπονδυλικής στήλης, ρευματισμούς ή έντονο πολιτικοκοινωνικό προβληματισμό. Ο κατασκευαστής του (ερείπιον σε κάποιο Αγγλικό μουσείο —τι κάνει άραγε η υπουργός μας του πολιτισμού— ή μόνιμος ασθενής σε ψυχωνευρωτική κλινική όπου σε κάθε συνειδητοποίηση του έργου του χρειάζεται τουλάχιστον 60 με 61 ηλεκτροσόκ) το πιθανότερο είναι να έχει σπουδάσει πλάι στον Β. Ράιχ. Γιατί μόνο ειδικευμένες γνώσεις θα μπορούσαν να δώσουν το αποτέλεσμα της πλήρους επικοινωνίας (σωματικής ιδιαίτερα) σ' ένα βαγόνι διαστάσεων 3Χ2, 100 και πλέον ανθρώ-

πων. Αγγίζεις τον άλλον, του χαϊδεύεις το χέρι, του πασπατεύεις τρυφερά τα μαλλιά χωρίς να τον ξέρεις, τον αγαπάς και τον λατρεύεις για λίγες μόνο στιγμές. Κι αν κρατά ανοιχτή καμιά εφημερίδα ακόμη καλύτερα έρχεσαι πρόσωπο με πρόσωπο (σε απόσταση αναπνοής) με τα πολιτικά γεγονότα της ημέρας εντελώς δωρεάν. «572 αμερικάνικοι πυραυλοι Πέρσιγκ-2 και Κρουζ θα αναπτυχθούν το '83 στην Δ. Ευρώπη».

Ανεβαίνοντας τις σκάλες του υπόγειου της Ομόνοιας, κουβαλώντας την ψυχολογία του νευρωτικού ατόμου (τα σωματικά όργανα κάνουν διαβήματα στον εγκέφαλο για εναρμόνιση, αλλά αυτός ντιπ), την πίκρα ενός περι-

πατητή με δεκανίκια (κάτι σαν αθλητής σε ίδρυμα αναπήρων, κάτι σαν ρομαντική παρουσία με σπασμένα πλευρά, κάτι σαν ιδεολόγος που διαπιστώνει πως χαράμι πήγε η ζωή), γοητεύεσαι και αφήνεις αδύναμος στο μουσικό βομβαρδισμό να σε πλαγιοκοπεί και να σε μεταφέρει οριζοντίως και καθέτως σε τετράγωνα που θυμίζουν σταυρόλεξο, με την ίδια ερώτηση σε όλες τις κατευθύνσεις. Ποιος είναι αυτός που τρώει μέχρι σκασμού, ενεργείται ταχτικά με ζήλον, κοροϊδεύει, απογοητεύει, διακηρύσσει ανούσιες λέξεις, χορεύει στο ρυθμό της Ντίσκο με ασπίδες στα αυτιά, και προπάντων σκοτώνει ολημέρης;

«Η ελληνική κυβέρνηση ανακοίνωσε αύξηση του κρατικού προϋπολογισμού για εξοπλισμούς».

Προχωράς με ανασηκωμένους γιακάδες κι ας έχουν κατακλύσει τον σβέρκο σου σπυράκια πολυάριθμα σε ουρά σαν τους ασθενείς του ΙΚΑ, γιατί έτσι τους είδες σ' ένα φιλμ του Δον Ζουάν, γιατί εκεί πιστεύεις, στις οπτασίες, στους μύθους που σε καλλιεργούν και σε ξεχνούν χωρίς την ενδιάμεση χρήση ενός ΑΡ-ΛΕΚΙΝ;

Μα εσύ γελάς, γιατί το ξέρεις, γράφω αστεία. Μα εσύ γελάς, γιατί το βλέπεις. Περπατάς με τα χέρια στις τσέπες. Είναι στενό το παντελόνι που φοράς. Και τι πειράζει, μα πιο πολύ μετρά η τσάκιση, η γραμμή που λέμε.

Ντύνεσθε κομψά στου Λυμπερόπουλου, υποκλιθείτε στους φίλους που δεν είναι φίλοι, εσώρουχα Ατθίς για άνετο βάδισμα, μα

δεν φοράς την κολώνια σου χρυσέ μου;

«Τα μισά απ' τα λεφτά που χρησιμοποιούνται για ένα πυρηνικό υποβρύχιο, αρκούν να συντηρήσουν 2.000.000 ανθρώπους»

Ω το κεφάλι μου Θε μου. Για το κεφάλι σας ασπρίνες «Αλγκόν».

Ας τρέξουμε τώρα μαζί, εξάλλου η άθληση παρατείνει τη διάρκεια ζωής, μέσα απ' τα στενά της Αθήνας, με τη μυρωδιά από σουβλάκια, πατάτες τηγανιτές και λουκάνικο, γύρω από βιτρίνες, μέσα από βιτρίνες, πάνω σε βιτρίνες και κίτρινα σώματα. Από σώματα που τρέχουν, από κορμιά που τρέμουν έστω και αν ντύνονται σύμφωνα με την ειδική γνώμη του οίκου Λωράν, έστω και αν φορούν χρυσόκουμπα Διαμαντής.

Πιο γρήγορα τώρα, πιο γρήγορα, δίπλα απ' τα θέατρα μας «η Μαντάμ Ορτάνς, με τις κυρίες με τις γούνες και τους κυρίους που δεν γελούν, δίπλα απ' τις πολυκατοικίες που κορδωμένες αγρυπνούν να πουν τέρμα στα όνειρα.

Ω το κεφάλι μου Θε μου.

«Η τελειοποίηση της βόμβας νετρονίου και των χημικών όπλων στην επόμενη τριετία, θα επιφέρει μια νέα άκρως επικίνδυνη κατάσταση στην παγκόσμια ισορροπία».

Ουφ κουραστήκαμε πια. Να καθήσουμε στο καφενείο εκεί δίπλα, ν' ακούγεται η μουσική πιο κοντά. «Λυπήσου με και να ξανάρθεις/έχει παγίδες η ζωή μας και θα πέσεις/μονάχη δίχως νόημα/γι' αυτό το λάθος σου που έφυγες μεγάλο...». Να ζήσεις Πάριε μου... Πω, πω και ξέχασα να πάρω το δίσκο.

● Μία επανέκδοση ενός χρηστικού βιβλίου, όπως αυτή του τετράτομου λεξικού του δημοσιογράφου Θ. Τσαβέα, είναι οπωσδήποτε μια σημαντική προσφορά. Το «Μέγα Αγγλοελληνικό Λεξικό», προϊόν μόχθου και ευθύνης του συγγραφέα του, δίνει την ευκαιρία σε νέους ανθρώπους να αξιοποιήσουν την προσφερόμενη γνώση και να διαπιστώσουν την αναγκαιότητά του.

● Ένα πλούσιο υλικό συγκέντρωσαν ο Κώστας Βρεττάκος και η Εμμανουέλα ντε Νόρα, γυρίζοντας πόρτα...πόρτα όλη την Ελλάδα, το οποίο κυκλοφορεί από τις εκδόσεις Τρίλι Φύλλα. Στο φωτογραφικό αυτό λεύκωμα με τον τίτλο «πόρτες» περιλαμβάνονται δείγματα από την τεράστια ποικιλία που χαρακτήριζε τις ελληνικές πόρτες τα τελευταία 150 χρόνια. Στο εισαγωγικό σημείωμα δηλώνεται πως πρόθεσή τους, στον πρώτο από τους δύο τόμους που θα ολοκληρώσουν τις «πόρτες», δεν είναι η ειδική έρευνα, αλλά η προσπάθεια να μεταδώσουν στον αναγνώστη μέσα από

χρωματικές και μορφικές αντιπαραθέσεις την αισθητική συγκίνηση, — ερέθισμα που προκάλεσε τη δημιουργία αυτού του βιβλίου.

● Η άγονη γραμμή Κυκλάδων φτάνει κάποιες ελάχιστες φορές στο χωριό Δρυοπίδα της Κύθνου. Εκεί, αποκομμένοι νέοι, με αγάπη και διάθεση για κάποια πολιτιστική ανάπτυξη του χωριού τους, ζητούν από όλους μας τη συμβολή στην προσπάθειά τους για τη δημιουργία μιας μικρής βιβλιοθήκης στο χώρο που τους παραχώρησε η κοινότητα.



«Απασχολήσεις»

Ανήμερα την Πρωτομαγιά η ΕΡΤ 2 έδειξε ένα θεατρικό έργο αγγλικής παραγωγής που έφερε τον τίτλο «Απασχολήσεις» και είχε σαν θέμα τις καταλήψεις των εργοστασίων στο Τορίνο το 1920.

Το έργο παρουσίασε την προσωπικότητα του Αντόνιο Γκράμσι που έρχεται σε σύγκρουση με τον Βούλγαρο απεσταλμένο της Κομιντέρν στην Ιταλία το Σεπτέμβριο του 1920.

Επισημάνουμε αρκετά ιστορικά λάθη. Παραθέτουμε πιο κάτω τα πιο κραυγαλέα.

● Ο απεσταλμένος της Κομιντέρν λεγόταν Καμπάκτσεφ κι όχι Καμπάκ. Δεν είχε κόμισα ερωμένη και είναι αμφίβολο αν ποτέ συνάντησε τον Γκράμσι μόνος του.

● Ο Γκράμσι είχε εξαιρετικά αδύνατη φωνή. Δεν του άρεσε η ρητορεία και δεν είχε την δεινότητα και το πάθος στην ομιλία που του αποδίδει το φιλμ.

● Ούτε ο Καμπάκτσεφ ούτε άλλος απεσταλμένος της Τρίτης Διεθνούς έκλεισε ποτέ εμπορικές συμφωνίες με Ιταλούς βιομηχάνους εκ μέρους της Ρωσίας. Υπενθυμίζουμε ότι η επαναστατική Ρωσία του 1920, που αντιμετώπιζε την ένοπλη τσαρική και ιμπεριαλιστική αντίδραση κοιτάζει πως να εξασφαλίσει την επιβίωσή της και όχι πως να εκβιομηχανίσει την ανύπαρκτη οικονομία της προγραμματίζοντας ε-

πενδύσεις της ΦΙΑΤ στο σοβιετικό έδαφος. Η ιστορική αυτή σαχλαμάρα εμφανίζεται ακόμα πιο χυδαία στη σκηνή όπου ο καπιταλιστής και ο κομμουνιστής πίνουν μαζί κονιάκ καπνίζοντας τεράστια πούρα.

● Τον Σεπτέμβριο του 1920 που υποτίθεται ότι συναντιούνται οι δύο ήρωες του έργου, έχει ήδη τελειώσει το κίνημα των εργοστασιακών συμβουλίων (από τον Μάη).

● Ο Καμπάκτσεφ ήρθε στην Ιταλία το 1920, και έμεινε μέχρι το Γενάρη του 1921, όπου έλαβε επίσημα μέρος στο συνέδριο του Λιβόρνο. Ποτέ δεν εκδιώχθηκε από τις ιταλικές αρχές.

● Ο Γκράμσι ήταν κοντός και κυρτός, όχι όμως κουτσός, όπως έδειχνε το φιλμ.

Ίσως λόγω της σωρείας των λαθών που είχε το αγγλικό έργο, ο έλληνας μεταφραστής να έκανε κι αυτός ό,τι μπορούσε, αποδίδοντας τον τίτλο occupations, που στο προκειμένο σημαίνει «καταλήψεις», σαν «απασχολήσεις». Του ευχόμαστε και εις ανώτερα, σε άλλου είδους, ίσως, ...ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΕΙΣ.

Κ.Β.



ΤΑΚΗ ΓΡΑΜΜΕΝΟΥ:
ΣΧΟΛΙΟ Σ' ΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑ
ΤΟΥ
ΝΙΚΟΥ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΥ

Στις 9 το βράδυ της Πέμπτης 11 Φεβρουαρίου με πήραν τηλέφωνο και μου λένε το και το. Αμέσως μετά σκέφτηκα το περιοδικό «Θεατής» που ζητούσε το '62 (;), να του γράψουμε την πραγματική ιστορία γύρω από το πρώτο τραγούδι που μάθαμε και αγαπήσαμε. Και 'γω έγραψα χωρίς να το στείλω, για το «'Αστα τα μαλλάκια σου ανακατωμένα». Μετά σκέφτηκα το «'Υμνος δοξαστικός για τις γυναίκες που αγαπάμε»¹ του Νίκου Εγγονόπουλου. Δεν ξέρω πώς μου 'ρχεται μάλιστα, μετά το δοξαστικός, να βάζω τις λέξεις και πένθιμος. Μετά, σα να πετούσα μέσα σε μιαν αστραπή, μου ήρθε και το εξής κατεβαστό από ποιήματα: Raven², το Θυμήσου σώμα³, το Ωραία λουλούδια και άσπρα...⁴, το Και προβαίνει η Μαρία λίγη να πάρει...⁵, το 'Εσφαλε ο την δόξαν ονομάσας ματαιάν...⁶, το... Μία γυναίκα κάποτε μας σταματά/ αν δε γελάση πρόκειται να βρέξη⁷, το... Λάμπριν όλη έχει φλογώδη...⁸, το... ένα σαπφειρινό μαβί...⁹, το... Φυσάει αέρας/ ή εγώ πετάω;¹⁰, το... λέγε με Αζόρ¹¹.

Διάβασε λοιπόν αναγνώστη, σε παρακαλώ, όσα μπορέσεις να βρείς από αυτά τα ποιήματα για να 'χεις ένα ιστό, πριν συνεχίσεις.

Στο μεταξύ η τηλεόραση παίζει έργο με τη Φόνσου και τον Κούρκουλο, από εκείνα τα έργα της Κυριακής στο σινεμά με τα επίσημα κοστούμια και τα φορέματα και τις μυρωδιές, την υποστολή της σημαίας στην πόλη των παιδικών μου διακοπών. Ο κήπος των ρόδων πλάι στο ποτάμι. Ανάμεσα σ' όλα αυτά τα ερείπια μένει το τζαμί της ίδιας πόλης, του ποταμού με τα ρόδα, που είναι τώρα πρόχειρο μουσείο και κάθεται σ' ένα κιονόκρανο, σαν εκείνο του πατρικού της μάνας μου, μια ωραιότατη γυναίκα απ' τη Μολδοβλαχία, ίσως και Καραγκούνισα, και κυβερνάει τον κόσμο σαν τις Τύχες των πόλεων. 'Αστηνα να τον κυβερνάει. Συμβαίνει όμως να κυβερνάει και όλους τους ποιητές ανεξαιρέτως και έτσι, αφήνοντας στην άκρη και άλλα ποιήματα που έρχονται στο νού μου, γυρίζω στο ποίημα του Νίκου Εγγονόπουλου που προανάφερα.

Στο μεταξύ, αναγνώστη, θα 'χεις διαβάσει, φαντάζομαι, τα ποιήματα που είπαμε γιατί με λόγια και με τρόπους ανάγνωσης δεν είναι δυνατή η συμμετοχή σ' ένα ποίημα. Είναι δυνατή, ίσως, με άλλα ποιήματα. Όπως ακριβώς γίνεται με τα φιλιά. Διάλεξε, μάλιστα, αναγνώστη, ώρες μεγάλης απόγνωσης ή ευδαιμονίας.

Είναι ποίημα ερωτικού πάθους, το ποίημα αυτό του Εγγονόπουλου, όπως και όλα, εξάλλου, τα μεγάλα ποιήματα. Μέσα από αυτά προβάλλουν τα δύο μεγάλα οράματα του κόσμου: μπροστά το όραμα ενός ωραίου θανάτου και πίσω το όραμα

ΥΜΝΟΣ ΔΟΞΑΣΤΙΚΟΣ
ΓΙΑ ΤΙΣ ΓΥΝΑΙΚΕΣ Π' ΑΓΑΠΟΥΜΕ

*Dans les peuples vraiment libres, les
femmes sont libres et adorées.*

SAINT-JUST

είν' οι γυναίκες π' αγαπούμε σάν τά ρόδια.
έρχονται καί μās βρίσκουνε
τίς νύχτες
όταν βρέχη
μέ τούς μαστούς τους καταργούν τή μοναξιά μας
μέσ' στά μαλλιά μας είσχωρούν βαθειά
καί τά κοσμοϋνε
σά δάκρυα
σάν άκρογιάλια φωτεινά
σά ρόδια

είν' οι γυναίκες π' αγαπούμε κύκνοι
τά πάρκα τους
ζούν μόνο μέσα στήν καρδιά μας
είν' τά φτερά τους
τά φτερά άγγέλων
τ' άγάλματά τους είναι τό κορμί μας
οι ώραιες δεντροστοιχίες είναι αυτές οι ίδιες
όρθές στήν άκρια τών έλαφρών ποδιών
τους
μās πλησιάζουν
κι' είναι σάν μās φιλοϋν
στά μάτια
κύκνοι

είν' οι γυναίκες π' αγαπούμε λίμνες
στούς καλαμιώνες τους
τά φλογερά τά χείλια μας σφυρίζουν
τά ωραία πουλιά μας κολυμποϋνε στά νερά τους
κι' ύστερα
σάν πετοϋν
τά καθρεφτίζουν
—ύπερήφανα ως είναι—
οι λίμνες
κι' είναι στίς όχθες τους οι λεϋκες λύρες
πού ή μουσική τους πνίγει μέσα μας
τίς πίκρες
κι' ως πλημμυροϋν τό είναι μας
χαρά
γαλήνη

μιας ιστορίας της αρχαιότητας μέσα από πολλές εικόνες, ανάμεσα στις οποίες δεσπόζει η εικόνα του κήπου των ρόδων, μ' ανθρώπους στεφανωμένους με άνθη. Με λυρικούς ανθρώπους.

Αισθάνομαι σαν τον ιερόσυλο μιας μαγείας, ή σαν αυτή την κατάπτυστη μέλισσα των Τριών Ιεραρχών. Όμως τι να κάνω; Σ' αυτό το ποίημα κατασταλάζω σε ώρες που δεσπόζει ένα μπλε φεγγάρι που κοιτάζει περιεργά την ψυχή μου, για να αναπνεύσω και να σκεφτώ. Τι; Πρώτον, τις νέες διδασκαλίες και μαντείες που θα πει η γυναίκα από τη Μολδοβλαχία, ίσως και Καραγκούνισα, καθισμένη την αυγή πάνω στο κιονόκρανο, διδασκαλίες που θα επικαθίσουν σαν μπλε ομίχλες από τη λίμνη

εἰν' οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε
λίμνες

εἰν' οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε σάν σημαῖες
στοῦ πόθου τούς ἀνέμους κυματίζουν
τά μακρυὰ μαλλιά τους
λάμπουνε
τίς νύχτες
μέσ' στῖς θερμές παλάμες τους κρατοῦνε
τῇ ζωῇ μας
εἰν' οἱ ἀπαλές κοιλιές τους
ὁ οὐράνιος θόλος
εἰν' οἱ πόρτες μας
τά παραθύρια μας
οἱ στόλοι
τ' ἄστρα μας συνεχῶς ζοῦνε κοντά τους
τά χρώματά τους εἶναι
τά λόγια τῆς ἀγάπης
τά χεῖλη τους
εἶναι ὁ
ἥλιος τό φεγγάρι
καί τό πανί τους εἰν' τό μόνο σάβανο πού μᾶς ἀρμόζει:
εἰν' οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε σά σημαῖες

εἰν' οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε δάση
τό κάθε δέντρο τους εἰν' κι' ἓνα μήνυμα τοῦ πάθους
σάν μέσ' σ' αὐτά τά δάση
μᾶς πλανέψουνε
τά βήματά μας
καί χαθοῦμε
τότες εἰν'
ἀκριβῶς
πού βρίσκουμε τόν ἑαυτόνε μας
καί ζοῦμε
κι' ὅσο ἀπό μακρυὰ ἀκοῦμε νᾶρχωνται οἱ πόρες
ἢ καί μᾶς φέρνει
ὁ ἄνεμος
τίς μουσικές καί τούς θορύβους
τῆς γιορτῆς
ἢ τίς φλογέρες τοῦ κινδύνου
τίποτε —φυσικά— δέ μπορεῖ πιά νά μᾶς φοβίση
ὡς οἱ πυκνές οἱ φυλλωσιές
ἀσφαλῶς μᾶς προστατεύουν
μιά πού οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε εἶναι σά δάση
εἰν' οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε σάν λιμάνια



Ν. Εγγονόπουλος:
Ποιητής και Μούσα, 1980

(μόνος σκοπός
προορισμός
τῶν ὠραίων караβιῶν μας)
τά μάτια τους
εἰν' οἱ κυματοθραῦστες
οἱ ὤμοι τους εἰν' ὁ σηματοφόρος
τῆς χαρᾶς
οἱ μηροί τους
σειρά ἀμφορεῖς στῖς προκυμαῖες
τά πόδια τους
οἱ στροργικοί
μας
φάροι
—οἱ νοσταλγοί τίς ὀνομάζουν Κ α τ ε ρ ί ν α—
εἶναι τά κύματά τους
οἱ ὑπέροχες θωπεῖες
οἱ Σειρῆνες τους δέν μᾶς γελοῦν
μόνε
μᾶς
δείχνουνε τό δρόμο
—φιλικές—
πρός τά λιμάνια: τίς γυναῖκες π' ἀγαποῦμε

ἔχουνε οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε θεία τήν οὐσία
κι' ὅταν σφιχτά στήν ἀγκαλιά μας
τίς κρατοῦμε
μέ τούς θεούς κι' ἐμεῖς γινόμαστ' ὅμοιοι
στηνόμαστε ὀρθοί σάν ἄγριοι πύργοι
τίποτε δέν εἰν' πιά δυνατό νά μᾶς κλονίση
μέ τά λευκά τους χέρια
αὐτές
γύρω μας γαντζώνουν
κι' ἔρχονται ὅλοι οἱ λαοί
τά ἔθνη
καί μᾶς προσκυνοῦνε
φωνάζουν
ἀθάνατο
στούς αἰῶνες
τ' ὀνομά μας
γιατί οἱ γυναῖκες π' ἀγαποῦμε
τήν μεταδίνουν
καί σ' ἐμᾶς
αὐτή
τῇ θεία τους
οὐσία

Νίκος Εγγονόπουλος

του Οστρόβου μέχρι τῇ λίμνη της Βόλβης καί, ὕστερα, γιά νά
αναπνεύσω καί νά σκεφτώ τίς νέες βουλές της ψυχῆς μου, που
πεθαίνει κάθε μέρα προσπαθώντας νά πετάξει με τὰ νεοελληνι-
κά της μέσα στις βουλές καί τίς κινήσεις τῶν πνευμάτων αὐτῆς
της γηραιᾶς Ηπείρου καί τοῦ Θεοῦ.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Ν. Εγγονόπουλος, Ποιήματα, τ. Β' (εκδ. Ἴκαρος 1977), σ. 142.
2. Γ. Σεφέρης, Ποιήματα, (εκδ. Ἴκαρος, 1967, 7. ἐκδ.), σ. 147 (Raven).
3. Κ.Π. Καβάφης, Ποιήματα, τ. Α' (εκδ. Ἴκαρος 1966, 3. ἐκδ.), σ. 91
(Θυμῆσου σώμα...).
4. Κ.Π. Καβάφης, ο.π.μ., τ. Β', σ. 78 (Ωραία λουλούδια κι ἄσπρα, ὡς

ταιρίαζαν πολύ).

5. Δ. Σολωμός, Ἀπαντα τὰ εὐρισκόμενα (εκδ. Μαρῆς 1955) σ. 90 (Ἡ
δέηση της Μαρίας καί τὸ ὄραμα τοῦ Λάμπρου).
6. Α. Κάλβος, Ωδαί (εκδ. Νέας Εστίας, χ.χ.) σ. 47 (Εἰς δόξαν).
7. Ανδ. Εμπειρικός, Ποιήματα (Υψικάμιнос-Ενδοχώρα), (εκδ. Γαλα-
ξίας, 1962), σ. 110 (Ὁχθη).
8. Δ. Σολωμός, ο.π. (Ὑμνος εἰς τὴν Ελευθερίαν).
9. Κ.Π. Καβάφης, ο.π., τ. Α', σ. 57 (Μακρυά).
10. Ε. Σκοπετέα, Σύμμεικτα (εκδ. Παλίμψηστος 1982), σ. 29 (Συνεννόη-
ση II).
11. Π. Θεοδωρίδη, Στὴν ἀγκαλιά της Ντεζιρέ (εκδ. Ὑψίλον 1980), σ. 9
(Γραμμάτιο).

«Ω, οι ευτυχισμένες μέρες!»

ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΤΣΙΓΚΟΥ

Δέκα χρόνια απ' το θάνατό-της



Είναι αμφίβολο αν θα μνημονεύαμε σήμερα την Χριστίνα Τσίγκου που έφυγε από κοντά-μας πριν δέκα χρόνια, εντελώς απρόσμενα, αν ήταν μια ηθοποιός της ρουτίνας. Αν και πέθανε σχετικά νέα, δεν μπορούμε να πούμε πως ήταν πάνω στην ακμή της προσφοράς-της, γιατί ανήκε στην κατηγορία των καλλιτεχνών που τη δουλειά-τους τη διακρίνει μια ενότητα και μια συνέπεια ώστε οποιαδήποτε ηλικία να είναι γι' αυτούς ακμή. Ποιά ήταν αλήθεια η Τσίγκου; Αν το όνομά-της ήταν περισσότερο γνωστό στο εξωτερικό και λιγότερο στην Ελλάδα, αυτό οφειλόταν στην ίδια που η φύση-της δεν της επέτρεπε να δημιουργήσει ένα μόνιμο καλλιτεχνικό στέκι. Μέσα σε μια δεκαετία έκανε δυό μόνον εμφανίσεις στη χώρα-μας, ερμηνεύοντας το ίδιο και τις δυό φορές πρόσωπο, την Ουίννυ, στο «Ω, οι ευτυχισμένες μέρες» του Σάμουελ Μπέκετ. Άλλη μια φορά σκηνοθέτησε, πάλι έργο του Μπέκετ στη Θεσσαλονίκη, «Το τέλος του παιχνιδιού». Ελάχιστα στοιχεία, δηλαδή, για να συνθέσουμε το πορτραίτο μιας καλλιτέχνιδας που ήταν πάρα πολύ αισθητή ώστε να αιστανθούμε την απώλειά-της ν' αδυνατίζει, να φτωχαίνει τον κόσμο-μας.

Μέτρο της αξίας του κάθε αν-

θρώπου είναι αν αυτό που μας πρόσφερε, μπορεί ή δεν μπορεί να μας το δώσει, μετά το θάνατό-του, κάποιος άλλος. Κι η Τσίγκου, καλλιτεχνικά και ανθρώπινα, ήταν μια ανεπανάληπτη φυσιογνωμία. Υπάρχουν καλλιτέχνες, λαμπροί φορείς μηνυμάτων που μας μεταδίνουν με τρόπο συνταρακτικό ό,τι αισθανόμαστε μέσα-μας. Κι υπάρχουν άλλοι καλλιτέχνες που ταυτίζονται οι ίδιοι με το νόημα του κόσμου και το εκφράζουν κατά τρόπο ακέραιο, αδιάβλητο. Την ώρα που αντικρύσαμε τ' ασκητικά, δεμένα χέρια της Τσίγκου, όταν την απόθεταν στον τάφο, αιστανθήκαμε να κλείνουν μέσα-τους όλη την πίκρα για κάτι που μπορεί να σε καταβροχθίσει εσωτερικά κυνηγώντας το κι αυτό νά 'χει γίνει καπνός.

Λίγες μέρες πριν πεθάνει η Τσίγκου ερμήνευσε στην σκηνή, όπως το είπαμε ήδη, την Ουίννυ, στο «Ω, οι ευτυχισμένες μέρες» του Μπέκετ. Ήταν ένας ρόλος που τον λογαριάζαμε δικό-της εδώ στην Ελλάδα, γιατί η επιμονή-της πάνω-του τον είχε φωτίσει εξαντλητικά. Η ηρωίδα ζει μέσα απ' την αναπόληση την περασμένη-της ζωή κι' ενώ όλο και πιο βαθιά θάβεται στο χώμα, η αναπόληση δίνει μια εξαιρετική σημασία σε γεγονότα που άλλοτε είχαν περάσει απαρατήρητα.

Ο θάνατος της Τσίγκου μόλις σχεδόν κατέβηκε απ' τη σκηνή, την έφερε κατά τρόπο συγκλονιστικό μέσα στο ρόλο-της, η καλλιτεχνική πραγματικότητα υπέσκαψε την ανθρώπινή-της υπόσταση, την προετοίμασε να ζήσει η ίδια αυτό που είχε επεξεργαστεί μέσα-της η τέχνη. Αν η απώλεια ενός ανθρώπου που σύμφωνα με τον προσφυή χαρακτηρισμό ενός φίλου τον λογαριάζουμε δικό-μας δίχως να τον γνωρίζουμε,

δεν έκανε τον θάνατο να φαντάζει αποτρόπαιος, θα λέγαμε μεγαλοφυή σύμπτωση να ταυτιστεί τη δεδομένη στιγμή η ζωή με την τέχνη, να προσεπικυρωθούν κατά τρόπο δραματικό οι δυο μεταξή-τους.

Συλλογίζομαι συχνά την Χριστίνα Τσίγκου. Σημαδεύονται συχνά μέσα-μας κάποιοι άνθρωποι μ' ένα αίσθημα ή με μια ιδέα που για μας έχει ένα χαρακτήρα επίμονο, τυραννικό και δεν γίνεται ν' αναδυθεί αυτό χωρίς να προκύψει μέσα-μας η μορφή που το ενσαρκώνει. Με είχε εντυπωσιάσει βαθιά η επιμονή-της στο ίδιο έργο. Ένας επιπόλαιος θα το χαρακτήριζε αυτό στείροτητα, στην καλύτερη περίπτωση αδυναμία. Ωστόσο η Τσίγκου ήταν προικισμένη μ' ένα εύρος δυνατοτήτων και μ' ένα όραμα, πολύ πλουσιότερα από εκείνα ανθρώπων που η δουλειά-τους παίρνει μια ασύγκριτα μεγαλύτερη έκταση. Πιστευε, όμως, η Τσίγκου πως ένα έργο έχει μια δική-του, αυτόνομη, καθώς ο άνθρωπος, ζωή και η προσωπική περιπέτεια του καλλιτέχνη που έρχεται να το ζωογονήσει, καθώς περνά από πολλές φάσεις, μπορεί να το φωτίσει σε διαφορετικά κάθε φορά σημεία ώστε να φτάσει κάποτε να το ανιχνεύσει ολοκληρωτικά. Οι λογαριασμοί ενός καλλιτέχνη μ' ένα έργο δεν εξοφλούνται ποτέ, είναι διαρκώς ανοιχτοί και πάνω-τους ζυγιάζεται η ανθεκτικότητα του υλικού που από πολλές πηγές στοιβάζει η ζωή μέσα-του. Η επιμονή της Τσίγκου στο ίδιο έργο ήταν η επιμονή του γλύπτη που προσπαθεί πάνω στο μάρμαρο ν' αποτυπώσει ένα πρόσωπο. Με φθαρτά υλικά όμως αυτή, γύρευε να στήσει ένα αφθαρτο καλλιτέχνημα.

Δεν ξέρω τι άφησε τελικά πεθαίνοντας η Τσίγκου σε μνήμη και σαν έργο στον καλλιτεχνικό χώρο, όμως η περιπλάνησή-της στον κόσμο προσπαθώντας να σβήσει μια δίψα που την κατάρτωγε, ήταν μια αίσθηση που θα μας γίνεται ολοένα και πολυτιμότερη όσο ο καλλιτέχνης θα υποτάσσεται σε κοινωνικά συμφραζόμενα και μέσα από εξεγέρσεις

που έχουν προβλεφθεί και τούτο αποδυναμωθεί, θα τα υποφέρει. Τελευταίο οχυρό ουσιαστικής ελευθερίας και ανυποταγής καλλιτέχνης στις μέρες-μας, δίνει τρέχει τον κόσμο διασώζοντας μια δίψα που τίποτε δεν μπορεί να την υποκαταστήσει ή να τη εξαγοράσει.

Αίσθηση του ανεπούλωτου τραύματος, της αναποκατάστατης μνήμης, του αθεράπευτου κανονοποίητου, η Τσίγκου, ήτ' αυτό ακριβώς: μια ενσαρκωμένη δίψα. Θα μπορούσε να έχει θεατρό-της, την εκτίμηση στην συμπάθεια, την αναγνώριση και την αποδοχή. Θα ήταν τότε να εξαργύρωνε τις πλούσιες καταβολές-της για ελάχιστα χουλα.

Όταν αναλογίζομαι τη δίψα της Τσίγκου που την έκανε μην στεριώνει πουθενά να περπατήσει τη ζωή-της στα τραίνα και τα ξενοδοχεία προσπαθώντας να κατασιγάσει μίαν αγωνία που την ξερε και η ίδια αθεράπευτη, μ' έρχεται στο νου η εκπληκτική ρήση του Ν.Γ. Πεντζίκη για τη πρόωρα χαμένο ποιητή και δοκιμιογράφο-μας Γιώργο Σαραντήρη: «Η δίψα-του ήταν πιο ξέπασμα κι από το νερό της βροχής». Πόσο μας «ξεδιψούν» αλήθεια οι άνθρωποι που είναι γεμτοι αμφιβολίες, ερωτηματικά, ανησυχίες, που θέτουν προβλήματα αντί να τα λύσουν, που μας αφήνουν έκθετους κι' ανυπεράσπιστους στην ομορφιά και την οδύνη του κόσμου αντί να μας προστατεύουν απ' τις πληγές που μας επιφυλάσσει αυτός.

Όσο πληθαίνουν γύρω-μας θορυβοποιοί, όσο η εφευρετική και αποκαλυπτική δύναμη του καλλιτέχνη εκβιάζεται κι' εκπονεύεται απ' τους νόμους της αγοράς, τόσο θα μας γίνονται πολυτιμότεροι εργάτες της τέχνης όπως η Τσίγκου που δεν υπάκουε παρά μόνο στις εσωτερικές-της παρορμήσεις και που τελικά έφτασε αυτή να μεταστοιχειωθεί σε μοίρα, χαρίζοντάς-της το έπαθλο που επιφυλάσσεται σ' όποιον ακολουθεί το δρόμο του απόλυτου: το θάνατο.

Θανάσης Θ. Νιάρχος

• ΠΡΟΣΦΟΡΑ

Συμπλήρωσε το ΔΕΛΤΙΟ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ και στείλε το μαζί με γραμματόσημο 20 δρχ. για τα έξοδα αποστολής. Θα λάβεις αμέσως ή το Νο 12 των ΜΥΣΤΙΚΩΝ ΕΦΤΑ ή το Νο 1 των ΠΕΝΤΕ ΛΑΓΩΝΙΚΩΝ. Υπογράμμισε παρακάτω ποιό θέλεις και μαζί του θα σου στείλουμε αυτοκόλλητα και των δύο σειρών. ΥΠΟΓΡΑΜΜΙΣΕ: ΜΥΣΤΙΚΟΙ ΕΦΤΑ - ΠΕΝΤΕ ΛΑΓΩΝΙΚΑ



ΔΕΛΤΙΟ ΠΡΟΣΦΟΡΑΣ

Πρός
Έκδόσεις GUTENBERG
Διδότου 55-57. ΤΗΛ. 3626684
Αθήνα
ή Τ.Θ. 32 Ταχυδρομείο Αθηνών

ΟΝΟΜΑ

ΕΠΩΝΥΜΟ

ΟΔΟΣ αριθ.

Τ.Τ. ΠΟΛΗ

ΤΑΞΗ ΤΗΛ.

ΟΙΚΟΛΟΓΙΑ & ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Κυκλοφόρησε το 7ο τεύχος με περιεχόμενα όπως,

- **Πολωνία**, η πιο ρυπασμένη χώρα του κόσμου;
- **Αργολίδα**: ένας νομός σε οικολογική παραμόρφωση.
- **Το ΜΕΤΡΟ** είναι λύση για την Αθήνα;

Επίσης στον φάκελο με τίτλο «ΗΠΙΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ» περιλαμβάνονται θέματα σχετικά με την ενεργειακή πολιτική, την ηλιακή ενέργεια, την ηλιακή αρχιτεκτονική και τις ανεμογεννήτριες.



Κάθε μέρα εγκαινία

Κάθε μέρα. Από τό 1841.

Πάντα κάτι εγκαινιάζουμε: καταστήματα, οργανωτικά συστήματα, τρόπους επικοινωνίας, αυτοματισμούς, μηχανογραφικές εξελίξεις,

διαδικασίες απλούστερες και έπωφελέστερες γιά τό κοινό.

Γι' αυτό ο μισός ένεργός πληθυσμός τής χώρας μας

συνεργάζεται μέ τήν Έθνική Τράπεζα,

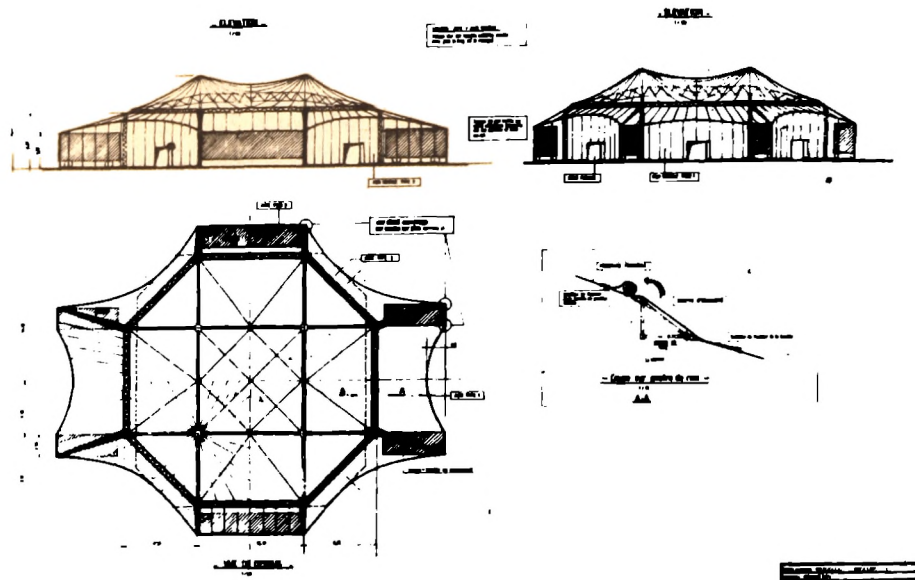
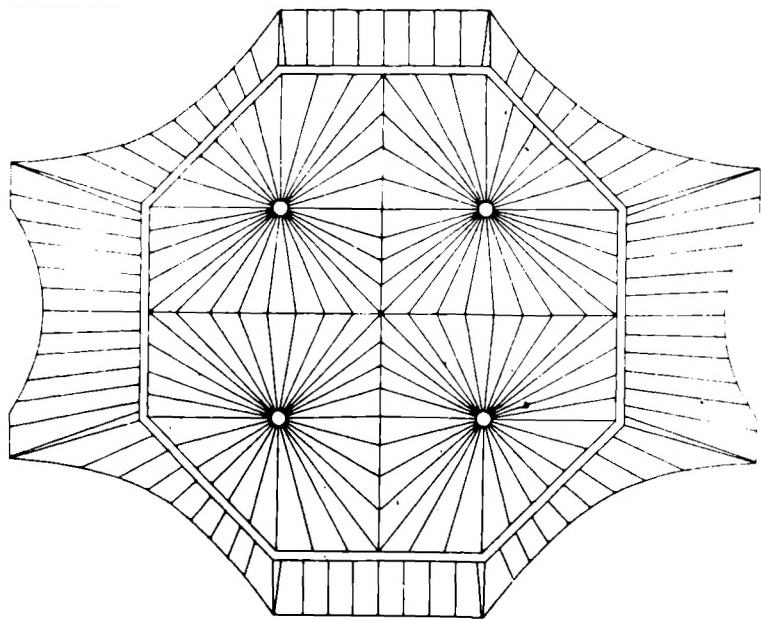
γι' αυτό κάθε δυναμική μορφή συναλλαγής

φέρει τήν ύπογραφή μας.

Μέ τήν παράδοση οίκοδομούμε τό μέλλον.



**ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ
ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ**



Η αεικίνηση ενός θεάτρου, αφορμή για μια μικρή εκδρομή, με όπισθεν και με πρώτη

της Άννυς Θ. Κολτσιδοπούλι

Συνηθίσαμε τα τελευταία 15 χρόνια, στην ίδρυση, στη δημιουργία, στη λειτουργία θεατρικών σχημάτων, κτισμάτων και αρμάτων. Συνηθίσαμε εξίσου και στη διάλυσή τους, μετά από κάποιες φιλόδοξες εξαγγελίες, κάποιες άνισες καλλιτεχνικές προσπάθειες, κάποιες φθίνουσες επιχορηγήσεις με την πρόφαση της περίφημης αποκέντρωσης.

Τα θεατρικά μας οράματα, τα στέλνουμε μονίμως έξω για... σπουδές. Γι' αυτό και πηγάζουν μονίμως από υδραγωγεία με υποδομή και λειτουργία ετών. Αποφεύγουμε τις γηγενείς, αυτοαναβλίζουσες πηγές. Τα θεατρικά μας οράματα, δεν πέφτουν κάτω απ' το «Μπουφ ντυ Νορ» του Πήτερ Μπρουκ, απ' το «Θέατρο του Ήλιου» της Μνούσκιν, απ' το Πίκκολο Τεάτρο του Στρέλερ, απ' την Σάουμπυνε του Στάιν. Πέφτουν όμως μονίμως, πάνω στο τείχος των στεναγμών και των φρένων, που υψώνεται ανάμεσα στο όραμα και στην πραγματικότητα, που ξεκινάει απ' την κοινωνικο-πολιτική μας διάρθρωση, απ' τη σχέση ή ασχετοσύνη κέντρου και περιφέρειας, απ' τη σύγχυση που υπάρχει ανάμεσα στην παιδεία ή μη παιδεία και στην καλλιέργειά μας, από την πλήρη παρεξήγηση που υπάρχει ανάμεσα στις έννοιες του συνδικαλισμού και της τέχνης. Ανάμεσα στον αγώνα του καλλιτέχνη και στην τέχνη του αγωνιστή. Σε μια πραγματικότητα, που είναι γεμάτη από γκρίνια, ασώματη κριτική κι απαισιοδοξία —καλή ώρα.

Από καιρό λοιπόν, συζητιέται ανεπίσημα και πρόσφατα αναγγέλθηκε επίσημα, η ίδρυση, η κατασκευή, η εισαγωγή, η συναρμολόγηση και η λειτουργία ενός καινούριου θεάτρου. Άλλοι το θέλανε φουσκωτό, άλλοι, μπαλόνι ή αερόστατο. Ο ηθοποιός Κώστας Αρζόγλου όμως, που το ονειρεύεται χρόνια 11, 'το μελετάει και το «εργάζεται» χρόνια πέντε και το οργανώνει μαζί με άλλους, χρόνια δύο -2-, το θέλει, ένα απλό, κινούμενο, μεταβαλλόμενο, χειμερινό - θερινό θέατρο, που περνώντας από ονομασίες «κοσμοθέατρο», τσιρκοθέατρο κτλ., κατέληξε στο όνομα ΑΕΙΚΙΝΗΤΟ, δίχως εισαγωγικά. Αεικί-

νητο και εξωτερικά και εσωτερικά. Πέρασε ακόμα το ΑΕΙΚΙΝΗΤΟ, από ένα σωρό κατασκευαστικές φάσεις για να καταλήξει μετά από πολλή σκέψη και πολλές δοκιμές, στην απλούστερη μορφή ενός θεάτρου μόνιμης κινητικότητας και κινητής «μονιμότητας» ταυτόχρονα. Ο Αρζόγλου, μελέτησε την οικογένεια αυτών των κινητών θεάτρων στην Ολλανδία, στην Ισπανία, στη Γαλλία, τη Γερμανία, στην Ιταλία, την Αγγλία. Τα έζησε στη λειτουργία τους κι έμαθε από τα σφάλματα ή τις ατέλειές τους. Η τελική διαμόρφωση του θεάτρου βγαίνει τόσο από τη μορφολογία και τις ανάγκες του ελληνικού χώρου όσο και από την ίδια την φυσιογνωμία της θεατρικής πράξης, που θα φιλοξενήσει ο χώρος αυτός.

Καθώς η εφαρμογή των οραμάτων ενός ηθοποιού δίχως τεχνικές γνώσεις, θέλει... άγρυπνη επιστασία ειδικών, την τελική μελέτη υπογράφουν τέσσερις αρχιτέκτονες μηχανικοί: ο Βικτώρ Κουκός, ο Κίμων Σαρρής, ο Ανδρέας Βερναδάκης και ο Θέμης Κωνσταντινίδης.

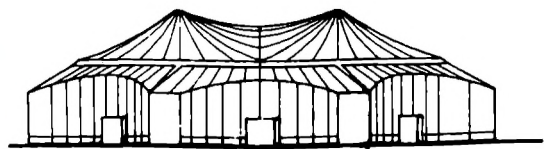
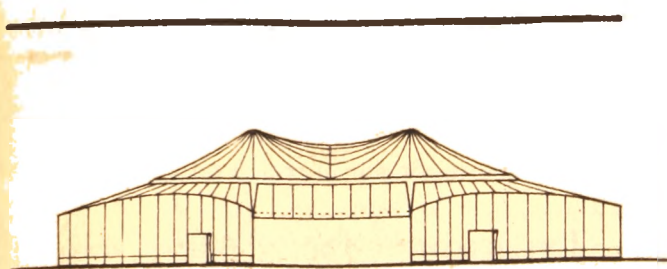
Σύμφωνα, λοιπόν, με τον πρόλογο που προηγήθηκε και με τους φόβους και τις δυσπιστίες που πάντα υπάρχουν, πορεύτηκε κι η συζήτησή μου με τον Κώστα Αρζόγλου, στα γραφεία της ιδιοκτήτριας τεχνικής εταιρείας του ΑΕΙΚΙΝΗΤΟΥ:

—Γιατί, ντε και καλά, ακόμα ένα θέατρο, κινητό μάλιστα, που μας θυμίζει λίγο Άρμα Θέσπιδος και λίγο αποκέντρωση μεταφύτευση; Τι αλλοιώτικο θέλει να προσφέρει τούτο το κινητό, θέατρο στη στατικότητα και τη σύγχυση του ελληνικού θεάτρου; Και κάτι άλλο. Αν η τεχνική εταιρεία, που εκμεταλλεύεται το ΑΕΙΚΙΝΗΤΟ εξαφανιζόταν, η σκέψη για ένα θέατρο καινούριο, θα έμενε;

Εν αρχή, δεν ήταν η ιδέα ενός κινητού θεάτρου. Εν αρχή ήταν η δυσφορία στην υπάρχουσα θεατρική κατάσταση. Κι όταν λέω κατάσταση, το εννοώ με την πιο στατική έννοια που υπάρχει και δεν εξαιρώ απ' αυτό ούτε καν το Ελεύθερο Θέατρο, που μια δεκαετία προσπάθησε να παίξει το «άλλο» θέατρο και

κατέληξε να φέρει νέο αίμα στο προϋπάρχον —για ν' αποφύγω το «κατεστημένο». Αυτή δεκαετία λοιπόν που πέρασα μέσα απ' το λεύθερο Θέατρο, ήταν η τελευταία προσπάθεια, απόπειρα, να λειτουργήσω στο περιθώριο της θεατρικής πραγματικότητας, είπα πολύ καλά, πως επανεγγράφεται το ιλικό αποτέλεσμα στη θεατρική πραγματικότητα και εντελώς πρακτικά, σαν ηθοποιός και μόνο, κατάλαβα τη στασιμότητά μου κατάλαβα ότι το 1970 και το 1980, αν μου λένε τον Τρέπλεβ, θα τον έπαιζα με τον ίδιο τρόπο... κι άρχισα να βυθίζομαι, σε χώρους κλασικού λαϊκού ρεπερτορίου, που τους κωθούσαμε στο Ελεύθερο Θέατρο, κυνηγώντας μια επιβεβαίωση απ' το κοινό, —εδ και τώρα— είτε αυτό μεταφραζόταν σαν δουλειά πάνω στον Χουρμούζη, είτε σαν δουλειά πάνω στην επιθεώρηση, είτε πάνω στο ευαγγέλιο της Γκόλφως. Όλ' αυτά τα πράγματα είδα, πως δεν μπορούν να υποστηριχτούν πάνω στη σκηνή, είναι σκέτες ιδέες, ευφύεστες ιδέες, καμιά φορά μεγαλοφυείς, ανεφάρμοστες όμως πάνω στη σκηνή, λόγω ελλείψεως μέσων του Έλληνα ηθοποιού. Κι εδώ ερχόμαστε στην πρώτη αντίφαση του χώρου, κι τι δηλαδή έχουμε έναν λαό πάρα πολύ θεατρικό σαν συμπεριφορά, ότι έχουμε απ' το πιο αντιφατικές, δηλαδή ζωντανές γλώσσες κι όταν προσπαθούμε ν' ανεβάσουμε έναν ζωντανό ρεπερτόριο, ας πούμε συγχρόνως του Σαίξπηρ ή Γκολντόνι, πάντως δεδομένου λαϊκό, αναντιρρήτο, το ανεβάζουμε, σε μια μετάφραση Ρώτα και σε μια σκηνοθεσία Εθνικού.

—Είσαι τόσο σίγουρος γι' αυτό που λες; Α μην αναφέρουμε άλλους, που σίγουρα υπάρχουν και που κονταροχτυπιούνται και με τη στασιμότητα της γλώσσας και με τις σκηνοθεσίες τύπου Εθνικού. Ας αναφέρουμε μόνο το «Σκηνή», το «Θέατρο της Άνοιξης», το «Θέατρο Καισαριανής», όπου η ανησυχία ω προς τον λόγο και το ακρόαμα πια πέρα βίβαια απ' τη διερεύνηση των εκφραστικών μέσων του ηθοποιού αρχίζει και γίνεται πράξη.



—Ναι, αλλά δεν πρόκειται για λαϊκό θέατρο...

—Κατ' εσέ. *Εν πάση περιπτώσει, αυτά τα δείγματα, δεν σου λένε κάτι;*

—Σίγουρα. Πιστεύω ότι η εμφάνιση της «Σκηνης», μέσα στη θεατρική πραγματικότητα, σημαίνει πάρα πολλά πράγματα. Είναι το σημαντικότερο σημείο αναφοράς που ξέρω, μετά τη ντόμπρα αποτυχία του Ελεύθερου Θεάτρου, δηλαδή, λόγω της «Σκηνης», αρκετοί θεατράνθρωποι, που νοιαζόμαστε για τα πράγματα, μπορούμε να συνεννοηθούμε. Μπορούμε να λέμε, «σαν τη "Σκηνή"» ή «χωρίς τη Σκηνή ή δεν μ' αρέσει η Σκηνή». Εγώ τώρα, σαν πρόσωπο, πέρα απ' τον σεβασμό προς τα σημεία αναφοράς, όποια, όποτε και όταν δημιουργούνται, δεν μπορώ να ικανοποιηθώ μέσα σ' ένα Θέατρο Δωματίου. Κι όταν μιλώ για ένα λαϊκό ρεπερτόριο δεν μιλάω γι' αυτό στατικά, με την έννοια ότι ξέρω πιο είναι το λαϊκό ρεπερτόριο και τώρα θα σας το δείξω...

—Αλίμονό σου!

—Αλίμονό μου, θέτω λοιπόν, αυτή την ορολογία, ακριβώς για να δοκιμαστεί στην πράξη. Σαν μια ορολογία καταλύτη και όχι σαν μια ορολογία, που σημαίνει ένα συγκεκριμένο αποτέλεσμα εκ των προτέρων. Είναι όλη η υπόθεση, το άνοιγμα σε μια περιπέτεια. Δεν είναι το όραμα, που θέλω να το πετύχω με παν μέσο. Νομίζω ότι λείπει απ' τον ελληνικό χώρο φοβερά, νομίζω ότι το αισθάνεται κι ο τελευταίος θεατής.

Θέλω ν' αντιστρέψω την πρώτη σου ερώτηση —μα τι χρειαζόμαστε άλλο ένα θέατρο—; Δεν έχουμε άλλο θέατρο. Είναι τα θεατρά μας όμοια μεταξύ τους. Δεν υπάρχει «αλλιώτικότητα».

—Γι' αυτό ακριβώς ανέφερα πριν και τη «Σκηνή» και την «Καισαριανή» και το «Θέατρο της Άνοιξης» για να μη φτάσω βέβαια στο Θέατρο Τέχνης και σ' αυτό το «Αμφιθέατρο» ακόμα. Απ' αυτά τα αλλιώτικα —πέρα βέβαια κι απ' όλα τ' άλλα τα φθοροποιά, τα χυδαία, τα πασκιζόντα ή τα ψιλοσυμβιβαζόμενα— το άνοιγμα στην περιπέτεια τη δική σου, έχει υπόψη του ένα θέατρο πιο αλλιώτικο;

—Ναι, βέβαια. Και να το προσδιορίσω λίγο ακόμα, γιατί το «αλλιώτικο», μέσα στην αμφιθυμία της ελληνικής γλώσσας, είναι πολύ αμφισβητήσιμη λέξη. Θέλω να πω, το εξής: Ότι εγώ, μαθαίνω, μέσα στο κέντρο της Αθήνας, πως ένας εμπορικός θίασος, ανέβασε μια παράσταση όπως λένε, πολύ καλή. Εγώ, δεν πάω. Όχι ότι έχω κανένα ταμπού. Πολύ

θα 'θελα να δω ένα έργο που μ' αρέσει, σε μια παράσταση, όπως λένε, καλή. Είναι λίγο, σαν να το 'χω δει. Παρ' όλο λοιπόν, που αυτός ο θίασος κάνει κάτι αλλιώτικο, δεν είναι το είδος του αλλιώτικου, που με κάνει να ξεσηκωθώ απ' το σπίτι μου, όχι με την έννοια του «ξεβολευτώ» αλλά του «νιώθω κάποια χαρά». Κι αυτό είναι κάτι, που το επιδιώκω σ' αυτό το θέατρο που κάνουμε, ευθύς εξαρχής.

—Δεν θέλει όμως κάποιο χρόνο, για ν' αποκτήσεις ένα στίγμα για το κοινό σου;

—Μπορεί να γίνει ακαριαία. Ναι. Μπορεί να γίνει ακαριαία. Κατ' αρχήν, αυτό το άνοιγμα στην περιπέτεια, που λέω, απαιτεί ένα κοινό, που εγώ πιστεύω πως είναι έτοιμο και σημαίνει ίσα ίσα, το αντίθετο απ' αυτό το στίγμα δηλαδή αν θέλεις, ένα κινούμενο στίγμα.

—Χωρίς βέβαια να πάψει, το κινούμενο έστω αυτό στίγμα, να είναι ένα στίγμα, μια συνειδηση.

—Τώρα, επειδή αυτό μοιάζει πάρα πολύ, σαν μια —εντός εισαγωγικών— «διαλεκτική των τεχνικών της εξουσίας», η πραγματικότητα είναι, το να μπορούμε να κάνουμε εμείς, οι δημιουργοί, το θέατρο εκείνο, που κάθε φορά μας εκφράζει και τότε, το στίγμα, θα είναι κινητό. Αεικίνητο μάλιστα... Ακριβώς ό-ταν παρακολουθούμε... τα φεγγάρια, αν θες της δικής μας δημιουργίας. Αν τύχει και επί τρεις, τέσσερις, έξι, δέκα παραγωγές μπορέσει κάποιος και πει ότι αυτοί κάνουν αυτού του είδους το θέατρο, τότε σημαίνει, πως εμείς έχουμε μείνει κάπου ακίνητοι και τότε πια όλο το αεικίνητο, δεν έχει νόημα.

—Μου λείπει όμως, παρ' όλα αυτά, κάποιος άξονας. Υπάρχει κάτι τέτοιο στην κίνησή σας;

—Ναι. Η αρχή είναι, οι ανάγκες του ηθοποιού. Είναι χαρακτηριστικό, ότι δεν έχουμε να κάνουμε με την περίπτωση του σκηνοθέτη που καλεί ηθοποιούς, πράγμα που έχει δοκιμαστεί κι εδώ και έξω πολύ συχνά, δεν έχουμε να κάνουμε με την περίπτωση του πρωταγωνιστή, που καλεί σκηνοθέτη και ηθοποιούς ανάλογα με τις ανάγκες του έργου, και στο επόμενο έργο, που σε είδα, που σε ξέρω, με άμεση συνέπεια, να, μη γίνεται καμιά, προσπάθεια δημιουργίας κοινής θεατρικής γλώσσας, και δεν έχουμε να κάνουμε με την περίπτωση της ομάδας, όπως την λέμε συχνά, «των παιδιών», που σήμερα έχει ξοφλήσει και σαν λέξη. Έχουμε να κάνουμε αντίθετα, μ' έναν πυρήνα ηθοποιών, που αρνείται να κατονομάσει ακόμα και τα ονόματά του, είμαστε πέντε έξι άνθρωποι, μέσα σ' ένα θίασο 18 ανθρώπων, που ακολουθούμε το εξής σύστημα: Καλούμε σκηνοθέτη, εάν διασταυρώνεται κάπου, με τις ανάγκες τις δικές μας και με το έργο που του προτείνουμε, ν' ανεβάσει μαζί μας, βλέπει αν του καλύπτουμε τον βασικό κορμό της διανομής του και του εισηγούμαστε τέσσερις πέντε εκδοχές, για κάθε άλλο ρόλο που του λείπει αλλά από ανθρώπους, που θα θέλαμε να δουλέψουμε μαζί τους, που δεν είναι απλώς κατάλληλοι για τον ρόλο αλλά και από άποψη ήθους και από άποψη προοπτικών, θα μπορούσαμε να συνεργαστούμε κι άλλο μαζί τους. Ως προς τον σκηνοθέτη τώρα. Αυτό που προσπαθούμε να κάνουμε, είναι να κερδίσουμε απ' αυτή τη βραχυπρόθεσμη συνεργασία μαζί του είναι

μια ηθοποιήστικη αυτενέργεια, δηλαδή θέλω να πω, ένα βασικό χαρακτηριστικό του καλού έλληνα ηθοποιού, λόγω ελλειπών παιδείας κτλ., είναι το ότι δεν έχει τρόπους να προτείνει στο σκηνοθέτη εναλλακτικές λύσεις. Περιμένει τα πάντα από τον σκηνοθέτη. Δεν τσιτσιδώνεται. Αυτές λοιπόν τις ανασφάλειες, δεν μπορεί να τις σβήσει μόνος του, αυτοσκηνοθετούμενος, γιατί τότε, πέφτει πάλι σε μια λειτουργία αυτοκαθοδήγησης και όχι σε έναν σκηνικό ακτιβισμό. Αυτό λοιπόν απ' το οποίο προσπαθούμε να περάσουμε τους εαυτούς μας, είναι ακριβώς από ορισμένες μεθόδους σκηνοθετών, κλέβοντας αν θες.

—Να λοιπόν κάτι αλλιώτικο. *Η αγνόηση της εξ αρχής κοινής γλώσσας, ανάμεσα στους 18 ηθοποιούς του θιάσου, μια που ο καθένας θα «κλέβει» όπως είπες, ό,τι αυτός θελήσει, του γυαλίζει, ή αντιληφθεί. Αυτό, δεν θα είναι κάποιο πρόβλημα, αν σκεφθείς και την βραχυπρόθεσμη συνεργασία του κάθε σκηνοθέτη; Πότε θα βρείτε τον καιρό, εσείς οι δεκαοκτώ, να συνεννοηθείτε σκηνικά;*

—Δεν ξέρω. Πραγματικά δεν ξέρω. Είναι ένα τεράστιο ερωτηματικό. Για μένα πάντως, θα ήταν ευτύχημα, αν σε ένα ή σε δύο χρόνια, δεν ξέρω, κάποια πλευρά του θιάσου μας, στρεφόταν προς το Αρχαίο Δράμα, και κάποια άλλη, προς τον Μπότο Στράους. Θα σήμαινε έναν πλουραλισμό, γεννημένο μέσα από τα σπλάχνα του Αεικίνητου και που θα μπορούσαμε να συστεγαστούμε, ακριβώς γιατί έχουμε τόσο συγκεκριμένες διαφορές κι όχι τις φλου, τις πολτοποιημένες διαφορές που υπάρχουνε σήμερα στο ελληνικό θέατρο...

—Και οι πρόβες με τους βραχυπρόθεσμους σκηνοθέτες, θα διαρκούν τις 7-9 εβδομάδες που έχουμε συνηθίσει ή τα εξάμηνα και τα τετράμηνα του Χωλ, του Μπρουκ, του Στρέλερ και του Στάιν;

—Οι πρόβες μας, θα διαρκούν τέσσερις μήνες, όχι επειδή το κάνει ο Πήτερ Μπρουκ ή ο Πήτερ Χωλ αλλά γιατί δεν μπορούμε να αναμετρηθούμε σε λιγότερο διάστημα με τέτοια έργα, που διαλέξαμε να κονταροχτυπηθούμε. Αυτό βέβαια σημαίνει, ότι μειώνουμε πάρα πολύ τις αμοιβές μας, σε επίπεδο βασικού μισθού ηθοποιού, ακριβώς για να πετύχουμε τη διεύρυνση του χρόνου των δοκιμών. Όλο το εγχείρημα άλλωστε, στηρίζεται στο «λίγα χρήματα και πολλή προσωπική δουλειά».

—Δηλαδή, *non stop δουλειά;*

—Ναι. Αυτό που προσπαθούμε να πετύχουμε, είναι ένα εικοσιτετράωρο απεριόριστου δοσίματος —όσο αντέχουμε— πάνω σ' ένα ρεπερτόριο πολιτιστικής ευθύνης. Α, και κάτι άλλο. Όποτε μιλάω για καλλιτεχνική δουλειά, πρέπει να πάσω να μιλάω στον ενικό —πράγμα, που μπορώ ανενδοίαστα να κάνω για το κατασκευαστικό μέρος. Για τη φυσιογνωμία αυτής της δουλειάς, πρώτα πρώτα η Μάγια Λυμπεροπούλου ύστερα κάποιοι άνθρωποι σαν τον Πλούταρχο Καϊτατζή, σαν τον Βίκτωρα Αρδύτη, μετά κάποιοι ηθοποιοί σαν τον Τάσο τον Υφάντη, τον Μιχάλη Μητρούση, τον Στάθη Κακκαβά, έχουνε παίξει πάρα πολύ σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της καθαρά καλλιτεχνικής δημιουργίας αυτής της δουλειάς. Θέλω να πω, πως δεν μπορώ πια να ξεχωρίσω, εάν τους ερέθισε η κα-

τασκευή ή εάν η κατασκευή είναι στην τελευταία της μελετιτική βάση, ερεθισμένη κυριολεκτικά από τη δουλειά μας επάνω στο καθαρά καλλιτεχνικό πρότζεκτ, των τελευταίων δύο ετών. Κι έτσι, στο ερώτημά σου, αν το κατασκευαστικό πλάνο αποκολληθεί απ' το καλλιτεχνικό, απαντώ τώρα, πως ίσως συνέχιζε αλλά διαφορετικό. Πάντως, η παρούσα φυσιογνωμία, που πάμε να περιγράψουμε αυτή τη στιγμή —χωρίς μανιφέστα— δεν θα μπορούσε να υπάρχει, κυρίως, χωρίς τη Μάγια Λυμπεροπούλου.

—Πες μου τώρα, λοιπόν, γιατί κινητό, αυτό το καινούριο θέατρο;

—Η αναμέτρηση, όπως λέγαμε με κείμενα «εγνωσμένου ποιητικού κύρους», γραμμένα όχι σε γραφεία αλλά πάνω στο σανίδι, σημαίνει για μας και μια αναθεώρηση υποκριτικών μέσων, και που αφορούν το σώμα του ηθοποιού. Δεν μπορεί όμως κανείς να επανεξετάσει όλη τη λειτουργία του σώματος σε σχέση μ' έναν τέτοιου είδους λόγο, αν δεν επανεξετάσει τις σχέσεις του ηθοποιού με τον χώρο. Τις σχέσεις του θεάματος με το χώρο. Και δεν μπορεί κανείς να επανεξετάσει κάτι τέτοιο εάν δεν δημιουργήσει τις συνθήκες εκείνες, που να μπορεί να εκθέσει, σε διαφορετικών λογίων κοινό, αλλά μέσα στον ίδιο πάντα χώρο, τη δουλειά του. Αυτό σημαίνει κινητό θέατρο. Είναι η μοναδική λύση πια. Και συνεπάγεται —για να μην την εγκαταλείψεις στη μέση— λύσεις επαναστατικές που σημαίνει, ότι όταν δείχνω τη δουλειά μου στη Σάμο, θέλω να την δείχνω φωτισμένη από τη γωνιά που πρωτοφωτίστηκε και να την εκθέσω μπροστά σ' ένα Σαμιώτικο κοινό, σε αντιπαράθεση της ίδιας παράστασης, της ίδιας σκηνοθεσίας, μπρος σ' ένα Ζακυνθινό κοινό.

—Θα αλλάζει λοιπόν η παράσταση ανάμεσα στη Σάμο και τη Ζάκυνθο;

—Στο βαθμό, που το ζητάει το κοινό. Στο βαθμό, που σου επηρεάζει το κοινό, μέσα στη θεατρική πράξη το timing, σου υποβάλλει διαφορετικά timing. Αλλά, όταν έχουμε δύο παράγοντες να αλλάζουν, και το κοινό αλλά και το χώρο, γιατί μια παίζω στο Ομήρειο της Χίου και μια στο Καζίνο... έχουμε και τους δύο παράγοντες να αλλάζουν κι εγώ

δεν ξέρω κανένα επιστημονικό πείραμα, που ν' αλλάζει και τους δύο παράγοντες.

—Θα καταγράφονται οι αλλαγές αυτές της Σάμου, της Ζακύνθου, της Ηπείρου κτλ., σαν εμπειρίες και μαθητείες; Κι αν ναι, θα είναι ίσως η πρώτη φορά στην ιστορία του ελληνικού θεάτρου.

—Υπάρχουν εμπειρίες ανάλογες που δεν είναι όμως καταγεγραμμένες. Είναι τελείως εμπειρικές.

—Ρόδες βλέπω, αποκέντρωση καταλαβαίνω. Σκέψεις για άλλου είδους ρεπερτόριο προσαρμοσμένο στις διάφορες συνθήκες, κάνατε;

—Όχι. Το ρεπερτόριο, θα μένει το ίδιο. Σε μια φυσική σκηνική πρακτική, που το επιβάλλει αυτό καθημερινά. Πάντως, αυτό είναι ένα πείραμα, που ο χρόνος θα δείξει τ' αποτελέσματά του.

—Αποβλέπετε σε επιχορήγηση του Υπουργείου Πολιτισμού, ή έχετε σκεφθεί και λύσεις —ας πούμε συνδρομητών— μια και το δρομολόγιό σας στην Ελλάδα, θα είναι πια μόνιμο και σταθερό;

—Πιστεύουμε, πως το είδος και το ήθος της δουλειάς μας, θα πρέπει να διεκδικήσει κρατική επιχορήγηση αλλά παράλληλα, σκεφτόμαστε και τη λειτουργία με συνδρομητές.

—Ας συνοψίσουμε λοιπόν: Ρόδες τσουλάνε, ένα εσωτερικά αεικίνητο θέατρο...

—Ακριβώς. Και κουβαλούν ένα ρεπερτόριο, που μπορεί να ανταποκριθεί στην αναμέτρηση με λόγο, στην αναθεώρηση της λειτουργίας του σώματος σε σχέση με το λόγο και τον χώρο. Έναν χώρο μάλιστα, που έρχεται σ' επαφή, με διαφορετικά κοινά κουβαλούν λοιπόν οι ρόδες, ένα ρεπερτόριο, που ελπίζουμε να μπορέσει ν' αποτελέσει έναν ιστό διασύνδεσης μέσα στην Ελλάδα. Αυτό είναι που έλεγα πριν λαϊκότητα, πέρα από κάθε λαϊκισμό. Η εξουσία, η τρέλα, τα ανθρώπινα πάθη, με πρωτοκαθεδρία τον έρωτα, οποιασδήποτε μορφής έρωτα, σε τέτοιες μορφές πια, που δεν μπορείς να τον ξεχωρίσεις από μορφές εξουσίας, είναι τα βασικά «σκελετά», για να μιλήσω σαν τεχνικός, ενός τέτοιου ρεπερτορίου. «Σκελετά», που νομίζω, είναι άμεσα αναγνωρίσιμα, από ένα παιδί ως

έναν υπέργηρο κι από έναν αναλφάβητο ως να διανοούμενο. Αυτό είναι το πείραμα. / μέσα στις σημερινές νεοελληνικές συνθήκες μπορέσει ένα «έτσι-θέατρο», να παίξει το ρόλο της διασύνδεσης μεταξύ τους και μεταξύ μας...

Ένα αεικίνητο, λοιπόν, θέατρο, ανοίγει πάνω στις ρόδες του, προς μία περιπέτεια εικίνητη. Ένα θέατρο, που κατασκευαστικά προτίμησε τις πιο απλές λύσεις. «Μια σειρά από αυγά του Κολόμβου, μια λογική εντέλει Μεσαιωνική, που μπορεί να δουλέψει με ανθρώπινους απλούς μυς, δίχως γερανούς κι με ανθρώπινο κοινό νου».

Ένα αεικίνητο, λοιπόν, θέατρο, που σταθερό παρονομαστή του μόνο τον χώρο του (μεταβαλλόμενο κι αυτόν), ελπίζει κι στοχεύει στη δημιουργία ενός ιστού διασύνδεσης ανάμεσα στο κοινό της Ελλάδας. Έναν ιστό διασύνδεσης, βασισμένο στην επινεξέταση του ακροάματος, του λόγου, το σώματος, σε σχέση με το χώρο.

Ένα θέατρο, που ξεκινάει μ' έργο του 162 («Τζέιντζερλινγκ» του Μίντελτον, σε μετάφραση, διασκευή, σκηνοθεσία Γιώργου Σεβαστίκογλου και συνεχίζει με το «Πολύ Κακά για το Τίποτα» του Σαίξπηρ σε μετάφραση διασκευή, σκηνοθεσία του Μίνου Βολανάκη). Ένα θέατρο, που έχει ν' αντιμετωπίσει εκτός από τους φόβους, τις δυσπιστίες και τις προκαταλήψεις μας, όλους τους φθοροποιούς παράγοντες... του προλόγου, όσο σκόνταψαν και αφανίστηκαν αμέτρητα θέατρα, με πανέμορφες ιδέες σκέψεις, ακόμη και πράξεις, πριν απ' αυτό. Ένα θέατρο, που έχει ν' αντιμετωπίσει το ίδιο του το ρίσκο, επιδιπλούν μάλιστα, αφού και οι ρόδες θα πρέπει να τσουλάνε και η Αεικίνησία να πορεύεται.

Οι ευχές για την ώρα, δύο: Πρώτα, να μχορταριάσουν οι ρόδες το (και κυρίως σε πρωτεύουσες), γιατί αυτό το χορτάρισμα, περνάει ραγδαία και μέσα. Έπειτα, να μη μοιάσει ούτε στιγμή, το Αεικίνητο, με κάποια καινούρια γραμμή τρόλεϊ, που φιλοδοξεί, και να είναι αλλιώτικη απ' τις άλλες και να διορθώσει το συγκοινωνιακό δράμα της Αθήνας.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΠΟΛΥΤΥΠΟ»

ΣΕΙΡΑ: «ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΨΗΦΙΔΕΣ»

ΔΑΝΙΗΛ Ι. ΙΑΚΩΒ

Η αρχαιογνωσία του Οδυσσέα Ελύτη

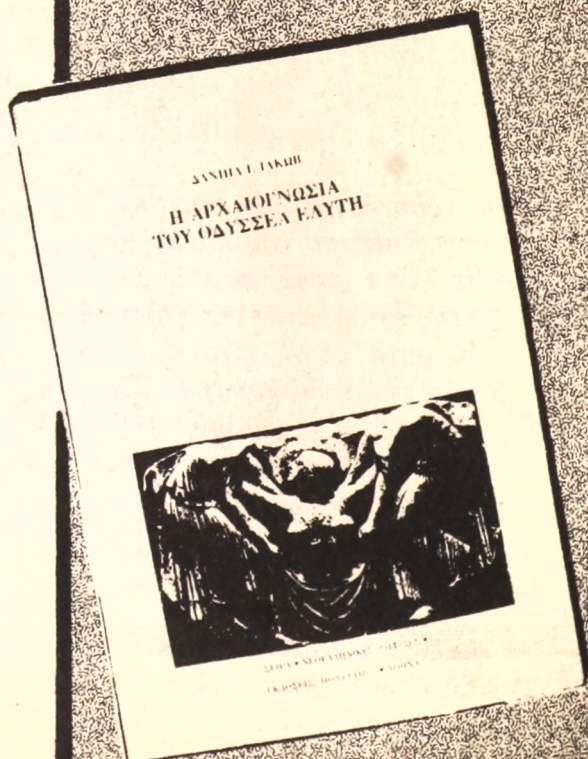
Μια ενδιαφέρουσα μελέτη για τις πηγές της αρχαιογνωσίας του Οδυσσέα Ελύτη. Τεχνηριωμένη προσέγγιση του ποιητικού έργου μέσα από την καταγραφή των αντλήσεων του από τα αρχαία ελληνικά κείμενα.

Στην ίδια σειρά κυκλοφορεί:

ΕΠΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΝΙΚΟ ΚΑΒΒΑΔΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΠΟΛΥΤΥΠΟ

Δεινοκράτους 131 • τηλ. 72.29.237—72.32.819



ΒΙΚΤΩΡΙΑ ΠΑΠΑΔΑΤΟΥ

Η Μάνα μου, η Κρήτη

Εκδ: Θεμέλιο, Αθήνα 1983

Το βιβλίο πραγματεύεται, μέσα από τα πλαίσια μιας οικογενειακής ιστορίας, τα σημαντικότερα ιστορικά γεγονότα της μεγαλονήσου από το 1669-1898 στενά συνδεδεμένα με τα πρόσωπα του ιστορήματος σε πολλά σημεία. Ο ιστοριοδιφικός χαρακτήρας του βιβλίου προβάλλει έντονα μέσα από σπάνια ανέκδοτα ντοκουμέντα (προξενικές εκθέσεις, φωτογραφίες εποχής κτλ.) μετουσιώνοντας σε κάτι το διαχρονικό την τουρκική κατοχή, τις σφαγές και τέλος την αυτονομία της Κρήτης. Η παρουσία του Καζαντζάκη στο κάστρο στα χρόνια που ακολουθούν δίνουν «το ελπιδοφόρο μήνυμα μιας φεουδαρχικής εποχής που έσβηνε» κατά την συγγραφέα.

ΦΑΝΗ ΚΛΕΑΝΘΗ

Έτσι χάσαμε τη Μικρασία

Πρόκειται για μια ιστορική έρευνα που ανατρέχει σ' όλες τις φάσεις που πέρασε το μικρασιατικό πρόβλημα, ως την τραγική κατάληξη της Καταστροφής του 1922 και τον ξεριζωμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού, που άλλαξε την τύχη του Ελληνικού Έθνους, δίνοντας νέα κοίτη στον ρου της εξέλιξής του και νέους προσανατολισμούς στα ιδανικά του. Ο συγγραφέας, που ήταν παιδί το 1922, όταν έζησε στιγμές αφάνταστης τραγικότητας σε μια γωνιά της ελληνικής Ιωνίας, επιχειρεί να εκθέσει με όσο το δυνατόν περισσότερη αντικειμενικότητα τα γεγονότα και να φωτίσει τη στάση, τις ενέργειες, τις πράξεις και τις παραλείψεις όσων έδρασαν στην τόσο αποφασιστική για το μέλλον του ελληνισμού διατία 1920-1922.

ΚΟΛΕΤ ΝΙΟΟΥΛΙΝΓΚ

Το σύνδρομο της Σταχτοπούτας

Μετ: Μαρίνα Λώμη

Εκδ: Γλάρος, Αθήνα 1983

Η θεωρητική τοποθέτηση αυτού του βιβλίου είναι πως η προσωπική, ψυχολογική εξάρτηση —η βαθιά επιθυμία ν' αναλάβουν οι άλλοι τη φροντίδα μας— είναι η κυριότερη δύναμη που κρατάει αιχμάλωτη τη γυναίκα σήμερα: αυτό είναι το «Σύνδρομο της Σταχτοπούτας», ένα δίχτυ από απωθημένες στάσεις και φόβους

που κρατάει τις γυναίκες σ' ένα είδος μισόφωτου, κάνοντάς τες να αποφεύγουν την πλήρη χρήση του μυαλού και της δημιουργικότητάς τους.

ΤΣΕΤΙΝ ΑΛΤΑΝ

Αυστηρή επιτήρηση

Μετ: Πέτρος Μάρκαρης

Εκδ: Κέδρος, Αθήνα

Μέσα σε μια φανταστική και συνάμα πραγματική αίθουσα βασανιστηρίων, ένας άνθρωπος κατηγορείται για κάποιο έγκλημα που δεν έχει κάνει. Σε τούτο το μυθιστόρημα, πέρα από την προσωπική περιπέτεια, περιγράφεται η ιστορία μιας κοινωνίας ιδιαίτερα καταπιεστικής. Το βιβλίο συναρπάζει με τη δομή του, με τον πλούτο της κοινωνικής ζωής που ζωγραφίζει και με τη ζωντανή περιγραφή της καχεξίας της τουρκικής κοινωνίας.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΔΕΛΩΝΗΣ

Το μεγάλο σχέδιο

Μυθιστόρημα μυστηρίου και περιπέτειας για μεγάλα παιδιά

Εκδ: Γνώση, Αθήνα 1983

Μια τρελοπαρέα παιδιών, ξεκινώντας από μια παρατήρηση, μπλέκει στο κυνήγι ενός ανθρώπου πιστεύοντας πως είναι κατάσκοπος. Με θάρρος και εξυπνάδα ζούνε μια συναρπαστική, όσο και επικίνδυνη περιπέτεια, χωρίς ούτε μία στιγμή να χάσουν την παιδικότητα, το χιούμορ και τη δροσιά της ηλικίας τους. Συγχρόνως η παρέα των παιδιών προβληματίζεται πάνω στα κοινωνικά προβλήματα της εποχής μας και παρά τις χαριτωμένες γκάφες τους, τελικά φτάνουν σε ένα τέλος που επιφυλάσσει πολλά απρόοπτα στον αναγνώστη.

ΚΑΡΛ ΛΗΜΠΝΕΧΤ

Μιλταρισμός και

Αντιμιλιταρισμός

Εκδ: Παρουσία, Αθήνα 1983

Το βιβλίο αυτό πρωτοεκδόθηκε στη Γερμανία τον Φεβρουάριο του 1907. Γραμμένο στις παραμονές του Α' παγκοσμίου πολέμου, προσπαθεί να μελετήσει τα πολιτικά προβλήματα της παρέμβασης των σοσιαλδημοκρατών στο στρατό, καθώς και της στάσης τους απέναντι στον πόλεμο. Αναλύοντας τις ρίζες του μιλιταρισμού και προσπαθώντας να περιγράψει μια αντιμιλιταριστική στάση, ο Λήμπνεχτ ξεκα-

θαρίζει τη θέση του, τόσο με τη δεξιά σοσιαλδημοκρατία, όσο και με τους αναρχικούς.

Οι υπεύθυνοι της ελληνικής έκδοσης βλέπουν το βιβλίο αυτό σαν μια συμμετοχή στο διάλογο που έχει ανοίξει σήμερα στην Ελλάδα σχετικά με τα προβλήματα της παρέμβασης στο στρατό.

ΤΖΟΤΖΕΦ ΚΟΝΠΑΝΤ

Ο νέγρος του «Νάρκισσος»

Μετ. Μ. Ρήγος

Εκδ. Μπαρμπουνάκης, Αθήνα

Η δράση του μυθιστορήματος τοποθετείται στον 19ο αιώνα και κεντρικό του θέμα είναι η υπονόμηση της ψυχικής υγείας του πληρώματος ενός καραβιού στη διάρκεια ενός επικίνδυνου ταξιδιού από την Ινδία στην Αγγλία. Αυτό, όπως και όλα τα συμπληρωματικά θέματα συγκλίνουν στον Ουέιτ, τον νέγρο, ένα τεμπέλη που προσποιείται τον άρρωστο και εκμαιεύει τον οίκτο του πληρώματος και στον Ντόνκιν που μόνιμα φωνάζει για τα δικαιώματά του, αποφεύγοντας παράλληλα κάθε δουλειά. Ο γερο-Σινγκλετον, «το εξηντάχρονο παιδί της μυστηριώδους θάλασσας» είναι ο μόνος που παραμένει ανέπαφος από τη διαβρωτική επίδραση του Ουέιτ.

ΣΤΑΥΡΟΣ ΡΟΥΣΣΕΑΣ

Καπιταλισμός και καταστροφή

Εκδ: Αντ. Λιβάνης και Σια ΕΕ, Αθήνα 1983

Το βιβλίο του Σταύρου Ρουσέα είναι ένα κριτικό δοκίμιο για τη φύση και τις προοπτικές του σύγχρονου προχωρημένου καπιταλισμού και ταυτόχρονα μια «κριτική επισκόπηση των ορίων του καπιταλισμού» εξετάζει, πέρα από την ανάλυση του τρόπου λειτουργίας του σύγχρονου καπιταλιστικού συστήματος, τόσο τις απόψεις που διατυπώθηκαν για δικαίωση του καπιταλισμού, όσο και τις θεωρητικές διαμάχες των επιγόνων του Μαρξ.

ΝΙΚΟΥ ΜΑΡΟΥΛΑΚΗ

Οι πιο μικροί μας φίλοι

Εκδ: Καστανιώτη, Αθήνα 1983

Ένας όμορφος κόσμος παραμυθιού αναδεικνύεται μέσα από τις ζωγραφικές αφηγήσεις του Νίκου Μαρουλάκη. Μια πολύ φροντισμένη έκδοση στη σειρά για τα παιδιά και για τους νέους.

Στη Θεσσαλονίκη πραγματοποιείται, από τις 20 Μαΐου ως τις 5 Ιουνίου, το Δ' Φεστιβάλ βιβλίου. Φέτος, η συμμετοχή της Αλβανίας, της Βουλγαρίας, της Γιουγκοσλαβίας και της Ρουμανίας, μαζί με 150 Έλληνες εκδότες, διαμορφώνει μια διαφορετική προοπτική ως πιθανότητα: την αλλαγή της κλασικής προδιαγραφής των εκθέσεων βιβλίου από παθητική παράθεση «εμπορευμάτων» σε πολιτιστικό γεγονός. Αρχικά από το ίδιο το γεγονός των συμμετοχών που διευρύνουν την πληροφόρησή μας γύρω από τις εκδόσεις των γειτονικών μας βαλκανικών χωρών, αλλά και από όσα μπορεί κανείς να συναγάγει από τις προγραμματικές προθέσεις της οργανωτικής επιτροπής. Πρόκειται για μορφωτικές εκδηλώσεις με θέματα όπως «κοινωνίες και ιδεολογίες στα Βαλκάνια από τον 18ο ως τις αρχές του 20ου αιώνα», «Δημογραφικά των Βαλκανίων», «Πνευματικά ρεύματα στα Βαλκάνια», κ.ά., αλλά και παράλληλες πολιτιστικές εκδηλώσεις. Προθέσεις που με σαφήνεια δείχνουν ότι έχει γίνει πλέον συνειδηση ότι απλές εκθέσεις βιβλίου, χωρίς μια συνολικότερη αντίληψη για τον πολιτισμό, αλλά και μια πρόθεση παιδαγωγική δεν έχουν κανένα απολύτως νόημα.

Στα πλαίσια του Δ' Φεστιβάλ βιβλίου προκηρύσσεται και ένας διαγωνισμός αφίσας μεταξύ των καλλιτεχνών των χωρών της βαλκανικής με θέμα το βιβλίο. Κι αυτή η πρωτοβουλία φανερώνει την πρόθεση για νέες «συνειρνώσεις» μέσα στον εκδοτικό κόσμο, που θα βοηθήσουν προς την ανάπτυξη με ισοδύναμο τρόπο της αντίληψης για μια καλαισθησία απαιτητή. Όλα αυτά αξίζουν κάθε έπαινο. Και είναι κρίμα που φθάνουν στο παρά πέντε στη δημοσιότητα. Γιατί, βέβαια, 16 μέρες πριν την εκδήλωση και κυρίως πριν το διαγωνισμό αφίσας δεν είναι χρόνος ικανός να προετοιμάσει κανείς μια σωστή εκδήλωση. Αλλά κι αν υποθέσουμε πως η προετοιμασία της είναι παλιότερη, πάλι παραμένει το ζήτημα της ενεργοποίησης όλων των πολιτιστικών προσφερομένων δυνάμεων και όχι μόνο των κρατικών φορέων. Η συμμετοχή και η βοήθεια οργανισμών και φορέων είναι απαραίτητη και προϋποτίθεται. Η συμμετοχή, όμως, των μαθητών, οι οποίοι θα οδηγηθούν στην έκθεση από τους διευθυντές και τους καθηγητές τους, σύμφωνα με την εγκύκλιο του Υπουργείου Παιδείας, δεν δημιουργεί καμία πιθανότητα ουσιαστικής συμμετοχής —και ποιο παιδί δε θυμάται «να σύρεται» σε πολιτιστικές εκδηλώσεις— και επίσης δεν οδηγεί τους νέους προς την ανάπτυξη αυτόνομης σχέσης προς το βιβλίο.

ΦΥΛΛΑΔΙΟ

ΓΙΑ ΤΟ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

- Αν η ενημέρωση δεν αφορά την περιεργεία αλλά τη συνειδητή πράξη
- Αν η συγκεκριμένη, αλλά χωρίς στενότητα πολιτική στάση ενός εντυπου αφορά κοινά ζητούμενα και κοινές αναγκαίες
- Αν τα ζητήματα ανάπτυξης του σοσιαλιστικού κινήματος και της ευρύτερης αριστεράς αφορούν σε τελευταία ανάλυση ένα και το αυτό πρόβλημα

ΣΤΑ ΚΕΝΤΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΑ
ΣΕ ΣΥΝΟΙΚΙΑΚΑ ΠΕΡΙΠΤΕΡΑ
ΣΤΑ ΕΠΑΡΧΙΑΚΑ ΠΡΑΚΤΟΡΕΙΑ

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΤΕΥΧΗ
ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ
8219.175 - 8810.961

ΤΟΤΕ Ο ΑΓΩΝΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΘΕΜΑΤΑ
ΤΟΥ ΦΥΛΛΑΔΙΟΥ ΣΕ ΑΦΟΡΟΥΝ

Μια μεγάλη, σύγχρονη, συνεπής ασφαλιστική εταιρία αγροτικών και γενικών ασφαλειών. Με δίκτυο εξυπηρέτησης απ' άκρη σ' άκρη στην Ελλάδα. Που προσφέρει τα κέρδη της σε αναπτυξιακούς, κοινωνικούς και πολιτιστικούς σκοπούς.



Η ΑΓΡΟΤΙΚΗ ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΗ ΚΟΝΤΑ ΣΑΣ ΟΤΙ ΚΙ ΑΝ ΤΥΧΕΙ

ΑΣΦΑΛΕΙΕΣ: Ζωής, Προσωπικών ατυχημάτων, Φωτιάς, Μεταφορών, Διαφόρων ατυχημάτων, Χαλαζιού, Κτηνοασφάλειες, Αλιευτικών σκαφών, Αυτοκινήτων.

ΚΕΝΤΡΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Λεωφόρος Συγγρού 163, Τ.Θ. 140, Νέα Σμύρνη, Αθήνα.
Τηλ. 952 4801 (20 γραμμές). Τέλεξ: 22 3004 AGRO GR.
ΔΙΑΜΕΡΙΣΜΑΤΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ: Αθήνα, Καβάλα, Θεσσαλονίκη, Λάρισα, Γιάννενα, Πάτρα, Ηράκλειο.
ΔΙΚΤΥΟ: Υπακαταστήματα και Πρακτορεία σε όλη την Ελλάδα.

Θέσεις

ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ — ΚΡΙΤΙΚΗ
ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΛΗΣ ΤΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

- Γ. Μηλιός:** Γιά τόν άνορθολογισμό (μέ άφορμή τήν έκλογή του Χ. Γιανναρά).
Χ. Βαλλιάνος: Κριτική στη Θεωρία της 'Επιστημονικοτεχνικής 'Επανάστασης.
Τ. Κυπριανίδης, Θ. Τσεκούρας: ΠΑΣΟΚ και νέα ιδεολογική συγκυρία.
Α. Ταρπάκος: Κρίση οικονομική, αλλά και κρίση συνδικαλιστική.
Τ. Κυπριανίδης, Γ. Μηλιός: Γιά τίς μαρξιστικές προσεγγίσεις στην οικονομική κρίση.
Η. 'Ιωακείμογλου: Κριτική του 'Ιταλικού εργατισμού.
Π. Α. Ρυλμόν: Σημειώσεις γιά τή μελέτη τών κοινωνικών σχηματισμών.
Ν. Μπουχάριν: Οί οικονομικές ρίζες του ιμπεριαλισμού.

ΑΠΡΙΛΗΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ '83

3

Ο Δ. Δημητράκος γράφει για το βιβλίο του Καρλ Πόππερ «Η ανοιχτή κοινωνία και οι εχθροί της», τόμοι 2, εκδόσεις «Δωδώνη», Γιάννενα 1982

Με την έκδοση και του δεύτερου τόμου της «Ανοιχτής Κοινωνίας» συμπληρώνεται ένα μεγάλο κενό στη χώρα μας, όπου η σκέψη του Karl Popper παραμένει σε μεγάλο βαθμό άγνωστη.

Πολλές φορές αναρωτήθηκα γιατί η σκέψη του Πόππερ, ενός από τους μεγαλύτερους φιλοσόφους της εποχής μας, παραμένει άγνωστη ή παρεξηγημένη στην Ελλάδα. Νομίζω ότι αυτό οφείλεται σε δύο λόγους. Κατ' αρχήν, πολλοί που έχουν γνωριμία με τη σκέψη του Πόππερ από δεύτερο ή και από τρίτο χέρι, νομίζουν ότι είναι ένας κοινός συκοφάντης της προοδευτικής σκέψης: λάθος που οδήγησε πολλούς αριστερούς διανοούμενους στο να «σνομπάρουν» τη σκέψη του. Κατά δεύτερο λόγο, στην Ελλάδα τιμάται η επιτηδευμένη και συγκεχυμένη διατύπωση όπως είχα την ευκαιρία να το τονίσω συχνά. Κατά συνέπεια, η σαφήνεια του Πόππερ και η άρνηση οποιασδήποτε επιτηδεύσης ή σπουδαιολογίας απωθεί τους εραστές της ψευδοεμβριθείας.

Η «Ανοιχτή Κοινωνία» είναι το γνωστότερο έργο του Βιεννέζου φιλοσόφου. Από πρώτη άποψη μοιάζει εύκολη η ανάγνωσή του και θα νόμιζε κανείς ότι η θεματική του είναι ένα κεφάλαιο της ιστορίας των ιδεών: πως από την εποχή της γένεσης της φιλοσοφίας έχουμε μια φιλοσοφική παράδοση που υποστηρίζει μια ελεύθερη, δημοκρατική, ανοιχτή οργάνωση της κοινωνίας και μια άλλη που αντίθετα κατατείνει στον αυταρχισμό και την κλειστή κοινωνία.

Όμως μια τέτοια ανάγνωση αφαιρεί από το κείμενο τον πλούτο και την πρωτοτυπία του.

Η πρωτοτυπία του Πόππερ συνίσταται στο γεγονός ότι στη φιλοσοφία του η ανοιχτή κοινωνία συνδέεται με την κριτική επιστημολογία. Το μάθημα του είναι περισσότερο *επιστημολογικό* παρά πολιτικό. Και ο σύνδεσμος αυτός πετυχαίνεται μέσα από αυτό που θα μπορούσαμε να ονομάσουμε «ανοιχτή φιλοσοφία» και την οποία θα προσπαθήσουμε να σκιαγραφήσουμε σ' αυτό που ακολουθεί.

Για τον Πόππερ, η φιλοσοφία δεν διαφέρει στη γένεσή της και την πορεία της —όχι όμως στη φύση της— από την επιστήμη. Αντίθετα από τη γαλλική φιλοσοφική παράδοση που βλέπει την φιλοσοφία σαν μια ομιλία πάνω στον εαυτό της, ο Πόππερ τη θεωρεί

ωρεί σαν μια μορφή γνώσης με ξωτερικό προς αυτήν αντικείμενο που οικοδομεί την προβληματική της μέσα στα πλαίσια μιας συνεχιζόμενης έρευνας και μιας γενικευμένης και προχωρημένη θεωρητικής συζήτησης πάνω στην αυτή την έρευνα. Διαφέρει όμως από τη φιλοσοφία σε τούτο από την επιστήμη: Ότι η αποστολή της πρώτης είναι να εκτιμήσει την εγκυρότητα της δεύτερης, πράγμα που η τελευταία δεν μπορεί να κάνει για τον εαυτό της.

Τόσο η επιστήμη όμως όσο και η φιλοσοφία, κατά τον Πόππερ αναπτύσσονται όταν θέτουν και λύνουν προβλήματα, κι όταν υποβάλλουν σε κριτική προτεινόμενες λύσεις *προβλημάτων*.

Χωρίς πρόβλημα, δεν μπορούμε να έχουμε *θεωρία*, δηλαδή προσπάθεια εξήγησης της πραγματικότητας. Η προτεινόμενη θεωρία, αφού υποβληθεί στο κριτικό έλεγχο που θα διορθώσει ενδεχομένως τα πιθανά λάθη της, θεωρείται σαν προσωρινή ορθή. Η αποδοχή της ανοίγει το δρόμο σε ερευνητικά προγράμματα που με τη σειρά τους θα προσκρούσουν σε νέα προβλήματα ή θα οικοδομήσουν νέες προβληματικές.

Νέες θεωρίες θα γεννηθούν από την κριτική των παλιών. Έτσι προχωρεί η γνώση: από το *πρόβλημα* στην οικοδόμηση θεωρίας, από την θεωρία στην τροποποίησή της, με την απαλοιφή των λαθών της και από την τροποποίηση και τις εφαρμογές της στην γένεση νέου *προβλήματος* αυτός είναι ο κύκλος της θεωρητικής αναζήτησης που προσδιορίζει τη δυναμική της γνώσης τόσο στην επιστήμη όσο και στην φιλοσοφία.

Όσο απλή και μετριοπαθής και αν φαίνεται αυτή η μέθοδος του Πόππερ οδηγεί, αν την δεχτεί κανείς σαν ορθή, σε δύο συμπεράσματα, που είναι αρκετά ανορθόδοξα. Κατά πρώτο λόγο, οδηγεί στην άρνηση οποιασδήποτε οριστικότητας της κεκτημένης γνώσης, και επομένως οποιασδήποτε έννοιας *επαλήθευσης*, αν μάλιστα τον όρο αυτόν εννοούμε την αποδεδειγμένη και απόλυτη εγκυρότητα μιας θεωρίας. Κατά δεύτερο λόγο οδηγεί στην αναγωγή της *διαψευδισμότητας* σε μεθοδολογικό θεμέλιο κάθε φιλοσοφικής και επιστημονικής θεωρίας.

Συχνά, πολλοί επιστήμονες προσπάθησαν να ξεφύγουν από αυτήν την «ταπεινωτική» νομοτέλεια της επιστημονικής μεθόδου που συνίσταται στην διαδοχική αντικατάσταση μιας θεωρίας από άλλη, μετά από κριτική διερεύνηση, αλλά και στην χρησιμοποίηση της κριτικής μεθόδου για να διορθωθούν τυχόν λάθη που περιέχει η θεωρία στην αρ

χική της διατύπωση. Ο τρόπος με τον οποίο προσπάθησαν να ξεφύγουν από την μέθοδο αυτή ήταν να καταστήσουν τις θεωρίες τους «απρόσβλητες» μέσα από διατυπώσεις που τις καθιστούν αδιάψευστες. Ο Πόππερ τονίζει ότι οι αδιάψευστες θεωρίες είναι έρημες. Οι θεωρίες που είναι αδιάψευστες είναι ψευδο-επιστημονικές: η αστρολογία, η θεολογία και ο δογματικός μαρξισμός είναι αδιάψευστες θεωρίες. Κανένα δόγμα δεν μπορεί να διαψευστεί, διότι είναι κλειστό σύστημα που θέτει δικούς του όρους και δικά του μέτρα και σταθμά εγκυρότητας των εξαγγελιών του. Οι προτάσεις που συνιστούν την αφετηρία του παρουσιάζονται σαν απόλυτες βεβαιότητες και αναμφισβήτητες αλήθειες.

Η μη διαψευσιμότητα του δόγματος περιέχεται μέσα στο ίδιο το δόγμα και είναι θεμελιακή αρχή του.

Οι γνήσιες επιστημονικές θεωρίες, αντίθετα, προσδιορίζουν τις συνθήκες κάτω από τις οποίες θα θεωρηθούν διαψευσμένες: είναι η περίπτωση Αϊνστάιν το 1918. Η επιστημονική «ηθική» του Αϊνστάιν είναι, με αυτή την έννοια, εντελώς ποππεριανή. Οι πειραματικές δοκιμές που έγιναν δεν «επαλήθευσαν» οριστικά τη γενική θεωρία της σχετικότητας, αλλά δεν διέψευσαν, προς το παρόν. Η θεωρία αυτή, όμως είναι στη διατύπωσή της διαψεύσιμη.

Αλλά είναι δυνατόν ένας επιστήμονας να θελήσει να «σώσει» μια θεωρία έστω κι αν διαψεύδεται από τα γεγονότα, βάζοντας «νερό στο κρασί» της αρχικής διατύπωσης της θεωρίας, ή παρατηρώντας με τέτοιο τρόπο τα γεγονότα ώστε να ταιριάζουν με τη θεωρία του. Ο επιστήμονας όμως αυτός, ξεχνάει την πρωταρχική επαγγελία της επιστήμης που είναι η προσαρμογή των επιστημονικών θεωριών στην πραγματικότητα και όχι της πραγματικότητας στις επιστημονικές θεωρίες.

Όταν αυτές οι «επιστημονικές» θεωρίες είναι συγχρόνως και κυρίως πολιτικές, και όταν πίσω από αυτές τις πολιτικές θεωρίες υπάρχει και πολιτική εξουσία που τις στηρίζει, η σύζευξη ανάμεσα στο δογματικό και το δεσποτικό είναι απόλυτη. Η κλειστή και αδιάψευστη θεωρία ευδοκίμει στην κλειστή και ολοκληρωτική κοινωνία. Οι δύο μαζί αλληλοσυμπληρώνονται. Γεννιέται εδώ ένα ερώτημα: μήπως ο Πόππερ εννοεί μ' αυτό το μαρξισμό, τη μονολιθικότητα του μαρξιστικού δόγματος και την αντίστοιχη μονολιθικότητα των κοινωνιών που εμπνέονται από τη μαρξιστική ορθοδοξία;

Ως ένα βαθμό, έτσι έχει λειτουργήσει ο μαρξισμός και ασφαλώς το ποππεριανό έργο αποτελεί τη σοβαρότερη κριτική στο δογματισμό κάθε δογματισμό, επομένως και του μαρξ-

ισμού, στο βαθμό που ο τελευταίος μεταφράστηκε από πολλούς οπαδούς του σε σύστημα και σε ορθοδοξία.

Επί εκατό χρόνια μετά το θάνατο του Μάρξ, ένα μεγάλο μέρος των μαρξιστών αγωνίστηκε όχι τόσο να χρησιμοποιήσει την κριτική μέθοδο που τους κληροδότησε ο δάσκαλός τους, μια μέθοδο αυστηρή και γόνιμη, αλλά να αποδείξει «του λόγου το αληθές» των προφητειών του Μάρξ.

Όμως ο δογματισμός έχει εχθρό —και όχι σύμμαχό του— το πραγματικό επιστημονικό πνεύμα. Και η μάχη για τη διαφύλαξη και στερέωση της δογματικής κιβωτού, στα μάτια του δογματικού επιστήμονα, προέχει της κριτικής ενατένισης και της εξακρίβωσης της αλήθειας, ακόμη και της διανοητικής εντιμότητας.

Ο Πόππερ τονίζει ότι η καταγγελία αυτής της στάσης είναι καθήκον κάθε φιλοσόφου και κάθε επιστήμονα. Και στο μέτρο που μια τέτοια καταγγελία γίνεται στο «δημόσιο χώρο του πνεύματος», κατά την έκφραση του Καστοριάδη, η καταγγελία είναι *πολιτική*. Διότι η καταγγελία του δογματισμού είναι έμμεση καταγγελία του ολοκληρωτισμού, δηλαδή μιας αλληλοσυμπληρωμένης ενότητας ανάμεσα σε έναν τύπο κοινωνίας και έναν τύπο ιδεολογίας.

Όμως αυτή η καταγγελία του ολοκληρωτισμού που γίνεται στην «Ανοιχτή Κοινωνία», δεν αποτελεί ιδεολογική σταυροφορία εναντίον του κομμουνισμού και του μαρξισμού. Έχει δοθεί αυτή η εντύπωση για δύο λόγους: πρώτον, διότι το κατεστημένο *ιδιοποιήθηκε* την ποππεριανή θεωρία δίνοντάς της μια συντηρητική χρεία, ενώ η σκέψη του Πόππερ είναι κατ' εξοχήν ριζοσπαστική. Δεύτερον, διότι από τη δική της μεριά, η αριστερή σκέψη, κατατάσσοντας τον Πόππερ στην αντιμαρξιστική σχολή, όπου πράγματι ανήκει, *αγνόησε* προς ζημίαν της το κριτικό του μάθημα.

Επιπλέον, πρέπει να καταστεί σαφές ότι παρά το γεγονός ότι η κριτική στο έργο του Μάρξ είναι σημαντική και βαθιά, ο σεβασμός του Πόππερ στο έργο αυτό είναι αναμφισβήτητος, και μάλιστα σε σχέση με τον Χέγκελ τον οποίο απομυθοποιεί όσο κανένας μέχρι σήμερα από τους επικριτές του γερμανού φιλοσόφου. «Η φήμη του HEGEL, γράφει ο Καρλ Πόππερ, εδραιώθηκε από εκείνους που προτιμούν μια γρήγορη μύηση στα βαθύτερα μυστικά αυτού του κόσμου από τις επίμοχθες τεχνικές λεπτομέρειες μιας επιστήμης που, τελικά, δεν μπορεί παρά να τους απογοητεύσει καθώς δεν έχει την ικανότητα να ανακαλύπτει όλα τα μυστήρια. Γιατί σύντομα διαπίστωσαν... πως τίποτα δεν μπορούσε να χρησιμοποιηθεί τόσο φθηνά και με τόση λίγη επιστημονική μάθη-

ση και γνώση...» (β' τόμος σ. 49).

Πολλές φορές οι αναφορές στον Χέγκελ είναι τόσο πολεμικές ώστε ο αναγνώστης να αιφνιάζεται με το πάθος του Πόππερ εναντίον του. Πρέπει να λάβουμε υπόψη μας ότι το βιβλίο του είναι γραμμένο την εποχή του πολέμου κι έχει μπροστά του ο Πόππερ τα αποκρουστικότερα αποτελέσματα των ολοκληρωτικών ιδεών. Τονίζει τη διανοητική ανεπιμέλεια του δογματισμού που φτάνει στην μονολιθικότητα που ταιριάζει στα ολοκληρωτικά συστήματα. Η σκέψη του Χέγκελ, με το διάχυτο σχετικισμό της, φέρει τεράστιες ευθύνες για την πορεία που πήρε ο δυτικός στοχασμός —πορεία που σχετίστηκε με τις «κλειστές θεωρίες», το δογματισμό, τον διανοητικό και ηθικό σχετικισμό εναντίον των οποίων μάχεται και σήμερα ακόμα ο Πόππερ (δες την προσθήκη στο τέλος της «Ανοιχτής Κοινωνίας»). Αυτά είναι που εξηγούν την αποστροφή που δείχνει ο Πόππερ για τη σκέψη του Χέγκελ.

Αντίθετα, οι αναφορές στο έργο του Μάρξ είναι θετικές, παρά την κριτική στάση του Πόππερ στο μαρξικό έργο. Σημειώνω ειδικά μια τέτοια αναφορά που διαψεύδει τη διαδεδομένη εντύπωση ότι τάχα ο Πόππερ συνέταξε ένα «αντικομμουνιστικό μανιφέστο» γράφοντας την «Ανοιχτή Κοινωνία»: «Έτσι, ο MARX είχε απόλυτο δίκιο όταν επέμενε ότι η 'ιστορία' δεν μπορεί να σχεδιαστεί πάνω στο χαρτί. Οι *θεσμοί* όμως μπορούν να σχεδιαστούν και σχεδιάζονται. Μόνο σχεδιάζοντας βήμα προς βήμα, θεσμούς για την περιφρούρηση της ελευθερίας —και ιδιαίτερα της απελευθέρωσης από την εκμετάλλευση— μπορούμε να ελπίσουμε ότι θα δημιουργήσουμε ένα καλύτερο κόσμο» (β' τόμος σ. 213).

Ο Πόππερ έγραψε την «Ανοιχτή Κοινωνία», για να δείξει τις φιλοσοφικές ρίζες του ολοκληρωτισμού. Κυρίως κατά του δογματισμού στρέφεται και του ανορθολογισμού που προσέφεραν έδαφος για την ανάπτυξη της ναζιστικής ιδεολογίας. Συγχρόνως όμως, ο Πόππερ αναλύει τις επιστημολογικές συνιστάμενες του δογματισμού και του ανορθολογισμού. Κι αυτό γίνεται κυρίως στις *προσθήκες* και στις *σημειώσεις* που *επιβάλλεται* να διαβάσει ο αναγνώστης αν θέλει να συλλάβει τον πλούτο της σκέψης του Πόππερ. Πολλά από τα κυριότερα *επιστημολογικά* προβλήματα που απασχόλησαν τον Πόππερ κατά καιρούς και στα οποία έδωσε λύσεις που του κατοχύρωσαν τη θέση του στη φιλοσοφία του 20ού αιώνα, βρίσκονται στις σημειώσεις αυτές που πολλές τραβάνε σε μακρός, χωρίς μ' αυτό να χάνεται ούτε η συνοχή ούτε η συναρπαστικότητα του έργου. Η προσθήκη με τον τίτλο «Γεγονό-

τα, κριτήρια και αλήθεια —μία παραπέρα κριτική του σχετικισμού» στο τέλος του βιβλίου (σσ. 569-600) αποτελεί την αναγκαία επιστημολογική εισαγωγή στην «Ανοιχτή Κοινωνία» και θα ταιριαζε να μπει στην *αρχή* και όχι στο τέλος. Φαντάζομαι ότι ο Sir Karl Popper δεν θα θέλησε, για λόγους που έχουν να κάνουν με την ιστορική αφορμή της γένεσης του βιβλίου του το 1946 να βάλει την προσθήκη αυτή του 1961 σαν εισαγωγή. Αλλά ο αναγνώστης θα βοηθηθεί πολύ αν αρχίσει από εκεί.

Η μετάφραση της Ειρήνης Παπαδάκη είναι από τις πιο ευσυνειδητές που μπορούσαν να γίνουν. Η πιστότητα στο αρχικό κείμενο και στο πνεύμα του Πόππερ εξασφαλίζονται από το γεγονός ότι η μεταφράστρια γνωρίζει σε βάθος το σύνολο του έργου του Πόππερ με τον οποίο είχε στενή συνεργασία κατά τη διάρκεια της μετάφρασης. Άλλωστε το ενδιαφέρον του Sir Karl Popper για την έκδοση του βιβλίου του στην Ελλάδα τον οδήγησε στο να κάνει μια ειδική εισαγωγή στον Α' τόμο της ελληνικής μετάφρασης.

Είναι δυνατόν να διατυπωθούν αντιρρήσεις ως προς την απόδοση ορισμένων όρων. Δεν θα σταθώ στις αντιρρήσεις αυτές, διότι είναι μικρής σημασίας. Σημασία έχει κυρίως ότι η δουλειά της μεταφράστριας είναι προσεγμένη, ότι η εισαγωγή της είναι χρήσιμη σ' αυτόν που για πρώτη φορά έρχεται σ' επαφή με τη σκέψη του Πόππερ και ότι παρέχει ένα ευρετήριο ονομάτων και άλλο ένα εννοιών που είναι εξαιρετικά χρήσιμα στον προσεκτικό αναγνώστη και λείπουν τις περισσότερες φορές από τις ελληνικές εκδόσεις. Χάρη στην αξιόπαινη προσπάθεια αυτή, το σημαντικό αυτό έργο τίθεται στη διάθεση του ελληνικού κοινού, μετά από τόσα χρόνια. Ας ελπίσουμε ότι θα ακολουθήσουν και άλλες μεταφράσεις των έργων του Πόππερ όπως είναι: «Η αθλιότητα του ιστορικισμού», «Η λογική της επιστημονικής ανακάλυψης» και η «Αντικειμενική Γνώση».



Οι ευθύνες μας για τα εικαστικά

Σίγουρα δεν αποτελεί εξωπραγματικό ισχυρισμό το να πούμε ότι τελευταία στη χώρα μας ασκείται ή μάλλον μεθοδεύεται και καλλιεργείται ένα κλίμα ψυχολογικής βίας σε ό,τι αφορά τη σύγχρονη καλλιτεχνική έκφραση. Βέβαια, το κλίμα αυτό αποτελεί ένα διεθνές φαινόμενο. Όμως, είναι επίσης γνωστό ότι εδώ πολλαπλασιάζονται στο έπακρον οι αρνητικές επιπτώσεις ενός ξενόφερτου «στοιχείου» —ενώ εξουδετερώνονται οι ενδεχόμενες θετικές— ώστε αυτό να αποζημιωθεί με το παραπάνω για την αργοπορία με την οποία μας έφτασε.

Το κλίμα της ψυχολογικής βίας περί τα εικαστικά βρήκε ένα κατ' εξοχήν πρόσφορο έδαφος σε εμάς εξαιτίας της έλλειψης ενός μέτρου σύγκρισης, μιας αντικειμενικής πληροφόρησης —ενημέρωσης, της μέχρι τις προάλλες απουσίας μιας αισθητικής παιδείας και αγωγής και, βέβαια... εξαιτίας του βεβαρμένου παρελθόντος των 400 χρόνων που μας καθυστέρησε στο να πάρουμε «είδηση» από τη νεότερη και τη σύγχρονη τέχνη. Όλες αυτές οι χιλιοδιαπιστωμένες ελλείψεις και αδυναμίες θα αποτελούσαν κοινοτυπίες αν δεν γινόntonταν το λίπασμα κι η κατ' εξοχήν κινητήρια δύναμη για ορισμένες «δράσεις», «εκδηλώσεις» κυρίως όμως —κι εδώ ανάβει το κόκκινο φως— για μερικούς εσκεμμένους αποπροσανατολισμούς και παραποιήσεις. Και λέμε εσκεμμένους γιατί ο αποπροσανατολισμός γίνεται από ανθρώπους που ξέρουν ότι αυτό που μπορούν και το περνούν εδώ δεν θα μπορούσαν να το περάσουν «έξω» κι αυτό γιατί «έξω» έχει «συμβεί» προ πολλού με την αναφαιρέτη αξία της πρωτείας.

Παρθένος οργανισμός ο Έλληνας, ανεμβολίαστος από το τι σημαίνει σύγχρονη τέχνη δεν τον αφήνουν, τουλάχιστον, στην αδιαφορία του και την περί τα εικαστικά λυμφοτικότητα του. Βέβαια, απαράδεκτη θα 'ταν μια τέτοια ολιγωρία... Όμως, χίλιες φορές καλύτερη από τη μανία με την οποία βάλθηκαν να τον βομβαρδίζουν μέσ' από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα εκατομμύρια που ξοδεύονται σε διαφημίσεις και σε ρεκλάμες, τον γενικότερο θόρυβο που γίνεται ώστε, όχι μόνο να περνάνε «κουτ» και «κουτ» εν είδει κομμάντος διάφορες ομάδες καλλιτεχνών, αλλά και να θεωρούνται —κι εδώ είναι ο κίνδυνος— ως κατεξοχήν πρωτοποριακές. Αλίμονο σ' εκείνον που δεν θα καταλάβει το πόσο πρωτοποριακές είναι αυτές οι ομάδες. Αυτόματα αποκαλύπτεται αδαής, ακαλλιέργητος, α-κουλτουριάρης, οπισθοδρομικός, ωμός, άξεστος, ακοινωνήτος, απροσάρμοστος, τυφλός, ακόμη, μάλιστα, κι αντι-δημοκρατικός. Κι όλα αυτά του τα δίνουν να τα καταλάβει οι κινούντες τα νήματα με χίλιους-δυο τρόπους αρχίζοντας από προσωπικές ειρωνείες και κουτσομπολιά, υποψίες για «δήθεν» ανταγωνισμούς και ζήλιες, μέχρι τα μεγάλα —τεράστια— ποσά που ξοδεύονται για την προβολή αυτών των ομάδων ώστε να εμπεδωθεί κι οικονομικά το πόσο αξίζουν. Γιατί, ως γνωστόν, ο Έλληνας εντυπωσιάζεται από το χρήμα που ξοδεύεται... και κοινότυπος είναι ο συλλογισμός: «Για να βουίξει ο τόπος κάτι θα αξίζει, βρε αδελφέ...».

Όμως, δεν προχωρούμε περισσότερο στο σημείο αυτό... θα επανέλθουμε με περισσότερα στοιχεία.

★

Εδώ το θέμα που μας αφορά είναι γενικότερο και με πολλά παρακλάδια...

Κατ' αρχήν πρέπει να συνειδητοποιήσουμε κάποτε ότι πέρα από τα αρχαία μας μνημεία που δυστυχώς έχουν ξεκληρισθεί και «φθίνουν» ολοένα —χάρη στην αστοργία και την αμέλειά μας— πρέπει να προστατεύσουμε και να περιφρουρήσουμε εαυτούς και, κυρίως, τα παιδιά μας, σ' ό,τι αφορά την «παρούσα», «σύγχρονη» τέχνη κι όχι να τα αποπροσανατολίσουμε ή να τα κάνου-

με συμπλεγματικά στο όνομα μιας δήθεν καλλιτεχνικής κουλτούρας. Υπάρχουν και ορισμένες απαράβατες αρχές:

- Η πρωτοπορεία είναι δικαιωματικά τέτοια όταν είναι θεμελιωμένη σε μια «ιδέα». Κι αυτό συμβαίνει «μία» φορά σε μια δεδομένη έκφραση ή ρεύμα τέχνης. Όταν λείπει η ιδέα, τότε ο,τιδήποτε κι αν την αντικαταστήσει αποτελεί απλώς την απήχηση —50 ή 60 χρόνια μετά— μιας ιδέας που λειτούργησε στο παρελθόν και που τώρα έχει πλέον χάσει προ πολλού το νόημα της ύπαρξής της.

- Οι καλλιτέχνες έχουν χρέος να δημιουργούν ελεύθερα —αυτό θα πει δημοκρατία— κι όχι με το στόχο της ανταπόκρισης σε μερικές συνταγές για ορισμένα ειδικά «σόου».

- Οι καλλιτέχνες και οι περί τα καλλιτεχνικά οφείλουν να αντιδράσουν —να α ν τ ι σ τ α θ ο ύ ν— στις εισαγόμενες ξενοκίνητες —εσκεμμένα ισοπεδωτικές για την προσωπικότητά μας ως έθνους— δυνάμεις και συνήθειες.

- Στη χώρα μας η ύπαρξη ενός Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης αποτελεί πια μια επιτακτική ανάγκη ώστε να υπάρξει επιτέλους ένας γνώμονας, ένα σημείο αναφοράς. Εξυπακούεται, βέβαια, ότι το πνεύμα ενός τέτοιου μουσείου δεν θα ευθυγραμμίζεται με εκείνο των προαναφερμένων εκδηλώσεων. Ακόμη, η δημιουργία διαφόρων ιδιωτικών συλλογών σύγχρονης τέχνης στη χώρα μας επειδή ακριβώς αυτές εκφράζουν τις πολύ σεβαστές, κατά τα άλλα, αλλά πάντοτε υποκειμενικές προτιμήσεις των δημιουργών τους κι επομένως στερούνται μιας αντικειμενικότητας κάνει ακόμη πιο επιτακτική στον τόπο μας τη λειτουργία ενός Μουσείου Σύγχρονης Τέχνης.

- Να ενισχυθούν δεόντως από την Πολιτεία εκείνοι οι καλλιτέχνες των οποίων το έργο πρέπει να διαφυλαχτεί στα πλαίσια ενός Ιδρύματος ώστε να μην διασπαρεί και να μπορεί κανείς να διαμορφώσει μια πιο ολοκληρωμένη εικόνα της προσφοράς τους στην σύγχρονη ελληνική τέχνη.

- Να θεσπισθούν ορισμένα απαράβατα κριτήρια σε ό,τι αφορά τις επιτροπές για τις εκθέσεις στο εξωτερικό, τις επιτροπές για την αγορά έργων τέχνης από την πολιτεία.

- Να ληφθούν ορισμένα μέτρα για την προκήρυξη διαγωνισμών αναφορικά με τα μνημεία, τα ηρώα, τα αγάλματα που αποτελούν τμήμα του διάκοσμου της πόλης.

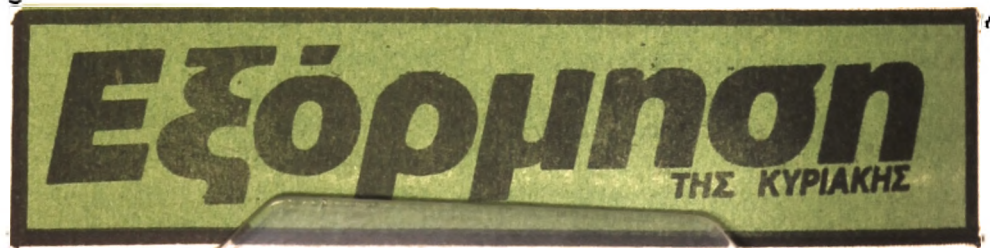
- Να σχηματισθούν δημοτικά συμβούλια με την ενεργό συμμετοχή αρχιτεκτόνων, καλλιτεχνών, διακοσμητών ώστε να επιλύονται —με βάση την αισθητική— ορισμένα ακανθώδη θέματα περιβάλλοντος.

- Να ενεργοποιηθούν οι εκθέσεις στην επαρχία από υπεύθυνους φορείς, με τη δέουσα κάθε φορά πληροφόρηση.

- Να δραστηριοποιηθούν οι διάφορες ενώσεις κριτικών ώστε να προβάλλουν κοινό μέτωπο στους τομείς της τέχνης που εκπροσωπούν και να θεσπίσουν κριτήρια, κυρώσεις, ομάδες εργασίας, έρευνας, με δραστηριότητα και στο εξωτερικό ώστε να ενισχυθεί το καλλιτεχνικό προφίλ μας.

- Να υπάρξει και πάλι η καλλιτεχνική παιδεία στα σχολεία και, μάλιστα, με αυξημένες σε σχέση με το παρελθόν ώρες...

Κι όλα αυτά είναι «μερικά» μόνον από τα «να»... Είναι τόσα πολλά αυτά που έπρεπε ήδη προ πολλού να έχουν γίνει... Όμως έστω κι αν ένα μόνον από τα «να» αυτά μπει μπροστά πάλι κάτι καλύτερο θα 'ναι από τα πολλά «θα» που δεν βρίσκουν ανταπόκριση.



Ματιές

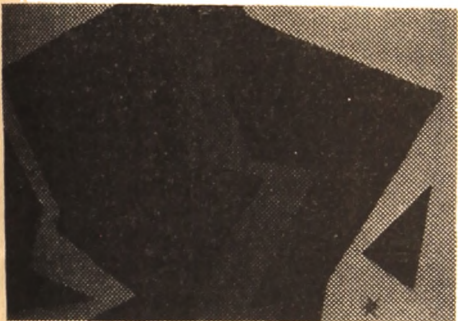
Εικονογράφηση 8 ερωτικών ποιημάτων Γάλλων ποιητών



Christof Caray

Ο Χ. Καράς έπιασε μέσ' από το γραμμικό του ίχνος τον παλμό των κειμένων. Με την ίδια ευκαιρία ο ζωγράφος παρουσίασε και μερικά αντιπροσωπευτικά δείγματα από την τελευταία του δουλειά όπου έχει ανανεώσει τόσο το ίχνος του όσο και τη χρωματική του θεώρηση («Αίθουσα», Σκουφά 4).

Οι ταπισερί του Κ. Κουλεντιανού



Η δουλειά του Κ.Κ. προίκτε με ένα δυναμισμό κι έναν αναμφισβήτητο παλμό τους τοίχους της αίθουσας. Η συχνά γωνιώδης οπτική με την οποία έχει δει τα σχήματά του ο καλλιτέχνης προσφέρει ένα ρυθμό στη σύνθεση. Ανάλογα είναι τα γνωρίσματα που χαρακτηρίζουν και τα χαρακτηριστικά του δημιουργού (Αμφιθέατρο Γαλλικού Ινστιτούτου).

Α. Κυριτσόπουλος



Γεμάτα φαντασία και ποίηση όπως πάντοτε ήταν τα έργα του Α. Κυριτσόπουλου. Με ελάχιστες —αιθέριες— νύξεις κι αναφορές κατορθώνει να μας κεντρίξει πολλαπλά και με θέρμη το δημιουργικό μας ένστικτο («Ωρα», Ξενοφώντος 7).

Α. Κελέκης

Νευρώδη, ευκίνητα, ευμετάβλητα, παλμικά και συνάμα ζωγραφικά —όταν το ερέθισμα το επιβάλλει— είναι τα σχέδια του Α. Κελέκη. Όσες φορές κι αν τα δούμε ολοένα κάτι καινούριο ανακαλύπτουμε σ' αυτά, ολοένα νέες διασυνδέσεις φανταζόμαστε κι εξακριβώνουμε («Πολυπλόνο», Λυκαβηττού 16).

Ε. Κουρτζή

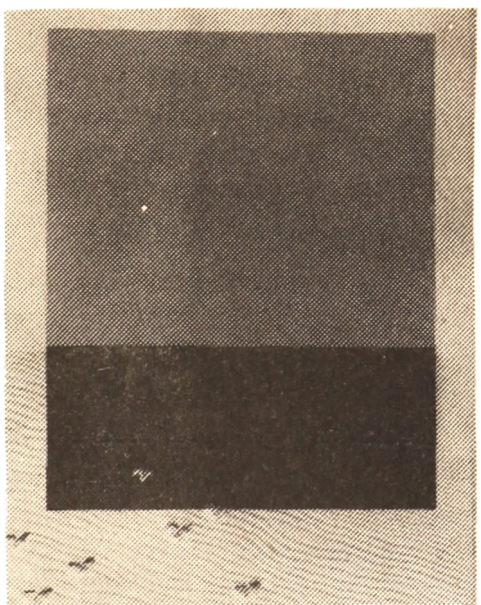


Ανανεωτική, παρήγορη σε πνοή και γνήσια σε καλλιτεχνική φλέβα είναι η δουλειά της ναίφ καλλιτέχνιδας Ε. Κουρτζή από τη Μυτιλήνη. Με μίαν αυθεντική έμπνευση και δύναμη έκφρασης η Κουρτζή ξέρει να μην επαναλαμβάνεται, ενώ ολοένα πλουτίζει το εικαστικό της ρεπερτόριο με καινούριες πηγές έμπνευσης («Ωρα», Ξενοφώντος 7).

Α. Παπά

Οι ακουαρέλες, τα λάδια κι οι μονοτυπίες της Α.Π. τεκμηριώνουν μια πολύ μεγάλη ευαισθησία στο χρώμα και, κυρίως, μια μεγάλη ικανότητα στη θεμελιωμένη, στο στοιχείο αυτό, αφαίρεση («Τρίτο Μάτι», Λουκιανού 21β).

Τα χαρακτηριστικά της Τ. Νικολαΐδη



Οι συνεχείς έρευνες της Τ.Ν., σ' ό,τι αφορά την τεχνική αλλά και την έκφραση, αποκαλύπτονται μέσα απ' τα χαρακτηριστικά της, δίχως και να προδίδει ποτέ —η καλλιτέχνης— τους θεμελιακούς της προβληματισμούς. Το νέο στοιχείο στη φετινή δουλειά της είναι το πουλί-βαπόρι, έτσι παρουσιασμένο, ώστε να προικίζει με μια χαρακτηριστική αναγλυφικότητα το έργο («Μέδουσα», Ξενοκράτους 7).

Α. Παλιεράκη

Υποβλητικές, ευγλωττες, δυναμικά ποιητικές είναι οι μορφές

της Α.Π. Η νέα καλλιτέχνηδα έχει ήδη κατακτήσει εδώ την ωριμότητα και κατορθώνει να μας υποβάλλει ουσιαστικά. Μέσ' από την αδρότητα των ανθρώπινων μορφών της μας αναμεταδίδει κάτι το αποκαλυπτικά καιρικό από τον ψυχισμό τους («Νέες Μορφές», Βαλαωρίτου 9).

Χ. Σανταμούρης

Ένα έξοχο μετέ χαρακτηρίζει τα χαρακτηριστικά του. Συνάμα με το μετέ εντυπωσιαζόμαστε κι από τις ευρηματικές λύσεις σε ό,τι αφορά την επιλογή του θέματος και την οπτική γωνία. Στα λάδια του ο καλλιτέχνης δεν έχει ακόμη φτάσει στην ίδια ωριμότητα («Υδροχόος», Αναπήρων Πολέμου 16).

Α. Σολούνιας

Με μια μεγάλη ευαισθησία στο ίχνος έχει αποκρυπτογραφήσει ο Α.Σ. τους συνειρμούς που του προκαλεί μια ψάθινη καρέκλα. Από την παραστατικότητα και την ημι-παραστατικότητα ο καλλιτέχνης προχωρεί εξελικτικά στην αφαίρεση («Νταντά», Αντήνορος 31).

Χρύσα

Στα τιτλοφορημένα Τσάινατάουν χαρακτηριστικά της ανακαλύπτουμε για μίαν ακόμη φορά την ικανότητα της δημιουργού να υποβάλλει το συναίσθημα της κίνησης μέσ' από τις δυο διαστάσεις του έργου. Είναι η παλμικότητα του ίχνους και η συμβολή του χρώματος που ορίζουν εδώ αυτήν την υποβολή («Ωμέγα», Βασ. Παύλου 31, Παλ. Ψυχικό).

Σουηδική χαρακτηριστική

Μεγάλο είναι το ενδιαφέρον που παρουσιάζει η χαρακτηριστική από το εργαστήρι της πόλης Φαλούν. Ιδρυμένο εδώ και 10 χρόνια με τη βοήθεια της τοπικής αυτοδιοίκησης αποτελεί ένα από τα σαράντα ανάλογα, συλλογικά εργαστήρια στη Σουηδία. Στα αντιπροσωπευτικά δείγματα από καλλιτέχνες και ερασιτέχνες προκαλεί εντύπωση η σοβαρότητα της δουλειάς και το έξοχο μετέ των περισσότερων έργων (Σουηδικό Ινστιτούτο, Μητσαίων 9).

Δύο αμερικανοί καλλιτέχνες

Αλληλοσυμπληρώνονται ευρηματικά με τις δημιουργίες τους οι δύο Αμερικανοί καλλιτέχνες: C. Dunham και J. Winters. Οι συνθέσεις τους αποκαλύπτουν κυρίως το σοβαρό από μέρους τους μέλημα να δουν ζωγραφικά πάντοτε τα ερεθίσματά τους, διαφορετικά. Ο Dunham το κατορθώνει αυτό κυρίως μέσ' από το χρωματικό παράγοντα και τη «φορά» που δίνει μέσ' από αυτόν στη σύνθεση. Ο Winters μέσ' από τη χαρακτηριστική επανάληψη —αντιπαράθεση ορισμένων «εικόνων» ειδωμένων έτσι ώστε να μας προβληματίζουν και «διαφορετικά». («Μπερνιέ», Μαρασλή 51).

Ζωγραφική απ' την Κούβα

Έξοχα στην κυριολεξία ήταν τα έργα του Κουβανού καλλιτέχνη T. Sanchez. Μέσ' από ευρηματικές εναλλαγές από το μαύρο στο λευκό, μέσ' από χαρακτηριστικά πλέγματα γραμμών, και, κυρίως, χάρη σε μίαν ιδιαίτερα οξυμένη, ποιητική σε υφή ευαισθησία, ο καλλιτέχνης κατορθώνει να μας κάνει να βλέπουμε ανάμεσα κι ολόγυρα απ' ό,τι κι αν αποκρυπτογραφήσει. Σύμβολα «ζωντανά» μοναξιάς, ερημίας, αναπόλησης και στοχασμού οι συνθέσεις του μας παρακολουθούν για πολύν καιρό, αφού πάψουμε να τις έχουμε μπροστά μας. (Α/ Andar, Χαρ. Τρικούπη 170α).

Ένας Ισπανός καλλιτέχνης

Τα χαρακτηριστικά του Ισπανού ζωγράφου M. Μομπρο χαρακτηρίζονται από μια κατ' έξοχην κινητικότητα του ίχνους κι ένα σχετικό «πνεύμα», θα λέγαμε ακόμη κι από μίαν ειρωνεία. Πρωτότυπα σε ύφος και παλμικά στα χρώματα πιστοποιούν την προσωπικότητα του καλλιτέχνη (Ισπανικό Μορφωτικό Ίδρυμα, Σκουφά 31).

Μορφές εν κινήσει

Με μίαν αναμφισβήτητη αίσθηση στο πλάσιμο των όγκων έχει δει «εν κινήσει» τις μορφές του ο D. Kennedy. Τα μικρά σε διαστάσεις γλυπτά του χαρακτηρίζονται πέρα από το ώριμο μετέ κι από μια προχωρημένη διάθεση ψυχολόγησης.

και βλέμματα...



● Μεράκι εκδηλώνει η δουλειά της Ε. Βασάλα. Η καλλιτέχνηδα χειρίζεται με ευχέρεια την αφαίρεση σε μερικές από τις συνθέσεις της («Συλλογή», Βασ. Σοφίας 4).

● Στα τοπία από την Κρήτη ο Γ. Γεωργιάδης έχει πιάσει κάτι το καιρικό από την ατμόσφαιρα του χώρου. Αυτή, ακριβώς, η ικανότητά του αποκαλύπτει την ωριμότητα της τέχνης του σε σχέση με την πρότερή του δουλειά (Αίθουσα Τέχνης Αθηνών, Γλύκωνος 4).

● Παρά τις ειλικρινείς του προσπάθειες ο Στ. Μαρκατάκης δεν έχει ακόμη αγγίξει την ολοκλήρωση («Συλλογή», Βασ. Σοφίας 4).

● Δυναμικές, όπως πάντα, παρουσιάστηκαν οι ακουαρέλες κι οι γκουάς του Χρ. Μπότσογλου («Υάκινθος», Ζηρίνη 23, Κηφισιά).



● Ενδιαφέρουσα η κεραμική δουλειά της Μ. Οικονομίδου.

● Ένα αναμφισβήτητο μεγάλο πολιτιστικό ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι δύο εκθέσεις: Κοπτική Χριστιανική Τέχνη 4ου-13ου αιώνα με 130 μουσειακά κομμάτια («Εργαστήρι Τέχνης», Αριστοφάνους 35, Χαλάνδρι), και τα «Τάματα από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα» στο Κέντρο Λαϊκής Τέχνης και Παράδοσης του Δήμου Αθηναίων (Αγγ. Χατζημιχάλη 6, Πλάκα).

● Το ίδιο ισχύει και για την πρόσφατη δουλειά της Ι. Χαραμή («Άνεμος», Κυριαζή 36, Κηφισιά).

● Ένα μεγάλο ενδιαφέρον παρουσίασε η έκθεση «Απαγορευμένα και Καμένα» για να τιμηθεί η μνήμη των Γερμανών λογοτεχνών κι επιστημόνων που τα βιβλία τους καταστράφηκαν την 1η Μαΐου 1933 («Ινστιτούτο Γκαίτε Αθηνών», Ομήρου 14-16).

Εικόνες που αναδύονται

Έκθεση που παρουσιάστηκε στα Ευρωπαϊκά οργανωμένη από την Στρούζα στο ξενοδοχείο Αθηναίων Ιντερκοντινεντάλ.

Ομαδική έκθεση οργανωμένη στα επίπεδα

Από τον Εμ. Μαυρομμάτη (Ξενοκράτους 2).

Αστεράκια

★ Την Τρίτη 17 Μαΐου εγκαινιάζεται στο Λατινο-Αμερικανικό Κέντρο Al Andar (Χαρ. Τρικούπη 170 Α, τηλ: 6462.786) έκθεση του πολύ αξιόλογου Χιλιανού ζωγράφου Φίλιπς Ντι Πάολα. Πρόκειται για την τρίτη κατά σειρά έκθεση που πραγματοποιεί στην Ελλάδα ο καλλιτέχνης αυτός που είναι και συνάμα ποιητής.

★ Με μεγάλη στενοχώρια μάθαμε ότι για δεύτερη φορά στο διάβα της ζωής του ο Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας χάνει ένα σπίτι που ο ίδιος μελέτησε και σχεδίασε μέχρι και την τελευταία λεπτομέρεια. Φαίνεται ότι κάποια αόρατη κακιά μοίρα τον κυνηγάει... Μετά από το σπίτι του στην Ύδρα που κάηκε κι όπου καταστράφηκαν κι όλα τα έργα του ζωγράφου που φυλάγονταν εδώ,

ήρθε η σειρά του σπιτιού που —πονεμένος από την τραγωδία της Ύδρας— έκτισε τούτη τη φορά στον Αγ. Στέφανο (Σινιών) στην Κέρκυρα. Καθώς πέρα από το ταλέντο του Γκίκα στη ζωγραφική είναι γνωστό και το ταλέντο του στο κτίσιμο και τη διαρρύθμιση σπιτιών δεν μας στενοχωρεί απλώς ότι ο ίδιος χάνει ένα ακόμη σπίτι - έργο τέχνης. Ανησυχούμε που ο τόπος θα χάσει αυτό το μνημείο στην κυριολεξία από τη στιγμή που δεν θα υπάρξει κα-

μιά πρόνοια γι' αυτό. Τουλάχιστον να το βλέπαμε να ανακηρύσσεται διατηρητέο για να σωθεί από τη μοίρα της εγκατάλειψης, της αλλοίωσης ή της μετατροπής του σε κάποιο άντρο της κακογουστιάς.

★ Μαθαίνουμε ότι ο γλύπτης Τάκης θα κάνει τα σκηνικά καθώς και την εισαγωγή του ήχου γι' αυτά για την Ηλέκτρα που θα ανεβάσει ο Κακογιάννης πρώτα στην Κύπρο κι ύστερα στην Επιδάυρο.

Η έκθεση του Γιάννη Χαΐνη



Μια έκθεση κάπως διαφορετική από τις συνηθισμένες ανοίγει στις 19 του Μάη στην αίθουσα του Ωδείου Αθηνών (Ρηγίλλης - Βασ. Γεωργίου). Ο ζωγράφος Γιάννης Χαΐνης παρουσιάζει για πρώτη φορά στην Ελλάδα μαζί με τη δουλειά του, που ένα μέρος της έχει εκθέσει στη Γαλλία σε μεγάλες αίθουσες πολιτιστικών κέντρων. Πράγματι, οι διαστάσεις και η βαριά κατασκευή των έργων αυτών είναι τέτοιες που αποκλείουν τη δυνατότητα ατομικής έκθεσης σε μικρές γκαλερί. Αυτή η μεγάλη κλίμακα των περισσότερων έργων δεν ξεπερνάει βέβαια συμπτωματικά τη λογική του εμπορικού κυκλώματος της τέχνης, αλλά εντάσσεται σε μια άλλη αντίληψη για το ρόλο και τη λειτουργία της καλλιτεχνικής δουλειάς, που έχει διατυπώσει σε πολλές ευκαιρίες ο Χαΐνης με την έντονη παρουσία του στη σχετική συζήτηση.

Συνδυάζοντας τη ζωγραφική και τη γλυπτική εικαστική αντίληψη, με υλικά βασικά το ξύλο και άλλες δομικές ύλες και το «πλακάτο» χρώμα, τα έργα αυτά φαίνεται να προτείνουν την προσφυγή σε απλά και θεμελιώδη σημεία - σχήματα, γραμμές, υπαινικτικές φόρμες, ακόμα και γράμματα και αριθμούς —απομυθεύοντας τη μορφική «τελειότητα» και απελευθερώνοντας την αρχέγονη δύναμη των εικαστικών στοιχείων. Και μ' όλο που είναι προκλητικά αντικαλολογικά, τα μεγάλα αυτά κομμάτια προο-

ρίζονται μάλλον για τη δημόσια «χρήση» ή τουλάχιστον για την οπτική του δημόσιου χώρου, όπου ο καλλιτέχνης πιστεύει ότι μπορεί να οφείλει να λειτουργεί η τέχνη - κοινό αγαθό.

Ζητώντας έτσι την εθνικοποίηση της Τέχνης, με τη χειραφέτησή της από τους νόμους της αγοράς, ώστε ν' ανακτήσει το δημιουργικό της χαρακτήρα και την επαναστατικότητα της, ο Γ. Χαΐνης στο προλογικό του σημείωμα επιμένει· ιδιαίτερα στο σημείο αυτό:

«Αν το έργο τέχνης, από αντικείμενο ατομικής ιδιοκτησίας και κατανάλωσης που είναι σήμερα, βρει τη θέση του στους δημόσιους χώρους, εκεί όπου ζει και κινείται το μεγάλο πλήθος, θα πάψει βέβαια να είναι διακοσμητικό στοιχείο του ιδιωτικού χώρου και θα γίνει στοιχείο ζωντανό του ευρύτερου περιβάλλοντος, όπου θα ασκεί τον αισθητικό, παιδαγωγικό και ιδεολογικό του ρόλο. Η αλλαγή στη λειτουργία θα φέρει και την αλλαγή στη μορφή. Γιατί μια τέχνη προορισμένη για τους μεγάλους δημόσιους χώρους, υπαίθριους και κλειστούς, θα χρησιμοποιήσει άλλες ύλες και θ' αλλάξει κλίμακα, μορφολογία, τεχνική. Θα επηρεάσει επίσης τη μεταβολή του περιβάλλοντος όπου ζει, εργάζεται και κινείται ο σημερινός άνθρωπος...

Αυτή την πρόταση φέρνει η έκθεση που ανοίγει σε λίγες μέρες και αυτή μας καλεί να συζητήσουμε ο καλλιτέχνης.

Δ.Ρ.

ΚΛΑΜΠΑΤΣΙΜΠΑΝΟ
ΡΕΜΠΕΤΟ
ΚΑΙΚΑΤΙΑΛΛΟΧΩΡΟΣ

ΜΟΡΑΤΟΡΙΟΥΜ
Λ. Κατσώνη 11 και τέρ-
μα Ιπποκράτους.

Σοβαρά η αντιμετώπι-
σις του αντικειμένου.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΜΠΗΤ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Α'
ΓΚΙΝΖΜΠΕΡΓΚ - ΚΟΡΣΟ

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ
ΜΠΗΤ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ Β'
ΚΕΡΟΥΑΚ - ΜΠΑΡΟΥΖ

ΡΑΟΥΛ ΒΑΝΕΓΚΕΝ
Τρομοκρατία
ή Επανάσταση;

ΠΗΤΕΡ ΝΙΟΥΕΛ
Η εξέργηση της Βορκούτα

ΖΑΝ ΜΠΩΝΤΡΙΓΙΑΡ
Ρέκβιεμ για τα
μέσα επικοινωνίας

ΟΥΪΛΙΑΜ ΜΠΑΡΟΥΖ
Ηλεκτρονική επανάσταση

ΑΝΤΩΝΕΝ ΑΡΤΩ
Ηλιογιάβαλος

ΑΛΜΠΕΡ ΚΑΜΥ
Πανούκλα

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ
ΤΥΠΟΣ

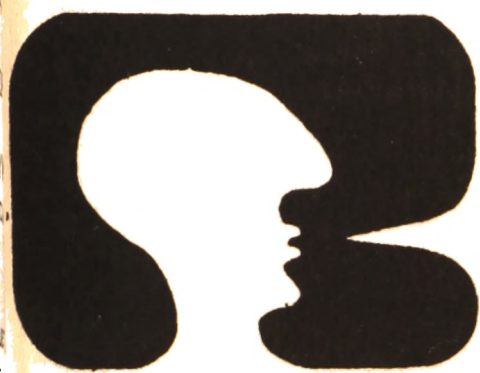
Ζωοδ. Πηγής 17
τηλ. 36.39.980

Μπόστ

Μαρία η Πενταγιάττισσα



GUTENBERG ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ



● Ο Γ. Μαυριάς από το Ναύπλιο ανάμεσα στα άλλα αναφέρει ότι η κριτική που άσκησε το ANTI στο «Έθνος» και την «Αυριανή» συμπορεύεται με κείνη των διαφόρων τραστ του Τύπου. Ίσως δεν έχει προσέξει ότι το ANTI έχει ασκήσει κριτική όχι μόνο στις αγαπητές εφημερίδες του αναγνώστη μας αλλά και σε όλες τις άλλες όταν και όπου χρειάστηκε. Ανάμεσα στα άλλα, γράφει:

Και λοιπόν για ένα υπό δοκιμή τεχνικό είναι λογικό να απεργήσουν οι τυπογράφοι (τι σχέση έχουν;) και κλείσει το «Έθνος», η πιο δημοκρατική εφημερίδα της χώρας;

Και αν είναι ο κ. Φιλίππου-λος χουντικός με τις απόψεις που εκφράζει στο «Ε», τότε είμαι κι εγώ χουντικός.

Γεώργιος Μαυριάς

ΤΙ ΡΟΛΟ ΠΑΙΖΕΙ;

● Αμφισβητεί τον ρόλο του ANTI ο κ. Α. Γεωργίου και μεις... τον δικό του. Πρώτα όμως τι μας γράφει ο καλός αναγνώστης: Αγαπητό «ANTI»,

Στο τεύχος 215, διάβασα την ανάλυση του κ. Σ. Κούλογλου, σχετικά με την κρίση στον Τύπο. Θα σταματήσω σ' εκείνα που αναφέρετε για την «Αυριανή», την οποία έζησα και από κοντά για ένα μεγάλο διάστημα. Μιλάτε για χουντικούς της «Αυριανής» και γράφετε σαν τέτοιους τους Ντ. Κουτσούμη, Μ. Χάρη και Κ. Ρουβινέτη. Τι γραμμή και τι χουντική πολιτική να κάνουν αυτοί ο Κουτσούμης με τα σουπέ «χρονογραφήματά» του, που μόνο καμιά κυρά Κατίνα, μπορούν να συγκινήσουν και τα «χαϊδέματα» που είναι νερόβραστες, κακοποιημένες κλοπές από σχόλια άλλων εφημερίδων, ο Μ. Χάρης με τον Καζαντζίδη του και ο Ρουβινέτης με τα σαχλοτράγουδά του;

Εκτός, αν εννοεί τα χαϊδέματα στις συντάκτριες της «Α». Γιατί αποπροσανατολίζετε τους αναγνώστες σας και δεν τους λέτε πως εκεί, ο «ιθύνων νους» είναι ο γνωστός χουντικός Γ. Καψάλης,

πρώην γεν. Διευθυντής του Ε-ΠΟΚ κτλ., που με τα ψευδώνυμα «Αληθινός», «ερωτηματικό», «Ζάλευκος», «Ευθυμίου», πέρασε καμουφλαρισμένα όλα τα αντιδημοκρατικά κείμενα στην «Αυριανή» και την έφτασε στη θέση που βρίσκεται σήμερα. Γιατί δεν τον αναφέρετε; Μήπως η «απόκρυψη» του θα πρέπει να συνδυαστεί με τον «Ευρωπαίο» του ίδιου τεύχους που εκθειάζει τον Σκυλίτση; Αλλά, τότε, τι θα πρέπει να σκεφτούμε για το «ΑΝΤΙ»; Πως παίζει «κάποιον ρόλο»; Ευχαριστώ. Α. Γεωργίου

● Σ.Σ. Έτρεξε να μας... κακολογήσει ο κ. Α. Γεωργίου. Γιατί στο τεύχος 215, το άρθρο του «ΑΝΤΙ» αφορούσε την κρίση στον Τύπο και από σπόντα αναφέρονταν στην εφημερίδα... τσόντα. Στα τεύχη 221 και 222, που αναφερθήκαμε αναλυτικά στην «Αυριανή», κατονομάζεται το χουντικό παρελθόν και η τωρινή δράση του Γ. Καψάλη στην «Αυριανή» τον οποίο παρουσιάζουμε σαν «στύλο» της εφημερίδας. Βέβαια, δεν νομίζουμε ότι η «Α» ξεκίνησε καλά «και έφτασε στη θέση που βρίσκεται σήμερα» εξαιτίας «της υπονόμευσης» του Γ. Καψάλη και μόνο.

Η «Α» χάλασε στην... γέννα και σ' αυτό ευθύνονται, η δημοσιογραφική αντίληψη που την διαπερνά, οι εκδότες της κι όλο το χουντικό επιτελείο. Μήπως αγαπητέ κ. Γεωργίου, η θεώρηση του Καψάλη σαν αποκλειστικού υπεύθυνου, παίζει τον ρόλο της αθώωσης των υπολοίπων και της εφημερίδας;

ΥΓ: (και με την ευκαιρία, διαβάστε ξανά τον «Ευρωπαίο» του τ. 215, γιατί προφανώς δεν καταλάβατε τι ήθελε να πει...)

Η «ΑΥΡΙΑΝΗ» ΚΛΕΒΕΙ ΤΗΝ ΠΑΡΑΣΤΑΣΗ

● Για την στάση του ANTI απέναντι στην «Α» αναφέρεται και ο κ. Γιάννης Φίλιος. Και προσπαθώντας να ανασκευάσει την κριτική μας γράφει, μεταξύ άλλων:

Επειδή πιστεύω ότι ένα αριστερό περιοδικό όπως είστε εσείς, πρέπει με συνέπεια να αγωνίζεται για τη βελτίωση της θέσεως των εργαζομένων, διερρωτώμαι αν είναι σωστό εκ μέρους σας να υποστηρίζετε μια κλίκα τυπογράφων και δημοσιογράφων που εργάζονται στις ημερήσιες εφημερίδες και παίρνουν αποδοχές τριπλάσιες και άνω των αντιστοιχών συναδέλφων τους που εργάζονται σε άλλα τυπογραφεία, εφημερίδες και περιοδικά και έχουν στε-

γανοποιήσει την κλίκα τους και εμποδίζουν μετά μανίας άλλους συναδέλφους να εγγραφούν και να απολαμβάνουν των ιδίων δικαιωμάτων. Σημειώνουμε ότι η κλίκα αυτή είναι, ως επί το πλείστο, πολυθεσίτες, συνταξιούχοι, και έχουν παύσει πλέον να θεωρούνται εργαζόμενοι λόγω των υψηλών αμοιβών τους και των υπερβολικών δικαιωμάτων τους, που κανείς δεν μπορεί να τους μιλήσει (μέχρι και «μπαρμπούτη» παίζουν την ώρα της δουλειάς τους).

Θέλετε λοιπόν η «ΑΥΡΙΑΝΗ» να πληρώνει τους εργαζόμενους με προνομιακούς μισθούς και φυσικά να φθάσουμε την εφημερίδα ίσως στις 50 δρχ. το φύλλο, γιατί η κοινή λογική λέει ότι αν η «ΑΥΡΙΑΝΗ» δεν έκανε αντιπερισπασμό πουλώντας 7 δρχ. το φύλλο, τόσο θα πληρώναμε σήμερα τις εφημερίδες.

Και συνεχίζει:

Όσον αφορά το παρελθόν του κ. Γ. Κουρή και των συνεργατών του πιθανόν να είναι ύποπτο, αλλά πιστεύω ότι θα συμφωνείτε και εσείς ότι το παρελθόν άλλων εκδοτών, που εμφανίζονται δημοκράτες και με ήθος, είναι πολύ πιο βρώμικο και έχουν μακρόχρονη ιστορία στην κομπίνα και στις πολιτικές ιντριγκες, αποφεύγετε να γράψετε γι' αυτούς

Ο ΤΥΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΚΡΙΣΕΙΣ

και ευτυχώς που υπάρχει ο Κολάτος και άλλοι που μας τα υπενθυμίζουν.

... Ίσως θα μου πείτε ότι εσείς δεν υποστηρίζετε αυτούς, τότε λοιπόν εγώ σας απαντώ και σας λέγω γιατί δεν γράφετε εναντίον όλων αυτών όπως πρέπει, ξεσκεπάζοντάς τους σε βάθος, αλλά ασχολείσθε με τον Γ. Κουρή και την εφημερίδα του, που στο κάτω κάτω της γραφής είναι ολιγότερο «βρώμικος» εκδότης, γράφει αρκετές αλήθειες που ξυπνάνε τον κόσμο όταν εσείς σαν αριστερό περιοδικό προσπαθείτε να τον αποκοιμίσετε;

Με την ελπίδα ότι μια αυτοκριτική γι' αυτά που γράφετε ίσως βελτιώσει το περιοδικό σας και ίσως σταματήσετε να εφαρμόζετε την θεωρία «καταπίνουμε την κάμηλο και διυλίζουμε τον κώναπα» και σας οδηγήσει στο σωστό δρόμο, δηλαδή να μας ενημερώσετε σε λεπτομέρειες την κατάσταση, τα δάνεια, το «who is who» των εκδοτών και των δημοσιογράφων και των εν γένει «ευυπολήπτων» ανθρώπων αυτών που προς χάριν του ευδαιμο-

νισμού συνεργάστηκαν με όλες τις καταστάσεις ως επίσης και τα διάφορα άγνωστα σε μας πρόνοια του Τύπου που ενδιαφέρουν τον ελληνικό λαό.

Φιλικώτατα
Γιάννης Φίλιος

● Σ.Σ. Μας καλείτε, αγαπητέ κύριε Φίλιο, να μην κάνουμε, διακρίσεις μεταξύ των εκδοτών αλλά εσείς κάνετε το αντίθετο: Επειδή και κάποιοι άλλοι εκδότες συνεργάστηκαν με την χούντα, πρέπει να σταματήσουμε να γράφουμε για το «ύποπτο» —όπως λέτε— παρελθόν του εκδότη της «Α»; Βεβαίως και στις άλλες εφημερίδες υπάρχουν μύρια όσα κακά. Αλλά υπάρχουν άνθρωποι —ακόμα και σε διευθυντικές θέσεις— που έχουν υπερασπίσει την δημοκρατία. Αυτό με την «Α» δεν έχει προηγούμενο: ο ένας γεν. γραμματέας Τύπου επί δικτατορίας, ο άλλος Ιωαννινικός - Στειακακικός, ο τρίτος με φασιστοειδή υπομνήματα για τον Τύπο προς τον Γεωρ-

ΗΒΟΛΩΝΤΩ

Το Άρμα Συμμάχων μεταξύ των δύο Κ.Κ.

ΤΡΩΓΟΝΤΑΙ ΟΙ «ΛΥΚΟΙ» ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ

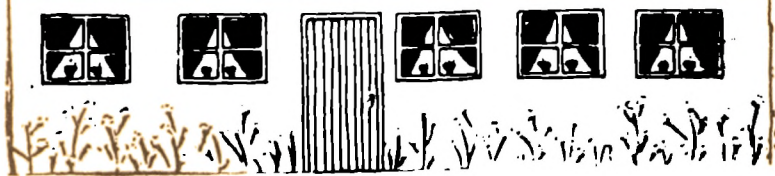
γαλά, ο τέταρτος άρτι αφιχθείς από την «Ελευθερή Ώρα», ο πέμπτος φασίστας της... κακιάς ώρας, του έκτου του απαγορεύουν την έξοδο από τη χώρα επειδή χρωστάει στην εφορία, του έβδομου η γυναίκα αρχαιοκάπηλος. Και δεν συμμαζεύεται... Πώς μπορεί αυτοί να διευθύνουν δημοκρατική εφημερίδα; Πώς μπορεί να φέρονται καλά —όχι να παρέχουν πρόνοια— προς το προσωπικό; Βεβαίως ο ελληνικός Τύπος ασθενεί βαρέως. Αυτό όμως σημαίνει ότι δεν πρέπει να γράφουμε για την... παρά φύση έδρα του;

ΚΙ ΕΝΑΣ ΜΑΖΙ ΜΑΣ!!

● Να όμως που υπάρχουν και υποστηρικτές μας, όπως ο Β. Φιλόπουλος από την Κυψέλη:

Αγαπητό ANTI
και φίλε Κούλογλου

Η βρώμα πίσω από το «Έθνος» και την «Αυριανή» εκτός από την κοινή αντιμετώπιση των εργαζομένων σ' αυτές (στυγνή) έχει και κοινή πορεία. Όταν πρωτοεκδόθηκε η Αυριανή το είχε ρίξει στην τσόντα με ανάθεση των



- Κοντά στο σπίτι σας και δίπλα στο Λυκαβηττό λειτουργεί το νηπιαγωγείο. «Τό αστέρι».
- Μία μικρή δαση μέσα στο τσιμέντο.
- Πρόγραμμα μελετημένο - Διδασκαλία και επίδραση από έμπειρο προσωπικό.
- Παιχνίδι και μάθηση σ' ένα περιβάλλον φροντίδας και αγάπης για το παιδί.
- Έλάτε να γνωριστούμε και να συζητήσουμε για το παιδί σας.

Γκόλφω Π. Εύθυμιου

Βαλσαμώνος 4 και Άσκληπιού τηλ. 6447830 - 3635419.

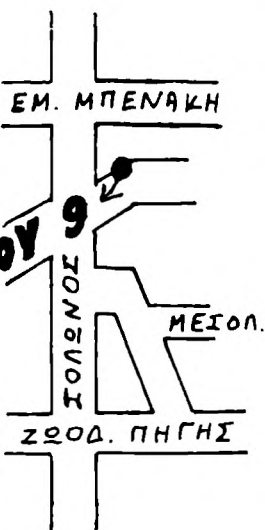
η κομμούνα

• ΒΙΒΛΙΑ

• ΑΦΙΣΕΣ

• ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΑ και ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΑ

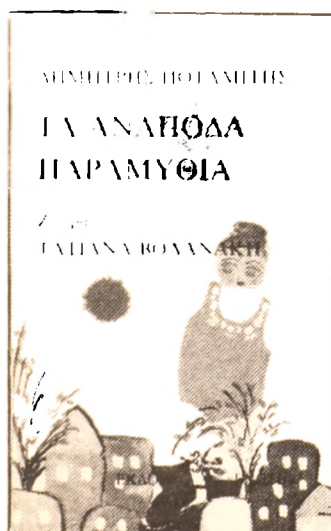


Τα βιβλία της «Γνώσης»

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΠΟΤΑΜΙΤΗΣ

ΤΑ ΑΝΑΠΟΔΑ

Βιβλίο και κασέτα



ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

Ζωγραφιές:

Τατιάνα
Βολανάκη

Μουσική:

Γιάννης
Ζουγανέλης

Παίζει

και
τραγουδά
ο θίασος
του
«Θεάτρου
Έρευνας»

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ,
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879-7786441

σχολίων της κάθε φωτογραφίας στο «φίλο» μας τον Κουτσομή. Για του λόγου το αληθές βλέπε και βιβλίο Γιάννη Γκίνη ΦΑΚΕΛΛΟΣ ΑΥΡΙΑΝΗ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ. Αργότερα όταν με την απεργία των τυπογράφων απόκτησε κυκλοφορία τα έκοψε και άρχισε να βρίζει την ΑΠΟΓΕΥΜΑΤΙΝΗ που έβαζε γυμνές φωτογραφίες!!

Το «Έθνος» αντίστοιχα όταν πρωτοεκδόθηκε μας έβαζε κάτι ωραία πορνό για τους έρωτες της Καρολίνας που θα ζήλευε και Play-boy. Όταν οι εργαζόμενοι στην «Αυριανή» μη αντέχοντας το στυνό καθεστώς του Κουρή ξεσηκώθηκαν και απεργούσαν ο Κουρής μιλούσε για συντεχνίες σαμποτέρ κτλ.

Τα ίδια λέει και τώρα ο Μπόμπας όταν του απήργησαν οι λιθογράφοι. Ήταν, λοιπόν, δυνατόν τέτοιοι άνθρωποι «δημοκράτες» να μην τα βρουν. Άλλωστε όπως λέει και η παροιμία: «κόρακας, κοράκου μάτι δε βγάζει». Έτσι εκτός από κρατίδιο του Ταύρου έχουμε και το κρατίδιο της Μιχαλακοπούλου. Συμπέρασμα: Οι κυβερνήσεις πέφτουν, μα οι μεγαλοεκδότες μένουν ή ΕΜΠΡΟΣ ΣΤΟ ΔΡΟΜΟ ΠΟΥ ΧΑΡΑΞΕ Ο ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ.

Ευχαριστώ για τη φιλοξενία
Βασίλης Φιλόπουλος

Υ.Γ.: κ. Κούλογλου τι δουλειά έχει τη νύχτα Κυριακής 16 προς Δευτέρα 17 ώρα 1.30 π.μ. στα γραφεία του ΕΘΝΟΥΣ (Μιχαλακοπούλου) ο εκδότης της ΕΥΘΥΝΗΣ του Πύργου Ηλείας κ. Τζίφας (!!!;) σε τέτοιες «κρίσιμες» στιγμές τουλάχιστον;

ΛΟΓΟΚΛΟΠΕΣ

● Στο πρόβλημα της αναδημοσίευσης άρθρων ξένων περιοδικών από τον ελληνικό Τύπο, αναφέρεται το γράμμα της Ε. Νικολάου:

Αθήνα 1-2-83

Αγαπητό «ΑΝΤΙ»,

Σ' όλη τη διάρκεια του 1982 ήμουν συνδρομήτρια του γνωστού αμερικανικού περιοδικού «Newsweek», διάβαζα με ιδιαίτερη προσοχή όλα τα άρθρα που αφορούσαν επιστημονικά και ιατρικά θέματα. Παρακολουθώντας παράλληλα και τον ελληνικό ημερήσιο Τύπο, διαπίστωσα ότι πολύ συχνά, επιστημονικά άρθρα (ή αποσπάσματα τέτοιων άρθρων) του ξένου περιοδικού δημοσιεύονταν σε ελληνική μετάφραση, χωρίς να αναφέρεται πουθενά η προέλευσή τους ή τουλάχιστον το όνομα του δημοσιογράφου που τα συνέταξε. Άλλοτε πάλι, δημοσιεύτηκαν άρθρα του ίδιου περιοδικού (ή και του περιοδικού «Time»), με την ένδειξη «αποκλειστικότητα Time» (ή Newsweek) αντίστοιχα.

Μήπως εσείς μπορείτε να με διαφωτίσετε σχετικά με το φαι-

νόμενο; Ποιο ακριβώς (νομικό) καθεστώς ισχύει σχετικά με την προστασία της πνευματικής ιδιοκτησίας;

Φιλικά,
Ε. Νικολάου

● Σ Σ Αυτά που διαπιστώσατε αγαπητή μας, δεν είναι τίποτα. Εδώ κομμάτια από ξένα κείμενα, περιλαμβάνονται αυτούσια και —κατ' εξακολούθησιν— σε κείμενα ντόπιων επιφυλλιδογράφων, αρθρογράφων κτλ. κι όχι μόνο από ξένα κείμενα, αλλά και από ελληνικές μελέτες. Για περισσότερες απολαυστικές πληροφορίες, διαβάστε τον «Δαχτυλιδόστομο» του τεύχους 222.

Βέβαια η κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας χωρίς την άδεια του συγγραφέα ή του εκδότη κάποιου περιοδικού απαγορεύονται.

Αλλά σύμφωνα με την νομοθεσία, ο ενδιαφερόμενος θα πρέπει να διορίσει αντιπρόσωπό του στην Ελλάδα, ο οποίος να κινήσει ποινική δίωξη εναντίον του λογοκλέπτη και... τρέχα γύρευε. Ορισμένα ελληνικά έντυπα, έχουν βέβαια πάρει την αποκλειστικότητα κάποιων ξένων περιοδικών και πληρώνουν γι' αυτό. Κάποιοι άλλοι σκέπτονται: Εδώ είναι Βαλκάνια...

ΕΥΡΩΠΡΟΧΕΙΡΟΤΗΤΕΣ



● Αλλά περί ελληνοευρωπαϊκής προχειρότητας στον έντυπο λόγο αναφέρεται το γράμμα του Κ. Τζίμα:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Μόλις έφτασε στα χέρια μου το τεύχος 127 της μηνιαίας έκδοσης των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (γραφείο Αθηνών) «Ευρωπαϊκή Κοινότητα». Στο εξώφυλλο υπάρχει ο τίτλος του κύριου άρθρου. «Το Κράτος - Πρόνοια στην Ευρώπη των Δέκα», και τρεις φωτογραφίες σε άμεση σχέση με το θέμα: μιας γριούλας, ενός μωρού, και ενός νεαρού εργάτη που κρατά ένα μέρος μηχανής. Η τελευταία αυτή φωτογραφία αναφέρεται προφανώς στα μέτρα που παίρνουν οι «Δέκα»



για την αντιμετώπιση της ανεργίας των νέων στις χώρες τους, εξ ου και η επιλογή της για το ευτυχισμένο (υπο)-μειδιάμα του νέου που ...έχει δουλειά.

Αυτό που δεν αναφέρεται πουθενά είναι ότι η φωτογραφία απεικονίζει νεαρό Ανατολικογερμανό (!) μαθητευόμενο μηχανικό και ότι πρωτοδημοσιεύτηκε (όσο μπορώ να ξέρω) στη σελ. 227 (έγχρωμη και ολοσέλιδη) του πληροφοριακού τόμου The German Democratic Republic, έκδοση της PANORAMA DDR — Auslandspressesagentur GmbH, τον Μάη του 1981. Η φωτογραφία έχει έντεχνα περικυκλωθεί ώστε να μη διακρίνεται το badge πάνω στη φόρμα του νέου.

Τι σημαίνει άραγε η εμφάνιση της φωτογραφίας του «ευτυχούς» Ανατολικογερμανικού εργατικού δυναμικού στο —ελληνικό έστω— εξώφυλλο της επιθεώρησης των «Δέκα;» Ότι δεν υπάρχουν αντιστοιχοι ευτυχείς νέοι εργαζόμενοι στη Δύση ή τουλάχισ-

στον στην Ελλάδα; Μου είναι δύσκολο να πιστέψω ότι το ίδιο εξώφυλλο θα υπάρχει και στις αντίστοιχες εκδόσεις της επιθεώρησης της Γαλλίας, Αγγλίας και προ πάντων σ' αυτή της Δυτικής Γερμανίας. Άλλο ένα δείγμα λοιπόν της ανευθυνότητας που μας χαρακτηρίζει: «ποιος θα το 'χει δει τώρα, κι αν το 'χει δει τι θα μας κάνει...» Θα σκέφθηκαν οι έξυπνοι Έλληνες υπεύθυνοι. Αλλά οι προεκτάσεις της «παραχάραξης» δεν σταματούν μονάχα στην εντόπιση και τον καυτηριασμό της «απάτης» αλλά θα πρέπει να ακολουθηθούν μέχρι το θέμα της πνευματικής ιδιοκτησίας καθώς και της ανυπαρξίας φωτογραφικού αρχείου στην Ελλάδα, μια χώρα άλλωστε όπου η φωτογραφία θεωρείται ακόμα βάρβαρο «σπορ» και διώκεται ... φορολογικά.

Φιλικά
Κώστας Τσίμας

Υ.Γ. Το μόνο κοινό μεταξύ των δύο εντύπων που εμφανίζεται η φωτογραφία είναι ότι είναι «προπαγανδιστικά» και ότι... διανέμονται δωρεάν! Συνεργασία Ανατολής - Δύσης στα χνάρια του Γκαίμπελς;



ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ

● Από μέλη της ομάδας εργασίας που επιλέγουν τα «Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας» για τα

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ



Εκδόσεις 'Αλεβιζόπουλος'
Φειδίου 14-16, Αθήνα
Τηλ. 36.00.059

*

Μία νέα σειρά του Εξάντα με σύγχρονα
αλλά και κλασικά κείμενα ελλήνων και ξένων διανοητών

ΕΞΑΝΤΑΣ

Κεντρική διάθεση

Παραγγελίες:

Κωλέττη 11 ΤΤ 145

Τηλ. 36.04.885

Γραφεία: Τζαβέλα 1

Τηλ. 36.21.236

Μάρξ
Ένγκελς
Γιά τήν
Τέχνη

1

Εξάντας

Δοκίμιο, Φιλοσοφία, Θεωρία

Η ανθολόγηση αυτή επιδιώκει να προσφέρει στο πλατύ κοινό τα πιο σημαντικά κείμενα του Μαρξ και του Ένγκελς που αναφέρονται τόσο σε συγκεκριμένους δημιουργούς, όσο και σε θέματα που αφορούν τα γενικότερα προβλήματα της τέχνης.

Ζάν Πώλ
Σάρτρ

Τό πρόβλημα
της
μεθόδου

2

Εξάντας

Δοκίμιο, Φιλοσοφία, Θεωρία

Ο υπαρκτικός Σαρτρ —όχι ο υπαρξιστής— αναζητεί σε τούτο το βιβλίο μια μέθοδο: τη μέθοδο της γνώσης του ανθρώπου. Κι αφού η «γνώση» στο ολοκληρωμένο της νόημα σημαίνει «αντίληψη» —γιγνεσθαι, άθροιση— ο Σαρτρ αναζητεί μια μέθοδο ανθρώπινης ζωής.

ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

17 ΤΟΜΟΙ ΤΟΥ ΑΝΤΙ

Λύκεια πήραμε το γράμμα που ακολουθεί:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Στο τεύχος σου 230 της 29-4-83 δημοσιεύεται επιστολή «πικραμένου εκπαιδευτικού» που υπογράφει με τα αρχικά Γ.Ε. και —ούτε λίγο ούτε πολύ— μας χαρακτηρίζει ως «αυθαιρέτους» και «κακοήθεις λογοκριτές», γιατί στο απόσπασμα από την «Ελληνική Νομαρχία» του βιβλίου Κ.Ν.Α. Α' Λυκείου παραλείψαμε δύο από τις τρεις σημειώσεις του συγγραφέα.

Αν αιτία της παράλειψης ήταν ο «μπαμπούλας της λογοκρισίας» δε θα ανθολογούνταν καθόλου το κείμενο, όπου βέβαια περιέχονται αναλυτικότερα όσα ο συγγραφέας υπομνηματίζει στις σημειώσεις του. Κάθε καλόπιστος μπορεί να το διαπιστώσει. Αυτά όμως τα απλά πράγματα είναι δύσκολο να τα καταλάβει ο υβριστής επιστολογράφος σας που μας κατηγορεί για έλλειψη ήθους, ενώ ο ίδιος καλύπτεται πίσω από την ανωνυμία.

Όσο για το ερώτημά του «ποιο ρόλο καλείται να παίξει ο εκπαιδευτικός στην τάξη», η δική μας απάντηση είναι:

- α) Να διαβάσει με προσοχή τα κείμενα και χωρίς κακοπιστία.
- β) Να μη δημαγωγεί.

Ευχαριστούμε για τη φιλοξενία

Για την ομάδα εργασίας:

Ν. Γρηγοριάδης

Δ. Καρβέλης

Χ. Μηλιώνης

Γ. Παγανός

ΕΠΙΜΟΝΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΓΝΩΣΗ

● Καθυστερημένα, ακολουθεί η δημοσίευση του γράμματος του φίλου Π. Μαυριά:

Αγαπητό ΑΝΤΙ,

Όντας μανιώδης αναγνώστης σου, γι' αυτό και συνδρομητής σου, προσπαθώ να διαβάσω ο,τιδήποτε γράφεις. Έτσι στο τεύχος 213 διάβασα ένα κείμενο του ποιητή Μιχ. Κατσαρού, αν και η προειδοποίηση ότι απευθύνεται σε «ώτα ακουόντων» μου 'βαλε ψύλλους στα... ώτα μου. Θέλησα να δοκιμάσω την... ακοή μου και, αφού τέλειωσα το κείμενο, ένιωσα εξαιρετικά άσχημα, γιατί η βαρηκοΐα μου είναι φαίνεται βαρυτάτης μορφής! Αλλά, επειδή είμαι άνθρωπος πείσμων, αποφάσισα να ξαναδοκιμάσω τις... ακουστικές μου ικανότητες, γιατί δεν μπορεί, σκέφθηκα, να μην καταλάβω τίποτε. Ίσως τα αυτιά μου να μην είναι συνηθισμένα σε ποιητικά κείμενα, αλλά τι διάβολο, πεζό κείμενο είναι, μπορεί να το διάβασα επιπόλαια την πρώτη φορά, τη δεύτερη όμως θα είμαι πιο προσεκτικός και έτσι θα αποδειχθεί περίτρανα ότι η βαρηκοΐα μου ήταν περαστική! Όταν λοιπόν το διάβασα για δεύτερη φορά ήμουν πια σίγουρος: Ο... ποιητής του κειμένου μιλούσε πραγματικά σε ώτα ΜΗ ακουόντων. Και να σκεφθεί κανείς ότι κάποιος κάποτε ισχυρίστηκαν: Σοφόν το σαφές!

Παύλος Μαυριάς Με εκτίμηση
Πολιτικός μηχανικός

● Σ.Σ. Η προσέγγιση των νοημάτων του κειμένου του Μιχάλη Κατσαρού είναι δυνατή μόνο στατιστικά. Σαν πολιτικός μηχανικός θα κατανοήσετε ελπίζουμε...

● Επιστολογράφος μας από την Γερμανία μας πληροφορεί ότι στέλεχος του ΠΑΣΟΚ δεν θέλει να οργανωθεί «στο αντίστοιχο επαγγελματικό του συνδικάτο... γιατί ισχυρίζεται πως θα έχει προβλήματα με την επαγγελματική του σταδιοδρομία και την καριέρα του.»

Η επιστολή υπογράφεται:

Βαγγέλης Σακκάτος. Μέλος του Δ.Σ. της Ελληνικής Εργατικής Κοινότητας Λέβερκούζεν και Περιχώρων και Πρόεδρος της Γ. Συνέλευσής της της 16-1-83, τ. μέλος του Δ.Σ. της Ομοσπονδίας Ελληνικών Κοινοτήτων Δ. Γερμανίας, Δ. Βερολίνου.



ΡΕΚΟΡ ΔΙΑΦΗΜΙΣΗΣ

● Τα ρεκόρ, η Σακοράφα, η «Γυναίκα» —γενικώς και ειδικώς— κι η διαφήμιση, επανέρχονται μέσα από... ακόντια και βέλη(!) αναγνωστών. Ο «ανώνυμος κακεντρεχής» γράφει σχετικά:

Κύριε Διευθυντή,

Το υπ' αριθμ. 865 (6/4/83) τεύχος του περιοδικού ΓΥΝΑΙΚΑ, και η σχετική διαφήμισή του από την τηλεόραση, δικαιώνει τελικά την δεύτερη παράγραφο του σχολίου «Στο περιθώριο των ρεκόρ» του Αντί τχ. 214 (17/4/82). Σχόλιο που έκανε «έναν ουσιαστικό φίλο» να διαρρήξει ελαφρώς, τα ιμάτια του στο τεύχος 216. Όσο για την παγκόσμια record woman του ακοντισμού δεν έχουμε παρά να ευχηθούμε και εις ανώτερα.

Ανώνυμος Κακεντρεχής

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Δημοχάρους 60

Αθήνα 601

Τηλ. 72.32.713 — 72.32.819

● Εκδότης:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δεινοκράτους 131
Αθήνα 601

● Υπεύθυνος τυπογραφείου:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΒΛΑΧΟΣ
Μιλτιάδου 23β
Χαλάνδρι

● Δημόσιες σχέσεις
Διαφημίσεις:
ΤΑΚΗΣ ΜΩΡΑΪΤΗΣ

● Καλλιτεχνική επιμέλεια:
ΜΠ. ΜΠΟΖΕΝΑ

● Μοντάζ:
ΤΑΣΙΑ ΛΕΒΟΝ

● Φωτοστοιχειοθεσία:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Αναπαραγωγή φιλμ:
«ΠΟΛΥΤΥΠΟ» ΕΠΕ
Δεινοκράτους 131
Τηλ. 72.29.237

● Εκτύπωση:
«ΛΙΘΟΤΥΠ» Α.Ε.
Ιασίου 5 - Περιστέρι
Τηλ. 57.22.201

● Κάθε ενυπόγραφο άρθρο εκφράζει την προσωπική άποψη του συγγραφέα του.
● Χειρόγραφα δεν επιστρέφονται.

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ

Εσωτερικού

Εξάμ. 600 δρχ. - Ετήσια 1.200
Ετήσια Οργανισμών
Τραπεζών, κτλ.: 4.000 δρχ.
Φοιτητική έκπτωση 15%

Εξωτερικού

Ευρώπη - Μεσογ. χώρες:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 13
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 26
Η.Π.Α. - Καναδάς - Αν. Ασία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 15
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 30
Αυστραλία - Ωκεανία:
εξάμηνη: απλή δολ. 11
" αεροπ. δολ. 20
ετήσια: απλή δολ. 22
" αεροπ. δολ. 40

● Εμβάσματα, επιταγές:
ΧΡΗΣΤΟΣ ΠΑΠΟΥΤΣΑΚΗΣ
Δημοχάρους 60, ΑΘΗΝΑ 601

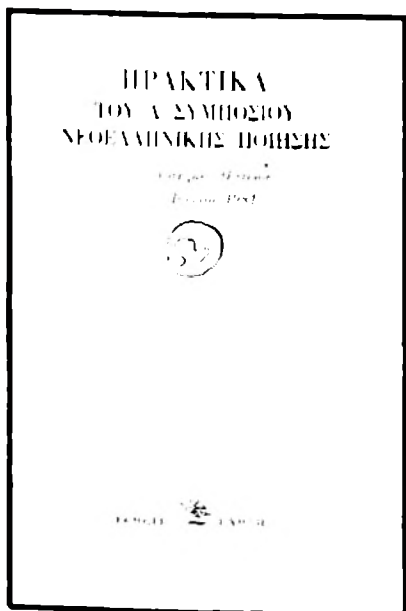
● ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: δρχ. 50
● ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: δρχ. 80

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ

● για τα βιβλιοπωλεία της Αθήνας:
Στα γραφεία του «ΑΝΤΙ»
Δημοχάρους 60, τηλ. 72.32.819
● για τα βιβλιοπωλεία Β. Ελλάδας:
Βιβλιοπωλείο
Μ. Κοτζιά και Σια Ο.Ε.
Τσιμισκή 78, τηλ. 279.720
Θεσσαλονίκη



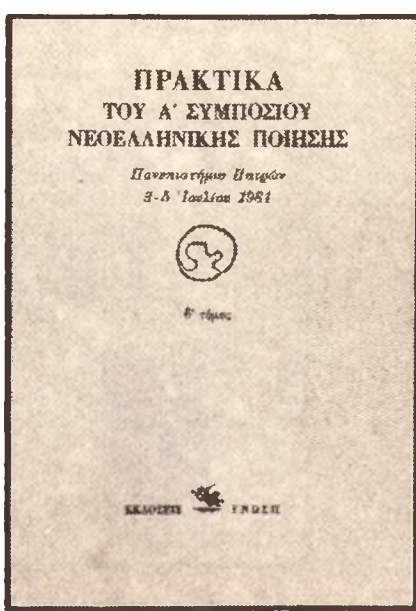
τα βιβλία της «Γνώσης»



α' τόμος

ΠΡΑΚΤΙΚΑ ΤΟΥ Α' ΣΥΜΠΟΣΙΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΠΟΙΗΣΗΣ

Πανεπιστήμιο Πατρών
3-5 Ιουλίου 1981



β' τόμος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ», ΓΡΗΓ. ΑΥΞΕΝΤΙΟΥ 26, ΙΛΙΣΙΑ
ΑΘΗΝΑ 621, ΤΗΛ. 7794879 - 7754963 - 7786441

ΚΙΡΕΤΣΙΛΕΡ

εκτίμηση στην παράδοση



Παλάσκα μέ έκτυπο διάκοσμο. Μουσείο Μπενάκη.

Χρειάστηκε νά κυλήσει χρόνος πολύς, γιά νά ἀναδειχθεῖ ἡ ἀξία αὐτοῦ τοῦ ἔργου, πού βγήκε ἀπό τή φαντασία καί τά χέρια τοῦ λαϊκοῦ τεχνίτη. Ὅσοοι αὐτοί πού γνώριζαν τήν ἀλήθεια του, τό φύλαξαν εὐλαβικά, ἐκτιμώντας τή σπανιότητα τῆς δεξιοτεχνίας καί τῆς πηγαίας εὐαισθησίας.

Τό ἴδιο καί οἱ καπνοκαλλιεργητές τῆς Μακεδονίας καί Θράκης φύλαξαν τήν παράδοση τῆς εὐγενέστερης ποικιλίας καπνοῦ, τοῦ περίφημου μπασμά, τοῦ λεπτοῦ χρυσοκίτρινου, μεταξένιου στήν ἀφή καπνοῦ, πού τόν ἔχει ἐπεξεργαστεῖ ἡ ἴδια ἡ φύση καί τόν ἔχει πλουτίσει μέ ξεχωριστή γεύση καί ἄρωμα.

Συνέχεια αὐτῆς τῆς παράδοσης εἶναι τό «Κιρέτσειλερ», τό μοναδικό αὐτό τσιγάρο τῆς ΣΕΚΑΠ πού προσφέρεται μόνο γι' αὐτούς πού γνωρίζουν τήν ἀλήθεια τοῦ καπνοῦ. Μέ τό «Κιρέτσειλερ» τῆς ΣΕΚΑΠ, τῆς πιά σύγχρονης

καπνοβιομηχανίας τῆς Εὐρώπης, οἱ συνεταιρισμένοι καπνοπαραγωγοί ἀδελφώνουν τήν τεχνολογία μέ τήν παράδοση τοῦ καλοῦ καπνοῦ.

Κιρέτσειλερ

συνεχίζει τήν παράδοση





ΚΟΛΕΤ ΝΤΟΟΥΛΙΝΓΚ
το σύνδρομο
της Σταχτοπούτας

*Ο φόβος της γυναίκας
μπροστά
στην ανεξαρτησία*



Εκδόσεις Γλάρος

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΕΟΥΣ 31 • ΑΘΗΝΑ 141 • ΤΗΛ. 36 18 457